NEDEN 2 SOSYALİST PARTİSİ 1946

T.K.P. Kuruluşu ve Mücadelesinin Tarihi 1914 — 1960

III.

İbrahim Topçuoğlu

Yazan	:	İbrahim Topçuoğlu
Dizgi ve Tertip	:	Üçler Matbaası
Baskı	:	Üçler Matbaası
Kapak Baskı	:	REYO Matbaası
Mücellit	:	OZ Mücellit
Birinci Baskı	:	MAYIS 1977
		Boyacı Ahmet sokak
Dağıtım Adresi	:	Nuri bey Han kat: 2 No: 207
İsteme Adresi	:	Çemberlitaş - İstanbul
		İbrahim Topçuoğlu
Kendi yayını		P.K. 10 Üsküdar - İst.

İbrahim TOPÇUOĞLU

NEDEN İKİ SOSYALİST PARTİSİ 1946:
T. K. P. Kuruluşu ve Mücadelesinin Tarihi:
1914 — 1960

3. KİTAP

ÖNSÖZ

1914-1960 arasında geçmiş TKP'sinin kuruluş ve mücadele tarihine ait Belge, Anı ve Araştırmalarımla doldurulmuş 2 kitap yayınladım. Bu seriyi tamamlayacak olan bu 3. kitabımı da yayınlıyorum.

Sol düşünce savaşını aydınlatmaya çalıştığım bu tarih içinde, karşı tarafta en büyük rolü oynayanları ve onlarla işbirliği yapanları şüphesiz tarih dışı bırakamazdım. Oysa 1920'lerden beri Türkiye'de Solun istismarcıları vardı ve bunların başında İSMET PAŞA ile CELAL BAYAR baş rolü oynamışlardır. Bu 2 adamın devamlı kullandıkları Dr. ŞEFİK HÜSNÜ DEĞMER nasılki Türkiye komünistleri ile ilişki dışında bırakılamazsa, bu 2 adam, yani İSMET PAŞA ve CELAL BAYAR'da komünistlerle ilişki dışında bırakılamaz.

Türk İnkilâp tarihi gelişimi boyunca, **İsmet Paşa'da Celâl Bayar'da**, ister **birlikte oldukları** zamanda, ister **ayrı ayrı iktidar sürdürdükleri** zamanlarda olsun, devamlı olarak komünist düşmanlığını körüklemiş ve komünist damgası vurdukları kimseleri, yem olarak, korkuluk olarak kullanmışlardır. Bu arada ŞEFİK HÜSNÜ'yü de kullanmışlardı.

Bu iki adam kendileri sicilli komünist (!) oldukları halde neden komünist düşmanı oldular, zorları neydi? Musta-

fa Kemal'den mi, halktan mı öç alıyorlardı?. Ulusal kurtuluş savaşına bu iki adamın geliş ve girişlerine bakıldığında; bunlardan birincisi, AMERIKAN MANDASI'nı istemişti. İkinci adam ise ÇETELER'le birleşmiş, iktidarı zaptetmek istemişti.

Mustafa Kemal, bu hırslı iki adamı kendi idaresine almak ve inkilâpçı bir yöne bağlamak maksadıyla o günün şartlarına uygun ve ideolojik platforma oturan ve **Mustafa Suphi geldiğinde birleşmesi kolay olacak** Komünist Partisi kurdurmuş ve muhalif gördüğü kimselerin hepsini partiye yazdırmıştı. Ayrıca Sosyalist görünen ve biraz Marksist bilgisi olan Hakkı Behiç'i de Parti Sekreterliğine getirerek; Halk için, **Halklarla birlikte, İmtiyazsız, Sınıfsız birleşmiş Sosyal bir devlet** kuralım sloganını ortaya atmıştı.

Bu kuruluşa ister sahte parti densin, ister içtenlikli Komünist partisi densin, bu iki adam partiye yazılı ve sicilli Komünistlerdi (!).

Mustafa Kemal, bir Sosyalist değildi, Marksist, Sosyalist bilgisi de yoktu. Fakat, Leninist Bolşevik Partisi'nin mücadele taktiğini bir asker, bir Kumandan gözü ile izliyor ve gözlüyordu.

Bolşevikler Çar'ı devirmiş iktidarı elde etmek için halkla birlikte zaferden zafere koşuyor ve Mustafa Kemal de asker gözüyle, zaferin Bolşeviklere güldüğünü görüyordu. Bir de kendi etrafı ve ülkesine baktığında; İstanbul'un istilâ edildiğini, Padişahın istilâcılarla birlik olduğunu ve Anadolu'nun istilâcılar tarafından paylaşılmasını kabul ettiğini de görüyor ve içi kan ağlıyordu.

Bir vatansever kumandan için çok acı günlerdi bunlar. Ama bu acı günlerde aynı duyguları paylaşan ve yalnız dış sömürücülere karşı değil, onlarla işbirliği yapan iç sömürücü, işbirlikçilere, ortaklarına karşı da savaş veren inkilâpçılar vardı.

Böyle günlerde dost ve düşman kolayca seçilebiliyor-

du. Nitekim devrimci mücahitler; asker kumandanlar içinde Mustafa Kemal'i, görmekte ve seçmekte gecikmediler. Onunla sıkı bir ilişki kuruldu ve bu ilişki **Moskova'da bulunan TKP Kurucu komitesine bildirildi. Mustafa Suphi hemen ve bizzat kendisi LENİN'e giderek bu ilişkiyi bildirdi. Kısa bir zamanda ulaşım sağlandı ve düşünce birliği kuruldu.**

Mustafa Suphi ve devrimci yoldaşlarının çoğu Karadeniz çocuklarıydı. Bunun için eylemli bağlantı kolayca sağlandı ve Mustafa Kemal bu başlıklı delikanlıların güvencesi altında Samsun'a hareket etti. Aynı itimat ve güvenceyle «LENİN» tarafından gönderilen «ALBAY BUDYENİN» de Samsun'a gelmiş ve daha emniyetli olan HAVZA'da Mustafa Kemal'i bekliyordu.

Kimseye duyurmadan 25 Mayıs 1919 perşembe günü «ALİ BABA» otelinde, Bolşevikler ve Türk inkilâpçılarının el sıkışmasıyle kurulan dostluk ve Albay Budyenin tarafından verilen güven üzerinedir ki, Mustafa Kemal kararlı olarak doğru Anadolu'ya, Budyenin de doğru Moskova'ya gittiler.

Albay Budyenin'den raporunu alan «LENİN», Mustafa Kemal'e tez elden yardımı başlatmış ve **Mustafa Suphi yoldasa, şunları söylemiştir: Mustafa Kemal, bir sosyalist değildir ama dirayetli bir asker iyi bir kumandandır. Ona istediği bütün yardımı yapacağız. Siz de bütün organlarınızla Milli harekete katılın, Mustafa Kemal'i destekleyin, Marksist Sosyalizm bilgilerinizle ona sokularak politik sahada işbirliği ve öncülük edin,** demişti. Bu sözlerini sonradan Türkiye'ye gönderdiği Elçi ARALOF'a da tekrarlamış ve Türkiye'de başıboş, dolaşan sol grupların bozgunculuklarına meydan verilmemesi ikazında bulunmuştu.

Ne yazık ki Mustafa Suphi Ankara'ya ulaşamamış, hazırlanan tuzağa düşürülmüştü. Bunu bekler gibi; I. TKP Kongresinin talimatına rağmen, Salih Hacıoğlu, Milletvekili

Nâzım ve Halk İştirakiyûn mensupları, Çerkez Ethem'i bir kumandan sayarak ve meydanı boş bulduk zannıyla şimarmışlardı. Oysa, «SOVYETLER» tarafından milyonlarca altın ruble para, top, tüfek, cephane verilmek suretiyle ve elden geldiğince, karadan denizden, her konuda Mustafa Kemal'e destek yapılıyordu.

Örneğin. İngiliz muhriplerine teslim olmayan ve Mustafa Kemal'den aldığı emirle Sovyetlerin Novorosiysk limanına sığınan AYDIN REİS Gambotu orada boş durmamış, biraz onarıldıktan sonra sefere sokulmuştur.

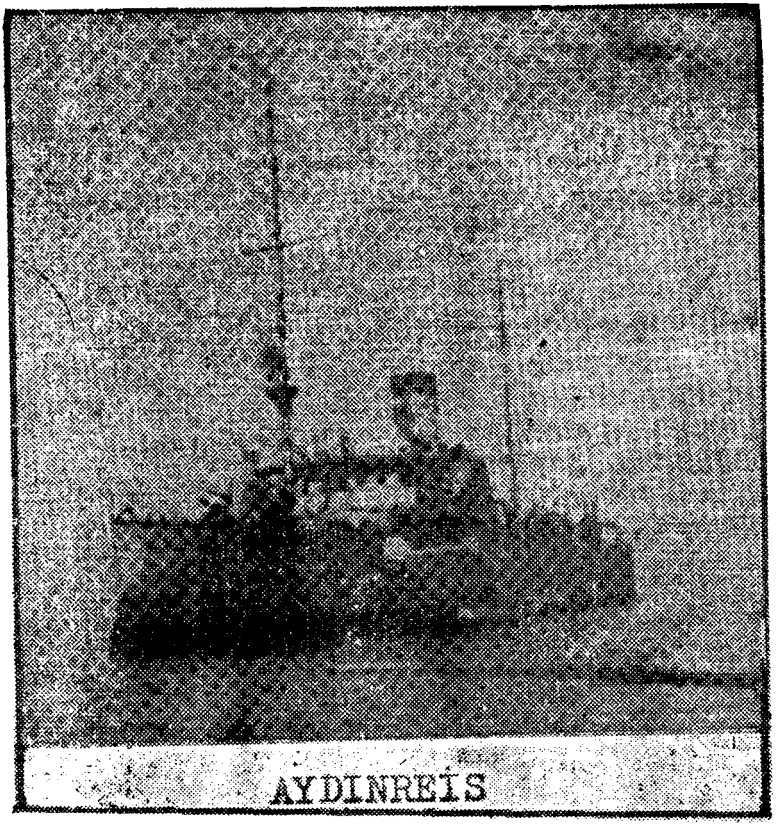

. Cesur Kaptan ve tayfalarına güvenilerek top, tüfek, cephane ve herçeşit eşya yükleniyor, 6 mil hızı olan bu Gambot, gece karanlığında ve hiç ışık yakmadan, korsanlar gibi direkten, 35 mil hız yoluna sahip İngiliz muhriplerini kolluyor ve Trabzon sahillerine gelip gidiyordu.

Sovyet Bolşevik Komünistleri tarafından böylece Mustafa Kemal desteklenirken; Ankara'da, kendilerini komünist sayan Halk İştirakiyûncular, gericilerle de birleşerek Mustafa Kemal'in karşısına dikilmişlerdi.

Birlik amaçlı görünen İlk Meclis üyeleri ise birçok ayrı düşüncesi olan gruplardan oluşuyordu. Hilafetçiler çoğunluktaydı ve Enverci, padişahçıydı, tek çekindikleri İnkilâpçı Mustafa Kemal ve taraftarlarıydı. Şıhlar, Ağalar, Derebeyler ve menfaatlarına uygun düşenler oradaydı ve sonradan Türk ocaklarını Faşist yuvalarına çevirmeye çalışan ve hep Mustafa Kemal'e karşı gelen Hamdullah Suphi de orada idi ve Nakşibendi tarikatının temsilcisi (fotoğrafta sarıklı görünen) Hacı Fevzi Efendi de Meclisin üyesi olmuştu.

İşte bütün bu ayrı düşünceli kimselere güvenerek ve onların zoraki güldüğü, Bolşeviklerin dostu, Sovyetlerin desteklediği inkilâpçı Mustafa Kemal'e karşı çıkan Halk İştirakiyûncular ve Çerkez Ethem kime karşıydı? Yüklenip gelen İstilâcı ordulara karşı mı? Pusuda bekleyen Enver paşaya karşı mı? Sovyetlere karşı mı?. Bunlardan 1925 Kongresine Saylav Nâzım gelmedi, Çerkez Ethem ise bir daha sesi çıkmamak üzere sır olup gitti ve Salih Hacıoğlu da kekeleyip durdu, yükü Şefik Hüsnü'ye yüklemeye çalıştı.

Bu yanlış, sakat ve hatta kasıtlı tutumlarıyla da devrimci sayılan bu grup hem Sol cenahı yıkmış ve hem de Mustafa Kemal'i, istemediği kimselerin ve bilhassa bu **İKİ ADAM**'ın kucağına iterek, Türkiye'de Sosyalizm'in mezarını kazmışlardı.

Bu İKI ADAMDAN birincisi; yıllar yılı oyalama taktiği yürüterek halkı aldatmış, Demokratik bir düzen kurmamış ve eline geçirdiği CHP'yi bir **IDEOLOJİK PLATFORMA** dahi oturtmayarak ölmüştü. Fakat ölmeden evvel de **AMERİKA ve NATO** ile imzaladığı kalemi Türkiye'nin kalbine SAPLAMIŞTIR.

Yine de tatmin olmamış, Soldan ala ala doymadığı intikamını, CHP, Ortanın Solundadır demekle de bu partiyi kendi sırtında taşıdığı KOMÜNİST! ithamı altına düşürmüştür. Oysa dün de, bugün de CHP silkinse silkinse ancak «Sosyal Demokrat» olabilir durumdadır. Çünkü bilindiği gibi Dünya yuvarlağında, Partiler ilmî ideolojilerine göre; Sosyal Demokrat-Sosyalist-Komünist-Faşist-Liberal-Kapitalist Partiler vardır. Bunların dışında olan ve Anarşistler dahil, muhtelif isimleri olanlar gruplardır. Bunların ilmî bir platformu olmadığından menfaatlarına göre RENK ve CEPHE değiştirirler.

Gerçekte ise, Komünistler Anarşizmi, Faşizmi kabul etmez. Sosyalist de Faşizm'i kabul etmez. Bunlar bilinen şeylerdir. Örneğin; Komünist partisinden ayrılan veya atılan bir kişi o inancı kaybetmiş, o inançtan ayrılmış ve artık komünist değildir ve ondan sonra o kimse komünist sayılamaz. Eski Nazist, Faşist ve bu partili olanlar bugün nerede olurlarsa olsunlar, hatta sosyal-demokrat partisinde de olsalar, bu taktik sayılır. Eğer Faşist partisi kurulur da girmezse, işte o zaman inancı değişmiş, artık o da faşist sayılamaz.

Bizde Atatürk'ün kurdurduğu Resmi Komünist partisine girenler, örneğin İsmet Paşa veya Celal Bayar; Komünist (!) damgasından nasıl kurtulabilirler? Atatürk'ün O legal partisinden sonra, Legal bir Komünist partisi olmadığına göre, Celal Bayar Demokrat Partiye girse de ve İsmet Paşa yıllarca CHP başkanlığını yapsa da bu davranışları bir taktik (!) kabul edilemez mi?. Çünkü Türkiye'de 40-50 sene evvel komünist damgası yiyenlerin polisçe sicili silinmiyor. Nitekim İsmet İnönü **biz kırk yıllık sosyalistiz**

demedi mi? O halde Celal Bayar da 92 yaşında değil, yüz yaşında da olsa ve hatta İsmet Paşa gibi ölse, Komünist (!) damgasıyle ölecektir. Gerisi sadece bir taktik (!) sayılamaz mı?..

İ. Topçuoğlu

GİRİŞ

«BU YOLDA DEVAM EDERSENİZ, BEN DE SİZİ KURTARAMAM»

[ATATÜRK'e çengeli taktıktan sonra, düzinelerce Parti kapattıran ve en demokratik kuruluşa dahi göz açtırmayan İsmet Paşa (yani benim tarihçeme göre BİRİNCİ ADAM)]

Demokrat Parti iktidarının, basını ve Cumhuriyet Halk Partisini, susturmak ve kapatmak üzere kurduğu Meclis tahkikat komisyonu ile ilgili olarak kararnamelerin hazırlanması, İsmet İnönü'yü çileden çıkarmış 18 nisan 1960 tarihinde TBMM'de kızgınlıkla kürsüye çıkarak D.P'lilere bağırarak «Bu yolda devam ederseniz, ben de sizi kurtaramam» demişti. Tarihi bir belge bakımından bu konuşmasını aynen kitabıma alıyorum.

İsmet İnönü (Malatya) Grup adına söz istiyorum.

Reis — Buyurun

İsmet İnönü (Malatya) — (Sağdan alkışlar) Muhterem arkadaşlar; beyanatım üzerine izahatta bulunan hatibin temas ettiği bir mevzuu huzurunuzda tahlil etmek isterim. Bu mevzu Demokrat Parti gruplarının tebliğleri ve selâhiyet sahibi hâtiplerinin sözlerinde daima ileri sürülmüştür. Biz, ihtilâl metodları takib ederiz. (Soldan; tamam, doğru sesleri) Şimdi bu mevzuu Büyük Millet Meclisi huzurunda bir defa kesin olarak açıklamak isterim. Biz ihtilâlden yetişmiş insanlarız. İçimizde bizim yaşımızda olanlar pek azdır. Ama bizim etrafımızda bulunan teşekküller, fikirler, zümreler bizim geldiğimiz yolu bütün teferruatı ile bilirler. Biz ihtilâlden gelmiş bir nesiliz. Meşrutiyet ihtilâlinden geldik. Cumhuriyet ihtilâline yöneldik. En sonu, Cumhuriyet ihtilâlinden demokratik rejime geçinceye kadar çok gayret sarfettik ve çok zahmet çektik. Çok güç bir devirdi bu, ama sabırla muvaffak olduk.

Bu ihtilâl rejimi; eşit haklarla, dürüst yapılan seçimlerle, iktidar değişmesiyle neticelenebildi ve hiç bir kıyamet kopmadı. Bunun milletimizin tarihine daima, örnek olabilecek bir misal olarak, cesaret verici bir misal olarak geçmesini istedik.

Şimdi, biz tekrar ihtilâl usulünü takib edecek ve ihtilâl yoluyla iktidara geleceğiz; ne olacak?

En büyük derece ile azami derecede muvaffak olsak, 1938'de, 1940'da, 1945'te vardığımız vaziyete varacağız. Bu vaziyetten biz memnun değildik. (Sağdan; bravo sesleri ve alkışlar) Bu vaziyeti, bu ihtilâl rejimini biz demokratik rejime çevirmek için çok güçlük çektik. Bizim böyle bir harekete tekrar tevessül etmemizde mâna yoktur, mantık yoktur. (Sağdan, bravo sesleri).

Şimdi biz ihtilâl rejiminden gelerek Demokratik rejim

içinde siyasi hayat takib ediyoruz. Etrafımızda olan ihtilâllerin hiç biri böyle değildir. Büyük inkılâplar, büyük devrimler için yapılmış ihtilâllerden sonra normal iktidarlar teessüs edememiş, etmiyor. Rasgele sokak politikacıları meşru iktidarları altüst etmeye çalışıyorlar. Bu gibi teşebbüslerin yüzde 80'i hiç bir memlekette muvaffak olamıyor. Halk iktidarı haksız görmüyorsa 3-5 kişinin toplanması ile Devletin bütün silahlı, silahsız kuvvetlere karşı hareket ederek ihtilâl vücuda getiremezler. Şimdi, ihtilâl, iktidarı bir defa eline geçirmiş olanlar tarafından yapılıyor; son zamanların modası budur. Seçimle iktidara geliyor, Devletin vasıtalarına el koyuyor; seçimle gitmek ihtimali ufukta görüldü mü ben buradan gitmem telaşına düşüyor. (Sağdan, bravo, sesleri, alkışlar) (Soldan, Allahtan kork, o senin zamanında, sesleri) Ne oldu telaşınız ne?.....

Reis — Bir defa daha işaret edeceğim, fikirleri red veya tasvip umumidir. Münferit müdahaleler müzakereyi nereye götürür, sükûneti muhafaza edelim.

İsmet İnönü (Devamla) — Şimdi iktidarda bulunanların, iktidarı ellerinde bulunduranların milletleri ihtilâle nasıl zorladıkları İnsan Hakları Beyannamesi'ne girmiştir. Eğer bir idare insan haklarını tanımaz, baskı rejimi kurarsa o memlekette ayaklanma olur. Buna mahal vermemek için idarelerin demokratik yolda olması, insan haklarının yürürlükte olması şarttır. Bu fikir Beyannamenin ruhunu teşkil ediyor. Şimdi mevzuubahs olan mesele bu. Demokratik rejim, insan hakları yürütülüyor mu, yürütülmüyor mu? Bu bir. Eğer insan hakları yürütülmez, vatandaş hakları zorlanırsa, baskı rejimi kurulursa ihtilâl behemal olur. (Sağdan, alkışlar, soldan, gürültüler). Beni dinleyin... (Soldan ellerin kanlı senin sesleri) Biz böyle ihtilâl içinde bulunmayız, bulunamayız. Böyle bir ihtilâl dışımızda, bizimle münasebeti olmayanlar tarafından yapılacaktır.

(Sağdan, bravo sesleri) (Soldan gürültüler) Biz demokratik rejim dedik, demokratik rejim kurulmuştur. Bu demokratik rejim istikametinden ayrılıp baskı rejimi haline götürmek tehlikeli bir şeydir. Bu yolda devam ederseniz, ben de sizi kurtaramam. (Sağdan, bravo sesleri ve alkışlar) (Soldan, gürültüler)

Şimdi arkadaşlar, şartlar tamam olduğu zaman milletler için ihtilâl meşru haktır. Fakat ihtilâl aslında bir millet hayatının asla arzu etmeyeceği, çetin ve tehlikeli bir ameliyattır. Birçok memleketlerde görüyoruz. Çok iyi niyetlerle, vatanperver hislerle, ihtilâl yaparak idare kuranlar, kurdukları idarenin ertesi gününden itibaren, kâbus içinde yaşarlar. Onlar muvaffak oldukları ihtilâli normal bir demokratik rejime devredebilmek için imkân bulamazlar. Bulabilenler tarihte nadir. Biz bulduk işte. (Sağdan, bravo sesleri alkışlar). Ama bunu bulamayan memleket çok zarar görür.. İhtilâl niçin yapılır? Eğer ihtilâl vatandaş için başka çıkar yol yoktur, kanaati zihinlere ve bütün müesseselere yerleşirse, meşrû bir hak olarak kullanılacaktır. Bundan içtinap kabil değildir.

Basiretimiz yerinde ve aklımız başımızda ise normal bir demokratik rejimin icaplarını hulûs ile takib ederek, eşit haklarla dürüst bir seçimin neticelerini kabul ederek bu rejimi bu yola götürelim yoksa (Soldan, gürültüler) Meclis Tahkikat Encümeni şeklinde 3 aylık fevkalâde bir idare kuracaksınız. Bu idare muhalefet partisini ve basını her yerde takib edecek. Şu kusuru var, bu kusuru var, diye her yerde takib edeceksiniz, şimdiden söylüyorsunuz.

İbrahim Sevel (İstanbul) — Evvelâ seni takib edeceğiz.

İsmet İnönü (Devamla) — Filân yerde şu beyanatı yapmışım. Hakkımdır, kanuni saydığım takdirde yaptım, kanuni değilse haksız isem, ver mahkemeye, (Sağdan,

bravo sesleri, alkışlar) Bunun aksini telâkki asla itibara lâyık değildir.

Onun için muhterem arkadaşlarım, bu memleketin seçkin, yetişmiş güzide insanlarısınız, memleketi fevkalâde bir idareye götürmek istenildiğinin arifesinde, eşiğindesiniz, hesaplı olarak düşünmenizi isterim. Bir fevkalâde idare kuracaksınız. Bu idareye verilen selâhiyetler gayrimeşrudur. İtaat etmeyeceğiz dediğimi söylemek yersiz. Bir defa çıkmış bir kanuna, kanun değil karar, çıkmış bir kanuna itaat etmemek vatandaşın hepsine bunun haksız olduğunu, buna mukavemet etmek lâzım geldiğini söyleriz. Hür vatandaşın hakkıdır bu memurlara itaat etmez, adalete itimat etmez, orduya itimat etmez, kendisi azlıktadır, bir kadrodur, bu şeyleri yapmak ister, böyle şey olmaz, (Sağdan, şiddetli, alkışlar)

İkinci Adam'ın kadrosu bu sözlere gülüyor alay ediyordu. Kimdi bu adam, ki onları kurtarmaya yelteniyor diyorlardı.

Hakikatte ise Demokrat Parti iktidarının bindiği iktidar taşıtının freni çoktan patlamış, duracak halde değildi. Onu ancak toslayacağı bir duvar durdurabilirdi. Nitekim 27 Mayıs Duvarına toslayarak olduğu gibi Yassıada'ya döküldüler.

Müreffeh Türkiye yaratacağız diyenler, Komünistleri Galata Köprüsünde asalım diyenler, Vatan Partisi, komandoları teşkilâtlandırıp ahkâm kesmek isteyenler, sus-pus olmuş ve kara kara düşünüyorlardı.

Demokrat Parti'nin Kurucuları. En şanlı günlerinde bir arada Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü.

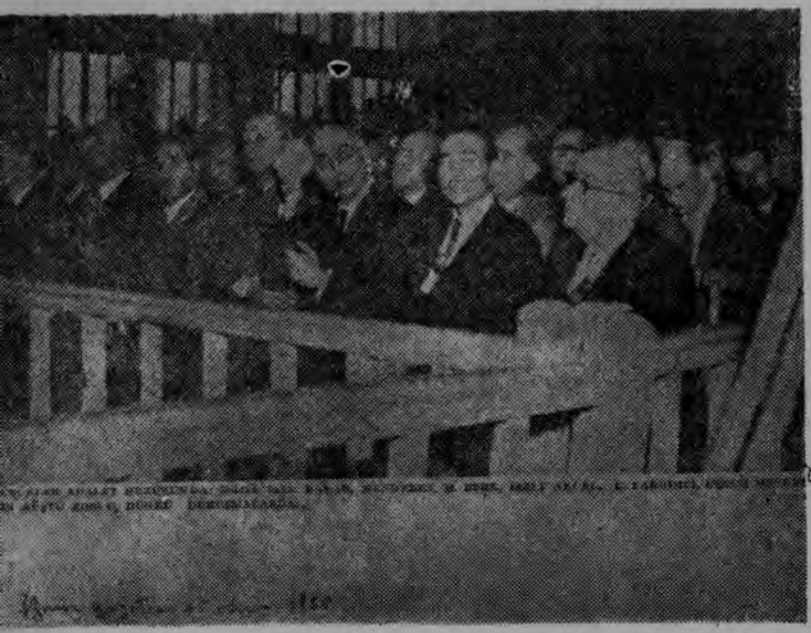

Fotoğrafta görünenler D.P. iktidarının en önde gelenlerinin en çok konuşup Müreffeh Türkiye yaratacağız diyenlerin ADALET DİVANI'nın önünde nasıl ter döktüklerini göstermektedir.

İsmet İnönü'nün kimseyi kurtarmak niyeti zaten yoktu. O'nun oldum olası kendisine Milli Şef dedirttiği partisinden başka partinin kurulmasına tahammülü yoktu. O Çerkes Ethem'in Milis seyyare kuvvetlerini pusuya düşürürken Kâzım Karabekir'in de Mustafa Suphi'ye kurduğu tuzaktan haberdardı. Mustafa Suphi'nin Marksist-Leninist bilgin kafasıyla Ankara'ya gelip Mustafa Kemal ile fikir birliği etmesini istemiyordu. Bunun için öldürülmesine göz yumduğu uzun yıllar boyu söylenen şeylerdir ve O Atatürk'e sokulduktan sonra o devrenin en kuvvetli Paşalarının dahi kurdukları Fırkaları Mustafa Kemal'e kapattırmış ve ondan sonra da kendisi aman vermeyerek çıkanı vurmuş, çıkanı kapatmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca memleketi dikta rejiminden kurtarmak ve Demokratik bir ortam yaratmak için cesaretle ortaya atılan kimselerin kapattırılan partilerini, tarih bilimi bakımından burada sıralıyorum.

TERAKKİPERVER C. FIKRASI

(17 Kasım 1924, Ankara) Kurucular: Ali Fuat (Cebesoy) Paşa, Besim Bey, Sabit Bey, Muhtar Bey. Bunların kurduğu bu parti (İrticai körüklediği gerekçesiyle 5 Haziran 1925'te kapatıldı.

SERBEST CUMHURİYET FIRKASI

(12 Ağustos 1930, İstanbul) Kurucular: Ali Fethi Okyar, Nuri Bey, Senih Bey, Ahmet Ağaoğlu, Şair Mehmet Emin, Süreyya Paşa, (18 Aralık 1930'da kendiliğinden kapandı).

AHALİ CUMHURİYET FIRKASI

(29 Eylül 1930, Adana) Kurucular: Abdülkadir Kemali, Ali Vehbi, Bekir Sıtkı, Mustafa Ziya, (21 Ocak 1931'de Bakanlar Kurulu kararı ile kapandı).

TÜRKİYE CUMHURİYET AMELE ve İŞÇİ PARTİSİ

(29 Aralık 1930, Edirne) Kurucu: Mimar Kâzım (Komünizmi yaydığı gerekçesiyle kapatıldı).

MİLLÎ KALKINMA PARTİSİ:

(18 Temmuz 1945, İstanbul) Kurucular: Nuri Demirağ, H. Avni Ulaş, Cevat Atılhan (1952'den sonra kapandı).

DEMOKRAT PARTİ

(7 Ocak 1946, Ankara), Kurucular: Celâl Bayar, Fuad Köprülü, Refik Koraltan, Adnan Menderes (1960'da kapatıldı).

SOSYAL ADALET PARTİSİ

(28 Şubat 1946, İstanbul) Kurucular: İhsan Temelveren, Ziynati Temelveren, Muharrem Zeki Korgunal (Kapandı).

LİBERAL DEMOKRAT PARTİSİ

(11 Mart 1946, İstanbul) Kurucular: Kâzım Demiraslan, Sabri Manyas, Abdülkadir Aykaç, Suphi Kula, (Kurucu sayısı üçten aşağı düştüğü için kapandı).

ÇİFTÇİ VE KÖYLÜ PARTİSİ

(24 Nisan 1946, Bursa) Kurucular: Sıddık Sümer, İbrahim Öztürk, Şükrü Tokay, (2 Haziran 1946'da kapatıldı).

TÜRK SOSYAL DEMOKRAT

(26 Nisan 1946, İstanbul) Kurucular: Cemil Alpay, Sadık Acarlı, Mustafa Yıldız, Yakup Savaş .(Kurucu sayısı üçten aşağı düşünce aynı yıl kapandı.

TÜRKİYE SOSYALİST PARTİSİ

(14 Mayıs 1946, İstanbul) Kurucular; Esat Âdil Müsterabî, Macit Güçlü, İhvan Kabacıoğlu, Aziz Uçtay, (1952'de kapatıldı).

TÜRKİYE SOSYALİST EMEKÇİ VE KÖYLÜ PARTİSİ

19 Haziran 1946 tarihinde, İstanbul'da Dr. Şefik Hüsnü Değmer. İSTEPO, Ragıp Usta, Fuat Usta, Aydın Batan. Habil Amado, Müntekim Ölçmen tarafından kurulmuş. 16-12-146 tarihinde Sıkıyönetim Komutanlığınca kapatılmıştır.

TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ

(24 Mayıs 1946, İstanbul) Kurucular: Sabit Seren, Hüseyin Türkgeldi, Hasan Yaşatürk. (1946'da kapatıldı).

TÜRKİYE İŞÇİ VE ÇİFTÇİ PARTİSİ

(17 Haziran 1946, İstanbul) Kurucular: Ethem Nuri Balkan, Celâlettin Yorulmazoğlu, Mehmet Şükrü Sekban, Nurettin Deliorman. (1952'de kapatıldı).

YALNIZ VATAN İÇİN PARTİSİ

(21 Haziran 1946, İstanbul) Kurucular: Yaşar Çimen, Âdil Aktaç, Kaya Mutlu. (1952'de kendiliğinden kapandı).

ERGENEKON İŞÇİ VE KÖYLÜ PARTİSİ

(21 Haziran 1946, İstanbul) Kurucu: Arif Hikmet Atsız, (Bir süre sonra kapatıldı).

ARITMA - KORUMA PARTİSİ

(26 Haziran 1946, Ankara) Kurucular: Selçuk Köroğlu, Kemal Köymen, Halil Sümer, (1947'de kendiliğinden kapandı).

İSLÂM KORUMA PARTİSİ

(19 Temmuz 1946, İstanbul) Kurucular: Necmi Güneş, Mustafa Özbek, Ziya Sümer. (1953'de Sıkıyönetim Komutanlığının kararı ile kapandı).

YURT - GÖREV PARTİSİ

(15 Ağustos 1946, Hatay) Kurucular: Abdülkadir Gönüllü, Abdullah Mursaloğlu, Ihsan Akşehirli (Kapandı).

İDEALİST PARTİ

(10 Ocak 1947, İstanbul) Kurucular: Hikmet Çetinkaya, Mehmet Özkan, Hulki Kurtkaya. (1947'de kapandı).

TÜRK MUHAFAZAKİR PARTİSİ

(8 Temmuz 1947, İstanbul) Kurucular: Cevat Rıfat Atılhan, Zekâi Dik, Yekta Göreli. (1952'de kapandı).

TÜRKİYE YÜKSELME PARTİSİ

(3 Temmuz 1948, İstanbul) Kurucular: Ali Rıza Gürdeşik, Zeki Gülen, Hüseyin Azmi Balcı (1953'de kapatıldı).

MİLLET PARTİSİ

(20 Temmuz 1948, Ankara) Kurucular: Mareşal Fevzi Çakmak, Enis Akaygen, Prof. Hikmet Bayur, Osman Bölükbaşı. (1953'de kapatıldı).

ÖZDEMOKRATLAR PARTİSİ

(8 Ağustos 1948, Afyon) Kurucular: Halil Hilmi Bozcan, Hüseyin Hamiş, Yusuf Mazhar Aren (1949'da MP'ye katıldı).

SERBEST DEMOKRAT PARTİ

(9 Ağustos 1948, İzmir) Kurucular: Nazmi Akat, Hulusi Tan, Cevdet Öktem. (1949'da kendiliğinden kapandı).

MÜSTAKİL TÜRK SOSYALİST PARTİSİ

(19 Eylül 1948, İstanbul) Kurucular: Arif Oruç, Celâl Çelebi, Nurettin Kırlı. (Kurucuların ölümü üzerine kapandı).

TOPRAK - EMLÂK VE SERBEST TEŞEBBÜS PARTİSİ

(30 Eylül 1949, İstanbul), Kurucu: Süreyya İlmen (Liberal Köylü P.'ne katıldı).

MÜSTAKİLLER BİRLİĞİ PARTİSİ

(5 Nisan 1950. İstanbul) Kurucular: İsmail Hami Danişmend, Hazım Dağlı, Mehmet Semih Gönür, Fuad Demircioğlu. (Liberal Köylü Partisi'ne katıldı).

LİBERAL KÖYLÜ PARTİSİ

(1950. İstanbul) Kurucular: Valiliğe bildirilmedi. (Türkiye Köylü P.'ne katıldı).

DEMOKRATİK İŞÇİ PARTİSİ

(1950, İstanbul) Kurucular: Dr. Orhan Arsal, Üzeyir Kuran, Nizamettin Yalçınyuva, (1952'de kapandı).

İSLÂM DEMOKRAT PARTİSİ

(1951, İstanbul) Kurucu: Cevat Rıfat Atılhan (Gayesine aykırı faaliyette bulunduğundan 1952'de kapatıldı).

TÜRKİYE KÖYLÜ PARTİSİ

(19 Mayıs 1952, Ankara) Kurucular: Prof. Ethem Menemencioğlu, Prof. Remzi Oğuz, Tahsin Demiray, (1954'te kapandı).

CUMHURİYETÇİ MİLLET PARTİSİ

(10 Şubat 1954, Ankara) Kurucular: MP'den ayrılan parlamenterler kurdu. (1957 de Köylü Partisi'ne katıldı).

HÜRRİYET PARTİSİ

(20 Aralkı 1955, Ankara) Kurucular: DP'den ayrılan 19 milletvekili. (24 Kasım 1958'de kendiliğinden kapandı).

YENİ TÜRKİYE PARTİSİ

(12 Şubat 1961, Ankara) Kurucular: Ekrem Alican, Cahit Talas, Aydın Yalçın, Raif Aybar, (AP'ye katıldı).

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

(13 Şubat (1961, İstanbul) Kurucular: Şaban Yıldız, Rıza Kuas, Kemal Nebioğlu, İbrahim Güzelce, (1972'de Anayasa Mahkemesi tarafından temelli olarak kapatıldı).

SOSYAL DEMOKRAT PARTİ

(22 Eylül 1961, Ankara) Kurucular: Sıtkı Ulay Prof. Rasim Adasal, Ali Ülgen, Alâaddin Tiritoğlu. (Aynı yıl kapandı).

DEVRİM PARTİSİ

(19 Kasım 1961, İzmir) Kurucular: Belli değil. (Bir süre sonra kendiliğinden kapandı).

DEMOKRAT PARTİ

(6 Aralık 1961, İzmir) Kurucular: Sami Özelsel, Nüzhet Ünlüyol, Ahmet Şahin, (Faaliyet gösteremeden kapandı).

YENİ DEMOKRAT PARTİ

(18 Aralık 1961, Ankara) Kurucular: Fuad Köprülü Cemal Köprülü, Kemal Yörükoğlu, (Faaliyet gösteremeden kapatıldı).

MİLLİ NİZAM PARTİSİ

(26 Ocak 1970, Ankara) Kurucular: Necmettin Erbakan, A. Tevfik Paksu, Süleyman Arif Emre (1972'de Anayasa Mahkemesi tarafından temelli kapatıldı).

(Halen AP, CHP, CGP, DP, MP, MHP, MSP ve TBP faaliyettedirler).

Bu kadar partiyi yıkıp silip süpüren I'inci Adam'ın bugün tek gayesi 2'inci Adam'ı yıkmaktır. Bu iki adamın çatışmasında ülkenin demokratik bir düzene kavuşması gibi bir şey yoktu, bu kin, hırs, sen ben kavgasından başka bir şey değildi. Ve İkinci Adam Demokrat Partisiyle büyük hata işliyor, açıklar veriyordu, her şeyi paçala çeviriyordu. Normal Devlet idaresini bırakmış Türkiye'yi D.P. ve C.H.P. kavgası meydanına çevirmişti.

Bu arada devamlı kargaşa yaratılıyordu.

Geniş bir Kızıl şebeke bulundu

Mensupları Stalinyari taraş olan ve İzmirde bulunan bu şebekenin 5000 kadar üzası olduğu söyleniyor

İZMİR 31 (Hususî muhabirimizden) — İzmir zabıtası bundan evvelkilerle hiç bir alâkası olmayan yeni ve çok geniş bir komünist şebekesinin izi üzerinde bulunmaktadır.

Türkiye çapında bir şebeke kurdukları anlaşılan komünistlerin şehrimizdeki elemanlarından ikisi İzmirli olup, bunlardan biri Rus ihtilâli sırasında Rusya'da bulunmuştur. Diğerlerinin ise son defa Bulgaristandan gelen göçmenler olduğu tesbit edilmiştir.

Zabıta, şebekenin izlerini son derece ustalıkla takip ederek, bunların kimlerle temasta olduklarını tesbit etmiştir.

Yalnız İzmir'de 20'den fazla azası bulunan komünist teşkilâtının, Türkiyenin diğer vilâyetlerinde de faaliyet gösterdiği ve 5000'e yakın azası olduğu bizzat şebeke mensupları tarafından açıklanmıştır.

Hepsi de Stalinvâri traş olan ve aralarında parolasız konuşmayan komünistlerin, yakında Rusların buraya gelerek Türkiye'de yerleşeceklerini söyledikleri de öğrenilmiştir.

Bu arada şebeke mensuplarının, Kırıkkale ve Zeytinburnu silâh fabrikaları ile birçok askerî mıntıkaların planlarını da ele geçirdikleri tahmin edilmektedir.

İzmir'de iki mahallede ikamet eden ve sık sık ayrı ayrı evlerde toplantılar yapan şebekenin önümüzdeki günlerde yakalanarak adlî makamlara teslimi beklenmektedir.

Demokrat Parti de Devleti idarede aciz kalmaya başlayınca İkinci Adam da taktiğini kullanmaya başlamıştı.

Bu taktiği belirttiğim gibi devamlı kargaşa ve komünistlerin korkuluğuna sığınmaktı. 1 Ocak 1953 tarihinde yayınlanan haber, Türkiye'nin siyasî havasını hemen bulandırmıştı.

Ne demek bu? Bir İhtilâl mi? Doğrusu insanın heyecanlanmaması için hiç gazete okumamış olması lâzımdı, ama bu kez de okuyanların ve hele Faşist olanların bire bin katarak komünistler geliyor diye yaygarası fırsatçıların ekmeğine yağ sürmekti. Böyle bir yayın yapılır da arkasından tevkifat yapılmaz mı? Iktidarlar bu taktikleri kullandıkları için İzmir'de biz mümkün olduğunca bütün tertibatımızı almış ve nereden vurulacağını kollamakta idik. Ama hiç bir şey olmamıştı. Demek ki maksat halkta heyecan yaratmaktı. Tevkifat yapılma zamanı değildi. Askeri Mahkeme Dr. Şefik Hüsnü Değmer'in Romantik tevkifat dediğimiz kalabalık bir tutuklu grubunun mahkemesi ile uğraşıyordu, davayı henüz bitirmemişti.

Sivil Mahkeme ise Türkiye Sosyalist Partisi ve Gerçek Gazetesi yayınları mensuplarını muhakeme ediyor ve henüz o da mahkemeyi bitirememiştî.

C.H.P. iktidarla kıyasıya dövüşüyor ve D.P. Vatan Cephesi diye vurucu bir kuvvet meydana getirmekle meşguldü.

Kıbrıs meselesi başlamış ve henüz kıvamına gelmemişti. Tevkifatın yapılmayışının sebepleri ve bu tahminlerimizde aldanmadığımızı sonradan meydana gelen hadiseler şöyle ispatlamıştı.

Selanik şehrine bir ajan gönderilerek ATATÜRK'ün evine bir bomba attırılarak, Yunanlılar attı diye gazetelerde büyük manşetli yayın yapılmış, halkta büyük heyecan yaratılarak zaman kazanılmış ve bu kargaşa şöyle yürütülmüştü. Tarihleriyle İzmir'in Yeni Asır Gazetesinden

günü gününe izleyelim.

Kıbrıslı Türklerin
Londra'da nümayişi
; 000'den fazla Ada Türkü, Kıbrıs'ın
Yunanistan'a ilhak fikrini dün protesto etti
Bir çıkmaza girmiş olan Londra konferansı
yarın tekrar çalışmalarına başlıyacaktır
Tire, di
kurtuluşu
kutla

Çıkmaza giren Londra Konferans'ını tahrik için yaptırılan nümayiş

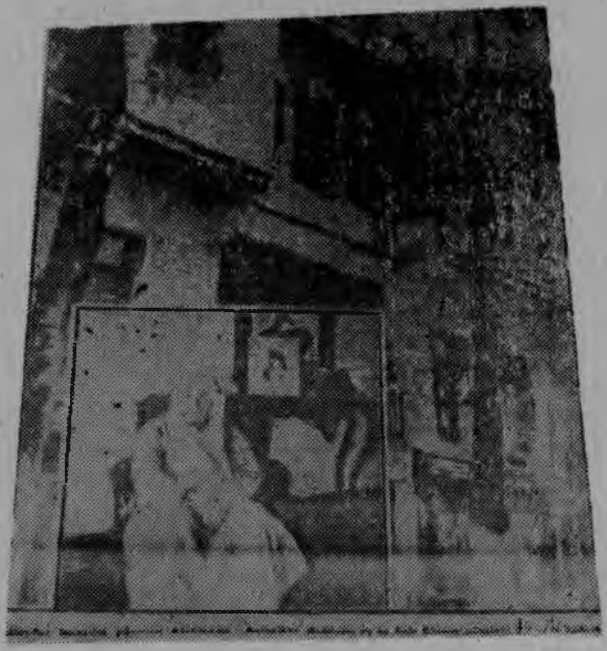

Selanikte kasten yakılan Atatürk'ün evi

Celâl Bayar, dün İstanbul'a gitti

Ada'da vapuru ile saat 16'da hareket eden Reisicumhur, hususi teşebbüse ait tesislerle yakından alâka'andı

Celal Bayar'ın İstanbula İzmir'den hareketi

Celal Bayar İzmir'den gittikten sonra yakılan Yunan Konsolosluk Binası ve Kilisesi

Yaratılan kargaşa ile Amerikadan kredi isteniyor

için memleketimizin sarfettiği gayretler ve aldığı tedbirler ile uhdesine düşeni yerine getirmeğe çalıştığını belirtti

Mesajda, 6 Eylül gecesi hâdiseleriyle Türkiyede yaratttığı teessürün çok derin olduğu da ayrıca tebarüz ettiriliyor

Yeni 2 şeker fabrikası da faaliyete geçiriliyor

Adnan Menderes de tahribatı Komünistlere yüklüyor

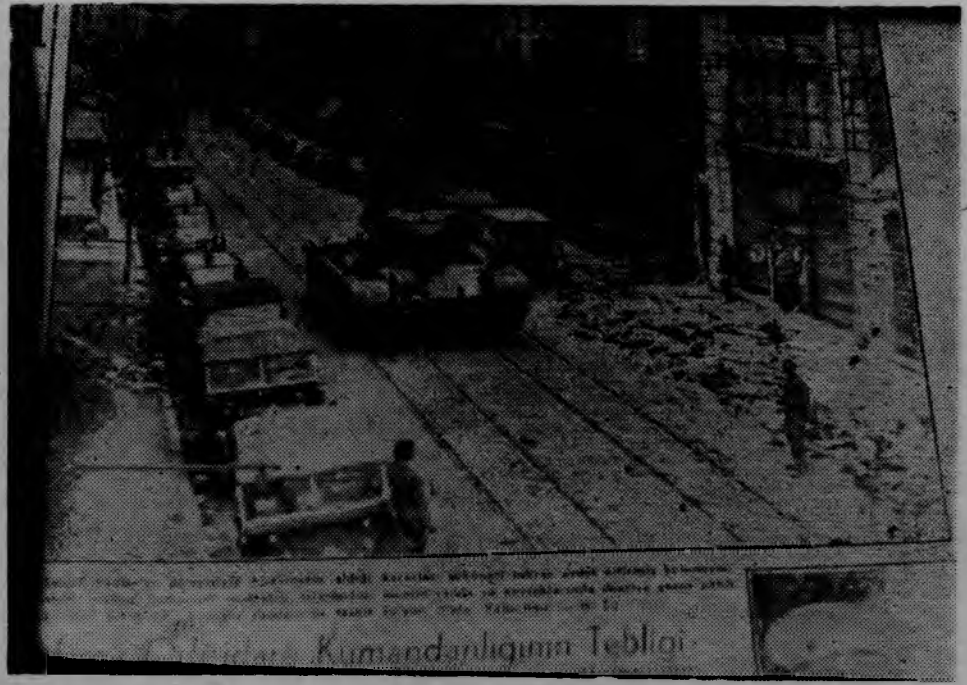

Beyoğlu'nda Askeri Tanklar nöbette

Yeni As

Komünist parmağı te

İstanbul'daki yağmacı ve tedhişçilerden ekserisinin son aylarda gelen Trakya göçmenleri olduğu anlaşıldı

Hâdiselerin, aylardanberi hazırlanmış tertip eseri olduğu ve merkezi Beyrut'ta bulunan kızıl teşkilâtiyle hazırlandığı tahmin ediliyor

(Kıbrıs Türkiür Cemiyeti), Mahkeme kararı ile feshedilerek Merkezi ve memleketteki bütün şubeleri de mühürlendi

İSTANBULDAKİ SON MÜESSİF HÂDİSELERİN SANIKLARI, BU SABAH YARGILANACAKLAR

Kolay bulunan çare

Bazı sorular vardır cevabını tarih verir. Bazı soruların cevabı ise kısa bir zamanda karşınıza dikiliverir. Birinci adam İsmet Paşa, Sosyalist Partileri kapatır kapatmaz Amerika'dan medet umdu ve tam bir teslimiyetle 1947 yılında Anlaşma imzaladı. Bu anlaşma «Türkiye'ye yapılacak yardım hakkında anlaşma idi.» Burada şu koşullar peşinen kabul ediliyordu ki bu doğrudan doğruya Türkiye'nin içişlerine karışmaktı. Bunda:

1 — Türk Hükümetleri Amerikan propagandasını «sürekli ve tam» olarak yapacaktır.

2 — Yardım, Amerika'nın amaçladığı gayeler uğruna kullanılabilecektir.

3 — Bu uygulama Amerikan misyonu şeflerinin denetimi altında yapılacaktır.

Bu anlaşma bir devlet için boyunduruğa girmekti ve İsmet Paşa bunu imzalamakla sonraki hükümetleri de bağlamıştı. Nitekim İsmet Paşa 1950'de iktidardan düştü. Ama yerine gelen İKİNCİ Adam Celal Bayar da bu anlaşmaya itiraz etmedi ve aynen ve sadakatle uygulamaya devam etti ve hatta daha birçoklarını da kattı.

Türkiye kendi yaratıcı gücünü planlayarak Siyasî ve Ekonomi politiğini planlayacağına, şuna buna kanarak ve şuna buna avuç açarak zayıf duruma düşmesi ve elinde kendi sahip olduğu silâhının dahi bulunmadığındandır ki Kıbrıs Meselesi başımıza sardırılmıştır.

Şimdi Kıbrıs patlama devresinde iktidarda olan İKİNCİ Adam CELAL BAYAR'ın icraatını bir gazeteden günü gününe takip edelim.

İzmirde yayınlanmakta olan O tarihli YENİ ASIR Gazetesinden:

«4 TEMMUZ 1955. KIBRIS İÇİN İZMİR'DE BİR TOPLANTI YAPILDI.

«Kıbrıs Türktür Cemiyeti başkanı Hikmet Bil kürsüde bir konuşma yaptı. Kalabalık dinleyici karşısında «KIBRIS TURKTUR» sözleri heyecanlı tezahürata vesile oldu.

«İngiliz mukabil casusluk teşkilatı MAKARIOS'un kızıllar tarafından gizlice desteklendiğini meydana çıkarmıştır.

«14 Ağustos 1955. C.H.P. Genel Sekreteri Kasım Gülek dün tevkif edildi.

«Fuat Köprülü mühim bir basın toplantısı yaptı, Siyasi havanın fevkalâde gerginleştiğini haber verdi. CHP hakkında şiddetli tedbir alınması, hatta icabında bu partinin kapatılması muhtemeldir.

«16 Ağustos 1955. Kasım Gülek'in sorgusu yapıldı. CHP Genel Sekreterinin mevkufiyetinin devamına lüzum görüldü.

«Emniyet Umum Müdürü; Gülek'in aç bırakıldığı, ölüm tehlikeleri geçirdiği, büyük bir süratle seyahat yaptırıldığı iddialarını vakıalarla yalanladı.

«31 Ağustos 1955. Kıbrıs'a dair konferans dün Londra'da açıldı. İngilizlerin teklifi: NATO himayesinde Türk - İngiliz ve Yunan Kıt'alarının Ada'da bulunmaları isteniyor.

«3 Eylül 1955. Kıbrıs'a dair konferans çıkmaza girdi.

«6 Eylül 1955. İzmir'de bulunan CELAL BAYAR, dün İstanbula' gitti. Adana Vapuru ile saat 16'da hareket eden Reisicumhur, hususi teşebbüse ait tesislerle yakından alâkalandı.

«İstanbul (telefonla) Dahiliye Vekili Dr. Namık Gedik bugün kendisiyle görüşen gazetecilere şunları söylemiştir. «Memlekette asayiş durumu memnuniyet vericidir. Bilhassa İstanbul'da suçlar gittikçe azalmaktadır. Bu iyi neticenin sebebi, vatandaşın olgunluğunda ve za-

bıta kuvvetlerimizin çalışmasında aramak yerinde olur kanaatındayım demiştir.

«7 Eylül 1955. Atatürk'ün Selânik'teki evini ve Konsoloshanemizi bombalayan Yunanlılara karşı, Izmir ve İstanbul'da muazzam feveran!

«İki şehirde de geniş ölçüde yangınlar ve tahribatlar var. Hükümet, zecri tedbirlerle sükûnu iadeye çalışıyor. Maddî zarar, birkaç yüz milyon lira olarak tahmin ediliyor.

«Maalesef, mühim miktarda insan da yaralanmış oldu. Örfi idare ilânı ihtimalinden bahsediliyor.

«Alsancak'ta Yunan konsolosluğu binası ve Kilisesi tahrib edilerek yakıldı. Fuardaki Yunan pavyonu da yıkılarak ateşe verildi. Ayrıca Konak meydanında da Fuara iştirak eden Devletlerin bayrakları arasında bulunan Yunan bayrağı indirilerek yakıldı.

«İKİNCİ BASKI»

«Gece kargaşalıklardan sonra sükûnet ve huzur tamamen avdet etti. Hükümet tebliğinin metni: **ÖRFİ İDARE İLÂN EDİLDİ.**

«Denebilir ki dün gece İstanbul ve memleket, esas itibariyle bir komünist tertip ve tahrike ve ağır bir darbeye maruz kalmıştır. İzmir'de öğleye kadar tevkif edilenlerle ifadesi alınanların sayısı 150'yi buldu».

«**BAYAR ve MENDERES**'in dünkü tetkikleri.»

«İstanbul 8 (THA) — Reisi Cumhur Celâl Bayar ve Başvekil Adnan Menderes, bugün de müessif hadiselere sahne olan muhtelif semtlere giderek tetkiklerde bulunmuşlar ve vatandaşların dertlerini dinlemişlerdir.

«Komünist parmağı tespit ediliyor. İstanbul'daki yağmacı ve tethişçilerden ekserisinin son aylarda gelen Trak-

ya göçmenleri olduğu anlaşıldı. Hadiselerin, aylardan beri hazırlanmış tertip eseri olduğu ve **Merkezi Beyrut'ta bulunan kızıl teşkilâtıyle hazırlandığı tahmin ediliyor.**

«Mahkeme kararıyla, (Kıbrıs Türk Cemiyeti) Merkezi ve memleketteki bütün şubeleri kapatılıp mühürlendi.

«11 Eylül 1955. Bayar, Koraltan ve Menderes; dün Ankara'ya döndüler. Vekiller hey'eti toplanarak geç saatlere kadar çalıştı.

«Amerikan gazeteleri, Türk Hükümetinin müessif hadiselere ait enerjik tedbirlerini hararetle övüyor.

«12 Eylül 1955. Örfi idare kumandanlığının tebliği:

1 — İzmir halkının yasaklara ve emirlere riayeti, şayanı şükrandır.

2 — Kapalı ve açık yerlerde olmak üzere yapılması yasak edilen düğün, nişan, sünnet düğünü, mevlit, cemiyet, kurum, dernek gibi toplantıların 12 Eylül 1955 pazartesi günü sabahından itibaren emniyetten müsaade almak şartiyle yapılmasına müsaade edilmiştir.

İzmir Örfi İdare Kumandanı
2'nci Yurdiçi Bölge Kumandanı Korgeneral
CEMAL GÜRSEL

«13 Eylül 1955. Büyük Millet Meclisinin dünkü toplantısında müessif hadise sanıklarının idamları istendi. Başvekil mesûllerin mutlak surette cezalandırılacağını söyledi ve konuşması Meclisçe alkışlanıp tasvip olundu.

«16 Eylül 1955. Reisicumhur Celâl Bayar dün akşam Vilayette, İzmir Örfi İdare Kumandanı Cemal Gürsel ve Vali ile görüştü. Devlet Reisimiz bugün uçakla İstanbul'a dönüyor.

«21 Eylül 1955. Başvekil Adnan Menderes, Amerikan Hariciye Vekili Dulles'in Kıbrıs'a dair mesajına verdiği cevap.

Müessif hadiselerin, Gizli Komünist teşkilâtı ve Solcu unsurların bir tertibi olduğuna dair işaret etti ve Komünist genişlemesinin hür dünya için bir tehlike arzetmeye başlamış, on seneye yaklaşan bir zamandan beri, Türkiye ile Yunanistan arasındaki sıkı ve dostça işbirliği Komünizmin Doğu Akdeniz'deki ihtiraslarına kuvvetli bir set çekmiştir.»

Bu yazılar sürdürülen iktidarların Türkiye halkına nasıl yalan söylediklerinin ve bu yalanlarıyle dış ülkelerin de gözünü boyadıklarını zannederek yine kendileri aldanarak memlekete zarar verdiklerinin açık belgeleri olduğu için buraya sıraladım, Başbakanı, Bakanı ve sıkıştıkça diğer kabine azalarının sarıldığı Istanbul Komünist tevkifatını Hasan İzzettin Dinamo'nun kitabından aktarıyorum: 6/7 Eylül Kasırgası, s. 65-70. Evlerden toplanıp içlerinden seçilen altmış, yetmiş kişi içerde tutuluyorduk ümitsizlik içindeydik. Birçok korkunç söylentiler dolaşıyordu.

Bu sıralarda İsmet Paşanın muhalefeti ilk kez **bilinçli olarak başkaldırdı,** halkın bu yüzden çektiği acılara parmak bastı. Mecliste ilk kez haklı olarak kükredi. Arkadaşlar, burada boş yere yattığımızı bildiren bir mektup yazarak ona uçurdular. İsmet Paşa, bu mektubu değerlendirerek içerde hâlâ boş yere alıkonulmuş olanların bir an önce salıverilmesini istedi. Millî Emniyet de daha önce karavana attığından mahçuptu, onu destekledi. İsmet Paşa'nın yaptığı çıkış gerçekten yiğitçeydi. Gerek devlet-hükûmet başkanları, gerekse onların çomarlığını yapan Köprülüzade cücesi, bu gürleyen sesin taşıdığı yeni anlamdan ürkerek karşısına çıkamadılar.

Bunun üzerine yüzümüze türlü çiçek kokulariyle yüklü sıcak bir rüzgârın çarptığını duyduk. Kurtuluş umudu bir renkli füze gibi gökte ıslık çalmağa başlamıştı. Umudun tanyeri böyle birden bire tatlı gül rengiyle atmağa başlayınca herkesin başı biraz doğruldu, Millet sanki bir parti

kongresindeymişçesine serbestçe konuşup görüşmeğe başladı. Esmer espiyon asker aramızdan yitiklere karıştı. Doktor Hulüsi, şimdi İngilizce tıp dergilerini tarayıp not alırken kendi bürosunda çalışıyormuşçasına daha kendine güvenir görünüyor, Hamdi Şamilof, kıpkırmızı sağlıklı yüzüyle gövdesinin üst yanını musluğun soğuk suyu altında serinletirken dışarıya sağlam çıkmanın tatlı umudu içinde yüzüyor, Kemal Tahir çevresinde toplanan arkadaşlara saatlerce nutuk çekiyor, Aziz Nesin artık büsbütün hücresine gömülerek mapusanede son ürünlerini vermeğe çalışıyordu. Doktor Boratav kardeşler, biz demedik mi bu herifler bize bir şey yapamazlar diye övünüp iyimserlik gülümseyişleri saçarak koridorda volta vuruyor, hücreden hücreye dolaşarak vakit öldürmeğe bakıyorlardı. Artık İngilizce çalışmayı da bir yana bırakmışlardı.

Üniversitede ilerici bir dernek kurduklarından dolayı yıllardır başı belâda olan aydınlardan birkaçı da bizimle birlikte çile çekenlerdendi. Sonraları Sahaflar Çarşısının en aydın, en renkli kitabevini kuracak olan Arslan Kaynardağ, sakin, sevimli, gülümseyen yüzüyle gruptan aruba dolaşarak bir iki sözediyor, sonra köşesine çekilip düşüncelere dalarak umudun römorköründe bize doğru ilerlediği artık açıkça görülen kurtuluşun çiçek yüklü salapuryasını bekliyordu. İsmail de zayıf, kuru, ufak tefek varlığı, aydın yüzüyle daha çok benim çevremde dolaşıyor, benimle dertleşmekten hoşlanıyordu. Günün birçok saatinde onunla başbaşa oturup neden tahliye edilmek zorunda olduğumuzun hesaplarını yapıyorduk. Gazetelerde ipucu olarak yakaladığımız kimi gözden kaçmış ilginç olayları didikleyerek altından kurtuluşumuz için gerekli koşulları hazırlayan ögeleri cımbızla bulup çıkarmağa çalışıyorduk. İkimiz de hem şiir yazmak hem de tavuk beslemek hevesi dolayısiyle bol bol konuşabilmek olanağına sahiptik. Onun başı da yazmış olduğu gereksiz bir şiir yüzünden

belâya girmişti. **Sonradan Türkeş'in partisine girecek olan Azerbaycanlı sorgu yargıcı general Şevki Mutlugil onun başına tebelleş olmuş, onu buraya dek düşürmüştü: Bu asker yargıç bütün bağnaz memur kategorisi gibi kişisel kuruntularını ulusal bir bayrak gibi açarak sol aydınları cehenneme dek kovalamayı tutku haline getiren bir adamdı. Solları İsmet Paşanın diktatörlük döneminde nasıl kovalamışsa bir demokrasi dönemi (!) olan Bayar-Menderes döneminde de yine o şiddetle kovalıyordu. Türkiye sosyalist olsa da kazara onun yargıçları arasında bulunsaydı onları bin türlü maske altında yine olabildiğine kovalardı.**

İsmail çok zeki, tatlı bir arkadaştı. Yeni evliydi. Aklı hep dışardaydı. Mutlugil, bu sırada herkesin olduğu gibi onun da mutluluk düşlerinin üzerinde keyifle tepiniyordu.

Yirmi beş otuz arasındaki bir genç aydınlardan biri de **ufak tefek varlığıyle Asım Bezirci'ydi.** Topluluklardan dikkatle kaçıyor, dışardan getirttiği fransızca kitaplar üzerinde çalışıyordu. Onun ilginç entellektüel yanlarını bildiğimden bir gün hücresinde kendisini görmeğe gittim. Esmer yüzü, geniş alnı kahrın karşısında küçümsemeyle parlayan zeki, iri gözleriyle Diderot'nun bir kitabı üstüne eğilmiş, çeviri yapıyordu. İşkenceli bir mapusanede bulunduğunu unutmuş gitmiş gibiydi. Yatağı üzerine bağdaş kurmuş bu haliyle Hindistanlı yogileri andırıyordu.

Benim burda hemen hergün birlikte volta vurup durmaktan, dostluğundan hoşlandığım bir arkadaş da **Tornacı Emin diye anılan,** iyi bir eğitimi de olan **Emin Sekun'du insanın hiç bir duygusunu** yaralamadan konuşabilen gerçekten olgun bir insandı. Onun da yaşayışı çok çileliydi. Bizdeki ilk sol düşüncelilerin geçtiği işkenceli dar geçitten o da geçmişti. Bugün ancak işiyle gücüyle uğraşan çoluk çocuk sahibi bir yurttaş olduğu hal-

de karakoncoloslar bir türlü arkasını bırakmıyordu. **Tornacı Emin'le Mustafa Börklüce vaktiyle Moskova'da sosyalist eğitim görmüş olanlardandı. Mustafa Börklüce uzun boylu, iri yarı sarışına yakın kumral bir arkadaştı. Eskiden beri sosyalistçe şiirler de yazıyordu. Sakin tabiatlı hoş söyleşir bir kimse olduğundan bir köşede anılariyle karışık zararsız konuşmalar yapardı.** Dede Ahmet de o eski arkadaşlardandı. O da bizden birkaç yaş büyüktü. General Şevki, 1951 tevkifatında o kerte uğraştığı halde onu da beni de içeri tıktırdığı **talihsizlerin arasına katamamıstı.** Ne varki Menderes'in yarattığı ilk yeni fırsatta Dede Ahmet'i de beni de başka bir zindanda buluşturdu. Dede Ahmet Bizim kayınpeder dolayısiyle aile dostumuz da oluyordu. Sürekli olarak hastaydı. Cümle kapısının yanındaki hücresinde her zaman battaniyesini dizlerine alarak kışın, rutubetin şiddetinden korunmağa çalışırdı. **Çok konuşmazdı.** İnsanı dost gözleriyle uzaktan selâmlar, gülümserdi. O da benim gibi espiyon belasından ağzı yanmışlardan biriydi. **İçimize yepyeni espiyonlar yerleştirilmiş olduğuna inananlardandı.** Ortada fol yok yumurta yokken bir sözcüğe kulp takıp, insanın talihini yeni serüvenlere sürükleyebilirlerdi. Ben de bu kanıdaydım.

Devrimcilerin yanlarına, aralarına sokulanlardan korunması neye yarar eğer yaşadıkları ülkede Devlet kuvvetleri İnsan Hakları'nı hiçe sayar, gece demez gündüz demez, evlerini basar ve eşkiyanın dağa kaldırdıkları gibi insanları kaldırır bodrumlara, işkence odalarına tıkar ve bundan dolayı da onları mevcut kanunun hiç bir maddesi bağlamaz, mahkûm etmez ise ki bunun açık belgesi ve hem de Yassıadada ve ADALET DİVANI önünde sergilendiği halde Savcıların hangisi dava açtı ve devrimcilerin hakkını aradı? Oysa kanunda Savcılık maznunun hem leyh ve hem de aleyhinde olan delilleri toplar der. Yassıada'da ise Profesör Fuat Köprülü şöyle konuşmuştu. «Yunanlı-

lara bir göz dağı vermek istedik, fakat halkın heyecanını önleyemedik ve harice karşı itibarımızı korumak için bu tahribatı komünistler yaptı dedik ve tanınmış komünistleri topladık, yapılan işten zarar görenlerin zararlarını tazmin ettik ve komünistleri de mahkûm etmeden salıverdik.» **Gördünüz mü hak, adalet, nasıl uygulanıyor?** 6 ay müddetle ölüm korkusu içinde tutulan ve madde ile ölçülemeyecek kadar zarara uğratılan devrimcilere lütûf, mahkûm edilmeden salıvermek.

Bu hakikaten bir bakıma lütûf olmuştur. 6/7 Eylül tahribatından sonra halkın ve dünyanın gözünü boyamak dışardan çağrılan Hariciye Vekili Fatin Rüştü Zorlu ve Millî Müdafaa Vekili olan Ethem Menderes, toplanan Bakanlar Kurulunda, SUÇU KOMÜNİSTLERİN ÜZERİNE YIKIP BİRKAÇINI GALATA KÖPRÜSÜ ÜSTÜNDE SALLAYALIM teklifinde bulunmuş ve ısrar etmişlerdi. Masum insanlara karşı bu kadar haince teklifler yapan Fatin Rüstü Zorlu, Adalet divanının kararıyla SALLANMIŞTI. Ethem Menderes ise orgeneral Cemal Gürsel'in ihtar mektubunu gizleyerek Başbakan ADNAN MENDERES'i SALLANDIRMIŞ ve kendini kurtarmıştı.

CEMAL GÜRSEL'İN ETHEM MENDERES'E MEKTUBU

Bu mektupta CEMAL GÜRSEL şöyle yazıyordu.

1 — Cumhurbaşkanı istifa etmelidir çünkü bütün fenalıkların bu zattan geldiği hakkında memlekette umumi bir kanaat vardır.

2 — Kabinede iyi kabul edilmeyen suihalleri bütün memlekete yayılmış bulunan zevat çıkarılmalı ve yeni kabine mutlak dürüst makûl zorcu değil adalet ve şevkat hissi taşıyan zevattan kurulmalıdır.

3 — İstanbul, Ankara Valileri ve Emniyet Müdürleri süratle değiştirilmelidir.

4 — Ankara Örfi İdare Kumandanı derhal değiştirilmelidir.

5 — Son çıkarılan ve tahkikat komisyonları ihdas eden kanun kaldırılmalıdır.

6 — Mevkuf gazeteciler bir af kanunu ile kısa zamanda tahliye edilmelidir.

7 — Son hadiselerde tevkif edilen talebeler serbest bırakılmalı, ilim müesseseleri yeniden faaliyete geçirilmelidir.

8 — Şimdiye kadar çıkarılan bütün antidemokratik kanunları tedricen kaldırılmalıdır.

9 — Vatandaşın hürriyet ve eşit muamele hakkına mutlak suretle riayet edilmelidir.

10 — Ordunun meseleleri süratle halledilmelidir.

11 — Din istismarcılığından vazgeçilmelidir.

12 — Suistimaller oluyor mu bilmiyorum fakat olduğu hakkında umumî bir kanaat mevcuttur ve milletin hükümete karşı itimatsızlığına sebep olmaktadır bu gibi kötülüklerin şiddetle bertaraf edilmesi lâzımdır.

13 — Müstesna zamanlar ve günler haricinde hükümet büyüklerinin memleket gezilerinde sun'i kalabalık vatandaş toplulukları ile karşılanmaları usulü terk edilmelidir.

Muhterem Vekilim; bu yazdıklarım asla bir parti ve potilika mülâhaza ve tesiriyle yazılmamıştır. Memleketin durumunun bu tedbirlerin alınmasını zaruri kıldığına inandığım için arzedilmiştir. Sizlerin vatanperverlik ve vicdanlarınıza hitap ediyorum, iyi düşününüz, iyi hareketler yapınız memelkette çok şeyler yaptığınız muhakkaktır fakat bu asla kâfi değildir. Bu yapılan işleri müstemleke idareleri de yapmıştır. Asıl mühim olan toplumun ruhunda yaşama şevk ve azminin geliştirilmesi hak ve hürriyet aşkının köklestirilmesi ve vatandaş idrakinin yüksek ve temiz hislerle donatılmasıdır. Olaylar

bu yolda olmadığınızı göstermektedir. Talebelerin hürriyet duygusu ile yaptıkları masumane tezahürata karşı kıtalar sevkedilmesi ve onların desteği ile emniyet kuvvetlerinin ilim yuvalarının içine kadar girerek talebeleri, Profesörleri ile beraber coplarla ve kurşunlarla te'dip etmesi dünyada görülmemiş çok feci şeydir. O hegamede kız talebelerin yürekler parçalayan çığlıklarının analar, babalar ve halk ruhunda unutulmaz yaralar açacağını ve açtığını anlamamak memleketin huzuru bakımından büyük bir hata ve hazin bir gaflet olduğuna kaniyim. Bizim, gençlerimizde hak adalet ve hürriyet duygularının gelişmesinden ve kemâlinden memnun olmamız lâzım gelmez mi? İstikbale hissiz, duygusuz müstemleke ruhlu, insanlar mı bırakmak sitiyoruz?

Sayın Vekilim maruzatım muhakkak ve çok mühim ve hatta çok cüretkâranedir. Fakat memleket için, hükümet ve hatta partinizin kurtarılması için dikkate alınması lâzımdır ve hatta çok lâzımdır.

Saygılarımla,
3 Mayıs 1960, Kara Kuvvetleri Kumandanı
Orgeneral Cemal Gürsel

İktidarsız, iktidarların yaptıkları kargaşa, gürültü ve göz boyamadır ama başkalarının gözlerini boyamaya çalışırken kendi gözleri de boyanmakta ve en akıllıca verilen öğütleri dahi duyamaz, göremez olmaktadırlar. Cemal Gürsel (İsmet Paşa gibi sizi ben bile kurtaramam) dememişse de, Siz bataktasınız aklınızı başınıza toplayın, demiştir ama anlayan kim. Ve işte Yassıada'da da artık herkesin bildiği tertiplerini hâlâ inkar ederek başkalarına yüklemeye çalışan bu İktidar'ın karşısına en cesur ve akıllı bir tanık çıkmıştı. Bu tanık eğer İzmir'in 1958 tevkifatı tertipçilerinin de bunlar olduklarını söyle-

seydi kendi sırtına binen yükü atmış olacaktı ama böyle bir açıklamada bulunmadı. Oysa 1958 tarihli ve bize hazırlanan tevkifat tuzağı sırasında İzmir Polis Müdürü bu Nejdet Uğur'du ve emirleri o vermişti. Ve bu bakımdan bizim için çok lüzumlu olduğundan sayın Nejdet Uğur'u ele alıp tanıtmak zorundayız. Nejdet Uğur ise bizden evvel ve hem de Yassıada'ya giderek kendisini tanıttığı için onu kendi ağzından ve gazete yazılarından tanıyalım.

Siyasal bilgiler fakültesi mezunu olup 6/7 Eylül hadiselerinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü 2. Şube Müdürü olan Nejdet Uğur, İstanbul tahribatı sırasında komünistleri yakalamakta büyük yararlık göstermiş olmalı ki İzmir Polis Müdürlüğüne atanmış ve onun İzmir'e gelmesiyle de İzmir'de kargaşa başlamıştır. Sokaklar sık sık işgal ediliyor ve Kıbrıs Türktür, Ya Taksim, Ya ölüm naraları ayuka çıkıyordu. Nihayet İzmir için karar verilmişti ve İstanbulda iyice denenmiş olduğu için İzmir'de de aynı taktik kolayca uygulanmıştı. Toplamalar yapılmış, karakol hücreleri komünistlerle doldurulmuş ve Gazetelerde 25 haziran 1958 tarihinde korku ve tethiş havası estiren şu yayınlar yapılmıştır. (Mahkeme sırasında bu yazıyı gazetelere Nejdet Uğur'un yazdırdığı söylenmiştir)

Bin dokuz yüz elli beş Eylülünün altısını yediye bağlıyan gece istanbul ve İzmirde patlak veren korkunç olaylar içi, sorumlu, ya da sorumlular aranıyor. Soruşturma Kurulunun iddianame yerine geçen dosyası, Yüce Divan Başkanı Salim Başol'u yeniden hazırlık tahkikatı yapmak durumuna giren yargıçlar gibi, herşeyi yeniden incelemeğe, ince eleyip sık dokumağa sevkediyor. Verilecek karar, yalnız D. P. iktidarının üç beş temsilcisini suçlu, ya da suçsuz göstermekten çok daha geniş bir anlam taşıyacağının sorumluluğunu iyi bilen bir Türk yargıcı gibi davranıyor.

6-7 Eylül duruşmasının savcılık iddialarında, Yunan-

lıların Selânik bidayet mahkemesi kararı olayların içinde yaşadığını ileri süren bazı görgü şahitlerinin beyanları büyük ölçüde yer alıyor. Bu tanıklar da, istidâller ve şahsî kanaatler ileri sürmekten ileriye geçmiyorlar. Daha doğrusu geçmiyorlardı. 22 Kasım günlü oturuma kadar durum böyleydi. 6-7 Eylül olaylarının nedenlerinin derinlemesine iç yüzünü veren ilk tanık, Necdet Uğur oldu. O sırada İstanbul Emniyet Müdürlüğü II. Şube Müdürü olan Necdet Uğur, olayın sosyal ve politik yönünü ilk defa ele alan kimse olarak da, önemli bir beyanda bulunuyor.

Tanık Necdet Uğur. (Hâdise sırasında İst. Emniyet 2. Şube Müdürü, hâlen Emek İnşaat Şirketinde Umum Müdür muavini). ve Yassıada'da tanık.

BAŞKAN — 6-7 Eylül hâdiseleri sırasında siz İstanbul zabıta teşkilâtında vazifeli imişsiniz. 6-7 Eylül hâdiselerinin mürettep olup olmadığını, mürettep ise tertipçilerinin kimler olduğunu bize anlatın.

TANIK — 6-7 Eylül hâdiseleri benim kanaatime göre fevrî ve ölçüsüz bir şekilde sokağa intikal ettirilmiş bir dış politika çatışmasının neticesidir. Hâdiselerin neden ve niçinini bunlara takaddüm eden iki hâdise ile izah etmek bence mümkündür. Nümayiş havasının yaratılması, ikincisi de bomba hâdisesinin halk kütlelerine intikal ettirilmesidir. 6—7 Eylülde takaddüm eden zamanda Kıbrıs meselesinde Yunanlılar politika insiyatifini ellerinde tutuyorlar ve bunda kötü örnekler veriyorlardı. Bizim hükümetimizin de hâdiseleri halk kütlelerine intikal ettirmek istedi. Bunun için de halk kütlesini hazırlamak gerekiyordu. Bizim Yunanlılarla olan eski münasebetlerimiz malûmdur. İstanbulda yaşıyan Rum soylu vatandaşların çokluğu da malûmdur. Binaenaleyh bu şartları gösteren bir çevrede efkârı umumiyeyi o şekilde hazırlamak işi tehlikeli bir hareket idi. Bence en talihsiz davranış Başvekilin Liman lokantasındaki nutkudur. Oânı yaşayanlar bilir. O

zamanlarda İstanbulda çok hafif bir tahrik ile çok şiddetli

BAŞK AN — Tahsiliniz nedir sizin?

TANIK — Ben Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunuyum.

BAŞKAN — Evet. Devam edin.

TANIK — Halkta bu mesele bir millî haysiyet mevzuu haline getiriliyor, böylece Kıbrısta yapılacak katliâmın İstanbuldaki fikri hazırlığı yapılmış oluyordu. Bir büyük şehirde çeşitli semtlerde birbirine benzer karakterde hâdiseler, ancak bir teşkilâtın işi komünistlerin, ne de Kıbrıs Türktür Cemiyeti mensuplarının, ne de muhalefet partilerinin müessir bir rolü olmadığı anlaşılmıştır. Fakat gene şu da bir gerçektir ki iktidar partisi mahallî başkanlarının yer yer, semt bu hareketle öncülük yapmaları da bu neticeyi yaratmıştır.

Âmme hizmetlerinin en yukarısında bulunan bir zat devletin tutumunu çok sert bir şekilde ifade ederse o devlet hizmetinde bulunan vazifelinin bu vazifenin ifasında ve icabının takdirinde bir kararsızlık geçirmesi tabiidir. Bazı kimseler bu kararsızlığa düşmemişlerdir. Fakat sonradan kendilerini toplamak imkânını bulmuşlardır.Bomba hâdisesinin de bu hazırlanmış efkârı umumiyeye intikal ettirilmiş olması 6-7 Eylülün başlıca âmillerindendir. Böyle bir durumda Atatürkün evine bomba atılması hâdisesinin zaten çok gergin bir efkârı umumiyede nasıl tepki yapacağını iş başında bulunan bir kimsenin bilmesi lâzımdır. Bu haberin öğle bülteninde radyo ile bütün memlekete intikal ettirilmesi talihsiz bir netice olmuştur. Bence Dahiliye Vekilinin tutumu da şüpheyi çekmekte idi. Hülâsa ediyorum.

BAŞKAN — Hayır hülâsaya lüzum yok. Sanıkların tertiple alâkası nedir?

Tanık — Zamanın Başvekili ve Hariciye Vekilinin tutumları rol oynamıştır. Diğerlerinin bir sorumluluğunu tahmin etmiyorum.

BAŞKAN — Menderes bu ifadeye karşı siz ne diyorsunuz?

MENDERES — Sayın şahit Liman Lokantasındaki konuşmalar üzerinde şahadetlerini teksif etmiş bulunuyorlar. Şahidin hatırlanması gereken bir nokta da matbuatın aylardanberi devam eden neşriyatıdır. Liman Lokantasındak inutuk, vazifelilerin tutumu hakkında bir talimat teşkil etmez. «Komünistler bu işte alâkalı değildirler. Kıbrıs Türktür Cemiyeti üyeleri hâdiselerde methaldar değildirler, muhalefet partilerinin de alâkalı olmadıkları tezahür etmiştir» dediler. «Bunun Demokrat Partililer tarafından yapıldığı hakkında sonradan edinilmiş kanaatlerim var» dediler. Bize acaba isim söyleyebilirler mi? Bunlar mahkemeye verilmişler mi?

TANIK — Tahmin ediyorum ki, söylediklerim tam takip edilmemiş.

BAŞKAN — Hayır, bize isim verebilirler mi diyor

TANIK — O zamanki evrak tetkik edilirse bu evrakta, mahkemeye verilmiş Demokrat Partililerin isimleri mevcuttur.

BAŞKAN — Siz şahsen isim verebilir misiniz?

TANIK — İsimler dosyada var.

ALÂEDDİN ERİŞ — Kendileri uzun zaman 2. Şube Müdürlüğü yaptıklarına göre şu hususlara lütfen cevap versinler: İstanbul zabıta teşkilâtı hâdiseleri yalnız başına önlevecek kuvvette miydi?

TANIK — Bence emniyet teşkilâtı değil de takviye edilmiş birlikler, bile bu hale kadar genişlemiş olan hâdiseyi önlemek imkânına sahip değildiler.

ERİŞ — Gerek tertibat ve gerekse tatbikat safhasında ben bu isin bir tertipçisi olabilir miyim, tanığın şahsi kanaati nedir?

TANIK — Hem Emnivet Müdürünün, hem de valinin o günlerde her hareketi önlemek için ve o günkü hâ-

diseleri bastırmak için nasıl çırpındıklarını gördüm. Bunların bu hadiselerin tertip ve tatbik sathasında rol almaları mümkün değildir.

ZORLUNUN AVUKATI AKÇA — Necdet Bey kendisine göre bir silsile yaptı ve bir noktada hâdiseye mim koyau. Bilhassa bomba hâdisesinin ajanslarla millete intikal ettiriliş şekli bunun bir safhasını teşkil ediyor. O gün böyle bir hâdise intikal ettirilmeseydi ertesi gün gazetelerle intikal ettirilmeyecek miydi?

TANIK — Çok mühim bir noktaya temas ettiler. Öyle ajansı da verilse idi ne olurdu. Tabii ertesi gün gazetelerde çıkardı. Yahut akşam ajansında verilirdi. Fakat gerek Emniyet Müdürlüğü gerek diğer asayiş mercileri o gün zarfında daha şumüllü tertibat alabilirlerdi. Bu gibi ahvalde tedbir ittihazında bir günün dahi önemi olduğu inkâr edilemez.

AKÇA — Bu hâdise Başvekille Hariciye Vekilinin yanlış taktiği neticesi vukubulmuştur, diyorlar. Nasıl bir yanlış taktik mütalâa ediyorlar?

SOKAK POLİTİKASI

TANIK — Bu yanlış taktik dış politikayı sokağa indirmeleridir. Aylarca «ya taksim, ya ölüm» diye bir politika tutturmuşlardı. Bu politika halka mal olmuştur. Ne oldu bu politika? Hükümet istikameti değiştirince halk da şaşırmıştı.

AKÇA — Sırf Hâriciye Vekili bunu sokağa ne suretle indirmiştir?

TANIK — Onların maksatları efkârı umumiyeye göre politikasını yapan büyük devletlere tesir etmekti. Yunanlılar bunu yaptılar, bizde de yapma ihtiyacını duydular. Ama bunun bir şekli ve ölçüsü vardır, bunlar nazarı itibara alınmadı.

APAYDIN — Hâdise sırasında zabıtaya, nümayişçilere karşı koymaması için bi remir verilmiş midir?

TANIK — Suretli kat'iyede böyle bir şey yoktur.

APAYDIN — Müekkilimizin bu hâdiseye takip ettiği politikanın mı sebebiyyet verdiğini iddia ediyorlar? Yoksa şahsen tertip mevzuunda bir emir veya talimat verilmiş olduğunu mu ifade etmek istiyorlar?

TANIK — İfadem sarihtir.

APAYDIN — Tanığın bugünkü ifadesi Y. Soruşturma Kurulunda verdiği ifade ile taban tabana zıt bulunuyor. Adnan Menderesin Liman lokantasında verdiği nutkun mahiyeti nedir? Bu nutka karşı gazetelerde hükûmetin hattı hareketini tenkid eden, hükûmeti yavaş hareket etmekle suçlayan yazılar da çıkmıştır. Binaenaleyh nutuk tertip hareketinin menşei midir?

TANIK — Benim bu hâdiseler de tertip anlayışım başkadır. Talimatlı tertibatlı bir tertip anlayışı yoktur. Fakat bu şekilde tecelli eden hadiselerde elbette bir mes'uliyet vardır.

SADETTİN KERİM GÖKAY — Dosyada hâdiseler hakkında bir kronoloji vardır. Bunu kendisi mi tanzim etmiştir?

TANIK — Ben dört saat vazife başında kaldım. Çabuk not tutan iki memur arkadaş var, olayları bir kâğıdın üzerine tesbit ediyorduk.

MENDERES — Kaçta haber almışlar ajansın neşriyatını?

TANIK — Gazetenin neşriyatından ve daha evvel arkadaşlarımdan duydum.

MENDERES — Emniyet Müdürlüğü acaba saat altıya kadar herhangi bir tertip almış mıdır?

TANIK — Elden gelen bütün tedbirleri alınmıştır. Hâdiseleri önlemek için çırpınılmıştır.

YASSI ADA DAVASI DEVAM ETSİN BİZE ATILAN ÇENGELE GEÇELİM

GECE SAAT BİR BUÇUK

İzmir'in sıcak haziran günlerinden birini geçirmiş akşamdan esmeye başlayan serin esintide, Evimin sokak kapısı tarafındaki küçük bahçesinde oturuyordum. Bütün gün inşaatını ypatırmakta olduğum yünlü Mensucat Apre Fabrikasının Çamdibi 3'üncü irim sokağındaki geniş arsasında İşçi ve Ustaların başında ve güneş altında kavrulduktan sonra bu, akşma serin rüzgârı bana taze kuvvet ve hayat veriyordu. Çınarlı semtinin 2806 numaralı sokak 25 sayılı evimdeki bu küçük bahçede bir masa kurdurmuş ve hem serin rüzgârın tatlı okşamalarından haz duyuyor hem de bu fabirka inşaatının hesaplarını çıkarıyordum.

Zamanın nasıl geçtiğini ancak eşimin ara sıra kaynattığı çaydan bir bardak getirdiğinde kol saatıma bakarak anlayabiliyordum. O gece hesapları çıkarmak ve durumu öğrenmek istiyordum bunun için olanca gayretimle çalışıyordum. Gece bir hayli ilerlemiş, ben de hesabı bitirmiş toplamaları yapıyordum ki birden ayak sesleri duyuldu ve bir gölge, bir daha, birdaha arka arkaya üç gölgenin süzülerek bahçeye girdiğini gördüm. Gölgeler elektrik ziyasından bahçedeki çakıl döşeli zemine vurmuştu. Başımı kaldırarak baktım. Üç kişi bahçeye girmiş yanımda duruyorlardı. Kolay gelsin dediler ve daha bir yanıma doğru yanaştılar. Bunlardan birini tanımış ve içimde bir sızı duymuştum.

Bu üç kişinin gelişi hayra alâmet değildi. Üçü de siyasi Sivil polise mensuptular. Biri Komser Nuri, diğeri polis Mustafa Öztürk'tü, üçüncüsünü tanımıyordum ama o da sivil olduğuna göre siyasi kısımdandı.

Komser Nuri yavaş bir sesle, bize verilen emirle seni alıp götürmeye geldik. Sessizce hazırlan, biz de evi arıyalım ve konu komşu duymadan çıkıp gidelim, dedi. Kolumdaki saate baktım, saat gece yarısını geçmiş 1,30'u gösteriyordu.

Arama, yakalama emriniz var mı? Saat gece yarısını geçmiş; gösterin emri diye direndim. Emir Ankara'dan verilmiş, Müdüriyette gösterirler dediler. Hane Masuniyetini ihlâl ve kanunsuz yakalamadan mesul olursunuz dedimse de aldırdıkları yoktu, durumlarından kararlı oldukları görülüyordu. Karşı koymak neyi değiştirirdi ki? Her zaman yaptıkları gibi zorla girer ve üstelik de konu komşu sokağa dökülür ve kimseye dert anlatamazsınız ve üstelik sizin için korkunç şeyler söylemekten de onları kimse alıkoyamaz. Ben yine de tekrar kanunu hatırlattım ve Nuri bey, kanunsuz iş yapıyorsunuz, hane masuniyetini ihlâl ediyorsunuz, bari Muhtarı çağırtıp bir zabıt tutalım diye tekrar dayattığımda Komser Nuri bana İbrahim bey, senelerden beri beni tanırsınız, Bu Müdüriyetten verilen emirdir. Başsavcı Radi Okbay'ın da yanında arama ve yakalama emrini sordum, git getir burada gösteririz dediler; Öyle geldik ve daha bir çok gidecek yerimiz var, nezaketimizi bozma dediler. Yapacak bir şey yoktu, bari eşimi uyandırayım dedimse de konuşmalarımızı duymuş ve uyanmış olan eşim kapıya gelmişti. Komiser Nuri bana, sen zaten evinde muzır bir şey bulundurmazsın, hazırlan da gidelim dedi ve eşime dönerek merak etmeyin herhalde yarın sabah serbest bırakırlar diye heyecanını gidermeye çalışırken ben hazırlanmış ve çıkmıştım.

1932 yılında sendikalist teşkilattan 4 yıla mahkûm olmuş ve 1936 yılında ölmüş birinci eşimden sonra bu esimle evlenmiş ve ondan 2 erkek çocuğum olmuş ve 1946 yılında kurduğumuz Leaal Sosyalist Partiler tevkifatında yine böyle alınarak tam bir yıl tutulduktan son-

ra salıverilmiş ve delil yetersizliğinden beraat etmiş gelmiş ama bu eşim 2 küçük çocukla yalnız kalmış ve polisçe alınanların kolay kolay salıverilmediğini öğrenmişti. Bunun için komiser Nuri'nin teselli etmesine aldırmadan üzgün fakat cesur bakışla bana bakarak, bizi düşünme, kendini koru diye sarılmıştı. Sömürü düzenin, bizleri istediği zaman yakalayıp aylarca hatta yıllarca tutarak salıverdiği ve yaptığı maddî, manevî zararı hiç bir zaman ödemediği ve tazminat kanunu da olmadığı için ıstırabın öcünün de alınamayacağını eşim de biliyor ve bunun için bana bizi düşünme kendini koru diyordu.

Ben kafa ve kol emekçisiydim. Hiç bir gelir kaynağım olmadığı için polisçe alınıp götürülmem evimin parasız kalması ve geçim sıkıntısına düşmesi demekti ama bunu kime anlatabilirsin. İktidar kapitalist sınıfından yana idi. Ben ise Emekçi Sınıfının sömürüden kurtuluşu mücadelesinin yanında idim. İşte suçum buydu. Emekçilerin uyanmasından ve onların bu vurgun, soygun düzenini değiştirmesinden korkuyorlardı. Tabii ki en küçük bir fırsatta kargaşa yaratıp sol devrimcileri yakalar gazetelerde yayınlar yapar, halkın gözünü boyar ve bu suretle hedeflerine ulaşırlardı.

23/6/1958 gecesi saat 1.45'te eşim ve 2 oğlumla vedalaşarak evden ayrıldım. Polislerden biri önümden, Komiser Nuri yanımda ve diğeri de peşimde olarak Çınarlı karakoluna kadar yürüyerek gittik. Sokaklar boş, kimseler yoktu. Çınarlı karakolu bir kilometre yakındaydı, orada da bir memur nöbetçi vardı, başka kimseler yoktu. Nuri merkeze telefon etmiş ve bir hayli bekledikten sonra gelen polis jipine binerek hareket etmiştik.

Komiser Nuri öne şoförün yanına oturmuş, diğer iki polis benim yanıma arkaya jipin içine girmiş ve oturmuşlardı. Yolda hiç birimiz konuşmuyor, yalnız motor

homurtusu duyuluyordu. Alsancak semtine gitmiş, deniz kenarı kordon boyu giderek Konağa gelmiş, orasını da geçerek Güzelyalıya doğru gidiyorduk. Ben arkada açık olan yerden geçtiğimiz yerlere bakıyor ve akıl erdirmeye çalışıyordum, kendi kendime. Müdüriyeti geçtik, işkence yuvası olarak bilinen Konak'taki 2. şube binasını da geçtikten sonra nereye gidiyorduk? Akla yakın tek yer Güzelyalı semtinin arkasında olan Askerî poligon mahalli diye düşünmüştüm. Fakat jip sokağa saparak Güzelyalı karakolunda durmuştu. Arabadan inerek karakola girdik. Karakolda üstümü aradılar, belimdeki kayışı çıkarttırıp aldılar ve karakolda olan ve üst kat merdiveninin altına isabet eden bir hücreye kapadılar.

Komiser Nuri'ye sordum; şehrin bir ucundan diğer ucuna getirip hücreye tıkıyorsunuz, hani müdüriyete getirip tevkif ve yakalama emirlerini gösterecektiniz, bu nasıl bir oyundur? Emir böyle. Sizinle alâkadar olacaklar dedi ve gittiler.

Yapılacak hiç bir şey yoktu. Etrafıma baktım, hücre 22 uzunlukta 100 genişlikte ve 240 yükseklikte bir yerdi. Demir kafesli kapısından ışık geliyordu. Yıllardan beri 1 Mayıs günleri dahil tehlikeli sayılan veya iktidarların işlerine geldiğinde evden alınıp bu gibi hücrelere taşındığımız için öğrenmiş ve evden çıkarken küçük bir kilim parçası ve birkaç tane gazete almıştım. Yere sererek ayakkaplarımı da başımın altına yastık yaparak uzanıp yattım. Bu eşyalara dahi müsaade edilmiyordu ama Komiser Nuri bunları almama ses çıkarmamıştı. Bütün davranışından yapılan bu kanunsuz muameleden memnun olmadığı ve istemeye istemeye âlet olduğu belli oluyordu. Bu emir kullarına amirlerin kanunsuz işler yaptırdıkları ve sıkıştıkları zaman da yükü bunların sırtına yüklemekten de çekinmedikleri tarihin birçok dönemeçlerinde görülmüştür. Nitekim tahliye olup beraat ettikten

sonra 27 Mayıs ihtilâliyle açtığım davada, Emniyet genel müdürü, İzmir Valisi, İzmir Polis Müdürü, ve Muavini bu tevkifimden haberdar olmamış ve mesûl olmadıkları bana söylenmiş ve karşıma çıkarılan ve suçlu sayılan Komiser Nuri ve arkadaşları gösterilerek bunlardan davacı olup olmadığım sorulmuştu. Kapı kullarının ibret levhası olan bu durumda Yargıç'a, ben bunlara emir verenlerden dava açtım. Bu kadar neşriyat, yaygara ve 2 sene mahkemesi süren böylesi bir tertipli dava yürütülüyor ve bundan amirlerinin haberi olmuyor da bu zavallı emir kulları suçlu sayılıyorsa ben onlardan davacı değilim dedim ve tarih belgesi olan, 2 yıl sürerek beraatla neticelenen bu dava dosyası, mahkemeye sevk kararımızı vermiş olan aynı yargıç tarafından kapatılmıştı.

Merdiven gıcırtısı ve ayak sesiyle uyandım ve ayağa kalkarak kapıya yanaştım. Karşıma isabet eden üst kat merdiveninden inmekte olan bir polis görevlisi asker'i gördüm. Demir kabaralı ayakkapları ile bastığı ahşap merdiven basamakları esniyor ve gıcırtılı sesler çıkarıyordu. Asker bana bakarak merhaba dedi ve yanımdan geçerek ilerde görünmekte olan kapalı kapıya girdi. Orasının helâ olduğunu sonradan öğrendim. Orada bir kapı daha görünüyordu ve açıktı, içinde lavabo görünüyordu. Asker helâdan çıktıktan sonra lavaboya gidip yıkandı ve yine merdiveni gıcırdatarak üst kata çıkıp gitti.

Bu merdiven gıcırtıları günlerce sürdü, ne arayan ne de soran vardı. Asker ve bekçiler çarşıdan bir şey aldırmak isteyip istemediğimi soruyor ve verdiğim para ile istediğim yiyecekleri alıyorlardı. Aradan bir gün geçmişti İzmir Gazetesini aldırmıştım. Gazete bana verilmeden evvel komiserin odasına götürülmüştü. İçerden sesli konuşmalar kulağıma gelmeye başlayınca kulak kabarttım. Birkaç ayrı ses münakaşa yapıyordu, kimisi sokaklarda yaygara yapacaklarına gidip yuvalarına sal-

lasınlar bombayı. İstanbul'da da böyle yapmadılar mı, ne diye bunları tuttular diyor. Başka bir ses de İstanbul-da yaptılar da ne oldu, dünyanın parasını ödedik. De-sene bunları da İstanbul'da toplanan günahsız komü-nistler gibi tutup bırakacaklar, başka bir ses de boş ver oğlum, tasası bize mi düştü, vereyim şu gazeteyi de yaptıklarını doya doya okusun dedi ve kapıdan uzun boylu, Almana kaçar sarışın biri görünerek hücreme yanaştı ve benimle alay edercesine sırıtarak, al gazete-yi de marifetlerinizi oku diyerek parmaklıklar arasından gazeteyi uzattı.

İzmirde bir komüni
şebekesi yakalan

Şebeke efradının Kıbrıs hâdisel
istismar ettiği, İngiliz ve Yunan
sofosluklarına tecavüze hazırlan
ları polisler tarafından haber veri

İzmir, Hususi

Bugün İzmirde bir komünist şebekesi
çıkarılmıştır.

Bir müddetten beri İzmirdeki faaliyetleri
tarafından bilinen bu şebeke mensuplarının
rıs hâdiselerini istismar ederek bazı menfur
lere geçecekleri haber alınmıştır.

Bu şebeke mensuplarının toplanmış
mahalde bugün bir baskın yapılarak sanık
delilleriyle ele geçirilmişlerdir.

Bu şebeke içindeki komünist taslak
[illegible] Yunan ve İngiliz konsolosluk
[illegible] tecavüze hazırlandıkları da meydan
[illegible]

[illegible] önemle devam etmekte
[illegible] Ege'deki bazı vilâyetler
[illegible] tahmin edilmekte ve
[illegible] bazı tevkiflerin yapılması
[illegible] görülmektedir.

Klişesini burada yayınladığım gazete başlığı, Yalanın, sahteciliğin korkunç bir belgesiydi. Bu kadar uydurulan yalanın arkasından iktidar her kötülüğü yapabilirdi. Hem polisin dediği ve İstanbul'da 6/7 Eylül hadisesinde tutulan komünistler gibi bir müddet tutup bı

rakır ve hem de arkasına bir sürü şey ekleyerek IPE KADAR götürebilirdi. «Bu şebeke mensuplarının toplanmış oldukları mahalde, bugün bir baskın yapılarak sanıklar suç delilleriyle ele geçirilmişlerdir,» yazılmaktaydı.

Yıllardan beri edindiğim tecrübe bilgilerimle bu tevkifatta kuru gürültüden başka bir şey olmadığına hükmetmiştim ancak bu tutuklamanın ne kadar ve nasıl devam edeceği endişesi beni sarsıyordu. Esasta polis denilen teşkilâtın, halka en yakın olması ve halkın ondan korkmak değil ondan koruyucu, her çarede ona sığınacak, ondan sıcak bir sevgi ile yardım elini uzatıcı bir kimse ve yer olarak tanınarak sevilmesi gereken bir teşkilât olarak bilinmesi gerekirken, bu teşkilât arasına giren ve kanun selâhiyetlerini hiçe sayarak kendi sadist ruhlarını tatmin imkânlarını bulan kimselerin karışması ve bu kimselerin vazife ve selâhiyetlerinden fazla sadist amirlerin sözleriyle hareket ederek halka zulmetmesi halkı polis teşkilâtından soğutmuş ve Türkiye'de polis karakolları bir koruyucu sığınak değil bir işkence ve suç düzenleyen yer olarak kabul edilmekte ve namuslu, dürüst vazifeşinas polisler de bu suçlanmalardan kendilerini kurtaramamaktadır. Nitekim bütün karakol polislerini suçlayacak olan bir hadise gözümün önünde oldu. Karakolda kaldığım üçüncü gece saat 21.30'da bir gürültü koptu. Hücremin parmaklığına yanaştığımda biraz ilerideki boşlukta sille, tokat, tekme iki genç dövülüyordu. Vuran ve yere düşeni hırsla ve neresine gelirse gelsin tekmeleyen de bir bekçiydi, iki polis ve kapıda durup bakan bir de komiser vardı. Bekçi ulan benim mıntıkama gelip de hırsızlık yaparsınız ha! Ben burada kuş uçurtmam ve adamın ciğerini patlatırım diye bağırıyor ve boyuna tekme atıyordu. Bu gençler henüz 16, 17 yaşlarında çocuklardı ve yalvarıp

duruyorlardı. Biz bir şey çalmadık, okul bahçesine sarhoşlukla uzanıp istirahat etmek için girdik. Hademe bizi hırsız sanıp bağırdı ve biriken halk, yakalayıp karakola getirdi suçumuz yok diyorlardı ama bekçi isterik bir hınçla ve kendisi yakalamış gibi bir böbürlenme ile boyuna dövüyordu. Beni etkileyen esas mesele kapıda durup bakan ve çocukların dövülmesine seyirci kalan iki polis ve komiserdi. Ve burası bir karakoldu ve daha evvel anlattığım gibi halkın ürkmeden sevgi ile sığınması gereken bir yerdi ve bu yerde kimbilir o saatlerde nerede bulunduğunu örtmek için bağırıp, çağırıp çocuklardan hıncını almaya çalışan ve göz boyayıcılık yapan bu bekçiye kimse çıkıp da, dur bakalım burada amirlerin var demeyerek aynı suçu paylaşmalarıydı.

Bir saatten fazla süren bu işkenceden sonra o iki çocuğa harap bir halde karşıda görünen duş kabinine soktular ve kapıyı da kilitlediler.

Ben hücremde çöküp oturduğum yerde uyuya kalmıştım ve sabahın erken saatlerinde yine merdiven basamaklarının gıcırtısıyle uyandığımda bu çocukları duş kabininden çıkarıp iç odaya, komiserin yanına götürerek merkeze gönderdiler ve ses seda kesilmişti. O gün getirilen gazetede birkaç gün evvelki Kıbrıs yaygarasından bir şey yoktu. Laz olduğu şivesinden anlaşılan bir polis gazeteyi verirken, hemşerim tevkif edilmeniz günlerdir sürdürülen ya taksim ya ölüm nümayişlerini dahi durdurdu. Günlerdir izinsiz imanımız gevredi, belki izinler çıkar da biz de evlerimize gideriz demişti. Bunu bir nevi teşekkür manasında söylemişti. Hakikaten bizi toplayıp karakollara doldurup ve gazetelerde bol bol yayın yaptırdıktan sonra nümayişler durdurulmuş ve Kıbrıs davası halledilmiş gibi sükûnet bulmuş, o şımarık gösterilere son verilmişti.

Güzelyalı karakolunda bulunduğum üçüncü günü

öğleden sonra saat 14'te hücremin kapısı açılarak çık bakalım seni merkezden istiyorlar dendi. İki sivil memur komisere selam vererek beni dışarı yürüttüler. Dışarda bir jip duruyordu, o jipe bindik iki polis de yanıma binmiş ve jip hareket etmişti. Jipten dışarısı görünüyordu. Konak mahalline geldiğimizde jip Vilâyet Konağı arkasında olan Polis Müdüriyetine dönmemiş, doğru olarak yürüyüp gidiyordu. Polislere hani merkeze gidiyorduk, nereye gidiyoruz diye sordum? Gittiğimizde öğrenirsin diye şertçe cevap verdiler. Artık konuşmuyor ve geçtiğimiz yerlerden gidebileceğimiz yeri tayin etmeye çalışıyordum.

Jip birden durmuş ve polisler inerek gel bakalım merak ettiğin yere geldik demiş ve beni kolumdan tutarak biri bir taraftan öbürü öteki taraftan yedeğe almış Kemeraltı Karakolundan içeri sokmuşlardı.

Burası İzmir şehrinin en berbat sayılan yeri olarak şöhret salmış semtiydi. Şehrin Seks yeri, Umumhane denilen «Fuhuş evleri» buradaydı. Burada zavallı kızlar, kadınlar, kurulu düzenin şehvet alıcılarına satılır, hak, hukuk, vicdan, ve insan hakları kılıfına uydurulur ve pazarlaması yapılır bir yerdi. Zavallısı da, kabadayısı da, hırsızı da, çapulcusu da buralarda bol bol dolaşır, karakolun müşterisi olurlardı.

KEMERALTI KARAKOLU

Kemeraltı karakoluna 27/6/1958 tarihinde getirilmiş karakol koridoru sonuna doğru üst kata çıkan merdiven altında yapılmış, Güzelyalı karakolunda olduğu gibi bir hücre vardı; beni bu hücreye kapattılar. Burası çok pis bir yerdi, içi sivrisinek ve tahtakurusu ile dolu idi. Kapısının dipten yarısından fazlası kapalı ve üst kısmında demir parmaklık vardı, içi bu haziran sıcağında cehennem

gibi (tabir caizse) kaynıyordu.

Ter içindeydim ve devamlı olarak mendille terimi silmek zorunda kalıyordum. Karakol sabahtan akşama dolup boşalıyor bağrışmalar, gürültü şikâyet, kavga eksik olmuyordu.

Kemer karakoluna geldiğimin ertesi günü iki sivil memur gelip hücremi açtırdılar. Müdüriyetten gönderildiklerini ve bana ailem tarafından getirilmiş çamaşır ve bazı eşya getirdiklerini söylediler ve bir paket verdiler. Bunları teslim aldığıma dair kâğıt imzalarken, amirlerinize söyleyin, kanuna aykırı olarak günlerdir beni tutuyorlar. Kanuna göre 24 saatten fazla karakolda beni tutmak suçtur, hakim huzuruna çıkarılmamı istiyorum dedim. Not edip gittiler.

Karakol Başkomiseri, İbrahim isminde biriydi, eskiden sivil olarak vazife gördüğünü ve bazen beni takip eden siyasî polislerle birlikte gezdiğini görüyordum. Beni tanımamazlıktan geliyor ve benimle hiç alâkadar olmuyordu.

Bu karakolun arka tarafında koşulu polis ekibi de vardır, bunların bir kısmı atlı diğer kısmı da motorlu ekiplerdi.

İdarî kısım amiri Tahir Verdioğlu isminde bir komiser vardı. Bu komiserin bütün şikâyeti benim hücreyi işgâl etmemde idi. Bu hücreye icabında beş altı kişi tıkar, işini görürdü, şimdi ise gece karakolu taşınan kimseleri tıkacak yer bulamıyordu. Benim yanıma ise değil başkalarını sokmak polislerle konuşmam bile yasaktı. Bu durumda kurtulmam için değil bir an evvel bu hücreden nakledilmem için dua ediyordu. Boş kalınca koca gövdesiyle koridoru adımlar ve hücreme yanaşarak, seni bugün de alıp götürmediler diye üzülürdü. Tuvalete gittiğimde ıslattığım havlu ile yüzümü, boynumu ve başımı silerek çok sıcak olan hücrenin içinde serinlemeye çalışıyordum.

Bu karakola geldiğimden bu yana bir hafta geçmiş ve kimse gelip alâkadar olmamıştı. Komiser Tahir beye alâkasını rica ettiğimde, yahu ben seni bir an evvel buradan almaları için zaten zorlayıp duruyorum ama bana dahi cevap vermiyorlar, ne biçim iştir bu, ben de anlayamadım cevabını vermişti.

Nihayet 6 Haziran 1958 günü saat 21'de hücre kapım açıldı ,sivli giyimli, iri, uzun boylu bir adam kapıda dikilerek bana haydi İBRAHİM AĞA giyin, gideceğiz demişti. Çok sıcak olduğundan don gömlek soyunuktum. Hemen giyinerek hücreden çıktım, önümde yürüyen bu adamın peşine takılarak yürüdüm. Dışarda kapalı bir jip duruyordu, bir siville birlikte beni arkaya bindirdi kendisi de önde oturan ve yine sivil olan şoförün yanına oturdu. Bu adamları hiç görmemiş ve tanımıyordum. Jip hareket ettikten sonra esmeye başlayan serin hava bana canlılık kazandırdı ve iyice kendime gelerek etrafa bakmaya başladım. Önce Basmahane semtine geldik, sonra Lozan, Montrö semtinden geçerek Alsancak semtine geçtik ve Kordon boyundan gitmeye başladık. Bu uzun dolaşma dikkatimi çektiği için ve şoförün arkasında bulunan cam da çıkarılmış olduğundan önümde oturan adama sordum. Beyefendi, siz kimsiniz, beni böyle nereye götürüyorsunuz? Başını bana çevirmeden ben Tahkikat hakimiyim dedi. Sesi donuk ve kuru bir sesti ama ben yine mümkün olduğu kadar yumuşak bir sesle: Mademki tahkikat hakimisiniz, 12 gündür sorgusuz ve kanunsuz polis hücrelerinde tutulduğumu size bildirir bu işkenceye bir son vermenizi talep ederim demiştim. Bu kez başını çevirerek senin sorgunu yapmak üzere aldım, suçun yoksa serbest bırakacağım demişti.

Jip Konak semtine gelip, Ankara Palas oteli arkasında bulunan ve işkence yuvası olarak tanınan 2. Şube'nin önünde durmuştu. Sorgu yargıcının yeri ise Vilâyet kona-

ğının alt katı ve Adliye binasındaydı. Jipten indikten sonra binanın üst katına çıkmam bildirildi ve merdivenlerden üst kata çıktık. Girdiğimiz odada iki masa ve birkaç sandalye vardı, başka kimse yoktu. Masanın birinin yanına oturmam söylendi, ben de geçip oturdum.

Sonradan siyasi kısımdan olmayıp ikinci şubeye bağlı bir komiser olan ve tahkikat yargıçlığı ile hiç bir sıfatı bulunmayan ve adının Mustafa Yiğit olduğunu öğrendiğim bu adam beni odada yalnız bırakarak çıkıp gitti ve elinde bir tomar kâğıtla bir kalem olduğu halde gelerek önümdeki masanın üzerine attı. İbrahim ağa, bütün bildiklerini ve ilişki kurduğun arkadaşlarını bu kâğıda yazacaksın, demişti. Yüzüne bakarak, siz bana yolda tahkikat yargıcı olduğunuzu söylediniz, burası ise bildiğimiz 2. şube binasıdır. Siz yargıç olsanız evvela suçumun ne olduğunu söyler, sualler sorar ve bir kâtibe yazdırırdınız, böyle bir tomar kâğıt verip yazdırmazdınız. Demek ki siz yargıç değilsiniz. Beni derhal yargıç huzuruna çıkarınız dedim. Bu zorlamam üzerine evvela şaşırdı, sonra şaşkınlığı hiddete çevrildi ve bağırarak, ben tahkikat amiriyim, verdiğim kâğıtları doldur. Senin kimlerle parti kurduğunu, kimlerle teşriki mesayi ettiğini biz biliyoruz, senin yazmanı istiyoruz, bütün bunları yazacaksın diye söylenerek diğer odaya geçti.

Kâğıtları önüme çekerek İzmir'de TSP Vilâyet şubesini nasıl kurduğumuzu ve resmî makamlara bilgi vererek nasıl kapatıldığını yazdım ve bundan başka hiç bir siyasî faaliyetim olmadığını yazarak imzaladım. Bu ifade 2 sayfa ancak doldurmuştu. Odada nöbetçi olarak duran polis sanki bana acır gibi, ne yaptın be birader, burada birçok insanın sorgusu yapıldı her biri tomarla yazı yazdı, sen ise iki sayfa dahi doldurmadın, delirdin mi sen, zorla dayak mı yemek istiyorsun? Aklına geleni karala da fazla sayfa doldur dedi ise de ben ona aldırış etmedim ve be-

nim bildiğim işte bundan ibarettir, dayak ise kanunen yasaktır dedim. Adam yine söylenip durdu, kanun bu kapıdan girmez, seni bu yaşta yatırıp döverler, kendine yazık edersin diye ısrar ediyordu. O tarihte ben tam 51 yaşında bulunuyordum. Birkaç gün evvel tartılmış ve tam 100 kilo geliyordum. Olmaz böyle şey, burası dağbaşı değildir, döverlerse davacı olurum dediğim sırada kapıdan orta boylu otuz otuz beş yaşlarında ve sonradan Komiser Kemal Aclan isminde biri olduğunu öğrendiğim bir zat içeri girdi. Yazdıklarımı aldı, evirdi çevirdi ve bana bakarak, sen bizimle alay mı ediyorsun dedi. Ne münasebet! Bildiklerimi yazdım. Ben Sosyalist partisini kapattıktan sonra siyasetle uğraşmıyorum, parti ise resmen kapatılmış da değildir, benden ne istiyorsunuz ben kimsenin aleti olmam. Tam bu esnada kapıda, kara kaşlı, kara gözlü, orta boylu olup sonradan Polis Müdür muavini Faruki Bahşi olduğunu öğrendiğim zat girmişti. Komiser Kemal Aclan'a, nasıl olur parti kapatılmamış diye sordu ve cevabını beklemeden çıkıp gitti. Hemen arkasından Kemal Aclan da gitmiş ve nöbetçi polisle yalnız kalmıştık. Polis galiba bir yanlışlık yapmışlar dedi ve başka bir şey söylemeyerek gidip kapının tam karşısında duran tahta kanapeye oturmuştu. Saat 2 sıralarında alt kattan bir motor sesi sonra da merdivenlerden çıkan ayak sesleri duyuldu, koridorda konuşmalar oldu ve beni bekleyen polis bana seslendi, haydi gel, gidiyoruz diye çağırdı, nereye gidiyoruz diye sormamın cevapsız kalacağını tahmin ettiğim için sormadan yürüdüm. Merdivenlerden indik, dışarda yıldırım ekibi dive bildiğimiz ekibin jip'i duruyordu bu jip'e bindirildim. Yanımda 4 ve önde de 2 olmak üzere 6 sivil giyimli polis vardı. Jip süratle hareket ederek boş ve sessiz olan sokaklarda eksoz gürültüsüyle uçar gibi yol almaya başladık. Kimsede ses yoktu. Aklımdan bilinen birçok şeyler geçtiği için

metin olmaya ve heyecanımı belli etmemeye çalışıyor ve bir şey sormuyordum. Düşünüyordum. Bu ekip halkın gözünde ve dilinde bir işkence ekibi olarak bilinmekteydi. İsmine de SABUNCUBELİ diye isim takmışlardı. İzmirli olanlar iyi bilir bu Sabuncubeli'ni. İzmir Manisa yolunda Bornova'yı geçtikten sonra dağda çukurlu bir viraj vardır, bu viraj işkence yeridir, ekip, jip'ine bindirdiği kimseleri bu çukurlu yere götürür, orada bir hayli döver, isterik zevklerini istediğince tatminden sonra yürüyemeyecek halde bırakıp dönermiş ve ayrıca da orada bırakılanları oradan geçmekte olan herhangi bir vasıtanın alıp İzmir'e getirdiğini duyduklarında, o vasıta sahibine de diş geçirebileceklerini anlayınca göz dağı verirlermiş. Şimdi bu ekibin arabasındaydım ve 6 kişi etrafımı sarmış durumdaydı. Birden aklıma iki gün evvel akşam 2 saat kadar yersizlikten hücreme konan bir adam geldi, adam yerinde duramayıp sağa sola dönüyor ve elindeki bir madenî parayı avucunun içinde yazı mı tura mı der gibi bir elinden diğer eline aktararak **TAVLA MI, SABUNCUBELİ** mi diye devamlı araştırıyordu. Nedir bu yaptığın diye sorduğumda, ağabey beni burada tutmazlar hava biraz daha kararsın alıp götürürler, asıl mesele nereye götürüleceğimdir, Sabuncubeli kurtuluş yoludur, orada döver bırakırlar, temiz havada çimenlerde uyur, sabah serinliğinde yürür gelirsin. Asıl felâket Tavla'dır, o da altımızdaki beygir ahırıdır. Orada kum torbalarıyla döverler, adamın iç organları alt üst olur, iç zedelenmelerinden günlerce kendine gelemezsin. İşte benim korkum da bu tavladır, diye insanca düşünen kafamın almadığı bu işkence şeklini anlatmıştı. Ben ise Tavlanın tam üstündeki hücrede tutuluyordum ve madem ki Sabuncubeli ekibine verildim, demek ki adamın dediği gibi beni dağa götürüp dövecekler ve orada bırakacaklar, diye düşünmüştüm. Ben tanınmış siyasi bir tutukluydum.

Başımda bekleyen nöbetçinin, buraya birçok kimse gelip tomarlarca yazı yazdı, demesiyle de geniş bir tutuklama yapıldığı anlaşılıyordu. Bu durumda ise beni dağbaşına götürüp ve dövüp bırakamazlardı. Bir tertip tevkifatı olduğunu anlamakta olduğumdan dağa götürüp öldürmek de işlerine gelmezdi. O halde ne yapacaklar diye ben de hücreme getirilen adam gibi nerede ise tavla tavla diye söylenmeye başlamak üzere iken Basmahane'den Tepeciğe saptığımızı görünce tamam dedim. Demek ki bu işkence ekibiyle Kemeraltı karakoluna gidiyoruz, yani Tavlanın bulunduğu yere gidiyoruz, sağlama kum torbaları ziyafeti verilecektir. Ama o gün ne Tavla ne de Sabuncubeli ziyafeti verildi. Beni getirip nöbetçi komisere teslim ettiler. Hücrem boş değildi, tam sarhoş üç kişiyi içine tıkmışlardı. Bir sandalyeye oturtarak beklettiler, bu arada adamları alıp bahçe tarafına götürdüler, hademe gelip hücreyi silip süpürdü. Çıkarmış oldukları eşyalarımı getirip yerleştirdi ve ben yine hücremde kilitlendim.

7 Haziran 1958 akşamı yine hücremin kapısı açıldığında karşımda o dev boyuyla bir gün evvel tahkikat amiriyim diyen Komiser Mustafa Yiğit'i gördüm. Müdüriyete kadar gideceğiz dedi ve önüne katarak yürüttü. Dışarda bekleyen jipe binerek yol almaya başladık. Saat 21'i geçmiş ve biz Alsancak istikametine doğru gidiyorduk, Gar meydanını geçerek Kordon boyuna yöneldik. Kordon boyu boş ve sessizdi, Virajda bulunan benzin istasyonu önünde jip durdu. Beni jipten indirdiler, Mustafa Yiğit de inmişti. Bana yanaşarak bak İbrahim, şimdi ikinci şubeye gideceğiz, orada istediklerimizi kendi elinle yazmazsan dönüşte seni burada öldürüp, kaçarken vurduk diye denize atarız! Ona göre düşün diye tehdit etti. Nedense bu tehdidi bana korku yerine cesaret vermişti ve ona, ben siyasî bir tutukluyum, beni öy-

le kolay kolay öldüremezsin. Bunun hesabını dostlar da, tarih de senden sorar, hem de bu iki polis bu sözlerinin şahididir, kendini kurtarman için onları da öldürmen gerekir, siyasi cinayetler hep böyle işlenir fakat caniler yine de kendilerini kurtaramaz. Ben yazacağımı yazdım, söyleyeceğimi söyledim ve benim biyografim polis sicilind yazılıdır, oradan öğren, şimdi beni öldür diye diret-tim. Görürsün dedi ve bindirin gidelim diye emir vererek Jip'e bindi. 2. Şubeye getirildim, yine üst kata çıkarıldım ve bir polis nöbetçisiyle oturmaya başladık. Saat 12'yi geçmeye başladı ne gelen var ve ne de nöbetçi değiştirme. Polis kanapeye uzanmış uyuyordu. Kaçmak isteyen bir kimse pekâlâ her şeyi göze alıp kaçabilirdi ama ben bu terörist iktidarların yaptırdıklarını doğrudan doğruya değil hep arkadan vurma, kanunsuz eylemler yapma yollarını tuttukları için böyle acık verip arkadan vurmaya çalışacaklarını, polis de vurduya getirmek suretiyle insanı harcayabileceklerini düşünmüş ve yerimden hiç kıpırdamamıştım. Nitekim horlaya horlaya uyuyan nöbetçi dışarda jip'in motor sesi aelince hemen yerinden sıçradı ve kapıya doğru koştu. Üzerinde uykulu bir görünüşü de yoktu. Gelen yine Sabuncubeli ekibiydi. Haydi yürü dediler ve jip'e bindirerek boş olan sokaklardan, Mezarlık başı, Anafartalar yoluyla kestirmeden Basmahane'ye oradan da Tepeciğe, Kemer karakoluna getirdiler.

TAVLADA KUM TORBALARI İLE DAYAK

Jip bu kez dış kapıda durmayıp bahçe kapısından girip binanın orta yerine doğru bir yerde durmuştu. Hemen Tavla aklıma geldi. Hakikaten jipten indirerek ve kollarımdan tutup beni binanın altında açılmış bir kapıdan içeri soktular. Burası karanlıktı, iki kolumu havaya kaldırarak tavandan asılan kayışlara bağladılar. Ayakta

durur haldeydim. Etrafımı gözden geçirmeye sıra kalmadan sağdan soldan yumuşak fakat sert darbeler gelmeye başladı. Vuruldukça binlerce iğne batar gibi iç organlarıma sızı geliyordu. Ben elektrikçilik mesleğimde birçok defalar ve hem de 3 bin volt cereyan darbesine maruz kaldığımda dahi böyle bir sadme ile sarsılmamıştım. Ne kadar devam ettiğini bilmeden gözlerimi açtığım zaman Karakol hücresinde yattığımı gördüm. Her tarafım bitkin, sızı içindeydi. Kafam zonkluyor, vücudum ateşler içinde yanıyordu, biraz kendime geldiğimde karakoldaki saatın 10'u vurduğunu işittim. Demek ki ben uzun zamandır, geceden beri baygın gibi yatıyordum, yerimden doğrularak oturdum. Kalkmak istedim fakat kalbim göğsümü delecek gibi çarpıyordu, davranmak istediğimde birden bire durur ve beni halsiz, bitkin bir halde bırakır gibi darbelerini kesiyordu. O zaman vücudum bir tuhaf oluyor, içimden bir şeyin çıktığı ve beni boş bir çuval gibi bırakıp gittiği hissini veriyordu. Böylece yerimden kıpırdamadan duvara yaslanmış şekilde oturmaya ve heyecan ve ızdırabımı dindirmeye çalıştım. Öğle olmuş her zaman yemeklik bir şeyler almak için gelen hademe gelmiş, bana seslenmişti, bana hademenin sesi çok uzaktan geliyor gibi geliyordu, oysa parmaklığın yanında durduğunu görüyordum. Ayağa kalkarak para vermek istemiş fakat birden kendimi boşlukta hissetmiş, yere düşmüş, hareketsiz kalmıştım.

Gözlerimi açtığımda yüzüme su serpilmiş ve baş ucumda bir komser ve bir polisin durduğunu gördüm. Bayılmış olduğumu ve bir kalp krizi geçirdiğimi anlayarak Başkomser İbrahim beyi çağırın kendisiyle konuşacağım dedim, komser gitti ve birkaç dakika sonra Başkomser geldi. İbrahim bey, siz yıllardan beri beni tanırsınız ben de sizi tanırım. Karakolunuzda bütün mesûliyeti size yükletilecek ölümümü isteyeceğinizi zannetmiyorum. Ben ge-

ce yapılan işkenceden sonra bugün bir kalp krizi geçirdim, tedbir alınmazsa ikinci krizde ölebilirim ve suçun size yükletileceğinden hiç şüpheniz olmasın, ben adi değil siyasi tutukluyum. Hemen Müdüriyete haber verin günah sizden gitsin dedim. İbrahim beyin sert fakat duygulu bir adam olduğu yüzünden belliydi. Polise kapısını açık tut, hademeye de git kolonya getir diye emir verdikten sonra şimdi müdüriyete telefon ederim dedi ve gitti.

Aradan bir saat geçmemişti ki Müdür muavini yanında bir adamla ve hemen arkasından da herkesin hatta Müdür muavini Faruki Bahşi'nin dahi hazır ol vaziyete geçtiği birisi kapıdan girdi ve koridorda yürüyerek yanıma kadar gelmişti. Bu uzunca boylu kumral renkli dolgunca vücutlu ve Müdür bey diye hitab edilen İzmir Polis Müdürü NEJDET UĞUR'du. O gelinceye kadar Ayak mafsallarımı, şuramı buramı yoklayan ve göğüs darabanlarını sayan adama nasıl diye sordu. Normal değil alıp götürelim demesi üzerine Faruk bey, hazırlatıp arabanıza alın getirin dedi ve çıkıp gitti.

Faruk bey adamla öne binmiş, ben bir polisle arkaya binmiş lüks bir arabayla gidiyorduk. Araba Vilâyet kapısının yanından, 2. şubenin önünden geçmiş İzmir Eski Cezaevi yanında ve Birinci Beyler sokağı başında olan ve OTOTAY Han diye bilinen hanın önünde durduk. Arabadan çıktıktan sonra önden giden Faruk beyle adamın arkasından yavaş yavaş polis refakatinde merdivenleri çıktık. 2. katta soldan birinci kapıya yöneldik. Kapıda Dr. Haldun Tan diye bir levha vardı. Biz içeri girdiğimizde Faruk bey bir sandalyeye oturmuş, doktor da bir şeyler hazırlamakla meşguldü. Beni doğrudan doğruya muayene yatağına oturtarak kol ve ayak bileklerimi actırdı, yatağa yatmamı söyledi. Yatağın üzerine uzanınca beyaz cüppesini de giymiş olan ve kapıda doktor Haldun olduğu yazılı bu zat, kollarıma ve ayaklarıma Madeni kelep-

çeler takarak Elektrokardiyoğrafi denilen kalbin çalışma sırasındaki çizgili filmini çekmeye başladı. Bu makineleri kurmak mesleğin olduğu ve Izmir'de iki yerde de kurmuş ve çalıştırmış olduğumdan filimi izliyordum. Bir yerde darabanlarda ani bir bozukluk göründüğünden, doktor bu bozukluk neden oldu dediğimde, bana baktı ve siz bundan anlıyorsunuz demek diye sordu. Bana İbrahim Topçuoğlu derler, sözümü bitirmeden tamam duymuştum diye karşılık verdi ve epeyi sert bir kriz atlattınız, geçmiş olsun, vereceğim ilâçları alın ve kendinize bakın, geçer dedi. Doktor filimden anlarım buraya götürüldüğümü görenler oldu. Şahidim sensin, Kemeraltı karakolunda kaç gün daha yaşayabilirim onu bana söyle dedim. Doktorun yüzünün rengi değişiverdi ,ne söyleyeceğini bilemez halde Müdür Muavininin yüzüne baktığında Faruk bey doktor siz ilâçları yazın onu bir daha karakola göndermeyiz demiş ve reçeteyi alarak çıkmış, çıkmadan evvel de polise yavaş yavaş yürüterek müdüriyete getir talimatını vermişti. Polis Müdüriyetinde boş ve depomsu bir odaya alındım, birkaç koltuk vardı, birine oturdum, nöbetçi polis değişmiş, gelen yeni polis bana, yiyecek bir şey aldırmak istersen odacıya aldırayım diye sordu ve verdiğim parayla dönerli bir sandöviç aldırdım. Sandöviç geldiğinde yanında iki kutu da hap verildi, bunun biri yemekten evvel ve biri de yemeklerden sonra alınacaktı. Bütün bunların düşünülerek ve planlı yapılan muameleler olduğu dikkatimden kaçmıyordu; kendi kendime bunlar da 6/7 Eylül 1955 yılında yaptıkları tevkifat gibi İzmir'de de halkın Ya Taksim, Ya Ölüm yaygaralarıyla sokağa sürüklenişini bastırmak için bizim tevkifatımızı yaptırmış ve sokak nümayişlerini bastırmışlardı diyordum. Peki fakat bu dayak, bu işkence ne oluyor? Istanbulda böyle bir şey olmamıştı. Nejdet Uğur da Yassıada'da Adalet divanı önünde polisi koruyan konuşma

yapmış, polisin gaddar olmadığını söylemişti. O halde İzmir'in idaresi kımın elinde kı insanı öldurecek şekilde işkence yapılıyor? Yoksa Polis Müdürü Nejdet Uğur, Muavini Faruki Bahşi ve komiserlerine sözünü geçiremiyor muydu? diye düşünüyordum. Akşam daireler paydos oluncaya kadar depomsu odada oturdum, saat 19 sularında aynı koridorda başka bir odaya alındım. Orada daktilo başında bir memur ve yanında komiser Kemal Aclan vardı. Boş duran bir sandalyeye oturmamı işaretle: Topçuoğlu bizi uğraştırma, doğru bir ifade ver de seni savcılığa göndereyim demişti. Aclan bey siz siyasî kısım amirisiniz, benim biyografimi ve faaliyetimi de takip eder, bilirsiniz. Gizlilik, terk edilmiş legal faaliyetler ve bunlar da kanun çerçevesi içinde yapıldı ki bundan da vazgeçerek TSP şubesini kapattık. Bunun dışında bir şeyim yok, bu söylediklerime hiç bir şey eklemeden yaz, imzalayım, bunun dışında yazacağın her satırı ve kelimeyi sileceğim, ona göre yazdır dedim. Bu arada Kemal Aclan odadan çıkıp gitti ve en az bir saat gecikmeyle geldi, iyice kızgındı. Bak sen bizi atlatmaya çalışıyorsun ama kardeşin ve arkadaşların öyle söylemiyorlar dedi. Orası beni alâkadar etmez, ben kendi söylediklerimden mesûlüm. Bana vurdurduğunuz kum torbalarıyla onlara ifade imzalattırdınızsa günahı sizindir. Ama benim bir de doktor şahidim var ve handa da birçok tanıdık giriş çıkışımızı gördü; ölsem de, sağ kalsam da bunun hesabı size sorulacaktır ve avukatımın müdahale etmesi için işaretimi de yaptım. Ilâç da almayacağım diye sertçe ve yumruğumu sandalyeye vurarak söyledim. Böyle bir çıkışı beklemeyen Kemal bey birden değişti ve delirdin mi sen, biz sana elimizden geldiğince sert davranmıyoruz, yaşlısın, seni hırpalamak istemiyoruz dedi. Kanun size hırpalama yetkisi vermiş değildir. Olmayan insafınıza da ihtiyacım yoktur, kanunu tatbik edin, yargı-

ca çıkarın diye yine sert olarak karşılık verdim. Kemal yine çıkıp gitti ve yine bir saate yakın gecikmeyle geldi. Bu kez yüzü gülüyordu. Haydi seni fazla üzmek istemem, deminki sinirin de geçmiştir istediğin gibi söyle yazılsın dedi ve adım soyadım, siyasî geçmişim ve saire yazıldı, imza etmemiçi n bana uzatıldı ve istediğin gibi yazdık imzala dendi. Verin de okuyayım dedimse de yahu ne dedinse yazdık, dediler ben okumadan imzalamam verin dedim ve yazıyı aldım. Yazılanı dikkatle okurken şunlar dikkatimi çekmişti. «Arkadaşlarla teşkilâtı kurduk» Yine başka bir yerinde «İşçiler ve Sendikalar arasına teşkilâtı yayıyorduk». Bu iki yazı istenilen manaya çevrilebilinirdi. Birinciye arkadaşlarladan sonra araya el yazımla TSP'si yazdım. Bu suretle, arkadaşlarla TSP'si teşkilâtı kurduk, oldu. İkinciye de arasına TSP'si yazısını yazdım. Bu suretle de İşçiler ve Sendikalar arasına TSP'si teşkilâtı yayıyorduk olmuştu. Bunları düzelttikten sonra imzaladım. Komiser Kemal Aclan gülümseyerek, haydi savcıya gideceksin dedi ve iki polis refakatinde, avlunun bitişiğinde olan adliye sarayına gönderdi. Saat 22,30 sıralarında adliye binasının üst katına çıkarak kapısında Savcı yazılı odaya girdik. Orta boylu otuz, otuz beş yaşlarında sarışın, yuvarlak yüzlü biri ayakta duruyordu. Benim elimde bir ilâç ve bir de küçük kolonya şişesi vardı, savcı bunu görerek, bunlar nedir diye sordu? Günlerdir karakol hücrelerinde tutuluyorum, kalp krizi geçirdim, verilen ilâçlardır dedim. Savcı başka bir şey sormadan polislere işaretle haydi getirin dedi ve beni dışarı çıkarıp bir kanapeye oturttular. Hayretler içinde kalmıştım, Savcılık makamı maznunun yalnız aleyhine değil lehine olan delilleri de toplayan bir makamdır. Ama sonradan ve 27 Mayıs ihtilâlinde anlaşıldı ki Baş savcı Radi Okbay bu tevkifatı tertiplemiş ve savcı yardımcılarına da o tesir ediyormuş. Kalemde evraklar tamamlandığında

kâtip yanımdaki polislere, biraz çabuk olun yoksa saat 24 oldu mu yargıç gider demişti. Adliye binasından çıkıp Vilâyet konağını dolaştık ve hapsihane binasına doğru yürümeye başladık fakat ikaz edildikleri halde polisler gittikçe ağırdan davranmaya ve zaman kaybetmeye koyuldular. Cezaevinin yanından saparak arkasına dolaştık ve orada bulunan Koyuncuoğlu Hana girdik. Merdivenlerden yavaş yavaş çıkmaktayken kapıcı iniyordu polislere, geç kaldınız, Yargıç gideli on beş dakika oldu, boşuna çıkmayın dedi ve hep birlikte inerek handan çıktık. Bu kez Memleket Hastanesi önünden geçtik, Cezaevine doğru yöneldik fakat doğru geçtik ve 2. Şubeye doğru yürüdük. Kapıdan içeri girdik ve alt katta bulunan hücrelerden birine kapatıldım. Polisler gitmek üzere iken eşyalarımı istedim ve o gece pis ve dar olan bu hücrede geceledim. Bu netameli yer dendiği gibi işkence yuvasıydı saat 1'den sonra işlemeye başladı ve sabaha kadar ağlama, sızlanma ve bağırma sesleri duyuldu, bitişiğimdeki hücreler işleyip durdu.

Daireler boşaldıktan sonra saat 18'de 2. şube hücresinden çıkarılarak Müdüriyet binasına getirildim, aynı depomsu odaya kondum, odanın kapısında bir nöbetçi polis vardı. Saat 20'de komiser Aclan geldi. Kapıda durarak, sen bize doğru dürüst bir ifade vermedin amma dostların seni bağlayıcı ifadeler verdiler, artık kurtulamazsın, diye sırıtmıştı. Günlerden beri yürüttüğünüz işkence taktiğinde mahkemeye sevk için uydurma şeyler bulmuş olabilirsiniz amma mahkemede bunların hepsi çözülür ve sizi bu İzmir'de hep göreceğiz, ne yüzle dolaşacaksınız, yeter artık, yargıca çıkarın beni yoksa olanca gücümle imdat diye bağıracağım, sokaktan duyulacak ve halk kapınıza dayanacaktır, o zaman gülüp, alay etmesini öğrenirsiniz diye sinirli sinirli söylendim. Kemal yine alaylı gülümsemeyle şimdi, hemen seni gönderiyo-

rum ve dışarda hazır bekleyen iki polise işaret ederek, evrakları aldınız mı, haydi götürün Topçuoğlu'nu yargıca ve (bana dönerek) oradan da cezaevine dedi.

Ben koridora çıktığımda, eşyalarını da al, orada sana lâzım olur diye de ekledi. Bu adamın bu kadar emin konuştuğuna hayret etmiştim. Ama dedikleri de tıpatıp oldu. 2 polis refakatinde yürüyerek bir gece evvel gelip saat 24'ü geçtiği için geri döndüğümüz Koyuncuoğlu Han'a geldik ve saat 20,20'de 3. Sulh ceza hakimliğinin kapısından içeri girdik.

Hakim bir bayandı, sağımda ve solumda duran iki polisle beni karşısına alarak adımı soyadımı ve usulen sorulması gereken soruları sorup kâtibe yazdırdıktan sonra:

Sana komünist teşkilâtı kurmak isnadında bulunuyorlar, ne dersin? Yalandır, iftiradır. Reddederim dedim. Söyleyenler çok, Şükrü söylüyor, Ertuğrul, Kâzım ve başkaları söylüyor dedi. Sosyalist Partisi teşkilâtını karıştırıyorlar, biz Sosyalist partisini kurmuştuk Polis komünist partisi şekline sokmuştur, getirip yüzleştirin, göreceksiniz bu uydurmalar huzurunuzda hemen çözülür; haftalardır kanunsuz olarak polis karakolları hücrelerinde tutuluyorum diyerek tahliyeme karar verilmesini istiyorum talebinde bulundum. Tam bu anda kapı açılarak Komser Mustafa Yiğit elinde bir tomar kâğıtla içeri girdi ve hakim bayana yanaşarak verdi. Ve hakimmiş gibi polislere çıkarın, dışarda bekleyin dedi. Koridorda bir kanapeye oturup beklemeye başladık fakat çok sürmedi. İçeri girdik ve hakim seni tutukluyorum dedi ve bir şey söylememe meydan vermeyen polisler kolumdan çekip götürdüler.

Asabım bozulmuş, kalbim şiddetle çarpmaya başlamıştı. Kafamda yine birçok sorular dikilmişti Yıllardan beri poliste, Savcılıkta, yargıçlıkta, Cezaevlerinde dolaş-

tırıla, dolaştırıla birçok şeyleri ve kanun maddelerini ve muamelelerini öğrenmiştik. Biliyorduk ki Yargıç tevkif kararı verdi mi sanık polisten çıkar jandarmaya geçerdi, şimdi ise ben hem tevkif edildim ve hem de polise teslim edildim. İnsanın yüreği taştan olsa yine çatlardı oysa benim yüreğim zaten yaralıydı.

Olanca gayretimle asabıma hakim olmaya çalışarak polislerin yanında yürüyordum. Memleket hastanesi önünden geçerek hapishane önünden yürüyorduk. Oldukça uzun bir cephesi olan bu hapishanenin tam ortasında geniş bir kapısı vardı. Bu kapı ve içerisi benim için bilinen bir yerdi. 1932 yılında Türkiye'de İlk Sendika'yı kurduğumuzda hesabını burada vermiş, cezasını burada çekmiştik. «Türkiye'de İlk Sendika Sarıkışla'da» kitabım da yayınlanmıştır.

26 YIL SONRA AYNI CEZA EVİ KAPISINDA

Bu cezaevi kapısına yanaşırken girilecek mi, geçilecek mi gibi sorular kafamda zonkluyor ve kalbim şiddetle çarpıyordu. Fakat polisin biri cezaevi büyük kapısının küçük kapısını iterek girince ve beni de arkasından içeri alınca, büyük kapının iç kısmı bana bir saray avlusu gibi göründü. Hele içerde nöbet bekleyen kırmızı şeritli gardiyanı da görünce artık tamam polisten kurtuluyorum diye içim ferahladı, polisler beni koridordan yürütüp müdür odasında o anda bulunan baş gardiyan'a teslim deyip de gidince kafamdaki zonklamanın bile durduğunu hissetmiştim.

Oysa Cezaevi bilindiği gibi korkunç bir yerdir. Ve bu kapıdan içeri girenler ömrü boyu bir daha çıkmamak, asılmak veya kurşuna dizilmek, aylarca, yıllarca zincire vurulmak gibi envai çeşit cezalara maruz kaldığı halde ve iktidar düzeninin kanunları olsa da yazılı bir kanunla

bütün bunların olduğunu insan kabullenmekte ve bunda kin duymamaktadır. Amma ciğeri on para etmez cahil, sadist bir kimsenin kanunu da hırsatı da istismar ederek insanoğluna işkence etmesi, işte polis kadrolarına karşı doğan kin ve nefretin sebepleridir ve bu nefret ve iğrenmedir ki cehenneme girdiğim halde bende serinlik yaratmıştı.

Başgardiyan beni bir sandalyeye oturtmuş ve Müdür bey içerdedir, şimdi gelir demişti ve dediği gibi beş dakika geçmeden müdür gelmişti.

Cezaevi Müdürü Sabri bey isminde bir adamdı. Onu eskiden beri tanırdım, ara tevkifatlarında misafir olduğumuz bu cezaevi yabancımız değildi. Fevkalâde günlerde sürgün parası vermemek için bir haftasına olarak bu siyasî koğuşumuzda kalmak daha uygun gelirdi. Bunun için Sabri beyle tanışırdık.

Müdür içeri girip beni görünce selâm verdi ve geçmiş olsun dedi sonra da Başgardiyan'a kaydını yaptır ve 2. Ferahanede bir odaya yerleştir demişti. 2. Ferahane denilen yer, siyasîlerin konduğu yerdi ve ben bu ferahaneye tam 26 yıl sonra yine ayak basıyordum. Bu cezaevinde kısa vadelerle misafir edildiğimizde Revir dedikleri (yani hasta koğuşu olan) yere alır salıverirlerdi. Şimdi yine eski evimize alınmamın da manâsı derindi ve kendi kendime dayan Topçuoğlu, bu misafirlik uzun olacağa benziyor diye söylenmiştim.

2. FERAHANEDE

Soldan altıncı odaya verildim. İçeride demirden yapılmış tek kişilik bir karyola ve üzerinde samandan bir yatak vardı, başka kimse yoktu. Yorgunluk ve bitkinliğimi gidermek için beraberimde getirdiklerimi karyolanın üstüne sererek ve bir de hap alarak yatıp uyudum.

Dışardan bazı sesler gelmeye başlayınca uyandım. Kapının üst kısmında bulunan küçük pencereden güneş odaya giriyor ve duvara vuruyordu. Yataktan kalktım ve seslere kulak verdim. Tam bu sırada kapı gıcırtıyle açıldı. Sonradan isminin Mahmut olduğunu öğrendiğim genç bir gardiyan göründü. Tuvalete buyurun, elinizi yüzünüzü yıkayın, dedi ve kenara çekilerek çıkmam için yol verdi. Tuvaletin yolunu biliyordum. 26 sene evvelki gibi hiç bir değişikliğe uğramadan duruyordu, geri gelirken koridorda genç ve gürbüz bir delikanlı gördüm, serbestçe dolaşıyordu. Cezaevinde bulunan kantin ve aşçıdan istediğini aldırmakta serbestsin. Evine de mektup yazacaksan yaz göndeririz. Kantinde kâğıt kalem varsa bana kâğıt ve kalem alın. Ekmek peynir de aldıralım dedim ve gardiyana para verdim. Gardiyan bana kapının önünü göstererek sen burada biraz otur, güneşlen, ben bunları aldırayım deyip gitti. Bu davranışa çok memnun kalmış ve kapının yanına sırtımı duvara dayayarak çökmüştüm. Hava güneşli ve çok güzeldi. Etrafı gözden geçirirken koridor gibi Umumi avlusuna açılan demir kapısına kadar uzanan yerde dolaşan delikanlı yanıma yanaşarak geçmiş olsun, adın ne, siyasî tutuklu musun diye konuştu. Adım İbrahim, siyasî tutuklu olduğumu nereden bildin diye sordum ve senin adın ne, sende mi siyasî tutuklusun diye sordum. Buraya ekseri siyasî tutukluları getirirler. Hapishaneden ya zincire vurulmak veya tecrit için getirirler. Ben katle teşebbüsten tutukluyum, hasmım da burada cezaevinde olduğu için burada da bir vurusma olmaması için onu iç koğuşlardan birine, beni de bu koğuşa verdiler. Adım Ali Gözeten'dir. Bana sadece Bucalı Ali derler. Şu odada zincire vurulmuş biri yatıyor; iki günü kaldı çıkarıp koğuşa verecekler, diğer odalarda da erzak ve saire vardır. Sıradan oda kapılarına baktım, hiç ilâvesi yoktu, yine 8 kapı vardı.

Ben altıncı, Bucalı Ali yedinci, zincire vurulmuş adam da sekizinci odadaydı, ondan sonra helâlar ve yıkanma yerleri geliyorau.

Ortak avluya açılan büyük bir demir kapı vardı. Bu kapı iki bölmeliydi. Bir bölmesinin ortasında pencere, diğer bölmesinin de insanın rahatça geçebileceği kadar bir kapı vardı. Bunlar demir kafesli ve demir pancurlu idi. Kapının açılma gıcırtısı duyulunca Ali benaen ayrılıp kapıya doğru yürüdü. Kapıda gardiyan Mahmut görünmüş ve istediklerimi alıp getirmişti. Gardiyan Mahmut bana dedi ki biz günde 3 defa gelir açarız, eğer arada bir ihtiyacın olursa Ali serbesttir, çağırır ona söylersin o da bize haber verir, haydi hoşça kal dedi ve üstüme kapıyı kilitleyip gitti.

10/7/1958 günü hücre kapım açıldı ve dışarı çıkmam bildirildi, dışarı çıktım, elinde baskül olan iki kişi ve sonradan eczacı olduğunu öğrendiğim birisi ve gardiyan kapının yanındaydı. Eczacı, adımı soyadımı bir kâğıda yazdı ve baskülün üzerine çıkartarak tarttı. 86 kilo gelmiştim, boyum da 172 idi. Eczacıya acep baskül doğru mudur diye sordum. Eczacı yüzüme bakarak, şüphen mi var, niye sordun? Ben bir ay evvel tartılmıştım, kilom 102 idi, 17 gün polis höcrelerinde insan 16 kilo verir mi, yani her gün için bir kilo. Eczacı bana tekrar baktı ve verir ya, hem sen kalp krizi de geçirmişsin, ben ilâçlarını revire aldım, sana her sabah günlük miktarını sıhhiye ile göndereceğim ona göre kullanırsın dedi ve geçmiş olsun diyerek çıkıp gitti.

Cezaevindeki bu insanca muamele ve polisteki işkence ve zulmün dehşeti apaçık ortadaydı. Hukuk dilinde ise polis teşkilâtı suçu işletmek için değil, suçun işlenmesini önlemek için kurulmuş bir teşkilâttır.

TEVKİF MÜZEKKERESİ'NİN TEBLİĞİ

15/7/1958 saat 10, Başgardiyan peşinde bir gardiyanla gelerek kapımı açtırdı. Geçmiş olsun dedikten sonra hem tevkif müzekkeresini tebliğ etmeye ve hem de geçmiş olsun demeye geldim. Bir ihtiyacınız olursa bana bildiriniz dedi, bir kâğıt vererek, kayıtlı olduğu defteri, aldığıma dair imzalattırdı.

15/7/1958 tarihini atarak imzaladığım ve aldığım tevkif müzekkeresi 9/7/958 tarihliydi ve şunlar yazılıydı.

Kararı veren Mahkeme: İzmir 3'üncü Sulh Ceza Mahkemesi.

Esas kayıt numarası: Sorgu, 958/113 C.M.U. No. 58/1094

Adı soyadı: İbrahim Topçuoğlu.

Suç ve Tevkif sebebi: Memleket içinde müesses iktisadî ve sosyal nizamları değiştirmek amacıyle kurulan gizli bir partiye intisap etmek.

Müzekkereyi infaza memur: C. M. U. K. nun 104'üncü ve 125'inci Md.

Makamın adresi: İzmir C. M. U. liği

Mühür ve imza,
Hakim: 9226 (Bedriye)

Tevkif kararına hemen itiraz ettim ve tahliyemi istedim fakat bu talebim ve ondan sonra tahliye taleplerim hem reddedilmişti.

İDAMLIK HÜCRELER VE İHTİLATTAN MEN

Tahliyelerim reddedilmekle beraber, çok rahattım. İstediklerimi aldırıyor, evden istediğim eşya ve saireyi getirtebiliyordum. Artık İddianamenin gelmesi ve sorgu ile

mahkemenin başlamasını bekliyordum ki 5/8/1958 tarihinde iki gardiyan gelerek kapıyı açtılar ve gel koğuş değiştiriyoruz, biz eşyaları getirtiriz siz buyrun gidelim dediler. Büyük kapıdan avluya çıkıp hemen sağdaki 3. ferahane denilen koğuşa girdik. Bu koğuş iki katlıydı ve üst kata çıkış merdivenleri hemen kapının yanından başlıyordu. Ben bundan 26 yıl evvel bu koğuşta yapılan bir koğuş eğlencesine Kerim Soyka ile birlikte gelmiş üst kata çıkmıştık. O tarihlerde alt kat hücrelerine tecrit ağır cezalılarla idamlıklar konurdu. Ve bu odalara konanlar ya başka cezaevlerine sürgüne veya darağacına asılmaya gönderilirlerdi. Biz doğru yürüyüp yukarı çıkmayınca hemen bunlar aklımdan geçmiş ve yanımda yürüyen gardiyan Mahmut'a idamlık mıyız yoksa, bu nedir diye sormuştum. Mahmut çok üzgün olarak bana ben de şaşırdım, ama merak etme, emir verildiği için buraya naklettiler. Bu iş Başsavcının işidir, şimdiye kadar idare ve cezaevi savcısı ağır bir suçla suçlamamıştı seni dedi. 5 numaralı hücreye gelinceye kadar Mahmut'un ağzından bunları dinledim ve açık olan kapıdan içeri girdim. Gardiyan Mahmut ben bu koğuşa bakmıyorum, hoşça kal dedi ve gitti. Burası daha büyük bir oda idi ve yüksekte dışarıya bakan 50x80 boyutunda bir penceresi vardı bu pencereden gün ışığı geliyordu. Ama oda 2. ferahane odasından daha karalnıktı ve tavanda asılan 25 mumluk lamba ile okumanın imkânı yoktu. Eşyalarımı da getirip verdikten sonra kapıyı kilitlediler ve koridora açılmış yuvarlak küçük hava deliğini de kapattılar.

Tavan ahşaptı. Üst katta gezinenlerin ayak sesleri ve sesli konuşmaları duyuluyordu. Bazen su damlacıkları ve tozlar da dökülüyordu. Bir defasında, gardiyana söyledim ve tembih etmesini rica ettim. Bana bakarak, siyasiler gelecek diye alelacele kalebentleri çıkarıp te-

mizlettik, yine senin odan en temizidir, yukarı tembih ederim, merak etme demişti.

Gardiyanın konuşmasından siyasî tutukluları bu idamlık hücrelere doldurduklarını öğrenmiştim. Şimdi mesele kimlerin tutuklandıklarını öğrenmekti. Ayrıca polisin neler tertipleyip imzalattıklarını öğrenmek.

13/8/958 tarihinde Başgardiyan elinde bir kağıtla geldi. Tevkifin uzatılmış onu getirdim dedi. Imzalayarak aldım. Bunu fırsat bilerek Başgardiyanla konuşmaya başladık. Bizi neden bu hücrelere tıktınız. Tahkikatınız bitmemiş ve devam ediyormuş. Biribirinizden ayrı olmanız ve konuşmamanız lâzım. Savcılıktan bu hücrelere konmanız istendi, tabiî itiraz etmemize imkân yoktu. Polisin dediğine göre kardeşim Kâzım, ayrıca Ertuğrul ve Şükrü isminde kimseler de varmış. Kardeşin Kâzım ve Ertuğrul isminde biri de vardır. Fakat Şükrü diye kimse yoktur, tahkikat bitince sizi buradan çıkaracağız. Aklına olmayacak şeyler getirip kendini sıkma. Zaten kalp krizi geçirmişsin, ilâçlarını da içmemezlik etme dedi ve gitti.

Kemer karakolunda iken, tuvalete getirildiğim bir gün, beni götüren polis gururlanmak için bana, sen hapı yuttun, sağ kolun Şükrü'yü de yakaladık diye takılmıştı da ben aldırış etmemiştim. 3. sulh ceza hakimi de seni Şükrü de itham ediyor demisti. Basaardivan ise Şükrü diye kimse yoktur diyor. Yalan söylemesine sebep ve lüzum yoktu, Kâzım'ın, Ertuğrul'un varlığını söyleyen adam Şükrü'yü neden gizlesin.

Şükrü dedikleri, kimse eğer TSP İzmir şubesinin kuruluşunda Câzim Aktimur ve İhsan Konaş teskiyesiyle partiye sızmış Millî Emniyet Ajanı ise onu polis nasıl tutuklayabilir. Sonra Şükrü'nün ajan olduğunu tespit ettiğimiz için TSP İzmir Vilâyet şubesini kapatmıştık, artık onunla alâkamız kesilmişti, olsa olsa Şükrü'nün verdiği raporları Millî Emniyetten alarak kullanmak yoluna git-

mişlerdir dedim ve yine de en küçük bir kelime parçasını değerlendirmeye koyuldum.

Günlerden beri geçen her ay için tutuklanmam uzatılıyor ve yazdığım tahliye taleplerime de (mevcut delillere göre talebi reddedilmiştir) deniyordu. Demek ki delil diye birçok şey uydurmuşlardı ve hâlâ tahkikat devam ettiğine göre mevcut saydıkları deliller mahkûm etmeye yeterli değildi ki uzatıp duruyorlardı.

Cezaevlerinde bilhassa ahşap kapı ve duvarlarda ömürlerini geçirenlerce açılmış birçok delikler vardı. Benim kapımda da 15 milimetre kutrunda ve belki de budak sökütüsü bir delik olduğunu gördüm, ilk zamanlarda hiç ehemmiyet vermedim. Fakat bu Şükrü meselesi ortaya çıkınca bu delikten gelip geçecek olanları kollamaya başladım. Burada karşılıklı 14 hücre vardı, yedisi karşı tarafta yedisi benim tarafımdaydı. Koridorda zayıf bir aydınlık olmasına rağmen dikkat edilince açılan kapıları ve içinden çıkanları görmek ve yüzlerini seçmek mümkündü. Dikkat ettiğime göre karşıda kapı tarafından başlanmışsa 7 kapı açılıp kapandıktan sonra gardiyan karşısına geçer ve solumda olan iki hücrenin başından başlar ve bana doğru gelerek sonuna kadar sıralar giderdi. Eğer benim tarafımdan başlarsa, yine beni geçer ve solumdaki iki hücreyi açıp kapadıktan sonra karşıya geçer sıralardı. Bu, günde üç defa tekrarlanıyordu.

DELİKTEN GÖRÜLEN YÜZLER

Gündüz saat 13'te koridorun en aydınlık zamanıydı. Bizi tuvalete tam 13'te çıkarmaya başlarlardı, dikkat kesildim. Çıkarma karşı odalardan başlamıştı, gidip gelenlere iyice dikkatle baktım hiç birisi tanıdık değildi. Gerçi Partinin Merkezinin dışındaki kademelerde olanları tanımama da imkân yoktu ve bunların arasında duyup da

yakından tanıdığım kimseler de yoktu. Solumda olan iki hücreninkileri zaten görmeme de imkân yoktu. Sıra bana gelmişti gidip geldim ve benden sonra gelecek olanlara dikkatli bakmaya başladım. Bana en yakın hücreden gidip gelen Denizyollarında elektrik zabiti Mesut Anar'dı. Ondan sonra İzmir Gazetesi muhabiri Muammer Erol geçti, onu takiben kardeşim Kâzım Topçuoğlu ve onu takiben de Ertuğrul Kesirli geçmişti. Bunları tanırdım ve bilirdim. Ama Şükrü veya Istanbul'dan hiç bir kimse yoktu. Gerçi solumda daha 2 hücre vardı ama yine gündüzleri kontrolümü yapıyor ve öteberi almaya gelen gardiyanla konuşmaya çalışıyor ve bir ara yahu şu bitişiğimdeki odadaki veya ötekindeki İstanbullular amma da horluyorlar, gece horultuları ta buralara geliyor dedim. Gardiyan, onlar İstanbullu değil İzmirli iki boyacıdır deyiverdi. Peki siyasîler yanlız bu kadar mıdır, hani polis bana hapishaneyi doldurduk demişti; burada ise topu topu 14 hücre var dedim. Gardiyanın çenesi açılmıştı ve bana karşıdaki hücrede olan (dipteki) idamlıktır onu çıkarmadılar; biri de 30 seneliktir, içerde kalması tehlikeli olduğu için burada tutuyorlar, sürgüne gidecektir. Siyasîlerden ikisi revirdedir hastadır demişti. Bu malûmat bana yetmiş ve artmıştı. Demek tutuklular arasında İstanbullu kimse yoktu. Buradaki 14 hücreden ikisi siyasî olmadığına göre 12 ve bir de revirde olmak üzere demek hepsi 13 siyasî tutuklu vardı. Bunları öğrendikten sonra içim rahatlamıştı. Revirdeki adam Şükrü dahi olsa ki Milli emniyet öyle kolay kolay elemanını harcamaz ve harcamaya kalksa da bir şey yapamazdı. Uydurmalarıyla kalırlardı. Mahkemede çözülecek ve beni bağlayamayacaklar, bu teselli doğru olsa da kaç ayda ve kaç senede olacaktı. İşte mühim olan bu ve kapitalist düzen bunu öyle ayarlamış ki hiç bir şeyle kurtaramazsın.

BAHÇEYE ÇIKMAK VE GÜNEŞLENMEK MÜSAADESİ

7/11/1958 tarihinde bir saat müddetle bahçeye çıkıp güneşlenmek müsaadesi verildiği ve saat 16'da bana sıra geleceği için hazırlanmam bildirildi. Insanın güneşe ve temiz havaya ihityacı vardı. Hiç bir mahkeme kararı yok iken, aylardır karanlık odada güneşten ve temiz havadan mahrum tutulmuştuk. Nasılsa insanlık damarları kabarmıştı ve bize güneşin yüzünü gösterme lütfunda bulundular.

Hücre kapısından çıkarak koğuşun büyük kapısından umumî avluya ve oradan da tam karşıya isabet eden Revir kapısına gittik. Revir kapısından içeri girince gittikçe genişleyen çiçekli ve ağaçlı bir yere geldik. Sağ ilerimizde pencereleri bahçeye bakan tek katlı çocuk koğuşu, solumuzda içinde hamamı olan 4. ferahane denen koğuş ve dip tarafta yarısı depo, yarısı birkaç yataklı Revir dedikleri acil servis hasta odası. Revire gitmemek şartıyle burada dolaşın dediler.

17/11/1958 tarihinde pazartesi günü 5 dakika bir erkek ve bir kadın olmak üzere birlikte ziyaretçi kabul edebileceğim bildirildi. Bunu pazar günü gelmiş olan aileme de söyledikleri için hazır olmamı söylediler. Aylardır hasretini çektiğim yüzleri görmek insana hem sevinç ve hem de ıstırap verdiğini kednimde hissetmiştim. Eşim 2 oğlumu da getirmişti fakat karar bir kadın bir erkek olduğu için oğlumun birini içeri sokmamışlardı. Gardiyandan başka kimsenin bulunmadığı tel kafes arkasında eşimle oğlumu gördüm, geçmiş uzun hasretten sonra birbirimize bakıyor ve iki kelime konuşamadan 5 dakika bitmiş olduğu duyuruluyordu.

Bu, bizim için kasten ve bilinerek yapılan işkenceydi ama kimi ele alacak, kimi suçlayacaksın, Burjuva Anayasası, İnsanlık Hakları hepsi boştu.

6/12/1958 tarihinde sırama göre saat 14'te bahçede dolaşırken Başgardiyan yanımdan geçerek selam verdi ve revire gitti. Geri gelirken bana yanaşarak Pazartesi günü sorguya çıkmanız muhtemeldir, hazırlan demişti, arada bir pazar vardı, sevindim. Biz henüz sorgu hakimine dahi çıkmış değildik. Sorgu hakiminden salıverilmek de ihtimal dahilinde idi.

8/12/1958 PAZARTESİ GÜNÜ İLK TAHKİKAT SORGUSU

Pazartesi heyecanla beklediğimiz Yargıcın yapacağı ilk sorgu günü gelmişti, saat 14'te gardiyan gelip kapımı açtı, peşine takılarak kapı altı tabir edilen yer olan başgardiyan odası ve çıkış koridoruna geçtik. Orada sıralanmış birkaç kişi vardı, onların önünde de birkaç jandarma ellerinde silahlarla duruyordu. Ben de yanaşarak arkalarında sıraya girdim.

Bir jandarma geldi, ön sıradan başlayarak ikişer ikişer birinin sağ diğerinin sol ellerine zincir sararak kilitledi. Sırada ben tek başıma kalmış olduğumdan iki elimi de öne uzattırarak bir zincirle sarıp üzerine bir asma kilit taktı. Arka arkaya yürüyerek cezaevinin dış demir kapısından dışarı çıktık. Kapının önünde cezaevi otobüsü bekliyordu. Arka kapısından sıra ile içeri girdik. Otobüsün içinde sağ ve solda birer tahta kanape vardı, sıra ile oturduk. 5 kişi idik. Hepsi birer birer geçmiş olsun amca dediler. Onların hepsi genç adamlardı, henüz cevap veriyordum ki gardiyan Mahmut gelerek beni otobüsten indirdi, cezaevi kapısından içeri aldı ve jandarmaya kelepçeleri çözdürdü. Sen biraz sonra gideceksin dedi. Tekrar hücreye döndüm.

Hücreden on beş dakika sonra yine gardiyan Mahmut gelip çıkardı, beraberce yürüyüp kapı altına geldik,

orada iki polis bekliyordu. Bunlar sivil polislerdi. Bunlardan biri polis hücrelerinden müdüriyete taşınırken başımda nöbet bekleyenlerden Nuri Öner idi, ondan içimde bir sızı hissettim. Kalbim ıstırapla çarpmaya başladı. 17 gün ve gece polis hücrelerinde çektiğim acı dakikalar gözümün önünde sıralandı. Birden Mahmut gardiyana dönerek, ne oluyoruz dedim. Burası adliyeye ait bir müessesedir. Polis beni gelip buradan nasıl alır, savcının haberi var mı? Ne diye polise teslim ediliyorum? dedim. Gardiyan telâşlanma, sorgu hakimine gideceksin. Jandarma yerine polis götürecektir dedi. Istemeyerek bekleyen polislerin peşine takıldım.

Dışarda bir polis jeepi bekliyordu, ona bindik. Jeep yol almaya başladı. Heyecanla gidiş istikametini kollamaya başladım. Konak önüne geldik. Vilayet binası yan kapısından içeri girdik, hemen içerde jeep durdu, indik, sol taraftaki koridora girdik. Kapıya baktım, Sorgu Hakimliği yazılı levha asılmıştı, okudum. İçim biraz rahatladı, fakat kalbim hâlâ şiddetle çarpıyordu.

Polisin biri içeri girdi, konuştu çıktı. Biraz bekledikten sonra içerden bir adam kapıyı açarak işaretle çağırdı. Girdim. Polislerin ikisi de dışarda kalmış, kapı arkadan kapanmıştı. Bu hususu Usul Kanunu'nda okumuştum. Sorgu maznun lehine olur ve sorguda hakim ve kâtibinden başka kimse bulunmaz deniyordu. Hakikaten ben içeri alınınca polisler dışarda kalmışlardı.

Sorgu hakimi 55 veya 60 yaşlarını gösterir, ak saçlı, buğday tenli, ağırbaşlı bir kimseye benziyordu. Karşısına beni oturtarak sorular sormaya ve daktiloya dikte ederek yazdırmaya başladı. Hüviyet vesair aile durumumu sorduktan sonra, Sovyetlerde okuduğum okulda siyaset öğretip öğretmediklerini sordu ve tevkif edilmiş olanların isimlerini okuyarak kimleri tanıdığımı sordu. Bunlarla münasebetlerimi sordu. Bana isnad edilen suç ve atıfla-

rın olup olmadığı hakkında hiç bir şey söylemedi. Sorularını cevapladım ve Sosyalist Parti kurmak suç değil, kurduğum gibi de kapattım dedim. Tarafımdan polis tazyikine rağmen kabul edilmiş hiç bir suç yoktu, isnat da olmadığına göre tahliyem gerekmekte idi. Tahliyemi istedim ve 4 sayfa tutan ifademi imzaladım.

Hakim durumu tetkik edip tahliye hakkında bir karar vereceğini bildirdi. Sorgu bitmişti, dışarı çıktım ve yine polis jeepine binerek cezaevine götürüldüm.

Polis jeepinin insanda bir korku yaratmakta olduğunu yine hissetmiştim. Demek bu usul de terörün başka bir tezahür şekli olsa gerek, hem de adliyenin malûmatı altında cereyan etmişti. Siyasal Bilimler Akademisi'ni bitirmiş polis müdürü Nejdet Uğur'un da yeni bir taktiği olsa gerekti. Diğer tutuklular da hep jeeple taşınmıştı.

12.12.1958 Günlerim beklemekle geçiyor. Bugün hava yağmurlu. Bahçeye yağmurdan çıkamadım. Odada bir aşağı bir yukarı dolaşıyorum. Hava bir kararıp bir açılıyor. Karardıkça lamba yanıyor, açıldıkça lamba sönüyor. Asabım bozuk, kafam parazit sesi ile dolu. Kalbim rahatsızlık veriyor.

14.12.1958, Pazar. Hoparlör sesi yine 10 dakikada bir ziyaretçi isimlerini okumaktadır. Saat 4, sesler kesildi. Koğuş kapıları açılarak mahpuslar bahçeye çıkarıldı. Kapım açılarak bir gardiyan göründü ve getirilen çay bardaklarından 2 adet uzattı. Bunlar az şekerli açık renkte çay olup, bardağı 5 kuruştu, aldım ve yudumlamaya başladım, akşam olmuştu yatağa uzandım. Hoparlörde pazartesi sabahı mahkemeye gideceklerin isimleri okundu, arkasından da Münir Nurettin Selçuk'un Bir Katre Huzur Almaya Geldim Kalamış'tan şarkısı çalınıyordu. Bir katre huzura Türkiye halkı ne zaman kavuşacaktı? Bu sömürü düzeni yarattığı tertipli nümayiş ve tevkifat-

larla halkta huzur değil huzursuzluk yaratıyor. Kafam yine alt üst oldu, bütün bu düşünceleri dağıtıp uyumaya çalışıyorum. Ama çok zor, bir türlü uyuyamıyorum.

18.12.1958. Hava yağıyor. Ust tavanından yağan yağmur suyu üst kat tavanına akıyor, oradan da benim odanın ortasına damlıyordu.

Bu damlalar bir göl meydana getiriyor ve sonra kapıya doğru yılan gibi akıyordu.

Üst kattan akan yağmur damlalarından korunmak için ranzaların sağa sola çekildiği duyuluyor. Hava karanlık ve kasvetli.

20.12.1958. Günler ağır ve sıkıcı olarak geçiyor. Sorgunun neticesi henüz bildirilmedi.

23.12.1958. Polis tarafımdan evimden alındığım andan bu saate kadar tam 6 ay geçti. Sorgudan hâlâ bir haber yoktu. Yatakta oturuyorum. Saate baktım, tam 1.30. Evden çıktığım saat. Ve 6 ay geçti. Ben bu notları işte tam bu saatte yazıyorum ve günü gününe de yazacağım.

23.12.1958. Polis tarafımdan evimden alındığım andan bu saate kadar tam 6 ay geçti. Sorgudan hâlâ bir da biri oturuyordu: Bu zatı beni takip ettiğini görür ve tanırdım. Bunlar açıktan açığa beni takip ederler ve ben onları görür, tanırdım.

Güzelyalı karakolu hücresinden alıp Kemer karakolu hücresine beni nakleden polislerden biri de bu zattı. 8.12.1958 günü sorgu hakimine jeeple getirenlerden biri de bu zattı. Bu zatın benimle uzun zamandan beri benim tetkik ve takibime konmuş bir memur olduğu anlaşılıyordu. Karşısındaki iskemleyi göstererek oturmamı söyledi. Önünde bir tomar kâğıt vardı. Oturdum. Benimle haspihal etmeye koyuldu. Dayanamadım ve kendisine, siz senelerden beri beni takip ediyordunuz, demek idare-

ye doğru raporlar değil uydurma raporlar veriyordunuz, yazıklar olsun size. Neyimi buldunuz, neden suçumu gördünüzse tevkif etmediniz? Bugün ne gibi suçumu buldunuz ki rapor yaptınız? dedim. Konuşmayı hemen kesti ve herhangi bir ifade için değil, sadece bir hüviyet tespiti fişi doldurmak için geldiğini ve bütün mevkufların aynen fişlerini dolduracağını söyleyerek, adımı, soyadımı, oturduğum adresi ve nerede evim ve arazim olup olmadığını sordu, yazdı ve ayrıldı.

28.12.1958. Pazar. Hoparlörde ziyaretçi listeleri okunuyor. Gün sıkıntılı geçiyor. Başımın şiş yeri hafifledi, ağrısı azaldı. İçe ña bırakmadıklarından yüzümü görmek imkânsız. N çi gardiyanı çağırdım, aynasını isteyerek yüzümü ve şiş yeri tetkik ettim. Darbe yeri morarmıştı. Yüzüm zayıflamış ve eski rengi uçmuştu. Aylardan beri yüzümü görme hürriyetinden dahi mahrum bırakılmıştım. 20'nci asrın atom devirleri fezayı yırtarken, burada yüzümüzü görmekten dahi mahrum bırakılıyoruz. Bugün saniyede yüzlerce kilometre hız elde edilmişken bizim sorgu hâlâ sür'at devrine girememişti. Bugün 20 gün geçmiş olduğu halde hâlâ neticesi bildirilmemiş ve durumumda herhangi bir gevşetme emaresi dahi yoktu.

29.12.1958. Pazartesi. Ziyarette refikamı çok üzgün gördüm. Verdiği haber hakikaten üzücü idi. Yegâne gelir kaynağımız olan evin bir katın kira bedelinden mahrum kalmıştık. Kiracı çıkmış ve henüz yeni bir kiracı bulunamamıştı. Borç ödemek bana ve çocukların ve evin namamıştı. Borç ödemek, benim, çocukların ve evin masrafını karşılamak yükünün eşimin omuzlarını yavaş yavaş çökertmekte olduğunu zaten görüyordum. Bugün kadıncağız bir hayli çökmüş olarak görünüyordu. Kendisini teselli edecek durumda değildim. Yalnız bütün dertlere karşı göğüs gererek yaşamamız gerektiğini bildir-

dim ve olayları cesaretle karşılamasını önerdim ve rica ettim.

Bütün günüm sıkıntı içinde geçti. Borçlular para vermiyor, fırsatı ganimet sayıyorlar. İşlerimi takip eden avukatım bile uğramıyor. İşler yüzüstü kaldı. Bu avukatıma bu davamı takip için avans para verdiğim halde bir defa geldi, bir daha uğramaz oldu.

Bütün gayretimle bitirmeye çalıştığım Yünlü Mensucat Apre fabrikası inşaatının hesabını çıkardım. 13.446 lira alacaklı olduğum bu müessese sahibi Şerif Tikveşli de fırsattan istifade ne hesabımı ödüyor ne de arayıp soruyor. Alacağımı istemeye giden eşim veya oğlumu atlatarak para vermiyor. Bugün 52 gün oldu, hesap gideli. 8.12.1958 günü taahhütlü hesabımı almış olduğu gelen imzalı kartından anlaşılmış olduğu halde beş para vermemekteydi. Toplumumuzda insanlar fırsattan istifade ahlâkından kurtulamıyorlardı.

31.12.1958. Bugün 1958 yılının son günüydü. Yeni yıla geçme şenliği, eğlencesi bu gece yapılacak. Ben evimden ve dostlarımdan ayrı kapalı bu zindan hücresinde geçireceğim günün asap bozukluğu içinde idim. Akşam saat 19.30'da kapım açılarak hamama gideceğim bildirildi. Çamaşır alarak hamama gittim. Cezevi hamamı büyükçe bir yerdi, 20 kurnası vardı. Bu kurnalar 10 adedi bir tarafta 10 adedi diğer tarafta olmak üzere sıralanmıştı. Konuşmaktan menedilmiş olduğumdan hamamda yalnız olarak yıkandım. Vücudun hafiflemesi kafamdaki sıkıntı ağrılarını da dağıttı. Hücrede yatağa girmiş oturuyorum, saat 24 oluyor, 3 dakika var. Bu saatlerde evde oturur yemiş vesaire yer, eğlenir, yeni yılı beklerdik. Şimdi eşimin ve çocuklarımın da uyumadıklarını ve beni düşündüklerini hissediyorum ve onları üzgün olarak görür gibi oluyorum.

Yatakta oturarak duvara yaslanmış halde uyuya kalmıştım.

1.1.1959. Gözlerimi açtığım zaman henüz gün ağarıyordu. Giyinerek odada dolaşmaya başladım. Kafam yine birçok düşüncelere dalıyor. Asabıma tesir etmeye başlamıştı. Bereket versin bugün bahçeye çıkma sırası ilk olarak benim imiş. Gardiyan kapıyı açtı ve bahçeye davet etti.

Bahçede sabahın serin havası ciğerlerime doldukça içim ferahladı.

İDAMLIK HÜCRELERDEN ÇIKIŞ 8.1.1959

8.1.1959. Sorguya çıkarılalı tam bir ay geçti, henüz hiç bir haber yok.

Başgardiyan geldi. Siyasî tutukluların hücrelerden çıkarılıp hep bir araya bir bölüme konulacağını söyledi. Bunun için yataklarımızı ve eşyalarımızı hazırlamamızı söyledi.

Eşyalarımı hazırlayarak bekliyorum. Saat 10. Kapı açıldı, gardiyan ve iki kişi gelerek yatakları aldılar, yürüdük. Koridora çıkınca sağlı sollu hücre kapıları açılmış içindekiler kapılara çıkarak birbirlerine bakmaya başlamışlardı. Eşyalarım ilk geldiğim zaman bir ay kadar hapsedildiğim cezaevinin tekrar 2'nci Bölümüne veya eski ismine göre (2'nci ferahane) koğuşuna getirildim. Daha evvel bu koğuşta 5'inci odada iken şimdi soldan 1'inci odaya yerleştirildim.

Burası müselles şeklinde bir oda olup duvarları ve zemini harap bir halde bulunuyordu. Daha evvel erzak deposu olarak kullanıldığı için haraptı. Oda ancak iki karyola alabilecek büyüklükteydi.

Benim eşyamı koyduğum karyolamdan başka bir karyola daha vardı. Duvarlarda mevcut deliklere birer

2'nci Ferahanede 1 numaralı hücre ayakta İbrahim Sırrı Topçuoğlu oturan Muammer Erol

İzmir Ceza evi 2. Ferahanede
Üstte Soldan Sağa.
Mesut Anar, Mehmet Güvençli, İbrahim Önol, İbrahim S. Topçuoğlu, Kâzım Topçuoğlu, Veysel Öndeş,
Altta Soldan Sağa.
Muharrem Sır, Ahmet Faik Özalyanak, Ertuğrul Kesirli, Kemal Salgın, Muammer Erol.

tahta parçası sokarak üzerlerine duvardan koruma vazifesi gören birer gazete yaprağı geçirdim ve bu tahta parçalarına elbiselerimi astım. Biraz sonra odaya getirilen koğuş arkadaşım aynı şekilde yerleşmişti. Bu arkadaş Demokrat İzmir gazetesi röportaj ve istihbarat şefi Muammer Erol'du. Eşyalarımı yerleştirmiş, yatağımı yapmış, işlerim bitmişti. Oda arkadaşımla hoş beşten sonra hem temiz hava teneffüs etmek hem de koğuşumuza göç ettirilen tutukluları görmek için koridora çıktık. Bu bölümde dört oda bizlere ayrıldı. Birincide 2 kişi, 3'üncüde 4 kişi ve 5'incide 6 kişi olmak üzere hepsi 12 yatakta 11 kişi tutuklu vardı. Bunlar arasında oda arkadaşım Muammer Erol, biraderim Kâzım, Ertuğrul Kesirli ve Mesut Anar ismindeki şahısları tanıdım, diğerlerini tanımıyordum. Ertuğrul Kesirli Türkiye Sosyalist Partisi İzmir vilayet şubesi kurucuları arasında bulunmuştu. Muammer Erol gazeteci, Mesut Anar'ı İzmir şehrinde sobacı ve elektrikçi dükkânı sahibi olarak görürdüm ve tanırdım. Son zamanda denizyollarına girmiş, gemide elektrik zabiti olarak vazife görüyordu. Avrupa seferinden dönüşte İzmir limanında yakalanmıştı. Diğerleri hepsi görmediğim kişilerdi.

Hepsi güneşe ve temiz havaya kavuşma sevinci içinde idi. Akşama kadar mavi ve parlak gök altında koridorda dolaştık. Tanışma ve konuşmalar çok heyecanlı geçiyordu. Herkes polis hücrelerinde tabi tutulduğu azap ıstırap ve işkencelerden bahsediyor. Polisçe tanzim edilen ve zorla imzalattırılan ifadeleri ile başkalarına nasıl atıf ve iftiralar yaptırıldığını anlata anlata bitirilemiyordu. Hepsi de sorgu hakimliğinde ifadeleri ve isnatları reddetmişlerdi. Bunların hali hem gülünecek hem de ağlanacak halde idi. Akşam çabuk olmuştu. Hücre odalarımıza çekilmeden evvel 11 kişinin ismi şöyle idi: 1 — İb-

rahim Topçuoğlu, 2 — Ertuğrul Kesirli, 3 — Kâzım Topçuoğlu, 4 — Muammer Erol, 5 — Mesut Anar, 6 — Kemal Salgın, 7 — İbrahim Önol, 8 — Veysel Öndeş, 9 — Muammer Sır, 10 — Mehmet Güvençli, 11 — Ahmet Faik, Özalyanak. Yat zili çaldığı için erkenden yattık.

12.1.1959 Pazartesi, ziyaret günümüz. Toplu olarak saat 10'da ziyaret yerine gittik. Telörgü arkasına sıralandık. Eşim gelmişti, oğlum Nazmi fabrikaya elektrikçi olarak işe girmiş ve işbaşı yapmış olduğundan gelememişti. Küçük erkek kardeşim Yaşar ve kız kardeşim Aysel de gelmişti. Kardeşim Kâzım'la onların karşısına geçmiş konuşuyorduk. Bugün konuşma müddeti 15 dakikaya çıkarılmıştı. Rahatça konuştuk. Dikkat edince eşimin bir hayli zayıflamış olduğunu gördüm ve üzülmemesini, sağlığına iyi bakmasını tembih ettim. Kardeşim Yaşar'ın dükkan işi bozulmuş, kız kardeşim Aysel'in kayın babasının, komünistlerden gelin istememem diye dayatması üzerine nişanlısından ayrılmış olduğunu öğrendim. Bütün bunlar çok acı haberlerdi. Kapitalist zorba düzeni bizi maddî mânevî olarak bütün ailecek yıkmışlardı. Bu, polisçe yapılan ve adliyeden geçmeden tatbik edilen yasa dışı cezaların en kötüsüydü. Ve buna engel olabilecek hiç bir imkân ve yasal gücümüz yoktu.

Revirde tutulan 12'nci siyasî tutuklu Hamdi Alevtaş da koğuşumuza getirilmiş, yanımıza verilmişti. 13'üncü siyasî tutuklu Sami Tunar isminde biri idi ve ciğerlerinden hasta olduğundan hastanede idi.

Bu arada mahkemede söylenecekleri tespit etmiş, hazırlanmıştık. Sorgu kararını bekliyor ve günlük gazeteleri de okuyorduk. Cumhuriyet Millet Partisi içinde bir doktrin partisi haline konması ve sosyalist partisi haline getirilmesi teklifleri yapıldığını gazeteler yazıyorlardı. Demokrat Parti'nin son zamanlardaki şaşkın tutu-

mundan bu sosyalist kelimesini ülkede aydınlar dahi ağızlarına alamaz olmuşlardı. Bu bakımdan sosyalizmin ortaya atılması ve tartışma konusu haline gelmesi halk arasında estirilen terör ve korkunun gevşemesine yardım edebilirdi, sosyalizmin yasa dışı bir konu olmadığını açıklamış olacaktı çünkü ülkemizde en basit bir sosyal konu konuşulunca bu konuşmadan hükümet ve millet aleyhtarı bir anlam çıkarmaya çalışan ve aydın vatandaşların en basit konularda dahi konuşmasını baltalayan faşist yobazlar ve ahlâksızlar vardı.

2.2.1959 Perşembe. Gece saat 11. Bölüm koridorunda telâşlı sesler ve konuşmalar duyarak odadan koridora çıktım. 3 numaralı hücre odası kapısında tutuklu arkadaşların biriktiğini gördüm. Giderek odaya girdim. Ranza denen karyolaların birinde elinde mendil birinin eğilerek oturduğunu ve önünde bir teneke konserve kutusu kanla dolu, etrafa da kan dağılmış olduğunu gördüm. Bu, Hamdi Alevtaş isminde bir arkadaştı. 1938 yılında Yavuz zırhlısı Başçavuşu bulunurken Nâzım Hikmet ve arkadaşları ile komünistlikten tevkif edilmiş ve 18 seneye askeri mahkemede mahkûm olmuş, bilahare bir kısmını yatmış, diğer kısmını da 1950 yılında çıkan af yasası kaldırmış olduğundan tahliye edilmiş bir adamdı. Bu arkadaş ciğerlerinden tedavi edilmekte iken tutuklanmış ve poliste komiser Mustafa Yiğit tarafından dövülürken kanama olmuş ve cezaevine gönderildiğinde tedavide kullandığı ilâç ve iğneleri başgardiyanlıkça alınmıştı. Cezaevi doktoruna müracaat etmiş olduğu halde bu ilâçları tatbik edilmemiş ve orada geçen zaman vücudunun mukavemetini zayıflatmış, bu yüzden kanama şiddetle nüksetmişti.

55 yaşlarında ve iri gövdesi olmasına rağmen çok zayıflamış, kanama, baş dönmesi ve bulantı yapmakta

idi. Arkadaşın hali çok feci idi. Arkadaşlar hepsi toplanmış çare düşünüyorduk. Aramızda sıhhiyeci olan İbrahim Önol tek çare hastaneye göndermektir dedi.

Bölüm dış demir kapısı vurularak nöbetçi gardiyan çağrıldı ve durum bildirildi ve gösterildi.

Gardiyan gidip geldi. Hastayı eczaneye götürdüler. Kendi haplarından verdiler. Tekrar geri getirdiler. Sabah 9'da alıp hastaneye götürdüler, birçok muayeneden geçti, film çekildi, damar çatlaması olduğu ve hastaneye yatması gerektiği bildirilmiş, fakat yatak olmadığı için tekrar hücresine getirilmişti.

Fakat 6.12.1959 tarihinde yine kan boşanmaya başlayınca idareye haber verdik. Eczaneye alınıp, tekrar geri getirildi. Boş yatak olunca hastaneye gönderileceği söylendi. Ve kendisinin mevcut eczanede tutulan iğnelerinden vuruldu. Koğuşa döndükten sonra kan kusa kusa İzmir Cumhuriyet Müddeiumumîsi'ne bir dilekçe yazdı. Nasıl dövüldüğünü ve hastalığına karşı burada nasıl muamele edildiğini bu dilekçesinde bildirdi ve hayatının tehlikede olduğunu kaydederek derhal müdahale edilmesini istedi. Pullanan bu dilekçe zata mahsustur yazılı bir mektupla gardiyana verilerek gönderildi.

Öğleden sonra Hamdi Alevtaş gardiyan Apti tarafından alınarak cezaevi revirine götürüldü. Bütün bu kanamalarda gardiyan Aptullah ve gardiyan Apti alâkadar oluyorlardı. Bu gardiyanlar her müracaatta derhal başgardiyana haber veriyor, fakat eczane ve cezaevi doktoru bu arkadaşın kendi ilâçlarını dahi muntazam ve vaktinde vermemekle nedense işi gevşek tutuyorlardı.

CEZAEVİ SAVCISININ ZİYARETİ

14.2.1959 Cumartesi. Saat 11.30. Oda kapısı açıldı. Kapılar hava soğuk olduğundan kapalı tutuluyor ve içer-

de mangal yakıyorduk. Cezaevi savcısı Orhan Kulapa ve başgardiyan girdiler. Nasılsınız diye sordu. Bir isteğimiz olup olmadığını sordu. Bu adam orta boylu, buğday tenli, kibar ve nazik bir adamdı. Cezaevine girdiğimin ilk 3'üncü günü hücreme uğramış ve bir isteğim olup olmadığını sormuştu, ondan sonra bir de bugün kendisiyle karşı karşıya geldik. Aradan tam 8 ay geçmişti. Sorgunun çok uzadığını bir an evvel mahkemeye çıkarılmaklığımızı söyledik.

Yine şansınız varmış ki bir hakim yalnız sizin işinizi bakmak için ayrılmış, yoksa bu hakim başka işleri de baksa çok daha uzardı dedi ve tanıkların sorgusunun da bittiğini neticenin çok yakında alınacağını bildirdi. Savcının bu haberi hepimizi memnun etmişti. Artık durumumuz anlaşılacaktı. Savcı gittikten sonra gelen kontrol gardiyanından Hamdi Alevtaş'ın bir gün evvel Eşrefpaşa Emrazı Sariye Hastanesi'ne yatırılmış olduğunu da öğrendik. Artık bugün yarın gelir umuduyla günleri ve ömrümüzü eksiltmekle geçiriyoruz. Arada bir tanıkların kimler olabileceğini ve neyin tanıklığını yapacaklarını araştırıyorduk.

Savcının ziyaretinde parça et, yumurta ve hamur işi yemeklerine hasret kaldığımızı, bunların getirilmesine izin verilmesini istedik. Bu sırada gelmiş olan cezaevi müdürü Sabri bey müdahale ederek cezaevi talimatnamesince buna izin verilmediğini, mahpuslara gelen etlerin içine esrar sokulduğunu ve bize ayrı bir işlemin yapılamayacağını bildirdi. Tutuklulardan biri evinde kendi bağının üzümünden yaptıkları ve sattıkları bol miktarda pekmez bulunduğunu, kendisi alışmış olduğundan yemek isteği duyduğunu ve getirilmesine izin verilmesini rica etti. Pekmezin içine şarap dolduruyorlar, izin veremeyiz cevabını aldı.

Hayretler içinde kalmıştık. Cezaevinde öğrendiğimi-

ze göre mevcudun yüzde doksanı hırsız, esrarkeş ve yankesici, eroinman ve manyak kimselerdi. Bunlar bir defa sabıkalandı mı artık cezaevi onlar için bir oteldi. Toplumsal düzen zaten onları kurtaracak hiç bir önlem almamıştı. Cezaevinden beş parasız ve çıplak denecek halde tahliye edilirler. Bu adamın parası yok, gidecek yeri yok, yatacak yeri yok, ne yapacaktır? Soran ve koruyan eden yok. Bu durumda bir adamın yapacağı derhal kendi gibi yersiz yurtsuzların yanına katılmak ve en kısa yoldan cezaevine girmektir. Kurulu düzen buna mecbur etmektedir. Cezaevinden çıkmış bir hırsız veya katile kim işverir? Cezaevinde ise her gün ekmek çıkar, her gün öğle akşam yemek verilir, yatak ve yiyecek verilir. Et vesaire içinde dışarı çıkan arkadaşlarından esrarını da temin ederse ondan bahtiyarı mı vardır hapishane duvarları arasında? İş yok güç yok, çoluk çocuk, ana baba düşüncesi de yok. Vergi, kira da istenmez, ondan daha bahtiyarı olur mu? İşte cezaevlerimizin devamlı müşterileri bunlardır. Bu adamları kovsan yine en kısa zamanda geleceklerdir çünkü onun için başka türlü yaşamasına olanak kalmamıştır. Bu yolda yürümeye mecburdur. Esat Adil Müstecabi'ye kurdurulan İmralı cezaevinden daha insancıl iş ve sanat cezaevleri bu düzenin işine gelmez, yoksa cezaevinden çıkarlar kendilerini koruyacak gücü bulurlardı.

15.2.1959 Pazar. Kapı altından bugünlerde bizim durum bildirilecek. Ziyaretçilerin duyduklarına göre beş altı kişinin tahliye olacağı söylentisi dolaşıyormuş. Sevinçle bekliyoruz. Birbiri ile ilgisi olmayan ve suç unsurunu teşkil edemeyecek ve devşirme tevkifatın neticesinin ne olacağını, savcılığın nasıl bir iddianame hazırlayacağını merakla bekliyorum.

18.2.1959. Kapı altından çağrıldım. Karar tebliğ edilecek sanarak sevinmiştim. Elime bir karar sıkıştırıldı,

fakat bu karar başka bir karardı. 5 gün mahkûmiyet kararı idi.

Çok sıkıldım. İcrada açılmış bir alacak davasından dolayı verilmişti. Davaya ben tecritte olduğumdan gidememiş, avukatım da gitmemiş olduğundan gıyap kararı verilmişti. Halbuki borç ödenmiş ve vesikaları da dosyasına konmuştu.

Derhal avukata bir mektup gönderdim, durumu bildirdim. Ve gelmesini istedim.

25.2.1959. Avukat gelmedi. Zaman kalmadığı için temyiz dilekçesini yazarak verdim. Temyiz yapılabilmesi için 11 lira 75 kuruş harç yatırılması zorunluğu vardı, onu da yatırdım.

Bundan başka tahliyem için bir de savcılığa dilekçe verdim. Birkaç arkadas da dilekçe ile tahliye isteğinde bulundular. Öğleden sonra avukat geldi, 5 günlük cezayı temyiz ettiğimi ve tahliye dilekçesi verdiğimi söyledim.

İlgileneceğini, bu konuda merak etmememi söyledi, gitti. Bir aralık on güne kadar sonucu belli olur diye de konuşmasını sürdürdü. Artık günümüz bu on günü saymakla geçiyor.

1.3.1959. Beklemekten siniriler bozuluyor. Tutuklular arka arkaya tahliye dilekçeleri veriyorlar, fakat sonuç alınamıyor.

İbrahim Topçuoğlu
Ceza evinde mevkuf
958/339

K A R A R

Hakim : Hikmet Muradoğlu
Katip : Yahya Özdemir

Maznun İbrahim Önal, İbrahim Topçuoğlu, Ertuğrul Kesirli, Muammer Erol ve Muharrem Sır tarafından verilen tahliye istidaları ve C. Müddei umumiliğinin 3.3.959 tarihli mütalaası okundu ve icabı düşünüldü:

İlk tahkikat henüz neticelenmemiş bulunmasına mebni adı geçen maznunların tahliye talebinin reddine karar verildi.
3.3.959 Hakim 4310

Yukarıda Yazıldığı Şekilde,

14.3.1959 Başgardiyanlıktan dilekçelerin cevabı bildirildi. Verilen cevap sorgu hakimi 4310 Hikmet Muradioğlu tarafından yazılmıştı. Bunda (ilk tahkikatın henüz neticelenmemiş bulunmasına mebni adı geçen maznunların tahliye talebinin reddine karar verildi, 3.3.1959 ve 958/339) denilmekte idi. Cezaevi savcısının tahkikat bitmiştir demesine ve bugün 8,5 ay gibi bir zamanın da geçmesine rağmen 13 kişinin hâlâ tahkikatının bitirilmemesi işin adaletle değil siyasetle yürütüldüğü izlenimini yaratmıştı. Bunun için tevkifin kasden uzatıldığı fikri gittikçe kafamızda yer almaktaydı.

4.4.1959 nsan'ı pazartesi öğleden sonra başgardiyan Mahmut elinde bir tomar evrakla geldi. Bunlar bizi suçlayan iddianamelerdi, her birimize ayrı ayrı yazılmıştı. Tebliğ kısımlarını imzalayarak teslim aldık.

Hemen iddianamemi alarak okumaya başladım.

Hayret içinde kalmıştım. İddianame uydurmalarla ve tertiplerle dolu bulunuyordu. Beni lider gibi gösteriyor ve T. Ceza K. 141/1 ve 2 fıkraları ile cezalandırılmam isteniyordu. Bu iddianamede beş altı polis ve milli emniyet mensubunun bulunduğu açıkça yazılıyordu. Özellikle İzmir şubesini kurup kapattığımız Türkiye Sosyalist Partisi'nin şubesinde teşkilât şefi görevini yapmış olan Şükrü Dinsel adındaki şahsın milli emniyetten almış olduğu vazife ile girmiş olduğu açıkça yazılıyordu ve bu tevkifat ve iddianın temel direğini teşkil ediyordu. Bu iddiaların yersiz uydurmalarla dolu olduğu halde birbiriyle bağlantıları yapılıyordu.

3.4.1959 Pazar. İddianameyi iyice okuyarak itiraz etmeye karar verdik ve oturup itiraz dilekçemi yazmaya başladım. Herkes itiraz ediyordu. İsnat edilen şeylerle ilgimizin olmadığını söylüyorduk.

Hazırladığım müsveddeyi gece bir daha gözden geçirdim ve yattım.

MEVKUFLUDUR

İ D D İ A N A M E

Sorgu Hakimliğine

58/334

DAVACI : H.A.

MAZNUNLAR : 1 — İBRAHİM SIRRI TOPÇUOĞLU

Rizeli, İzmir'de Çınarlı mahallesi 2806 sokak 25 numarada oturur, Gazi bulvarı 72 numarada Fen İş Ticarethanesi sahibi Ali Oğ. 1323 Doğ. Rusya'dan san'at mektebinden mezun, evli sabıkasız, 9.7.958 tarihinden beri mevkuf.

2 — KAZIM TOPÇUOĞLU.

Rize'nin Pazar kazası Kuzika köyünden olup İzmir'de Çınarlı 2809 Sokak 2/A da oturur Çankaya Şanlı pasajı 49 numarada elektrikçi, Ali Oğ. 1335 yılında Emine'den doğma ilk mektep mezunu kominstlik ve askeri isyana teşvik suçundan sabıkalı. 8.7.958 den beri mevkuf.

3 — ERTUĞRUL KESİRLİ.

İzmir'li İstanbul'da Sarıyer Sefir sokak Sürek Apt. 2/1 de oturur Büyükdere İnhisarlar Kibrit Fabrikası muhasebe servisinde çalışır İsmail Hakkı Oğ. 1332 de Fatma'dan doğma ilk okul mezunu 30.7.1958 tarihinden beri mevkuf.

4 — MUAMMER EROL.

Ödemiş'li, Karşıyaka 1683 sokak 36 numarada oturur İzmir'de Münteşir Demokrat İzmir gazetesi İstihbarat şefi İbrahim Ethem Oğ. 1927'de Behice'den doğma İstanbul Hukuk Fakültesinden ayrılma. 24.7.958 tarihinden beri mevkuf.

5 — KEMAL SALGIN.

Tire'li, İzmir'de 827 sokak 14 numarada oturur seyyar inşaat yağlı boyacısı, Mustafa Oğ. 936 yılında Fatma'dan doğma orta mektep mezunu sabıkasız 8.7.958'den beri mevkuf.

6 — İBRAHİB ÖNOL.

Balıkesir'li, İzmir'in Kınık kazası Piyracık Caddesi 44 numarada oturur. Kınık kazası hükümet Tb.'liğinde sıhhiye memuru. Ahmet Oğ. 1331'de Mahmure'den doğma 8.7.958'den beri mevkuf

7 — VEYSEL ÖNDEŞ.

Tire'li Tire'nin Kurtuluş Mahallesi Fevzi Paşa Caddesi 32 numarada oturur, yağcılık ve sabunculuk yapar Ali Oğ. 1339 yılında Bedret'ten doğma Erdek nüfusunda kayıtlı 9.7.958 gününden beri mevkuf.

8 — MUHARREM SIR.

Tire'li Tire'de Dere Mahallesi Baloğlu Sokak 5 numarada oturur Mali Müşavirlik yapar, Mehmet oğlu 1338 yılında Nesibe'den doğma Yüksek ekonomi ve ticaret okulu mezunu sabıkasız 9.7.958'den beri mevkuf.

9 — SAMİ TUNAR.

Tire'li İzmir'de 642 sokak 2 numarada oturur 1369 sokak 24/C'de yedek parça ticareti yapar, Mehmet Oğ. 1340 tarihinde Fatma'dan doğma Ankara Harp Okulu ikinci sınıftan ayrılma sabıkasız 8.7.958 tarihinden beri mevkuf.

10 — MEHMET GÜVENÇLİ.

İzmir'li İkiçeşmelik caddesi 826 sokak 58 numarada oturur, seyyar yağlı boyacılık yapar, Ahmet Fevzi Oğlu 929 yılında Fatma'dan doğma 8.7.958'den beri mevkuf.

11 — AHMET FAİK ÖZALYANAK.

İzmir'li Karşıyaka Naldöken 1595 sokak 182 numarada oturur. Seyyar tabelacılık ve ressamlık yapar, İbrahim Oğ. 1928 yılında Havva Meliha'dan doğma orta mektep üçüncü sınıftan ayrılma sabıkasız 8.7.958'den beri mevkuf.

12 — MESUT ANAR.

İstanbul'lu stanbul'da Paşabahçe şehitlik caddesi 7 numarada oturur Denizcilik bankasına ait Samsun gemisinde elektrik memuru, Kadri Oğlu 1915'te Manastır'da Naciye' den doğma ilk mektep mezunu 29.8.958'den beri mevkuf.

13 — HAMDİ ALEVTAŞ.

Çanakkale vilâyeti Bayramiç kazası nüfusunda kayıtlı Mehmet oğlu 1924 Doğ. 1937 senesinde Türk Deniz Kuvvetleri donanmasının Yavuz Zırhlısında topçu başgediklisi iken askeri isyana teşvik ve kominist lik suçundan sabıkalı, ikametgâhı meçhul 29.8.958 günlü gıyabi müzekkere ile mevkuf.

14 — HALİT VARLI.

Manisa'lı İzmir'de 922 sokak 14 numarada oturur, seyyar ayakkabı tamircisi, Hüseyin oğlu, 931'de Fatma'dan doğma ilk mektep mezunu, gayri mevkuf.

SUÇ : Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek, memleket içersinde müesses iktisadî ve sosyal temel nizamları devirmek amaciyle gizli cemiyt kurmak, sevki idare etmek, bu hususlarda yol göstermek, bu cemiyetlere girmek.
SUÇ TARİHİ : 946 tarihinden 958 tarihine kadar.
SUÇ YERİ : İzmir ve Tire.

UMUMİ OLARAK HADİSELERİN İZAHI :

1946 senesinde çok partili hayata girmemize muvazi olarak İstanbul'da CEMİL ALPAY'ın liderliğinde kurulan Sosyal Demokrat Partisi»'nin bünyesinde Komünist ideale sahip kimseleri bir araya toplamak için maznun İBRAHİM TOPÇUOĞLU'nun telkiniyle ERTUĞRUL KESİRLİ"nin faaliyete geçip söz birliği ettikleri, bu maksatlarını partinin başkanı CEMİL ALPAY'dan gizleyerek İzmir vilâyet idare hey'etini teşkil ve buraya ERTUĞRUL KESİRLİ'yi Başkan yaptıkları, bu şekilde de komünist faaliyet gösteremeyeceklerini anlayan İBRAHİM TOPÇUOĞLU'nun, bütün komünistleri bir araya toplamak maksadiyle ayni tarihlerde

kurulması tasarlanan «Türkiye Sosyalist Partisi»ne girmesi hususunda vaki telkini üzerine ERTUĞRUL KESİRLİ'nin bu partinin İzmir şubesini resmen kapadığı, her ikisinin bu def'a tanınmış komünistlerden ESAT ADİL MÜSTECABİ ve Dr. ŞEFİK HÜSNÜ DEĞMER'in kuracakları «Türkiye Sosyalist Partisi»nin İzmir şubesine girmeyi düşündükleri ancak bu parti ileri gelenlerinden ŞEFİK HÜSNÜ DEĞMER' tutan KERİM SOYKA ve CAZİM AKTİMUR gibi şahıslarla, İBRAHİM TOPÇUOĞLU'nun iltihak ettiği ESAT ADİL grubu arasında, Türkiye'de gizli komünist partisini temsil etmek bakımından fikir ayrılığı başgösterince Dr. ŞEFİK HÜSNÜ DEĞMER'in «Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi» ve ESAT ADİL'in de keza «Türkiye Sosyalist Partisi» namları altında iki ayrı parti kurdukları, her iki partinin İzmir' de şubelerinin açıldığı bu partilerin kendi gayeleri haricinde komünist faaliyetlerde bulundukları anlaşıldığından müesas işleri hakkında takibat yapıldığı, bunlardan ŞEFİK HÜSNÜ DEĞMER ve arkadaşları mahkûm edilerek partilerinin 15.Aralık.946 tarihinde kapatıldığı, İzmir'de İBRAHİM TOPÇUOĞLU'nun başkanı olduğu «Türkiye Sosyalist Partisi'nin Muhakemesi devam ederken kendisinin bir senelik mevkufiyetten sonra tahliye edilerek 949 tarihinde İzmir'e geldiği, ŞEFİK HÜSNÜ DEĞMER gurubu ile Komünist faaliyette bulunan ve fakat mezkür 946 tevkifatı dışında kalan MACİT BİLGE, MEHMET BOZIŞIK gibi bazı sabıkalı komünistlerin, evvelce «Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi»ne resmen aza olmadan faaliyetlerine iştirak etmiş olduğundan dolayı tanınan şahit ŞÜKRÜ DİNSEL'i İzmir'de bularak gizli bir kimünist teşekkülü kurup çalıştırmak hususunda müracaatları üzerine Milli Emniyet hizmetlerinden aldığı talimatla, ŞÜKRÜ DİNSEL'i, İHSAN KONAŞ ve MACİT BİLGE'nin iştirakiyle bir hücre kurulduğu, bu hücrenin esasen mevcut olan «Türkiye Gizli Komünist Partisi»' nin bir cüz'ü olarak İzmir'de faaliyette bulunduğu, bu ara-

da bu teşkilâtın içine meznunlardan KEMAL SALGIN alınarak Tire'deki Komünistlerin teşkilâtlandırılması vazifesinin verildiği ve aşağıda kendi numaralarında İzah edileceği veçhile Tire'de de maznun İBRAHİM ÖNÖL, VEYSEL ÖNDEŞ ve OSMAN'dan (?) müteşekkil bir hücrenin kurulduğu ve bu faaliyete MUHARREM SIR ve SAMİ TÜNAR'ın da iştirak ettikleri, 946 tevkifatı haricinde kalan ve üst kademelerde gizlice çalışan kimselerin elde edilmesi maksadiyle Millî Emniyet tarafından vazifelendirilen ŞÜKRÜ DİNSEL'in faaliyete geçtiği bunun için de yukarda fesh edildiğine işaret ettiğimiz «Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi»nin İllegâl sahada devamı olan gizli komünist partisi İzmir teşkilâtına muhalif durumda bulunan ve «Türkiye Gizli Komünist Partisi»ni bihakkın temsil ettiğini iddia eden «Türkiye Sosyalist Partisi» Sempatizanları ile temasa geçtiği ve bunların başında bulunduğu ve muhalefeti temsil ettiği anlaşılan İBRAHİM TOPÇUOĞLU ile tanıştığı, onun vasıtasiyle maznun ERTUĞRUL KESİRLİ'yi de tanıdığı ve üçünün iştirakiyle İzmir'de Ekim 957 tarihlerinde Eşrefpaşa'da Türkiye Sosyalist Partisinin İzmir teşkilâtı resmen kurulmadan evvel kanun dışı ve komünist gaye uğrunda ilk hücreti kurdukları, ikinci toplantılarında Türkiye sosyalist partisinin beraat etmesi üzerine bu defa İBRAHİM TOPÇUOĞLU, ERTUĞRUL KESİRLİ, ŞÜKRÜ DİNSEL ve arkadaşları 21.Ekim.950 tarihinde resmen «Türkiye Sosyalist partisinin İzmir vilâyet teşkilâtını kurdukları, ve kanuni şekil altında 951 senesi 21 Haziran gününe kadar çalıştıkları, bu tarihte vilâyete verdikleri bir istida ile Türkiye sosyalist partisinin İzmir Vilâyet teşkilâtından çekildiklerini bildirerek Legal olan bu faaliyetten sonra İllegal faaliyete intikal ettikleri, yukarda da izah edildiği veçhile İBRAHİM TOPÇUOĞLU Türkiye'de gizli komünist partisini ancak kendilerinin temsil edeceklerini devamlı olarak telkin etmiş bulunduğundan bu maksadı temin için 1951

senesinin sonlarına doğru İBRAHİM TOPÇUOĞLU'nun sekreterliğinde, ŞÜKRÜ DİNSEL ve ERTUĞRUL KESİRLİ'den müteşekkil ilk komünist hücresinin kurulduğu ve hücrenin kurulmasına amil olan fikri anlatabilmek için bunun adına «Türkiye Gizli Komünist Partisi» merkez komitesi» denildiği İBRAHİM TOPÇUOĞLU'nun lider olduğundan bahisle bu hücredeki sekreterlik vazifesini ŞÜKRÜ DİNSEL'e bırakarak, onun yerine kardeşi KAZIM TOPÇUOĞLU'nu soktuğu, ve kendisinin de HAMDİ ALEVTAŞ ve MESUT ANAR' dan müteşekkil bir hücre kurduğu, yine İBRAHİM TOPÇUOĞLU'nun şahit NECİL PERİMDEN'i temin ederek kardeşi KAZIM TOPÇUOĞLU vasıtasiyle MUAMMER EROL ve KEMAL SALGIN ile tanıştırıp bunlar arasında diğer bir hücre kurduğu ve bu faaliyetin aralıksız ve hızını artırarak 952 senesine kadar devam ettiği bu tarihte «Türkiye Gizli Komünist Partisinin» meydana çıkarılması ve üst kademelerinde tevkifat yapılıp Ankara Garnizon kumandanlığı iki numaralı askeri mahkemesine sevk edilmeleri ve ŞÜKRÜ DİNSEL'in hüviyetinin şayi olması üzerine haklarında bir takip yani provokasyon başlayacağını sezerek faaliyetlerini daha fazla bir gizlilik içinde devam ettirdikleri bu arada KEMAL SALGIN'ın, MEHMET GÜVENÇLİ ve AHMET FAİK ÖZALYANAK'ı komünist olarak yetiştirip aralarına Tire'den gelmiş olan SAMİ TUNAR'ı da alarak faaliyette bulundukları bilâhare polis ajanı olarak SEBAHATTİN GÜVENÇ'in de bu gruba katılmasiyle faaliyetlerini daha da hızlandırarak MEHMET GÜVENÇLİ, AHMET FAİK ÖZALYANAK ve İHSAN YÜCE ile birlikte memlekette Komünist idarenin teessüsü için taraftar toplamanın ve bir teşkilât kurmanın zaruri olduğundan bahisle nüve olacak bir teşekküle karar verip bunu kurdukları ve arada iş bölümü yaptıkları ve tevkifleri anına kadar bu faaliyetlerine devam ettikleri anlaşılmıştır.

İBRAHİM TOPÇUOĞLU :

Rusya'da hükümet tarafından okutturulan maznunun 927 senesinde mülteci sıfatiyle Türkiye'ye girdikten sonra 1932 yılında kendisinin de iştiraki ile kurulan «Teknik İşçiler Cemiyeti»nde kominist lik propagandası yaptığından 4 sene ağır hapse mahkûm olup 1933 senesinde çıkan affkanununda n istifade ederek tahliyesini müteakip 1946 senesinde tannnmış sabıkalı kömünistlerden ESAT ADİL MÜSTECABİ'nin İstanbul'da kurduğu «Türkiye Sosyalist Partisi»ne girdiği ve yukarıda izah edildiği gibi ESAT ADİL grubuna muhalif olan Dr. ŞEFİK HÜSNÜ DEĞİMER tarafından kurulan «Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'nin kapatılması üzerine illegal sahada çalışmak maksadiyle ŞÜKRÜ DİNSEL ve ERTUĞRUL KESİRLİ ile beraber ilk komünist hücresini kurdukları, bilahare «Türkiye Sosyalist Partisi»nin mensuplarının beraat etmeleri üzerine komünist düşünceli kimseleri bir araya toplamak maksadiyle 21 Ekim 1950 tarihinde bu partinin İzmir şubesini resmen kurduğu ve bu şekil altında faaliyette bulunamayacağını anlıyarak 951 senesi Hazira'ında «Türkiye Sosyalist Partisi» İzmir vilâyet hey'etinden istifa ederek illegal faaliyete geçtiği ve ERTUĞRUL KESİRLİ, ŞÜKRÜ DİNSEL ve KAZIM TOPÇUOĞLU'na yol göstererek bunlar arasında bir hücrenin kurulmasını temin ettiği; kendisinin de HAMDİ ALEVTAŞ ve MESUT ANAR'la birlikte ayrı bir hücre kurduğu ve yine kendisinin şahsen temin ettiği NECİL PERİNDEN ve MUAMMER EROL'a kardeşi KAZIM TOPÇUOĞLU vasıtasiyle KEMAL SALGIN'la birlikte hücre kurduğu ve bu hücreleri sevk ve idare ettiği:

1 — Şahit Necil Perinden : İlk tahkikat sah. 71,
2 — Şahit Şükrü Dinsel : Hazırlık tahkikatı s. 8, 9, 10.
3 — Şahit Kamuran Bahar : Hazırlık tahkikatı s. 76

4 — Ertuğrul Kesirli : Haz. Saf. 3, 4, 6, 17. İlk t. 14
5 — Hamdi Alevtaş : Hazırlık 6, ilk tah. 62,
6 — Muammer Erol : Hazırlık 4, 5, 9 ilk tah. 18, 19.
7 — Mesut Anar : Hazırlık 9, ilk 59.
8 — Şehit Nazım Gültekin'in cezaevine verdiği ifadesi ve dosya münderecatı gibi delillerle anlaşılmış bulunduğundan bu meznunun hareketine uyan **T.C.K.'nun 141/1 bendinin 1 ve 2 numaralı fıkraları gereğince,**

KAZIM TOPÇUOĞLU :

Maznun İbrahim TOPÇUOĞLU'nun baba bir kardeşi olan bu maznunun, 1940 yılında askeri isyana teşvik suçundan 10 sene ağır hapse mahkûm olup 1950 affından istifade ederek tahliyesini müteakip ağabeysinin yanında çalışmaya başladığı «Türkiye Sosyalist Partisi» faaliyetlerine katılmadığı ancak 951 senesinden itibaren illegal olarak İzmir'de faaliyete geçen Türkiye Gizli Komünist Partisinin icra komitesini ERTUĞRUL KESİRLİ ve ŞÜKRÜ DİNSEL ile beraber kurdukları ve burada teşkilâtçılık vazifesini deruhte ettiği ve ağabeysi maznun İBRAHİ MTOPÇUOĞLU'n dan aldığı direktiflerle MUAMMER EROL, NECİL PERİNDEN ve KEMAL SALGIN'dan müteşekkil hücreyi bu şahısları birbirine tanıştırmak suretiyle kurup faaliyete geçirdiği ve aralarında iş bölümü tanzim ederek irtibat kurduğu:

1 — Kendisinin hazırlık tahkikatı sah. 3, 4, 5 ve ilk tahkikat sahife 8, 10'daki sarih ikrarları,

2 — Ertuğrul Kesirli hazırlık sah. 2, 13.
3 — Muammer Erol hazırlık 5, 6, 8. İlk tahkikat 18, 19.
4 — Kemal Salgın hazırlık 9.
5 — Mesut Anar hazırlık 9, ilk tah. 58, 59.
6 — Hamdi Alevtaş hazırlık 5.

7 — Veysel Öndeş hazırlık 5.

8 — Şahit Nazım Gültekin'in cezaevi Müdürlüğü tarafından alınan ifadeleri ve dosya münderecatından anlaşılıp şu suretle bu maznunun komünist cemiyet kurup bu hususlarda rol gösterdiğinden hareketine uyan T.C.K.'nun 14/1, 81/2, 173/3 ncü maddeleri gereğince.

ERTUĞRUL KESİRLİ :

Bu maznunun 941 tarihinden itibaren İBRAHM TOPÇUOĞLU tarafından sosyalizm ve komünizm mevzuunda yetiştirilip aşırı bir sendikacı haline getirilerek onun telkinleriyle İstanbulda CEMİL ALPAY'ın liderliğini yaptığı «Türkiye sosyalist Demokrat Partisi»nin İzmir şubesini kurduğu bundan maksadının Komünist ideale sahip kimseleri, biraraya toplamak ilduğu, yine İBRAHİM TOPÇUOĞLU'nun telkinleriyle bu parti şubesini kapatıp ŞÜKRÜ DİNSEL ve İBRAHİM TOPÇUOĞLU ile birlikte ESAT ADİL'in kurmuş olduğu «Türkiye Sosyalist Partisi»nin İzmir şubesini açarak buraya aza kaydı yaptıktan sonra bu şubeyi fesh edip illegal sahada faaliyete geçtikleri bu maksatla ŞÜKRÜ DİNSEL ve KAZIM TOPÇUOĞLU ile birlikte İzmir Merkez İcra Komitesi namı altında bir komünist hücresi kurduğu bu teşkilâtta propagandacı sıfatiyle sendika ve neşriyat sahasında faaliyetlerde bulunduğu ve bu arada «Sendika» adında bir de gazete çıkardığı ve vazifesinin İstanbul'a nakli sebebiyle 953 yılının sonlarına kadar bu faaliyetlerine devam ederek orada da gizli komünist partisi İstanbul vilâyet komitesini kurduğu:

1 — Kendisinin sarih ikrarları,

2 — Şahir Şükrü Dinsel hazırlrk 12,

3 — Kazım Topçuoğlu hazırlık 3, 4 ilk tahkikat 8,

4 — İbrahim Topçuoğlu hazırlık 4'üncü sahifelerde mazbut beyan ve ifadeleriyle anlaşıldığından ve şu suret-

le bu maznunun komünist cemiyet kurup faaliyetlerini sevk ve idare ve bu hususlarda yol gösterdiğinden hareketine uyan **T.C.K.nun 141/1, 173/3, 31, 33 üncü maddeleri gereğince,**

MUAMMER EROL :

Bu maznunun, 949 senesinde İstanbul'da tanıştıkları maruf komünistlerden ESAT ADİL MÜSTECABİ'nin tesirinde kalarak komünistleştiği ve «Türkiye Sosyalist Partisi» İstanbul şubesi kademelerinde tanınarak partinin organı olan GERÇEK gazetesi kadrosuna girdiği, bilâhare İzmir'e naklederken hocası ESAT ADİL'in kendisine sitayişle bahsini ettiğ İBRAHİM TOPÇUOĞLU'na tanıştırmak için aldığı kartvizite hamilen İzmir' geldiği, İBRAHİM TOPÇUOĞLU ile bu suretle tanışan maznunun o sırada İBRAHİM TOPÇUOĞLU'nun Türkiye Sosyalist Partisi İzmir şubesinin faaliyetini kısır görmesi sebebiyle aza olarak kaydını yaptırmadığı, fakat İBRAHİM TOPÇUOĞLU ile aralarında muazzam bir iş birliğinin başladığı ve illegal faaliyete geçen Türkiye Gizli Komünist Partisinde ise KEMAL SALGIN ve NECİL PERİNDEN ile birlikte KAZIM TOPÇUOĞLU'nun tavassutuna mküsteniden kurulan hücreye girdiği ve orada sekreter olarak faaliyette bulunnuğu:

1 — Kendisinin hazırlık sahife 1, 2, 3, 4, 5, 9 ilk tahkikat, sahife 18 ve 19 daki ikrarlarr,

2 — Şükrü Dinsel hazırlık 10, 13,

3 — Necil Perinden ilk tahkikat sahife 73,

4 — İbrahim Topçuoğlu hazırlık 4, ilk tahkikat 7,

5 — Kemal Salgın hazırlık 8, deki ifade ve beyanları,

6 — Kazım Topçuoğlu hazırlık 3, 4, 5 ilk 8 ifadesi,

7 — Maznunun evinde yapılan aramada kendi el yazısı ile yazıldığını ikrar ettiği ve «...Benim daha ziyade konuşmak istediğim mevzular... memlekette bir münevver

kepazeliğinin mevcut olduğu ... burjuva iktidarlarından o o derece sille yemiş ... yer yüzünde sosyalist partisinin bu gün için birinci defa ele alındığını zannetiğim sendikalist hareketler ... Türkiye sosyalist partisi öbür taraftan ... biraz da gazeteden bahsedelim ... arkadaşlar bizlerin sosyalist oluşları ... bizler yer yüzünden adaletsizliğe binaen ... şi'ar edilmelidir...» cümle ve ifadelerini muhtevi bir nutuk müsvettesiyle altı sahifeden ibaret «Hamiyetli burjuvalar» başlığını muhtevi notlar, 12 sahife sosyal realite, fikrin kuvvetine inanan, fikri reel menfaatlerden uzaklaştıkça ifadesi bulunan MARKS'a ait fikirleri muhtevi notlar, üçüncü Enternasyonal tarafından bil-a tefrik bütün dünya sosyalistleri için yazılan «ayağa kalkın ey...» diye başlayıp yarın Entarnasyonal insan olacaktır...» cümlesiyle biten Enternasyonal marşının kendisine ait olduğuna dair ikrarı ile anlaşılmış ve şu suretle maznunun komünist bir cemiyete girdiği neticesine varılmış olduğundan hareketine uyan **T.C.K.'nun 141/1 delaletiyle aynı maddenin 5 nci fıkrası ve 173/3 ve 31 nci maddesi gereğince,**

KEMAL SALGIN :

KEMAL UYGUNOĞLU adındaki sabıkalı komünist olan mektep arkadaşı tarafından şifahen anlatılmak ve o zamanki sol temayüllü neşriyattan istifade ettirilmek suretiyle komünist fikirleri bakımından yetiştirildiği bilahare Tire'de tanıdığı VEYSEL ÖNDEŞ, İBRAHİM ÖNÖL, MUHARREM SIR ve SAMİ TUNAR ile toplantılar yaparak bu mevzu'u işledikleri 952 yılında meydana çıkarılan «Türkiye gizli komünist partisi» mensuplarından SÜHEYL TEREK, FADIL BARKAN ve ŞÜKRÜ DİNSEL'le temas edip parti saflarına girdiği ve Tire'deki teşkilâtın organizasyonunu üzerine aldığı bu teşkilâtı kontrol için ŞÜKRÜ DİNSEL ve yine komünistlerden SALİH PARLAK'ın Tire'ye giderek

KEMAL SALGIN'ın empoze ettiği komünistlerden VEYSEL ÖNDEŞ ve **OSMAN (?)** ile tanıştıkları ve KEMAL SALGIN'ın MUHARREM SIR'dan aidat alarak neşriyat verdiğini, 950 senesinde Tire'de Komünizm faaliyetlerinin gözle görülür hale gelmesiyle bunlara karşı infial duyan gençlerin «Milliyetçi Türk gençliğiû adında bir teşkilât kurdukları ve bu teşkilât mensuplariyle aralarında kavga çıktığı, 951 senesinde köy kâtipliği yaptığı sırada sarhoş olduğu bir gün reisicumhur ve başvekile küfrettiği adliye vekâletinden muvafakat alınamaması üzerine hakkında takibat yapılamadığı ve bilahare SALİH PARLAK'ın teklifiyle İzmir'e gelerek yağlı boyacılığa başladığı adı geçenle birlikte ismini bilmediği bir şahısta olduğu halde hücre kurduğu **ŞÜKRÜ DİNSEL'in «Türkiye sosyalist partisine» girmesi ile onunla beraber bu partiye intikâl ettiği ve yine ŞÜKRÜ DİNSEL'in talimatına uyarak İzmir'den artık FADIL BARKAN ile temas etmediği 952 yılında KAZIM TOPÇUOĞLU ile tanıştırıldığı ve KAZIM TOPÇUOĞLU'nun ona Rusya hesabına propaganda yapmak suçundan dolayı 10 sene hapse mahküm olup aftan istifade ile serbest bırakıldığını anlattığı ve komünizm propagandası 954 tarihinde bir gün ŞÜKRÜ DİNSEL TArafından verilen talimatla KAZIM TOPÇUOĞLU ve yanında gelecek iki şahsı büyük postahane önünde bekleyip arkalarından takip ederek fuar kapısında KAZIM TOPÇUOĞLU tarafından bu iki şahsa tanıştırıldığı bu şahısların MUAMMER EROL ve NECİL PERİNDEN olduğu ve bu üçünün Gizli komünist partisi merkez icra komitesine bağlı olarak bir hücre kurdukları, tanıştırmayı müteakip KAZIM TOPÇUOĞLU"nun yanlarından ayrıldığı ve bundan sonra hücre içinde vazife taksimi yapılıp kendisinin propagandacı olduğu ve bu hücre içinde faaliyet gösterdiği gibi muhtelif kimselere ktap vermek ve edebi konuşmalar maskesi altında şifahen komünist propagandası yapıp SAMİ TUNAR ile birlikte MEHMET GÜVENÇLİ ve AHMET FAİK ÖZAL-**

YANAK'ı komünist olarak yetiştirip onlarla faaliyetine devam ettiği ve bu şekilde hücre kurup faaliyetlerini tanzim ve sevk ve idare ettiği:

1 — Kısmen kendi ikrarları,
2 — Veysel Öndeş hazırlık sh. 6, ilk tah. sh. 37,
3 — Muharrem Sır hazırlık tah. 1, 2, 3 ilk tah. 42, 43,
4 — Sami Tunar Hazırlık Tah. 2, 3,
5 — Kazım Topçuoğlu hazırlık tah. 4, 5 ilk tah. 8.
6 — Şükrü Dinsel, hazırlık tah. 6, 7.
7 — Sebahattin Göneç, hazırlık tah. 4, 5,
8 — Necil Perinden ilk tah. 73, 74,
9 — Mehmet Güvençli haz. tah. 2, 3, 4, ilk tah. 51, 52.
10 — Ahmet Faik Özalyanak haz. Tah. 1, 3, 6, ilk tah. 54.
11 — Muammer Erol ilk 18'nci sahifelerdek mazbut ifade ve beyanları ile anlaşıldığından ve şu suretle bu maznunun komünist cemyeti kurduğu neticesine varılmış olduğundan hareketine uyan T.C.K.'nun 141/1, 173/3, 31 ve 33 üncü maddeleri gereğince,

İBRAHİM ÖNOL :

Bu maznunun 946 senesinde hükümetin ve Büyük Millet Meclisinin manevi şahsiyetini tahkir suçlarından örfi idare mahkemesince verilen cezasını İstanbul-Harbiye cezaevinde çekerken 952 senesi tevkifatında da mahkûm olan ve 946 senesinde yine komünistlik suçundan mevkuf bulunan MİHRİ BELLİ ve DÜNDAR BAŞTİMAR gibi şahıslar tarafından komünistlik mevzuunda esaslı surette yetiştirilerek tahliyesinden sonra Tire'ye gelip bu fikirlerini Veysel Öndeş ve Yorgancı OSMAN'a da telkin ettiği, komünist neşriyatını sıkı surette takip ettiği bu suretle komünist faaliyetin ilk temelini Tire'de kendisinin attığı, illegal faaliyette bulunduğu, bu cümleden olarak VEYSEL ÖNDEŞ ve

yorgancı OSMAN ile af kanunundan evvel hücre kurduğu bilâhare gittiği Çeşme kazasında 952 senesinde kurduğu kütüphaneye komünist ideolojisine hizmet eden kitaplar sokup bunları okutturmuş olduğu ve bunu «Çeşme Kültür Derneği» gibi kanunî bir teşekkül ile maskelemeye çalıştığı FAIKA SUNUL adındaki kadın vasıtasiyle sabıkalı komünistlerden DÜNDAR BAŞTİMAR ile temas edip bu temasını FADIL BARKAN vasıtasiyle devam ettirdiği, bu faaliyetine Zeytindağ nahiyesinde de devam ettiği:

1 — Kendi ikrarı,

2 —Veysel Öndeş'in hazırlıktaki ifadesi,

3 — Şükrü Dinsel hazırlık Tah. 7, 8,

4 — Polis tahkikatı gibi delillerle anlaşılmış şu suretle bu maznunun af kanunundan evvel cemiyet kurduğu neticesine varılmış olduğundan hareketine uyan T.C.K.'nun 141/1, 5677 sayılı af kanununun 2 ci maddesi delâletiyle 5/1 T.C.K.nun 173/3 gereğince,

VEYSEL ÖNDEŞ :

Bu maznunun İBRAHİM ÖNOL tarafından fakir aile durumu istismar edilmek ve parti teşkilâtı hakkında geniş bilgi verilmek suretiyle komünistleştirildiği, Yorgancı OSMAN ve İBRAHİM ÖNOL'la komünist mevzuunu işlerlerken İBRAHİM ÖNOL'un işinin Çeşme'ye nakledilmesi ile yerini askerlikten terhis edilerek Tire'ye dönen KEMAL SALGIN'ın aldığı ve KEMAL SALGIN'ın o tarihte arkadaşı olan mahkûm komünistlerden KEMAL UYGUNOĞLU ile tanışan **ŞÜKRÜ DİNSEL'in Tire'ye gelerek KEMAL SALGIN'ın sekreterliğinde VEYSEL ÖNDEŞ (çizildi) ve yorgancı OSMAN' dan teşekkül ettirdiği hücreyi teşkilâta bağladığı, 952 tevkifatında mahkûm olan komünistlerden FADIL BARKAN'ı Tire'de VEYSEL ÖNDEŞ, KEMAL SALGIN, MUHARREM SIR, CEVDET SİPAHİOĞLU'na yaptığı teşkilâtlanma tekli-**

fini, İBRAHİM TOPÇUOĞLU grubunda faaliyet gösteren ŞÜKRÜ DİNSEL'in direktifiyle reddederek FADIL BARKAN gurubunu kendilerine muhalif gördükleri, bilahare Kemal Salgın'ın yağlıboyacılığa başlayıp İzmir'e nakletmesiyle sekreterlik vazifesini iki ay kadar yorgancı OSMAN'ın gördüğü, Osman'ın da mazeretine binaen sekreterlikten ayrılması ile bu vazifenin kendisine devredildiği, bilâhare bu hücreye Muharrem Sır ve Sami Tunar'ın iltihak ettiği, böylece devam eden faaliyetleri meyanında Veysel Öndeş'in topladığı aidatları Şükrü Dinsel'e teslim ve teşkilât için alınması tasarlanan yazı makinesi için teberruda bulunduğu:

1 — Kendi ikrarları,
2 — Muharrem Sır Hazırlık Tah. 1, 2, 3.
3 — Şükrü Dinsel Hazırlık Tah. 7, 8.
4 — Kemal Salgın Hazırlık Tah. 2, 4, 5, 6 ilk 28.
5 — Sami Tunar Hazırlık Tah. 3, ilk tah. 42.
6 — İhsan Yüce Haz. tah. 9'daki ifade ve beyanları ile.
7 — Evinde yapılan aramada icra vekilleri kararıyle toplattırılan SABAHATTİN ALİ'nin «Sırça Köşk» ve OSMAN YÜKSEL'in «Bir Nesli Nasıl Mahvettiler» başlıklarını taşıyan yazı ve kitaplar münderecatı gibi delillerle anlaşılmış şu suretle bu maznunun komünist cemiyete girdiği neticesine varılmış olduğundan hareketine uyan T.C.K.'nun 141/1 nci maddesinin delâletiyle 5'nci fıkrası, 173/3, 31, 36'ncı maddeleri gereğince,

MUHARREM SIR :

1947 senesinde yedek subaydan terhis olup Tire'ye dönen maznunun, eskiden arkadaşı olan SAMİ TUNAR ile samimiyetini ilerlettiği ve DÜNDAR ERKUL adındaki şahsın delâletiyle Kemal Salgın ile tanıştığı, bu ahbaplıkları devam ederken SAMİ TUNAR ve Kemal Salgın'ın tesirinde

kalarak komünist fikirlerini benimsediği her zaman dükkânına gidip gelen VEYSEL ÖNDEŞ'in ŞÜKRÜ DİNSEL'i koyu bir komünist olarak tavsiye etmesi üzerine tanıdığı, Veysel Öndeş'in sekreterliğinde kurulan hücreden Yorgancı OSMAN'ın mazeretine binaen ayrılması üzerine arkadaşı Sami Tunar ile beraber bu hücreye dahil olup Kemal Salgın'a aidat ödeyerek komünist neşriyatından istifade ettiği ve tevkifine kadar bu suretle faaliyetlerde bulunduğu;

1 — Kendisinin ikrarları, hazırlık Tah. Sah. 1, 2, 3 ilk Tah. 43.

2 — Veysel Öndaş, Hazırlık Tah. Sah. 4, 5, ilk 57.

3 — Sami Tunar hazırlık Tah. Sah. 3.

4 — Şükrü Dinsel hazırlık tah. Sah. 7, 8,

5 — Kemal Salgın hazırlık tah. Sah. 2, 4, 5, 6, 8 ilk 22, 24 deki ifade ve beyanları ile anlaşılmış şu suretle bu maznunun komünist cemiyete girdiği neticesine varılmış olduğundan hareketine uyan T.C.K.'nun 141 nci maddesinin 1nci fıkrası delâletiyle 5'nci fıkrası ve 173/3, 31 nci maddeleri gereğince,

SAMİ TUNAR :

Harbiye'den ihraç edilip Tire'ye geldikten sonra eski arkadaşı Muharrem Sır ile samimiyetini ilerlettiği, dükkânına gidip geldiği VEYSEL ÖNDEŞ ile bilâhare tanıdığı KEMAL SALGIN'la beraber komünizm mevzu'unu işledikleri, sık sık toplantılar yaparak bu mevzularda konuştukları, Kemal Salgın'ın işi icabı İzmir'e naklihane etmesi üzerine Veysel Öndeş'in sekreterliğinde kurulan hücreye MUHARREM SIR ile beraber girdiği daha sonra kendisinin de İzmir'e yerleşmesi üzerine Kemal Salgın tarafından MEHMET GÜVENÇ'li ve AHMET FAİK ÖZALYANAK arasında devam eden komünist faaliyetlerine iştirak ettiği ve komü-

nizmden mülhem olarak yazdığı şiirlerini arkadaşları arasında okumak ve konuşmalar yapmak suretiyle faaliyetlerine devam ettiği, Kıbrıs mitingleri sırasında MEHMET GÜVENÇ'li ve Ahmet Faik Özalyanak'ın Yunan konsolosluğuna bomba atarak ortalığı karıştırmak hususundaki fikirlerini desteklediği:

1 — Mehmet Güvençli Hazırlık tah. Sah. 3,
2 — Ahmet Faik Özalyanak Haz. Tah. Sah. 3, 4, 6.
3 — Muharrem Sır Haz. Tah. Sah. 1, 3.
4 — Kemal Salgın hazırlık Tah. Sah. 34
5 — Sabahattin Gönenç'in raporu,
6 — İhsan Yüce Hazırlık Tah Sah. 1, 2, 3, ilk tah. 87.
7 — Veysel Öndeş hazırlık Tah. Sah. 6
8 — Şükrü Dinsel hazırlık tah. Sah. 7, 8.
9 — Servet Sarıcanlar ilk tah. Sah. 78.
10 — Enis Piyale ilk tahkikat 80'deki ifade ve beyanları ile anlaşılmış şu suretle bu maznunun komünist cemiyete girdiği neticesine varılmış olduğundan hareketine uyan TC.K.'nun 141'nci maddesinin 1'nci fıkrası delâletiyle 5'nci fıkrası ve 173/3, 31'nci maddeleri gereğince;

MEHMET GÜVENÇLİ :

Bu maznunun 952 senesinde tanıştığı KEMAL SALGIN'dan komünizm'i öğrenerek benimsediği, arkadaşı AHMET FAİK ÖZALYANAK'ı da Kemal'le tanıştırarak üçünün beraber toplanıp komünizm mevzu'u işledikleri ve buna dair kitaplar okudukları 956-957 senelerinde İstanbul'da beraber iş gördüğü solculardan İDRİS BAŞARAN'ın muhitine girip tanındığı İzmir'e dönünce daha faal bir çalışmayı arzuladığı, bu arada içlerine SAMİ TUNAR, SABAHATTİN GÖNENÇ ve İHSAN YÜCE'nin de girdiği ve bu son iki şahsa komünizm'in telkinlerinde bulunduğu ve nihayet Sabahattin Gönenç, İhsan Yüce ve Ahmet Faik Özalyanak'la be-

raber 957 senesinde memlekette komünist bir idarenin teessüsü için teşkilât kurmanın zarurî olduğundan bahisle nüve olacak 4 kişilik bir hücre teşkilâtını kurdukları, liderlik için İDRİS BAŞARAN ve KEMAL SALGIN'ı düşünüp müzakerelerin neticesini Yedi madde halinde tasnif ettikleri, bilâhare Sabahattin Gönenç ve İhsan Yüce'nin polis ajanı oldukları şüphesiyle onlardan çekinmeye başladıkları, memlekette komünizm'in teessüsü için anarşist bir yol takibini tasvib ettiklerinden Ahmet Faik Özalyanak'ın teklifini kabul edip Sami Tunar'la da işbirliği yapmak suretiyle Yunan konsolosluğuna bomba atmayı tasarladıkları sırada yakalandıkları;

1 — Kendisinin ikrarı,
2 — Ahmet Özalyanak hazırlık Tah. Sah. 1, 3, 4, 5, 6.
3 — Sabahattin Gönenç'in raporu,
4 — İhsan Yüce'nin haz. ifadesi ve ilk tahkikat 84, 88.
5 — Sami Tunar hazırlık sahife 3,
6 — Mehmet Özduran hazırlık tah. Sah. 2,
7 — İlhan Baran Haz. 1, 2, 3, 4, ilk tah. 82.
8 — Kamuran Bahar ilk tah. 76'daki ifade ve beyanları ile anlaşılıp bu maznunun da komünist bir cemiyet kurduğu neticesine varıldığından hareketine uyan T.C.K.'nun 141/1, 173/3, 31'nci maddeler gereğince;

AHMET FAİK ÖZALYANAK :

Mehmet Güvenç'li ve onun vasıtasıyle tanıdığı Kemal Salgın'ın tesirinde kalarak zehir gibi komünist olduğu, 952' den itibaren Kemal Salgın'ın sağ kolu rolünü oynayarak LEMİ KAŞGIR ve KAMURAN BAHAR'a Kemal Salgın'dan öğrendiği komünist fikirlerini empoze ettiği, Kemal Salgın SAMİ TUNAR ve diğerleriyle toplantılara devam ederken 1956 senesinde polis ajanı Sabahattin GÖNENÇ ve İHSAN YÜCE'nin de guruplarına katılmasıyle Mehmet Güvenç,

İhsan Yüce ve Sabahattin Gönenç ile beraber memlekette komünist idarenin teessüsü için nüve olarak dört kişilik bir hücte teşkilâtı kurup yedi umde halinde kararlarını topladıkları, bu umdelerden birine uyarak (ki halk içinde anarşi yaratıp hükümetten şüpheler uyanacak şekilde hareket etmektir) Kıbrıs işini suistimal etmek suretiyle Yunan konsoloshanesine bomba atmak için tasarılar hazırlarken yakalandıkları:

1 — Kendisinin hazırlıktaki ikrarı,
2 — Mehmet Güvençli'nin hazırlıktaki ikr arı,
3 — Sabahattin Gönenç'in raporu.
4 — İhsan Yüce'nin hazırlık ifadesi ve ilk tah. 85, 86,
5 — Kemal Salgın hazırlık Tah. Sah. 11, 12,
6 — İhsan Baran hazırlık Tah. Sah. 1, 2.
7 — Servet Arıcan ilk tah. Sah. 79'daki ifade ve beyanlarıyle anlaşıldığından, şu suretle bu maznunun komünist cemiyet kurup faaliyette bulunduğu neticesine varılmış olduğundan hareketine uyan T.C.K.'nun 141/1, 173/3, 31'nci maddeler gereğince;

MESUT ANAR :

Bu maznunun Manastır'da ilk mektebi bitirdikten sonra Türkiye'ye serbest göçmen olarak girip 944 senesine kadar Gölcük Deniz fabrikasında çalıştığı, bu arada NURİ TAHİR ve HAMDİ ALEVTAŞ gibi komünistlerle arkadaşlık ettiği ve bilahare askeri isyana teşvik ve komünizm suçundan mahkûm Hamdi Alevtaş'ı Sinop Cezaevinde ziyaret edip aralarındaki münasebetin tazelendiği, 946 senesinde İzmir'de Hamdi Alevtaş'ın ismini vererek İHSAN KONAŞ, PEHLİVAN (?) ve ŞÜKRÜ DİNSEL'in komünizm faaliyetlerine iştirak ettiği; 1948 de NACİ SADULLAH ile tanışarak Naci Sadullah'ın AHMET BİLGE ve FADIL BARKAN ile olan toplantılarına katıldığı, (Çöpçatan) isimli bir

dergi çıkarttığı, dükkânına İBRAHİM TOPÇUOĞLU, MUAMMER BERKİT, FADIL BARKAN, MACİT BİLGE, İHSAN KONAŞ, KÂZIM AKTİMUR gibi komünistlerin meyanında ŞÜKRÜ DİNSEL'in de gidip geldikleri, bunların, sırf Hamdi Alevtaş'a yardım olsun diye Sinop Cezaevinden Hamdi'nin gönderdiği tahta eşyaları yüksek fiyatla satın aldıkları, bu suretle komünist yardımlaşmasına iştirak ettiği, 950 tarihinde Naci Sadullah ile beraber İstanbul'a gidip NAZIM HİKMET'i cezaevinde ziyaret ederek o gece tanınmış komünistlerden olup Milli Hudutlar dışına kaçan SERTEL ailesinin evinde toplantıya gittikleri, 950 affından istifade ederek tahliye edilen Hamdi Alevtaş'ı yanına aldığı ve beraber çalıştıkları, kurulan Gizli komünist partisinde İBRAHİM TOPÇUOĞLU'nun sekreterliğindeki hücreye HAMDİ ALEVTAŞ'la beraber girip faaliyet gösterdiği;

1 — Kendisinin ifadesi,

2 — Şahit Şükrü Dinsel Haz. Tah. Sah. 12,

3 — Kazım Topçuoğlu Haz. Tah. Sah. 9

4 — İbrahim Topçuoğlu Hazırlık Saf. 4.

5 — Hamdi Alevtaş Hazırlık 5'teki ifade ve beyanları ile anlaşıldığından şu suretle bu maznunun komünist cemiyete girdiği neticesine varıldığından hareketine uyan T.C.K. nun 141'nci maddesinin 1'nci fıkrası delâletiyle 5'inci fıkrası ve 173/3, 31'inci maddeleri gereğince;

HAMDİ ALEVTAŞ :

1938, senesinde Yavuz Zırhlısında gedikli olarak çalıştığı sırada meydana çıkarılan bir komünist hadisesine karıştığından NAZIM HİKMET ve HİKMET KIVILCIMLI gibi maruf komünistlerle beraber askeri isyana teşvik suçundan 18 seneye mahkûm olup 1950 affından istifade ederek tahliye olunup İzmir'e geldiğinde, mahkûmiyeti sırasında irtibat halinde bulunduğu MESUT ANAR'ın hakkında anlat-

tıkları ile komünist ideolojideki kimseler tarafından hemen benimsenerek toplantılarına katıldığı İBRAHİM TOPÇUOĞLU'nun sekreterliğinde arkadaşı MESUT ANAR ile birlikte kurulan hücreye girdiği, bu suretle gizli komünist partisinde faaliyet gösterdiği;

1 — Şükrü Dinsel hazırlık 12;

2 — Mesut Anar Haz. 9, 10, 11 ilk 59, 60.

3 — İbrahim Topçuoğlu'nun ifadesi,

4 — Kazım Topçuoğlu'nun Haz. Sah. 2, 10'**daki ifade ve beyanları ve dosya münderecatı ile anlaşıldığından şu suretle bu maznunun komünist cemiyete girdiği neticesine varıldığından, hareketine uyan T.C.K.nun 141/1inci maddesinin 1 numaralı fıkrası delâletiyle 5'nci fıkrası, 81/2, 173/3, 31'inci maddeleri gereğince tecziyesi için yukarıda adları yazılı maznunlarla beraber haklarında son soruşturmanın İZMİR AĞIR CEZA MAHKEMESİNDE AÇILMASINA cümlesinin mevkuf olarak mahkemeye sevklerine;**

HALİT VARLI :

Bu maznunun, Mehmet Güvençli ve Ahmet Faik Özalyanak ile arkadaşlık ederek meyhanelerde ara sıra konuştuğu ve ikisinin konuşmalarına iştirak ettiği anlaşılmakta ise de; Bunun hareketinde T.C.K.'nun 141 ve müteakip maddelerini ihlâl edecek şekilde bir fiil'i hareketi tesbit edilemediğinden ve hakkında mevcut karineler son tahkikat açılmasını haklı gösterecek mahiyette mütalâa edilmediğinden **MUHAKEMESİNİN MEN'İNE** evvelce 20.11.1958 tarihinde ittihaz edilen neşir yasağının devamına karar ittihaz buyrulmasını saygı ile talep ederim. 4.4.1959

İzmir
Cumhuriyet Müddeiumumi M.
M. Orhan Tan
10274

SAVCILIK İDDİANAMESİNE İTİRAZ

4.4.1959 Pazartesi, erkenden uyanmış, kalkmıştım. Parlak ve güneşli bir sabahtı. Hücrede pencereden giren ışıkla kapıyı açmadan yazı yazabilirdim, hücre arkadaşım hâlâ uyuyordu. Kalem kâğıt alarak yazmaya başladım. Tam 3 sayfa tutmuştu. Bitirdim, pulladım. Herkes kendi hesabına şeklinde itirazlar hazırlanmıştı. Saat 10'da kontrol gardiyanıyla 30 kuruş kaydiye ücreti de verilerek gönderdik, diğer tutuklular da yazıp yazıp gönderiyorlardı.

REVİRE GEÇİŞ

6.4.1959. Kontrol gardiyanı Apti gelerek revire nakledileceğimizi ve bunun için eşyalarımızı hazırlamamızı bildirdi.

7.4.1959. Bugün yatakları ve eşyaları katladık, evvela ranzalar taşındı, sonra yatakları ayakçı olarak hizmet ettirilen kimselere taşıttık ve revir binasına yerleştik. Sırayla 5 tane çift karyola sığdı ön tarafa, kenara da 1 tek karyola kondu, bu tek karyolaya ben yerleştim.

Revir denen burası daha geniş daha rahat. Bahçesi havadar ve geniş. Sağlık ve rahatlık bakımından da burası 2'nci ferahaneden kat kat daha iyi, ayrıca hepimiz bir odada toplanmıştık.

10.4.1959 Pazar. Müdüriyetten diğer mahpuslarla birlikte gelen ziyaretçilerimize çıkacağımızı bildirdiler, biz de evlerimize artık pazartesi değil, pazar günleri gelmelerini bildirdik. Bu pazar adlarımız hoparlörde çağırılacak ve diğerleriyle birlikte ziyarete gideceğiz.

Saat 9.30, adım hoparlörde okundu, ziyaret yerine gittim. Telörgüye yanaştım. Eşim gelmiş, karşılıklı durduk, konuşmaya başladık. Ziyaret yeri hıncahınç doluydu, bağırarak konuştukları için bir gürültüdür koptu. Şaşırdık, hiç gürültüye müdahale eden yok. Bağırmadan konuşulsa daha iyi anlaşılacak ama kim dinler.

On beş dakika birbirimize mümkün olduğu kadar bağırmadan meram anlatmaya çalıştık. Öğleden sonra da erkeklere olduğundan oğullarım Nâzım ve Nejat geldi.

Bu gürültü içinde onlar da şaşırmış kalmışlardı.

Bundan sonra bu gürültü içinde ziyarete gitmeye mecbur bulunuyoruz. Biz pazartesi 11 kişi ziyarete gittiğimiz halde gayet sakin ve rahat konuşuyorduk, fakat şimdi konuşmak çok zorlaştı.

20.4.1959. Kapı altından çağrıldım, gittim. Başgardiyan odasında avukatım oturuyordu, ben de oturdum, hal hatır sordu. Koğuşa gidip iddianameyi ve itiraz layihamın suretini getirdim. İade edilmek üzere avukat aldı, tetkik edecek. Gidip dosyayı da okuyacak ve haftaya ziyarete geleceğini vaad etti. Mayıs ayı içinde mahkemeye çıkacağımızı umut ettiğini bildirdi. Sevindim. Hâlâ sorgu ve itirazlarımızın neticesi bildirilmedi.

23.4.1959. Bugün bayram Biz de bahçede dolaşıyoruz.

Bayram günleri özellikle sıkıntılı geçer, akşam olmasını bilmez. Sıkıntıdan olacak, başım ağrıyor. Gölgeye oturmuş kırlangıçların konuşmalarına bakıyorum.

CEZAEVİNDE 1 MAYIS

1.5.1959 Mayıs, Cuma. Hava güzel. Sabah kahvaltısında 1 Mayıs bayramını kutladık. Çay bardaklarını tokuşturduk. Bütün günümüz sessiz geçti Bahçenin gölgeliğinde dolaşıyor veya oturuyoruz. Havuzun etrafı çiçekle süslendi, havuz temizlendi, özellikle akşamları teneke üzerine koyduğum bir tahta parçası üzerine oturuyorum.

Koğuşumuzda oturacak başka bir şey yoktu, ne sandalye ne de tahta sıra var. Bunlar müsaade edilmiyordu.

2.5.1959 Cumartesi. Halk Partisi başkanı İsmet İnönü İzmir'e geliyormuş. Gazetelerde heyecanlı haberler vardı.

Uşak'ta birçok olaylar olmuş. İsmet Paşaya taş atılarak başı yaralanmış

3.5.1959. İzmir'de gazetelere sansür kondu. İsmet Paşanın gelişi gösterilere ve olaylara neden oldu. İzmir gazetesi binasının yakılmış olduğunu gazetelerden okuyoruz.

Adliye Kalemine Gidiş — Sorgu İddianamesinin Tebliği

13.5.1959. saat 13.30, kapı altından bir memur geldi ve hemen hazırlanmamızı, adliye kalemine gideceğimizi bildirdi.

Bugün öğleden sonra traş günümüz olduğundan herkes sakallı, alelacele hazırlandık ve hazırlanabilen hemen berbere giderek traş olmaya başladı. Ben de giyindim ve berbere gittim. Traşım bitmek üzereyken çağırdılar. Berber acele traş etti ve bir kısmı traş olamadan gittik.

Kapı altına gittim. Sıralandık, jandarma ikişer ikişer dizdi ve birer kolumuzdan zincirle sararak kilitledi.

Cezaevi jandarma bölümünden geçerek Birinci Beyler Sokağı tarafına, millî kütüphane binası önüne rastlayan cezaevi kapısından çıktık. Kapı ağzında cezaevi otobüsü bekliyordu ve jandarma erleri sıralanmış duruyordu. Otobüse bindik ve hareket ettik. Büyük adliye binasına getirilerek otobüsten indirildik ve adliye binası içinde tutukluların konduğu merdiven altı bodrumuna indirildik. Ellerimiz çözüldü. Burada şunu işaret etmek yerinde olacaktır. Adliye binası bütün daireleri içine sığdıramadığı ve ayrı ayrı yerlerde ve binalarda çalıştığı için büyük adliye binası diye yazılmıştır. Burada birkaç dakika bekledikten sonra birer birer çıkarılarak merdivenin karşı tarafına düşen odaya getirildik. Orada adım, soyadım velhasıl hüviyetim tespit edildi, sorgunun bitmiş, mahkeme gününün tayin edilmiş olduğunu bildirdiler. İzmir 1. Ağırceza Mahkemesi 27 mayıs 1959 tarih, saat 9 olarak tespit edilmişti.

Sorgu hakimi kararını istedim. Dosya istendiğini ve bir adet karar sureti tebliğ edileceği bildirildi. 13 mevkufa 1 adet karar suret veriliyordu. Bana ayrı bir suret verilmesini istedim ve bizzat elime almadığım kararı tebellüğ ettim diye imza veremeyeceğimi söyledim ve imzalamadım. Yine kollarımıza kelepçe vurularak geri geldim.

SORGU HAKİMLİĞİ KARARI

Verilmiş olan bir tek adet sorgu kararı okundu, birlikte inceledik. Yine başta ben tutulmak suretiyle karar verilmiş ise de hakkımda yalnız iki kişinin isnadı mevcuttu. Bunlardan biri millî emniyet ajanı olan Şükrü Dinsel, diğeri polis yardakçısı Necil Perinden'di. Uydurma bu isnatlarda da açıklamalar vardı. Hakim de bunlara işaret etmekle beraber yine de mahkemeye sevk etmişti.

Gün ve geceler heyecan içinde geçiyordu. Bu arada durumu inceleme fırsatını da değerlendirmiş olduk. Artık dava aydınlanmıştı.

14.5.1959. Savcılığa bir dilekçe göndererek usul muhakemeleri kanununun 33 ve 208. maddeleri gereğince sorgu hakimi kararının bir suretinin bana gönderilmesini istedim. Artık günlerce tekrar tekrar karardaki isnatları okumak ve tahlillerini yapmaktaydık ve artık her birimiz durumu kavramıştı. Ayrıca çoğu, avukatlarını çağırtarak görüşmelerde bulundu, izahatlar aldı.

15.5.1959. Sorgu karar suretinden bir adet mübaşir tarafından getirilerek imza karşılığı bana verildi. Şimdi rahat rahat okuyup düşünebiliyorum. Notları sıralıyor ve birbirlerine olan çelişkilerini vurguluyordum.

Günler hep karar yorumlarıyla geçiyor, henüz mahkemeye çıkmadık.

MAHKEME BAŞLIYOR

İlk Celse

27.5.1959. Sonunda mahkeme günü geldi. Akşamdan başgardiyan bahçemize gelerek hem bir hatır sordu ve hem de mahkemeyi hatırlattı. Herkes erken yattı ve bugün erken uyanarak kalktık. Saat 5 olduğu halde yıkanmaya, kahvaltı yapmaya başladık. Saat 9, bahçede dolaşıyor ve çağrılmamızı bekliyoruz.

Her akşam ertesi gün mahkemeye gidecek olanların isimleri birer birer hoparlörden okunarak kendilerine duyurulurdu. Bize adımızı okutmamak için başgardiyan gelip hatırlatmıştı. Bunun için adlarımız hoparlörde okunmadı. O gün için yalnız 7 kişinin mahkemelik adı okunmuştu.

Ayrıca kapı altında asılı olan ve cezaevinden gidenler tablosunda yalnız o 7 kişinin yazıldığı ve bizim 11 kişinin yazılmamış olduğu da gözümden kaçmadı.

Bahçede dolaşarak bekliyoruz, sonunda ona çeyrek kala çağrıldık. Kapı altına gittik. Jandarmalar ikişer ikişer kelepçe vurmaya başladı. Önde ben ve İzmir gazetesi muhabirlerinden Muammer Erol, benim sol kolum onun sağ kolu olmak üzere kelepçelendik ve sıradan kelepçeler takıldı. Yine cezaevi önünde olan çiçek bahçesinden geçerek jandarma dairesine ve oradan da arka kapıya geçtik. Bir manga jandarma ellerinde makineli tabancalarla sıralanmış hazırolda duruyorlardı. Aralarından geçerek otobüse bindik. Bu cezaevi otobüsünde iki tarafta olmak üzere iki kanape vardı. Bu tahta kanapelere sıralandık, oturduk. Jandarmalar arka bölmeli kısma, bir kısmı da önümüzde içerde çömelerek oturdular. Dışardan tamam işareti verilince otobüs hareket etti. Adliye kapısında otobüsten inip sıralandık ve etrafımızda jandarmalar adliye kapısına doğru yürüyorduk. Jandarma ve polislerin dizilmiş sıraları ar-

kasında halk kalabalığı sıralanmış bize bakıyordu. Mahkeme kapısına yanaşırken gazete fotoğrafçıları resim çekmeye başladılar. Kelepçeli olarak doğru mahkeme salonuna girdik. Kelepçeler içerde açılıp çıkarıldı, bu da usûlsüzdü. Mahkeme kâtibi ad okuyarak bizi sıraya dizdi.

Başta ben, yanımda kardeşim Kazım, ondan sonra Ertuğrul Kesirli, Muammer Erol, Kemal Salgın olarak ön sıraya geçtik. İkinci sırada İbrahim Önol, Veysel Öndeş, Muharrem Sır, Sami Tunar, Mehmet Güvenç, Mesut Anar, Ahmet Faik Özalyanak da en arkada olmak üzere dizildik. Sami Tunar adlı şahıs, hücrelerde ciğerlerinden hastalanmış olduğu için Emrazı Sariye hastanesinde yatmakta iken oradan doğrudan doğruya mahkemeye getirilmişti, diğer 13'üncü tutuklu Hamdi Alevtaş aynı hastanede, yine ciğerlerinden yatmakta ise de çok ağır hasta olduğu için gelemeyeceği tutanakla bildirildi.

İzmir 1. Ağırcezada mahkeme heyeti, Reis Celal Varol, aza Reşat Soysal, aza Saliha Yalazar, kâtip Vusat Vurmaz, savcı Orhan Tan.

Yoklama yapıldıktan sonra hüviyet tespiti kayıtları yapıldı sonra **sevk iddianamesi** açık mahkemede okundu.

T. C.
İ Z M İ R
Sorgu Hakimliği

Sayı :	
958/939	Esas No.:
959/	Karar No.:
230/7059	G.M.U. Esas No.:

K A R A R

Hakim : Hikmet Muradoğlu
Kâtip : Sait Güler

Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümü tesis etmek ve memleket içinde müesses iktisadî ve sosyal temel nizamları devirmek amacıyle gizli cemiyet kurmak, bu cemiyeti teşkilâtlandırmak, sevk ve idare etmek ve bu maksatlarla ayrıca propaganda yapmaktan maznun olup;

1 — İzmir üçüncü sulh ceza hakimliğince 9.7.958 tarihinde tevkifine karar verilen 1323 doğumlu İbrahim Sırrı Topçuoğlu,

2 — İzmir ikinci sulh ceza hakimliğince 8.7.958 tarihintevkifine karar verilen 1335 doğumlu Kâzım Topçuoğlu,

3 — İzmir İkinci Sulh Ceza Hakimliğince 30.7.958 tarihinde gıyaben tevkifine karar verilen ve hakkındaki tevkif müzekkeresi 27.8.958 tarihinde infaza başlanan 1332 doğumlu Ertuğrul Kesirli,

4 — İzmir İkinci Sulh Ceza Hakimliğince 24.7.958 tarihinde tevkifine karar verilen 927 doğumlu Muammer Erol,

5 — İzmir Üçüncü Sulh Ceza Hakimliğince 9.7.958 tarihinde tevkifine karar verilen 936 doğumlu Kemâl Salgın,

6 — İzmir İkinci Sulh Ceza Hakimliğince 8.7.958 tarihinde tevkifine karar verilen 1331 doğumlu İbrahim Önol,

7 — İzmir Üçüncü Sulh Ceza Hakimliğince 9.7.958 tarihinde tevkifine karar verilen 339 doğumlu Veysel Öndeş,

8 — İzmir Üçüncü Sulh Ceza Hakimliğince 9.7.958 tarihinde tevkifine karar verilen 1338 doğumlu Muharrem Sır,

9 — İzmir İkinci Sulh Ceza Hakimliğince 8.7.958 tarihinde tevkifine karar verilen 1340 doğumlu Sami Tunar,

10 — İzmir İkinci Sulh Ceza Hakimliğince 8.7.958 tarihinde tevkifine karar verilen 929 doğumlu Mehmet Güvençli,

11 — İzmir İkinci Sulh Ceza Hakimliğince 9.7.958 tarihinde tevkifine karar verilen 938 doğumlu Ahmet Faik Özalyanak,

12 — İzmir Dördüncü Sulh Ceza Hakimliğince 29.8.958 tarihinde tevkifine karar verilen 1915 doğumlu Mes'ut Anar,

13 — İzmir Dördüncü Sulh Ceza Hakimliğince 29.8.958 tarihinde gıyabî tevkifine karar verilen ve hakkındaki tevkif müzekkeresinin 6.11.959 tarihinde vicahiye çevrilmesine karar verilen 1324 doğumlu Hamdi Alevtaş,

14 — Gayri mevkuf bulunan 931 doğumlu Halit Varlı,

Haklarında 20.11.1958 tarihinde açılan ve icra kılınan ilk tahkikat sonunda C. Müddei Umumiliğince tanzim kılınan esas hakkındaki iddianame ile bu hususiaki hazırlık ve ilk tahkikat evrakı teferruatiyle birlikte okundu.

Bu bapta icra kılınan ilk tahkikatın verdiği netice karşısında on dört maznunu üç kısma ayırmak ve suç muvacehesindeki durumlarını mevcut delillere nazaran ayrı ayrı tetkik ve mütalâa etmek hakikat ve adalete vusul noktasından lüzumlu görülmüş ve bu itibarla birinci kısımda;

1 — İbrahim Sırrı Topçuoğlu
2 — Kâzım Topçuoğlu
3 — Kemal Salgın
4 — Sami Tunar
5 — Veysel Öndeş
6 — Mehmet Güvençli
7 — Ahmet Faik Özalyanak
8 — Ertuğrul Kesirli

İkinci kısımda,

1 — Muammer Erol
2 — Mes'ut Anar
3 — Muharrem Sır

Üçüncü kısımda,

1 — İbrahim Önol
2 — Hamdi Alevtaş
3 — Halit Varlı

olmak üzere maznunların üç ayrı kısma tefrikinde zaruret bulunmuş ve tasnife göre ilk olarak İbrahim Sırrı Topçuoğlu ele alınmıştır.

1 — İBRAHİM SIRRI TOPÇUOĞLU

Aslen Rize vilayetine bağlı Pazar kazasının Kuzika köyü nüfusuna kayıtlı olduğunu, babası uzun müddet Rusya'da kalarak ticaretle iştigal ettiği için kendisi Rusya'da Rostof şehrinde dünyaya geldiğini, Birinci Dünya Harbi başlamadan evvel ailesi ile birlikte Türkiye'ye geldiklerini, harbin zuhurundan sonra bulundukları Kuzika köyünün Ruslar tarafından işgali üzerine, harp nihayete ermeden babasının diğer üç kardeşi ile birlikte kendisini alıp Rostof şehrine götürdüğünü, 927 senesine kadar Rusya'da kaldığını, ilk, orta, ve yüksek teknik okullarını Rusya'da ikmal ederek Türkiye'ye avdet ettiğini, 1927 senesinden itibaren İzmir'de yerleştiğini beyan eden 1323 doğumlu İbrahim Sırrı Topçuoğlu'nun ilk tahkikat sırasında vaki suallere cevabı:

Rusya'dan ilk gelişlerinde babası tarafından Kuzika köyü nüfusuna kaydettirilmiş olduğunu, ilk, orta ve yüksek teknik okullarını komünist rejim idaresinde ikmal etmiş olduğunu, mektepte yatılı olarak okuduğunu ve komünist idarenin halk arasında ne gibi propaganda yaptığından malumatı olmadığı için komünizim hakkında hiç bir fikri ve komünizmle sosyalizmin ideoloji bakımından hangi noktalarda birleşip hangi noktalarda ayrıldığını izah edecek bilgisi bulunmadığını, sosyalizm hakkındaki düşüncesi ise büyük istihsal vasıtalarının devlet eliy-

le idaresi, gerek istihsal ve gerekse istihlâkin planlı olarak devletçe kontrolü, mülkiyet esası kabul edilmekle beraber kooperatif tesislerinin kurulmasında halka yardım etmek, işçilerin sendika ve sigortaya bağlanması hususunun devlet murakebesiyle temini yoluna gidilmek gibi umumi kanaatlerden ibaret bulunduğunu, dermeyan ve isnat olunan suçla hiç bir veçhile alâkası olmadığını ifade etmiştir.

Hakkındaki delâilin mahiyetine gelince :

İlk tahkikat zabıtnamesinin 71'inci sahifesinde ifadesi mazbut şahit Necil Perinden'in yeminle vaki beyanatına nazaran,

Ali Dereli namındaki şahsın ticarethanesinde çalışmakta iken İbrahim Topçuoğlu'nun bu dükkâna gelip gitmekte olduğu, bir gün iki sivil polis tarafından İbrahim Topçuoğlu'nun komünist olduğu kendisine bildirilerek dikkat etmesi ve bir açıklama veya teklifte bulunduğu taktirde kendilerine haber vermesi bildirildiği, aradan bir müddet geçtikten sonra yine yazıhaneye gelen İbrahim Topçuoğlu'nun ne kadar para aldığını sorduğunu, haftada yirmi beş lira aldığını söyleyince yetişip yetişmediğini sorduğu, yetişmediğini bildirmesi üzerine (Tabii yetişmez) Türkiyede hayat pahalıdır. Diye mukabele ettiğini, Bulgaristan göçmeni olarak Türkiye'ye geldiğine nadim olup olmadığını sorduğunu, kendisinin de (Nadimim ama iş işten geçti) diye cevap verdiğini, onun üzerine (Sen bize iyi bir arkadaş olursun biz seni yetiştirelim) dediğini,

Müteakip konuşmalarında İbrahim Topçuoğlu'nun Rusya'da tahsil ettiğini, komünizm hakkında geniş bilgisi olduğundan bahsettiğini, bir müddet beklemesini, kuracağı bir partiye dahil etmek üzere kendisini çağıracağını söylediğini,

Bir müddet sonra Gazi Bulvarındaki dükkânına çağırdığını, bir komünist partisi kuracağından bahisle (bu par-

tiye seni alayım mı, düşün bana cevap ver) dediğini bu teklifi sivil polis memuru Ali Rıza ile Nuri'ye bildirdiğini, onların da teklifi derhal kabul etmesini söylediklerini, iki üç gün sonra İbrahim Topçuoğlu'nun yazıhanesine giderek teklifi kabul ettiğini bildirdiği, bunun üzerine kendisine bir kâğıt vererek (Komünist partisinde çalışmayı teahhüt ediyorum) cümlesini yazdırdığını, bunu imza edip kendisine verdiğini, İbrahim Topçuoğlu bu kâğıdı aldıktan sonra yazıhaneden çıkıp Mimar Kemâlettin Caddesine doğru yürümesini ve kardeşi Kâzım Topçuoğlu'nun kendisini takip edeceğini, bundan sonraki temaslarının onunla olması lâzım geldiğini söylediğini) tarifi veçhile yazıhaneden çıkıp Birlik Otobüs Durağına gelerek beklediğini, az sonra yanına gelen birisi kendisine rusça (merhaba) dediğini ve kendisinin Kâzım Topçuoğlu olduğunu söylediğini ve toplantı günleri hakkında ağabeyisi İbrahim Topçuoğlu'ndan malûmat alacağını bildirerek ayrıldığını,

Dermeyan etmiştir.

İleride Kâzım Topçuoğlu ve Muammer Erol hakkındaki delilleri tetkik ederken şehadetinden tekrar bahsedilmesine lüzum görülecek olan Necil Perinden'in İbrahim Topçuoğlu'nun alâkalı beyanatında birtakım mübayenet ve garabet göze çarpmaktadır. Meselâ;

A — Tecrübeli ve müseccel bir komünist olduğu zabıtaca kabul edilen ve sevabıki ahvali bu kanaati te'yit etmekte bulunan İbrahim Topçuoğlu'nun, kuracağından bahsettiği komünist partisine Necil Perinden'den başka kimseleri aynı şekilde dahil etmek için teşebbüste bulunmamış ve bu suretle ilk defa mutat usuller dışına çıkmış olması,

B — Gizli komünist faaliyetinden şimdiye kadar tesbit edilen usuller dışında Nacil Perinden'den komünist partisinde çalışmayı kabul ettiğine dair imzalı bir taahhütname alması,

C — O günden itibaren temaslarının kardeşi Kâzım Topçuoğlu ile olacağını söylemesine rağmen aynı gün otobüs durağında yanına gelen ve kendisine rusça (Merhaba) diye hitap eden Kâzım Topçuoğlu'nun, toplantı günleri hakkında ağabeyisi İbrahim Topçuoğlu'ndan malûmat alacağını beyan etmesi,

Gibi ahvâl Necil Perinden'in şahadeti üzerinde durulmasını zaruri kılmış ve nitekim bu hususta vaki suallere cevaben mumaileyh;

1 — Komünist partisine dahil olduğuna dair vereceği imzalı taahütnamenin ele geçmesi halinde bunun her ikisi için de tehlikeli bir delil olabileceğini ve böyle bir kâğıt almaması lâzım geldiğini İbrahim Topçuoğlu'na söylemediğini,

2 — Komünist partisine girmek için yaptığı teklifi çalıştığı yazıhanede mi yoksa İbrahim Topçuoğlu'nun kendi yazıhanesinde mi yaptığını hatırlamadığını,

Beyan etmiş ve bu hususdaki mübayenata nazarı dikkatini celbedildiği zaman da,

3 — İbrahim Topçuoğlu'na evvelâ telefon ederek teklifini kabul ettiğini bildirdiğini ve ondan sonra yazıhanesine giderek yukarıda izah edilen konuşmayı yaptığını,

Dermeyan etmiş, hazırlık tahkikatı sırasında vaki şahadetinde Kâzım Topçuoğlu'nu, İbrahim Topçuoğlu'nun yazıhanesinde kendisine tanıştırdığı yolundaki ifadesi sırasında vaki mübayeneti telif zımnında vaki suale;

Dalgın olduğu için hadiseleri toparlayamadığı yolunda cevap vermiştir.

Mamafi biraz sonra kendisinden etraflıca bahsedilecek olan ve gizli komünist teşkilâtı dahilinde faal bir şekilde çalıştığını ve vazifelendirildiğini hazırlık tahkikatı sırasındaki ifadesinde mufassalan izah eden Şükrü Dinsel bu hususta mazbut ifadesinin on üçüncü sahifesinin ve nihayetlere doğru,

(İbrahim Topçuoğlu'nun dükkânında rastladığım Necil için İbrahim, bu da bizimdir; komünisttir, dediğini iyice hatırlıyorum.)

Demiş bulunmasına göre Necil Perinden'in vaki şahadetinde, telifi mümkün olmayan bazı kısımlara rağmen bir nebze hakikat hissesi bulunduğunu kabul etmek zaruri görülmüştür.

Hazırlık tahkikatı sırasında İzmir ikinci sulh ceza hakimliğince 30-7-958 tarihinde gıyaben tevkifine karar verilen ve hakkındaki tevkif müzekkeresi berayi infaz İstanbul'a gönderilen Şükrü Dinsel'in, İstanbul emniyet müdürlüğü ifadesiyle İstanbul Valiliğinden yazılan 12.9.1958 tarih ve 30574 sayılı tezkere ile buna ekli bulunan İzmir emniyet müdürlüğünün 22-8-958 tarih ve birinci şube ifadeli yazısında milli emniyetçe angaje edilmiş bir şahıs olduğu ve 26-1-951 tarihinde meydana çıkarılan komünist partisi tahkikatında şahit olarak ifadesine müracaat edildiği bildirilmiş olmasına mebni **İzmir C. Müddei Umumiliğinin 23-9-958 tarihli talebine istinaden İzmir Birinci Sulh Ceza hakimliğince hakkındaki tevkif müzekkeresinin** geri **alınmasına karar verilmiş ve İstanbul'dan maznun sıfatiyle mevkufen getirtilen Şükrü Dinsel'in hazırlık tahkikatı sırasında şahit olarak ifadesine müracaat edilmiştir.**

Bu baptaki ifadenin şumül ve ehemmiyeti itibariyle tahkikat sırasında kendisinin bizzat dinlenmek üzere İzmir'e **celbine karar verilmiş ise de, serdümen olarak çalıştığı Fatih şilebiyle İsveç'e gitmiş olduğu İstanbul emniyet müdürlüğünün iş'arından anlaşılmış ve bu sebeple istimaına imkân hasıl olmamış bulunmasına mebni adı geçenin hazırlık tahkikatı sırasında tesbit edilen ifadesinin suçlularla alâkalı kısımlarına sırası geldikçe temas edilecektir.**

Harp okulunu hava subayı olarak ikmal eden ve 1949 yılı sonlarına doğru havacılık tahsili için Amerikaya gönderilen, orada iken bir arkadaşına yapılan muameleden

duyduğu teessürle kendisini tabanca ile vuran, tedavisini müteakip memlekete avdet eden ve 945 senesinde emekliye ayrıldıktan sonra muhtelif mesleklere girip çıktığı ve en sonra da bir tüccar gemisinde serdümen olarak vazife aldığı anlaşılan Şükrü Dinsel'in hazırlık tahkikatı sırasındaki ifadesine nazaran gizli komünist partisi teşekkülünde muhtelif kademelerde vazife görmüş bir kimse olduğu ve bu suretle edindiği birçok malûmatı millî emniyete bildirerek müfit olduğu için millî emniyetçe ajan olarak angaje edildiği anlaşılmaktadır.

Şükrü Dinsel hazırlık tahkikatında şahit sıfatiyle tesbit edilen ifadesinin dokuzuncu sahifesinde;

İbrahim Topçuoğlu'nu ilk defa 1946 senesinde tevkif edilip İstanbul'a gönderildikten ve bir sene müddetle mevkûf kaldıktan sonra beraat ederek İzmir'e avdet etmiş bulunduğu zamanlarda tanıdığını, ilk temasının bu sıralarda başladığını ve 946 senesinde komünist faaliyeti idare etmek için bidayette Şefik Hüsnü Değmer ve Esat Adil Müstecabî tarafından kurulan Türkiye Sosyalist Partisi içinden Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'nin doğmuş ve tamamen komünizm lehinde faaliyette bulunmuş olduğunu, ilk defa İbrahim Topçuoğlu'ndan dinlediğini, Türkiye'de komünizm faaliyeti hakkındaki geniş bilgi ve izahatı kendisinden almış olduğunu, netice itibariyle kendisiyle anlaşmaya vararak bir teşkilât kurmaya karar verdiklerinde ilk defa İbrahim Topçuoğlu, Ertuğrul Kesirli ve kendisinden müteşekkil olmak üzere ilk hücreyi teşkil ettiklerini ve bu teşkilâtın İzmir'de Sosyalist Parti şubesinin kurulmasına tekaddüm etmiş bulunduğunu, ilk konuşmalarını Eşrefpaşa'da bir kahvede yaptıklarını, toplantıyı İbrahim Topçuoğlu'nun açtığını, ve Gizli Komünist Partisi'nin kurulması şart olduğundan bahsettiğini, ve nüve olarak üçünün iş göreceğinden bahisle İbrahim Topçuoğlu'nun sekreterliği, Ertuğrul Kesirli'nin neşriyat ve

sendikalar teşkilâtı ile idare seksiyonunda çalışacağını tesbit ettiğini,

Aynı ifadenin devamı sırasında on ikinci sahifede yazılı beyanatında

(Gizli komünist partisinin 951 yılı sonlarına doğru hücrelenmeye başladığını, ilk olarak İbrahim Topçuoğlu, Ertuğrul Kesirli ve kendisinin gizli komünist partisinin merkez komitesini İzmir'de tesis ettiğini);

Beyanla komitenin İzmir'deki faaliyetinden ve derdest bulunan işbu davaya dahil edilmeyen birçok kimselerin isminden bahsettikten sonra ifadesinin on dördüncü sahifesi nihayetlerine doğru,

(Gizli Komünist Partisinin ilk toplantısı Eşrefpaşa'da bir kahvede. İkinci toplantısı yine aynı mahalde, mütebaki toplantılarında Güzelyalı'daki evinde, fuarda ve daha başka yerlerde yapıldığını beyandan sonra merkez toplantılarını daima İbrahim Topçuoğlu'nun Gazi Bulvarındaki Fen İş elektrik levazımatı satılan mağazasında muntazaman yapıldığını, Vilâyet Komitesi toplantılarının ise yukarıda beyan ettiği şekilde muhtelif yerlerde yapıldığını İbrahim Topçuoğlu'nun mağazasında yapılan Merkez Komitesi toplantılarında alınan kararları ifadesinin on dört ve on beşinci sahifelerinde altı bent halinde).

Ayrı ayrı beyan etmiştir.

Maznun İbrahim Topçuoğlu hakkında yukarıda telhis edilen şahadetten ayrı olarak diğer maznunlar hakkındaki delilleri tetkik ederken İbrahim Topçuoğlu ile dolayısıyle alâkası bulunan kısımları olacağı ve yeri gelince bunlara işaret edileceği cihetle maznunlardan Kâzım Topçuoğlu'na geçiyoruz.

2 — KÂZIM TOPÇUOĞLU :

Aslen Rize vilâyetinin Pazar kazasına bağlı Kuzika köyü nüfusuna kayıtlı ve maznun İbrahim Topçuoğlu ile

baba bir kardeş olan 1335 doğumlu Kâzım Topçuoğlu Erzurum Muhabere alayında askerliğini yaptığı esnada komünistlik suçundan zan altına alınarak Erzurum iki numaralı askerî mahkemesince on sene ağır hapse mahkûm edilmiş ve cezasının dört senesini Erzurum, dört senesini de Malatya ceza evinde çektikten sonra 950 senesinde çıkan af kanunundan istifade ederek tahliye olunmuş ve İzmir'e gelerek ağabeysi İbrahim Topçuoğlu'nun yanında ve onunla birlikte çalışmaya başlamıştır.

İlk tahkikat zabıtnamesinin sekizinci sahifesinde mazbut ve zan altında bulunduğu suç ile alâkasının derecesini izah eden ifadesinde;

İzmir'e gelip yerleşmesinden bir veya iki sene sonra başta ağabeysi İbrahim Topçuoğlu olmak üzere Şükrü Dinsel, Ertuğrul Kesirli, Muzaffer ve daha isimlerini bilmediği beş on kişi ile İzmir'de Sosyalist Partisi'ni kurduklarını, Şükrü Dinsel ile o tarihte tanıştıklarını, Sosyalist partisinin kapanmasından sonra bir gün Şükrü Dinsel'in kendisini Güzelyalı'daki evine davet ettiğini, maznunlardan Ertuğrul Kesirli'nin de orada bulunduğunu, yemekten sonra Şükrü Dinsel'in Ertuğrul Kesirli ile kendisini bir odaya aldığını, odada Ertuğrul Kesirli'nin kendisine hitaben :

(Kâzım biz İzmir Komünist Partisi İl İcra heyetini kuruyoruz seni de aramıza almaya karar verdik);
dediğini, kendisi de teklifi kabul ettiğini bu suretle Komünist İcra komitesinin müteşebbis hey'eti kurulmuş olduğunu, bundan bir hafta sonra Şükrü Dinsel'in evinde yine üçünün toplandığını, bu toplantıda Şükrü Dinsel'in; itimat ettikleri kimseleri seçerek hücreleri teşkil etmelerini bildirdiğini, her üçü arasında birinci toplantıda yapılan vazife taksimine göre kendisinin teşkilâtçılık, Şükrü Dinsel'in sekreterlik, Ertuğrul Kesirli'nin de propaganda iş-

leriyle meşgûl olması kararlaştırıldığını beyan etmiş ve vaki suale cevaben:

Teşkilâtçı sıfatıyle yaptığı iş; Şükrü Dinsel tarafından isimleri bildirilen üç kişiyi birbiri ile tanıştırmak olduğunu bu şahıslardan birinin Kemal Salgın, diğerinin Muammer Erol, diğerlerinin de yukarıda şahit sıfatıyle vaki ifadesi tahlil olunan Necil olduğunu, bu üç kişiyi fuarın Montrö meydanında birbiriyle tanıştırdığını, bu şahısları daha evvelce tanımakta olduğunu, teşkilâtçı sıfatıyle yaptığı işin bundan ibaret bulunduğunu,

Dermeyan etmiş ve sorulan sair suallere cevaben;

Komünizmde insanların kuvvetlerini birleştirerek çalıştıklarını, ortadaki sefaletin kalktığını, normal bir hayat teessüs ettiğini, bu itibarla rejimin memleketimizde teessüsüne taraftar olduğunu komünizmin memleketimizde bir ihtilâl ile vücut bulmasına taraftar olmadığını, bunun ancak halkın reyi ve arzusu ile ve iyiliğine kanaat getirerek teessüs etmesi lâzım geleceğine kani bulunduğunu, komünist idaresinin kurulabilmesi; Kanunların müsaadesiyle memlekette komünist partisinin kurulması ve bu partinin halkın reyi ile iktidara gelmesi neticesi komünist idarenin teessüsü kabil olacağını, bugünkü kanunların memlekette komünist partisinin kurulmasına ve faaliyette bulunmasına müsait olmadığını,

Beyan etmiş ve tevcih olunan bir suale cevaben de :

(Böyle olduğuna göre memlekette komünizm lehinde propaganda yapmak veya komünist idarenin teessüsü için faaliyet sarfetmek bir suçtur. Ben de bu sebeple kendimi suçlu görmekteyim).

Demiştir.

Hazırlık tahkikatı sırasında şahit sıfatıyle dinlenmiş olduğundan yukarıda bahsettiğimiz **Şükrü Dinsel bu hususta mazbut ifadesinin on ikinci sahifesinde:**

Komünist partisinin İzmir'deki faaliyetini organize edecek İzmir Vilâyet Komitesinin teşekkülü zaruri bulunduğu için Merkez Komitesinden yerlerine yenileri bulununcaya kadar muvakkat kaydı ile kendisi ile Ertuğrul Kesirli'nin Vilâyet Komitesine geçtiklerini, Vilâyet Komitesinin Ertuğrul Kesirli ile kendisinden ve Kâzım Topçuoğlu'ndan teşekkül ettiğini,

Yine ifadesinin on üçüncü sahifesinde devam eden dördüncü paragrâfında:

İzmir Vilâyet Komitesinde Kâzım Topçuoğlu'nun sekreter olarak da çalıştığını,

Aynı ifadenin on beşinci sahibesinin alt kısmında :

Güzelyalı'da Şule gazinosunda karısı Meryem'in müşahit sıfatıyle hazır bulunduğunu ve mahiyetini sonradan kendisine anlattığını toplantıda Kâzım Topçuoğlu ile Ertuğrul Nezirli arasında cereyan eden konuşma sonunda Kâzım Topçuoğlu'nun irtibatı ile Kemal Salgın'ın sekreterliği altında bir hücrenin faaliyete geçmesi karar altına alındığını beyan etmiştir.

Kâzım Topçuoğlu ilk tahkikat sırasında vaki ifadesinde kendisine isnat olunan suçu kabul ve bu hususlaki ideolojisini ve faaliyetini açıkça izah etmiş ve mesbuk ifadesi Şükrü Dinsel'in yukarıda telhiz edilen şahadetiyle de mutabakat halinde bulunmuş ve ileride durumları tetkik edilecek diğer maznunlar meyanında, Kâzım Topçuoğlu'na tekrar temas edilmesi zaruri bulunmuş olduğundan, maznunlardan Kemal Salgın'a geçiyoruz.

3 — KEMAL SALGIN :

Aslen Tire'li ve 1926 doğumlu olan Kemal Salgın 1946-1948 yıllarında Malatya'da askerliğini yaptıktan sonra memleketi bulunan Tireye avdet etmiş ve burada orta mektepte iken arkadaşı olan, bilâhare komünistlikten üç

sene hapse mahkûm olup cezasını çektikten sonra sürülmüş bulunduğu Konya'nın Kadıhan kazasında vefat eden Kemal Uygunoğlu ile temasa başlamış ve kendisinin şiir ve edebiyatla alâkasını bilmekte bulunan Kemal Uygunoğlu'nun, kendisine yalnız hissî mevzular üzerinde değil, içinde bulunduğu vaziyeti ve cemiyetin ehvalini belirten yazılar yazmasını ve bu arada (Hür Gençlik, Barış, Zincirli Hürriyet ve Nazım Hikmet) isimli eserleri okumasını tavsiye ettiğini ve bu kitapları okumak üzere kendisine verdiğini ve bu suretle kendisinde sola doğru bir temayül başladığını ilk tahkikat zabıtnamesinin yirmi ikinci sahifesindeki ifadesinde beyan eden Kemal Salgın :

Bu temayül etrafında kendisiyle birleşen Veysel Öndeş, Muharrem Sır, Kâzım Okumacı, Cevdet Sipahi isimindeki arkadaşları ile temasa başladığı ve okudukları kitapları birbirlerine verdiklerini dermeyan etmiş ve sorulan suallere cevaben :

a — Kollektif bir çalışmanın, çalışanlara emekleri mukabilini tam olarak vermesi bakımından memleketimizde bunu temin edecek iş sahalarının artmasını arzu ettiğini, bunu da sol denilen cereyan edebildiğine göre kendisinde sol fikirlere karşı bir temayül hissetmiş olduğunu,

b — İzmir'de seyyar kitapçılık yapan Kemal Uygunoğlu'nun Tire'ye gelip gittikçe kendisine «Bitmeyen Kavga, Gazap Üzümleri, Ekmeğimi Kazanırken, Sırça Köşk, Kağnı Sesi» gibi kitaplar vermiş olduğunu:

c — Fadıl Barkan ile karısının ve Süheyl ismindeki şahısların 1949 senesinde Tire'ye geldiklerini, bunların 1950 senesinde tevkif ve mahkûm edildiklerini;

d — Fadıl ismindeki şahısla Tire'de temas ettiğini, cemiyet hayatındaki haksızlıklara isyankâr bir ruh ile karıştığını öğrendiğinden bahseden Fadıl'ın münferit bir şekilde mücadele yapılamayacağı, bunun ancak teşkilâtlanmakla mümkün olabileceğini, bunun için de arkadaşlarla

konuşmak bir teşkilât vücuda getirmek lüzumunu ileri sürerek (Burada bir teşkilât kuralım) dediğini, buna cevaben Fadıl Barkan'a komünizm hakkında hiç bir fikirleri olmadığını, kendilerine bu fikri anlatacak ilmî eserler getirmesini, okuyup anladıktan sonra beğendikleri taktirde bu fikir ikrahında mücadele yapabileceklerini söylediğini, onun da cevaben istedikleri kitapları temin etmenin mümkün olacağını, fakat evvelâ bir teşkilât kurmaları lüzumundan bahsettiğini, bunun üzerine arkadaşları Veysel Öndeş, Muharrem Sır, Cevdet Sipahi'yi durumdan haberdar ettiğini ve Tire'de Toptepe denilen mevkide buluşup konuşmaya karar verdiklerini, tayin edilen günde mezkûr mevkide toplandıklarını ve hiç bir neticeye varmadan ayrıldıklarını;

Beyan eden Kemal Salgın :

1951 senesi Şubat ayında çalışmak üzere İzmir'e geldiğini, Halil Rifat Paşa caddesinde bir inşaatın yağlı boya işlerinde çalışırken, bu binanın elektrik tesisatını üzerine almış bulunan Kâzım Topçuoğlu ile tanıştığını, fikir itibariyle komünist olan Kâzım Topçuoğlu'nun komünizmi makbul bir idare sistemi olarak müdafaa eden bir kimse olduğunu Kâzım Topçuoğlu ile birlikte Şükrü Dinsel'in kendisini bir komünist teşkilâtında çalışabilecek hale getirmeye gayret ettiklerini, Kâzım ile tanışmasından yedi, sekiz gün sonra bir hücre teşkili lüzumundan bahsetmiş olduğunu, bunun bir komünist hücresi olacağının tabiî bulunduğunu;

Dermeyan etmiş ve o gün vaktin ilerlemesi sebebiyle isticvabına nihayet verilen Kemal Salgın ertesi gün devam olunan sorgusunda :

Tire'de iken «Yeşil Tire» gazetesi ile İzmir'deki «Yeni Asır» gazetelerine yazı yazdığı için bu defa İzmir'de para mukabilinde gazetelere yazı yazmak istediğini ve bu hususta tavassutta bulunmasını Kâzım Topçuoğlu'na söy-

lemesi üzerine onun da bir gazeteci arkadaşı bulunduğundan ve bu hususu onun delâletiyle isteyebileceğinden bahsettiğini ve aradan birkaç gün geçtikten sonra bir gün Kâzım Topçuoğlu'nun; bahsettiği gazeteci arkadaşıyle yemeğe gideceğini ve geldiği takdirde kendisini de tanıştıracağını söylediğini, **kendisi de o sırada görüşmekte bulunduğu Şükrü Dinsel'e Kâzım'ın kendisini bir gazeteci ile tanıştıracağını söylediğinden bahsetmesi üzerine Şükrü Dinsel'in (Bir üçüncü arkadaş ile de tanıştırması imkânı vardır)** dediğini ve **(randevuya git, aranızda konuşacağınız şeyleri gel bana anlat)** diye tavsiyede bulunduğunu ve bu konuşmalarından bir veya iki gün sonra Şükrü Dinsel'in kendisine; akşam üzeri saat yedi sıralarında Kordon'daki Büyük pastanenin önünde beklemesini Kâzım Topçuoğlu'nun oradan geçeceğini ve ona iltihak etmesini bildirdiğini;

Saat yedi sıralarında postanenin önüne geldiği vakit Kâzım'ın pasaport istikametine doğru yürümekte olduğunu gördüğünü, heykelin önünde yanına yaklaştığı zaman Kâzım'ın yanında iki kişi daha olduğunu gördüğünü ve Kâzım'ın «bahsettiğim gazeteci arkadaş Muammer Erol» diyerek birini, Necil olduğunu söyleyerek de diğerini tanıttığını ve dördü beraber olduğu halde Montrö meydanına doğru yürümeye başladıklarını, 1952 senesi Eylül sonlarına veya Ekim başlarına tesadüf eden bu konuşmanın teferruatını tamamiyle hatırlayamadığını, söylenen sözlerin tamamen bulanık bir şekilde ve parça parça hafızasında kaldığını, hatırlayabildiğime göre Montrö meydanında kaldırımın üzerinde dördü ayakta durdukları esnada Kâzım Topçuoğlu bir hücre faaliyetinden bahsettiğini, onun üzerine Muammer Erol'un:

«Ben buraya böyle bir teklifle karşılaşacağımı bilerek gelmedim vaktiyle talebe iken her ne kadar bazı talebe hareketlerine karıştı isem de bu günkü içtimai durumum

böyle bir teşkilâtta çalışmaya müsait değildir».

Şeklinde bir söz söyledikten sonra babası veya ağabeyisinin emniyetle alâkalı bir kimse olduğunu da sözlerine ilâve ettiğini ve yine hatırında kaldığına göre Muammer Erol'un :

«Ben sosyalizm ve komünizmin ilmî taraflarını bilirim fakat hiç bir zaman bir teşkilâtta çalışmadım ve böyle bir şey düşünmedim» dediğini buna cevaben de Necil'in ona (Salon İnkilâpçısı) tarzında bir söz sarfettiğini, bu suretle konuşmanın şekli aralarında sinirli bir hava yaratmış bulunduğunu, bunun üzerine Kâzım Topçuoğlu'nun:

«Kurulmuş bir teşkilâtın devamı veya kolu yoktur. Maksadımız muhtemel bir çalışmaya zemin hazırlamak için tecrübeî mahiyette bir tanıştırmadan ibarettir.» .

Şeklinde bir söz söylediğini ve bunun üzerine ayrıldıklarını,

Dermeyan etmiş ve sorulan suallere cevaben :

Mukaddema Tire'ye gelmiş olan Fazıl tarafından komünist temayüllü insanların bir araya geldikleri vakit ne şekilde çalıştıklarından, aralarında üçer kişilik hücreler teşekkül ettiğinden, bu hücrelerin sekreterleri vasıtasıyle birbiriyle irtibat temin ettiklerinden bahsettiğini, aynı mevzu üzerinde Kâzım Topçuoğlu'nun da bazı şeyler söylemiş olduğunu, yine Fazıl'ın Şükrü Dinsel'i tanıdığından ve onun emniyet mensubu olduğundan ve kendi birliklerini parçalayan bir kimse olduğundan bahsettiğini beyan eylemiştir.

Kemal Salgın'ın hakkındaki delâletin mahiyetine gelince :

Siyasî temayüllü ve ideolojisi yukarıda telhis edilen beyanatında esasen tezahür etmekte bulunan Kemal Salgın'ın ilk tahkikat zabıtnamesinin 64 üncü sahifesinde ifadesi mazbut şahit Mehmet Özduran'ın vaki şehadetine

nazaran bir gün Kemal Salgın'ın Agora meyhanesinde bir vesile ile :

«Dünyanın her tarafında bir komünist ilerlemesi ve kaynaşması var, niçin herkesin meselâ senin bir otomobilin olmasın» diyerek Mehmet Özduran'ı tahrik edecek şekilde hitap etmesi ve bu sözü ile komünizm lehinde propaganda yapması;

Yine ilk tahkikat zabıtnamesinin 76 ncı sahifesinde ifadesi mazbut şahit Kâmuran Bahar, Kemal Salgın'dan bahsederken, askerliğini Kore'de yapmış olmasından dolayı Kemal Salgın'ın kendisine hitaben :

«Sen Kore'de askerliğini yapmakla emperyalizme hizmet etmiş olsun, onlar kendilerine pazar arayan memleketlerdir.»

dediğini ve bu konuşmadan birkaç gün sonra Kemal Salgın'ın arkadaşı maznun Mehmet Güvençli ile Ahmet Faik Özalyanak'ın Kemal Salgın'ın komünist olduğunu söylediklerinden bahsetmesi.

Yine ilk tahkikat zabıtnamesinin 80 inci sahifesinde ifadesi mazbut şahit Enis Piyale'nin vaki beyanatında, temaslarından edindiği intibalara istinaden Kemal Salgın'ın komünistliğe mütemayil bir kimse olduğunu beyan etmesi.

Zabıtaca takip edilmekte olan Kemal Salgın ve arkadaşlarının arasına **Yüksek Ticaret Okulu talebesi** sıfatıyle karışmış olup durumlarını emniyete muntazaman bir raporla bildirmiş ve ilk tahkikat zabıtnamesinin 89 uncu sahifesinde şahit sıfatıyle ifadesi tesbit edilmiş olan **İkinci Şube Komser muavinlerinden Sabahattin Gönenç** vaki ifadesinde Kemal Salgın'dan bahsederken :

Bu şahsın tanıdıkları arasında en bilgili ve ketum bir kimse olduğunu, hatta Ahmet Faik Özalyanak bile Mehmet Güvençli'nin açıkça konuşmalarını tenkid ederek (Bunlar bir gün başımıza bir iş açacaklar) diye şikâyet et-

tiğini, Rusya'nın hayranı ve bu rejimin bizde de teessüsü lûzumuna kâni olduğunu, bütün dünyanın komünizme doğru kaymakta bulunduğunu beyanla Marx'ın dediği gibi maarifin para ile elde edildiği yerlerde komünizmin daima yayılacağını, bizde de parasız okuma mümkün olmadığına göre komünizmin bir inkişaf zemini bulmuş olduğunu, bu sebeple bizde de yayılacağını söylemekte olduğunu ve kendisine; Devam etmekte bulunduğu mektepte talebeler arasına sokulmuş ajanlar bulunabileceği bunlardan korunmasını tavsiye ettiğini ve kendisine (Yetmiş İkinci Koğuş, Ekmek ve Şarap) isimli kitapları okumak üzere verdiğini bunların işçi sefaletini tasvir eden sola mütemayil eserler olduğunu;

Hazırlık tahkikatı sırasında Şükrü Dinsel'in beyanatını tesbit eden zaptın yedi ve sekizinci sahifelerinde;

Tire'li Kemal Uygunoğlu ile konuşmalarında Kemal Salgın isminde komünist mefkûreli bir arkadaşı olduğunu, komünizm mevzuunda Tire'nin çok müsait bulunduğunu öğrendiğini, Kemal Salgın İzmir'e gelip gittikçe komünizm mevzuunda ileri derecede bilgili olduğunu görerek parti saflarına aldıklarını, Tire'de partinin teşkilâtlanması işini kendisine verdiklerini, Kemal'in Tire'de hücre faaliyeti bulunduğunu ve bu hücrede sekreter olduğunu, Kemal Salgın evlenirken Vilâyet Komitesinin kendisine yetmiş liralık bir yardım yaptığını;

Beyan etmiş yine aynı zabıtnamenin on üçüncü sahifesinde :

Türkiye Gizli Komünist Partisi İzmir Vilâyet Komitesinde sekreter olarak çalışmakta iken Kâzım Topçuoğlu'nun teşkilâtçı sıfatıyle vazife gördüğünü ve Kâzım'ın sekreterliğindeki hücrede Kemal Salgın'ın bulunduğunu ve Kemal Salgın'ın Tire ile irtibat vazifesini görmekte olduğunu;

Yine aynı zaptın 16 ncı sahifesinde son kısımlarından başlayıp 17 nci sahifede devam eden ifadesinde;

Güzelyalı'da Şule gazinosunda kendisinin yokluğu sebebiyle karısı Meryem'in müşahit sıfatiyle iştirak etmiş bulunduğu bir toplantıda Ertuğrul Kesirli, Kâzım Topçuoğlu arasında cereyan eden konuşmalardan sonra, Kâzım'ın irtibatı halinde Kemal Salgın'ın sekreterliğinde bir hücrenin faaliyete geçeceği kararı alınmış olduğunu;

Beyan etmesi Kemal Salgın'ın maznun bulunduğu suç muvacehesindeki durumunu ve sistemli bir şekilde hedefine vasıl olmayı gaye ittihaz etmiş bir kimse olduğunu meydana koyması bakımından bilhassa dikkate şayandır.

Diğer maznunları ve bunlar hakkındaki delilleri tetkik sırasında kendisinden zaman zaman bahsedilecek olan Kemal Salgın'dan Sami Tunar'a geçiyoruz.

4 — SAMİ TUNAR :

Harbiye mektebi son sınıfından sıhhî vaziyeti sebebiyle ayrıldığını beyan eden 1942 doğumlu Sami Tunar ilk tahkikat sırasında mesbuk ifadesinde :

Kendisine isnat edilen suçla hiç bir alâkası bulunmadığını dermeyan etmiş, ilk ve orta tahsilini Tire'de yaptığını, maznunlardan Kemal Salgın, Muharrem Sır, Veysel Öndeş ile Tireli olmaları sebebiyle tanıştığını, 1950 senesinde İzmir'e gelip yerleştiğini 1956 senesinde dükkânının boya işlerini Kemal Salgın'a verdiğini elektrik işlerine vakıf olduğunu söyleyerek getirdiği Kâzım Topcuoğlu'nu da Kemal Salgın vasıtasıyle tanıdığını, ve dükkânının elektrik tesisatını da ona yaptırdığını, Tire'de bulundukları müddet zarfında Kemal Salgın'ın komünizm ideolojisine bağlı bir insan olduğuna dair hiç bir kanaate vasıl olmadığını, 1945 senesinde Tire'de Muharrem Sır, Kemal

Salgın, Dündar, Hayati ve Cevdet ismindeki arkadaşları ile kendisi hakkında komünist olduklarına dair bir sayia çıkmış olduğunu, bu şayianın muhtelif zamanlarda muhtelif vesilelerle Kemal Salgın tarafından tekrarlandığını, bir gün Ödemiş'e gitmek için Tire'den hareket edeceği sırada Kemal Salgın'ın (Ödemiş'e mi gidiyorsun? yalnız gitmeyeceksin) demesi üzerine ne demek istediğini sorduğu zaman Kemal Salgın'ın :

(Dışarıda üç sivil polis var, bunlardan birini tanıyorum. Bunlar çıkan dedikodular sebebiyle bizleri takip etmek için geldi.)

Dediğini, bunları nereden tanıdığını sorduğu zaman; İzmir'e gittiği vakit Kemal Uygun'un bu polis memurunu kendisine gösterdiğini ve Kemal Uygun'un İzmirde mevcut bulunan bir Yer Altı teşkilâtına dahil olduğunu, hatta bu teşkilâttan maaş almakta olduğundan bahsettiğini, 1949 senesi içinde bir gün İzmir'de Kemal Uygun'a tesadüf ederek Kemal Salgın'ın bu sözlerini naklettikten sonra bunların doğru olup olmadığını sorması üzerine Kemâl Uygun'un :

(Evet ben komünistim hatta benim bıyıklarım bile komünisttir,) dediğini ve teşkilâttan para almakta ve polis tarafından takip edilmekte olduğunu sözlerine ilâve ettiğini;

Tezgâhtar sıfatıyle istihda mettiği maznunlardan Mehmet Güvençli'nin bir gün konuşma sırasında kendisine «komünizm hakkında ne biliyorsun» diye bir sual sorduğunu, kendisi de bunun dinî telakkilerimizle bağdaşamayacak kırbaçlı bir rejim olduğunu söylediğini, Kemal Salgın'ın kendisi için teşkilâta mensup bir komünist olduğundan bahsettiğini Mehmet Güvençli'nin sözlerine ilâve etmiş bulunduğunu, Mehmet Güvençli'nin bu sözü söylemesinden yirmi beş gün veya bir ay sonra tevkif edildiğini, tevkifinden bir gün evvel Kemal Salgın evine gele-

rek beş dakika kadar oturmuş ise de bu sözünün mahiyetini kendisinden sormaya imkân bulamadığını;

Beyan etmiştir.

Sami Tunar hakkındaki delillerin mahiyetine gelince;

İlk tahkikat zabıtnamesinin 78 nci sahifesinde ifadesi mazbut şahit Servet Arıcan, Sami Tunar ve Kemal Salgın'ın daima Nazım Hikmet'ten şiirler okuduklarını Sami Tunar'ın her defasında (Birleşip bir şeyler yapmayacak mıyız?) dediğini, kendisinin komünizme mütemayil olduğunu, bir akşam içkili bir gazinoda Sami Tunar'ın bir hava yüzbaşısına :

«Çıkar şu elbiseyi sırtından, ben de subayım fakat bu elbiseyi sırtımdan attım.)

dediğini ve bu sebeple kendisini gazinoda dövdüklerini beyan etmiş, yine ilk tahkikat zabıtnamesinin 80 inci sahifesinde ifadesi mazbut şahit Enis Piyale :

Kemal Salgın, Sami Tunar, Mehmet Güvençli ve Ahmet Faik Özalyanak'ın komünistliğe mütemayil kimseler olduğunu, Sami Tunar'ın Nazım Hikmet'ten şiirler okuduğunu söz arasında;

«Bu memlekette yaşanmaz, bu memlekette biz gençlerin eli ve kolu bağlı bulunmaktadır. Bir şeyler yapmalıyız, ben kendime değil sizlere ve bütün insanlığa acıyorum» gibi sözlerine nazaran kendisinin komünistliğine kanaat getirdiğini;

Bir akşam Sami Tunar'ın meyhanede Nazım Hikmet'e ait (Karım benim...) diye başlayan bir şiirini okuduğunu, kendisi de buna mukabil Mehmet Akif'in (Çanakkale) şiirini okuyunca Sami Tunar'ın «Bunların modası geçti, yenisine bak» dediğini, kendisinin de (Sen bir soysuzun şiirini okudun ben ise bir milliyetçinin şiirini okudum) diye mukabele etmesi üzerine Sami Tunar'ın (Bunlar soysuzdur. Ama memleket çapında birer kıymettir) diye cevap

verip Nazım Hikmetin (Çıkıyor Kayık - İniyor Kayık) şirini okuyup,

«Senin torban bomboş, sen sıfırsın, bugün bu mısraları yazacak babayiğit bir edip var mı yoldaş?»
diye kanaat ve fikirlerini izharda israr ettiği,

İlk tahkikat zabıtnamesinin 67 nci sahifesinde ifadesi mazbut şahit İhsan Yüce;

Şahit Enis Piyale ile Sami Tunar arasında geçen ve yukarıda telhis edilen hadiseyi Erol isminde bir arkadaşından işitmesi üzerine bir gün de kendisi aynı meyhanede arkadaşlarına İstiklâl Marşından birkaç satır okuduğunu, o esnada ayakta içki içmekte olan Sami Tunar'ın kendisine, hitaben :

«Bırakın bunları, bunlar artık eskidi. Gençlik yeni iddialar için yeni istiklâl marşı yazmalıdır.»

Dediğini, kendisi de istiklâl marşı üzerine başka bir marş yazılamayacağını cevaben beyan edince:

«Senin kafan örümceklenmiş» diye omuzuna vurarak yanına oturup kendi yazdığını söylediği birtakım şiirler okumaya başladığını, bu şiirlerin elleri nasırlı köylülerin baskı altında olduğunu belirten birtakım fikirleri ihtiva eder mahiyette şeyler olduğunu söylemiş :

Sami Tunar, Kemal Salgın, Mehmet Güvençli ve Ahmet Faik Özalyanak gurubu içerisine Yüksek Ticaret okulu talebesi sıfatıyle girmiş ve bunlarla yakından temasta bulunmuş olan komiser muavini Sabahattin Gönenç ilk tahkikat zabıtnamesinin 91 inci sahifesinde ifadesinin Sami Tunar'a taallûk eden kısmında :

Kendisiyle devamlı olarak teması bulunduğunu, daima Nazım Hikmetten şiirler okuduğunu ve :

«Biz böyle eli kolu bağlı mı duracağız? Bir şeyler yapmalıyız» gibi sözler söylediğini, hayatın çekilmez olduğundan, umumî bir sefaletin mevcut bulunduğundan sık sık bahsettiğini;

Dermeyan eylemiştir.

Maznunların suçla ilgili söz, fikir ve hareketleri etrafında mevcut delillerin birbiriyle olan münasebeti itibariyle aynı şeylerin tekrarlanmasına lüzum görülmediğinden, evvelce veya ileride durumu tetkik edilen maznunlar hakkındaki delilin birbirine olan alâkası nazara alınarak maznunlardan Veysel Öndeş'e geçiyoruz.

5 — VEYSEL ÖNDEŞ :

Aslen Tireli olan 1339 doğumlu Veysel Öndeş ilk tahkikat sırasındaki sorgusunda :

Kendisine isnat edilen suçla hiç bir ilgisi bulunmadığını, tesadüflerin tesiri altında komünizme dair bazı şeyler öğrendiğini beyandan sonra:

1946 senesinde siyasî hayatta bazı gelişmeler olduğunu, o tarihte Tire'ye gelip hususi şekilde sıhhiye işleri yapan ve kendisinin berberlikle iştigal ettiği dükkânın üstündeki odayı tutmuş bulunan, maznun İbrahim Önol'dan; Mukaddema hapishaneye giri porada komünistlikten mevkuf bulunan birtakım kimselerle tanıştığına dair hatıralarını dinlediğini, İbrahim Önol'un komünistliği :

«Devlet tahakkümü altında fertlerin çalıştırılmasından ibaret bir diktatörlük rejimi olduğunu, makbul ve istenecek bir şey olmadığını;

İzah ederek tarif etmiş bulunduğunu beyandan sonra sorulan muhtelif suallere cevaben :

İbrahim Önol'un İngiltere'deki Sosyalist partisini beğendiğini, kendisinin de bu partiyi tercih ettiğini, bu partinin takip ettiği ekonomik sistem hakkında bir fikri olmadığını, İbrahim Önol'un ceza evinde kaldığı müddet zarfında öğrendiğine ve kendisine anlattığına göre komünist hücrelerinin üç kişiden teşekkül ettiğini, bunların biri sekreter olduğunu;

Bir gün akşam üzeri saat sekiz sekiz buçuk sıralarında isminin Fadıl olduğunu daha evvel Kemal Salgın'dan öğrendiği şahsın traş olmak üzere dükkânına geldiğini o esnada Kemal Salgın'ın da dükkânında bulunduğunu, Fadıl'ı traş ettikten sonra, (diğer arkadaşlara söyle de münasip bir yerde konuşalım) dediğini, ne konuşacaklarını sorduğu zaman :

«Bir araya gelelim siyasî bir mesele konuşacağız» diye cevap verdiğini Fadıl'ın bu teklifi üzerinden tahminen bir hafta geçtikten sonra Tire'de Toptepe mevkiinde kendisi, Kemal Salgın, Cevdet, Muharrem Sır ve Fadıl'ın toplandıklarını, Fadıl'ın :

«Siz solcu olarak, komünist olarak tanınmaktasınız. Niçin bir teşkilât kurup bu fikre hizmet etmiyorsunuz?»

Diye sorduğunu, böyle bir şey yapamayacaklarını bildirmeleri üzerine. (Sizin isminiz çıkmış, bu fikre hizmet etmemekle elinize bir şey geçmez. Bunun zararını görürsünüz.)

Diye mukabelede bulunduğunu ve iyi düşünüp ondan sonra karar vermelerini tavsiye ederek ayrıldığını, ondan sonra bir daha kendisini görmediğini, Fadıl'ın Tire'ye Süheyl isminde bir erkek ve Yıldız isminde bir kadınla gelmiş olduğunu;

Beyan eden maznun Veysel Öndeş gözlerinden hasta bulunan yengesini tedavi ettirmek maksadıyle İstanbul'a götürdüğü vakit bir gün Tepebaşı'nda dolaşırken mektep arkadaşı olan Kemal Uygun'a tesadüf ettiğini, bu arada aklına geldiği için Tire'ye gelmiş bulunan Fadıl ismindeki şahsı tanıyıp tanımadığını sorduğunu, Kemal Uygun'un da (Şimdi öğreniriz) diye kendisini Tepebaşı'nda bir kahveye soktuğunu, birisinin yanına gidip bir müddet konuştuktan sonra gelip (İsimleri ne idi?) diye sorduğunu kendisi de **(Fadıl, Süheyl ve Yıldız)** diye bildirdiğini, sorulan şahsın bu isimleri tanımadığını fakat öğreneceğini,

aradan on iki gün geçtikten sonra yine aklına geldiği için Kemal Uygunoğlu'nu aramak üzere aynı kahveye gittiğini ilk defa kendisine müracaat edilen **Fehmi Yazıcı isminki şahsı kahvede görerek isimlerini bildirdiği kimseleri öğrenip öğrenmediğini sorduğunu, onun da (böyle bir isim tanımıyorlar)** diye cevap verdiğini,

Kemal Uygunoğlu'nun bilâhare komünistlikten mahkûm edildiğini ve Konya tarafındaki menfasında ölmüş olduğunu,

Tire'de Kemal Salgın, Muharrem Sır ve kendisi hakkında komünist olduklarına dair bir şeyin dolaşmaya başladığı için Kemal Salgın'ın İzmir'e gitmiş olduğunu İstanbul'dan avdetinde öğrendiğini, berber takımlarını biletmek üzere Tire'den geldiği zaman Kemal'in evinde misafir kaldığını ve Kâzım Topçuoğlu'nun aynı akşam Kemal'in evine uğraması vesilesiyle tanıdığını, beyan etmiştir.

Hakkındaki delillerin mahiyeti :

Veysel Öndeş'in yukarıda telhis edilen ifadesinde açıkça söylediği veçhile tanınmış komünistlerden olduğunu ve bu sebeple mahkûmiyeti bulunduğu işbu tahkikat dolayısıyle anlaşılan Fadıl ismindeki şahsın Tire'deki faaliyetine katılması, Toptepe mevkiinde yapılmasını istediği toplantıya tavassut ve iştirak etmesi, İstanbul'a gittiği vakit yine maruf komünistlerden Kemal Uygun'u bularak onun vasıtasıyle Fadıl'ı araştırması, bir netice alamayınca on iki gün sonra tekrar teşebbüste bulunması ve diğer maznunlar meyanında Tire'de kendi hakkında da komünist olduğuna dair şayialar çıkması ve böyle olduğunun bizzat Fadıl tarafından da bilinmesi ve bildirilmesi kendisinin isnat olunan suç muvacehesindeki durumunun tayine kâfi birer sebep ve delil mahiyetinde görülmektedir. Bunlardan ayrı olarak :

Şükrü Dinsel'in zabıtaca şahit sıfatıyle alınan ifadesini tesbit eden zaptın yedinci sahifesinin son kısmında :

«Tire'de Kemal Salgın'ın teşkilâtlandırdığı ve bize empoze ettiği komünistlerden berber Veysel...»

Diye devam eden ifadesinde Veysel Öndeş'in durumunu izah etmesi ve aynı ifadeyi tesbit eden zaptın sekizinci sahifesinin üst kısmında :

«Kemal Salgın'ın Tire'aen alınıp İzmir'e getirilmesinden sonra Veysel Öndeş'in teşkilâtçılık işlerini deruhte ettiğini ve hücre faaliyetinde bulunduğunu...»

Beyan etmesi, yine aynı zabıtnamenin on üçüncü sahifesinin son kısmında :

«Tire'deki birinci illegal faaliyet sırasında kurulan komitede sekreterlik vazifesini üç dört ay kadar Osman adındaki şahıs yaptıktan sonra mazereti sebebiyle ayrıldığını ve yerini Veysel Öndeş'e terkettiğini, Veysel'in bir defasında topladığı elli lira aidatı bizzat kendisine getirip teslim ettiğini, bir defasında da Kemal Salgın ile birlikte yine kendisine altmış lira teslim etmiş olduğunu»

Beyan etmesi ve aynı zaptın on dördüncü sahifesinin üst kısmında Veysel Öndeş'in Tire'deki faaliyetinden bahsetmesi,

Üzerinde ayrıca durulması icabeden delillerdendir.

Bunlardan başka maznun Veysel Öndeş'in evinde yapılan aramada İcra Vekilleri Hey'eti tarafından toplattırılmasına ve intişarının men'ine karar verilen Sabahattin Ali'nin «Sırça Köşk» Osman Yüksel'in «Bir Nesli Nasıl Mahvettiler» Reşat Enis'in «Ekmek Kavgası» isimli ve sol cereyanlı kitaplar da zuhur etmiş ve zaptolunmuştur.

6 — MEHMET GÜVENÇLİ :

Maznun Mehmet Güvençli ilk tahkikat sırasında icra kılınan sorgusunda :

Kendisine isnat edilen suçla bir alâkası bulunmadığını, zabıtadaki ifadelerinin samimi olmadığını dermeyan

ettikten sonra sorulan suallere cevaben :

— Maznun Sami Tunar'ın bu hususteki ifadesine rağmen — kendisine komünizm hakkında hiç bir şey sormadığını, Kemal Salgın tarafından 1954 senesinde Sami Tunar'ın komünist olduğu söylendiğini, Tireli Nevzat ismindeki bir arkadaşının da Kemal Salgın'ın komünist olduğundan bahsettiğini, bu şahsa komünistliğin ne olduğunu sorduğu zaman yerden üç tane taş alıp bu taşları müselles şeklinde dizdiğini ve, (Bunlar böyle üç kişi olarak çalışırlar. Bu üç kişiden diğer üç kişilerin haberi yoktur. Ve olamaz).

Dediğini, Kemal Salgın'ın komünist olduğunu ve bu suretle öğrendiğini, bundan sonra komünistliğin ne olduğunu Kemal Salgın'a sorduğunu, onun da;

«Herkesin müsavi olduğunu, milyonların tek elde toplandığını, işçilerin aynı hakka sahip olduğunu»

İzah ederek komünistliği tarif ettiğini, bir gün de bir Mayıs'ın ne olduğunu Kemal Salgın'a sorduğunu, onun da:

«Komünistlerin bayramı» diye cevap verdiğini,

Bir gün Kemal Salgın kendisini evine davet ederek (Gazap Üzümleri, Bitmeyen Kavga) isimli iki kitabı okumak üzere verdiğini, Nazım Hikmet'ten şiirler okuduğunu bunların yasak olup olmadıklarını kendisinden sorması üzerine Kemal Salgın'ın (Tabiî yasaktır) diye cevap verdiğini;

Kemal Salgın konuşma sırasında komünizmin normâl yollardan teessüs edemeyeceğini, bu rejimin ancak ihtilâl ile teessüsü mümkün bulunduğunu söylediğini, kendisinin de böyle olmayıp İngiltere'deki gibi bir işçi partisinin kurulması daha muvafık olacağını söylediğini;

Dermeyan etmiştir.

Suçla alâkasını te'yit eden delillere gelince :

İlk tahkikat zabıtnamesinin yetmiş altıncı sahifesinde şahit sıfatıyle ifadesi mazbut bulunan Kâmuran Bahar:

Mehmet Güvençli'nin daima hükümeti tenkit eder mahiyette konuştuğunu, işçinin her zaman fena vaziyette oluşundan şikâyet ettiğini, işçilere hayat hakkı olmadığından bahsettiği,

İlk tahkikat zabıtnamesinin yetmiş sekizinci sahifesinde şahit sıfatıyle ifadesi mazbut bulunan Servet Arıcan:

Mehmet Güvençli'nin konuşmaları arasında bir anarşist olduğundan bahsettiğini, ilk tahkikat zabıtnamesinin sekseninci sahifesinde şahit sıfatıyle ifadesi mazbut Enis Piyale :

Mehmet Güvençli'nin komünistliğe mütemayil bir kimse olduğunu, ilk tahkikat zabıtnamesinin sekseninci sahifesinde şahit sıfatiyle ifadesi mazbut İlhan Baran :

Mehmet Güvençli'nin bir gün kendisine (Bu hükümet, hükümet değildir. Sen bize uyarsan ihya olursun) dediğini, bu arada Kıbrıs meselesi ortaya çıkmış olduğunu ve vereceği kâğıtları duvarlara yapıştırmasını teklif ettiğini fakat vermediğini,

Bir akşam Mehmet Güvençli'nin konsolosluklara bomba atacağını ve bu işi karışıklık çıkarmak için yapacağını söylediğini,

Mehmet Güvençli'nin zenginlerin fena olduğundan, çalışan işçilerin sırtından para kazandıklarından, işçilerin kanını emen birer kene olduklarından bahsettiğini,

İlk tahkikat zabıtnamesinin seksen dördüncü sahifesinde şahit sıfatıyle ifadesi mazbut İhsan Yüce :

Mehmet Güvençli ile Ahmet Faik Özalyanak'ın kapitalistlerle işçiler arasındaki mücadeleden, her ikisi arasında derin bir uçurum olduğundan, kapitalistlerin işçiyi istismar ettiğinden bahsettiklerini, Mehmet Güvençli'nin anarşist ruhlu bir adam olduğunu daima söylediğini,

Bir gün Mehmet Güvençli, Ahmet Faik Özalyanak ve komiser muavini Sabahattin beraber olduğu halde asansör üstünde bir kahvede toplandıklarını, Mehmet Güvenç-

li'nin bu işin böyle devam edemeyeceğini, bir teşkilât kurmaları lâzım geldiğini bunun için bir lider seçmek icabedeceğini söyledikten sonra (Ben bir komünistim, tecrübem vardır. Bu işi ben yapabilirim) diyerek liderlik vazifesini üzerine almak istediğini, Ahmet Faik Özalyanak'ın da liderlik vazifesini daha üstün durumda bulunan Kemal Salgın'ın yapması doğru olacağını ileri sürdüğünü, Mehmet Güvençli'nin buna cevaben Kemal Salgın'ın koyu bir Rus taraftarı olduğunu, halbuki kendisinin Türkiye bünyesinde bir komünizm idaresi kurmak istediğini söylediğini,

Yine bir gün Mehmet Güvençli'nin maznun İbrahim Topçuoğlu'ndan bahsederken ondan komünistlik mevzuunda çalışmak için fikir ve çalışma metodu alabileceğini ileri sürdüğünü,

Mehmet Güvençli, Kemal Salgın, Sami Tunar ve Ahmet Faik Özalyanak'ın komünist ruhlu kimseler olduğuna kanaati bulunduğunu;

Dermeyan etmiştir.

İlk tahkikat zabıtnamesinin 89 uncu sahifesinde şahit sıfatiyle ifadesi mazbut komiser muavini Sabahattin Gönenç :

Kemal Salgın, Muharrem Sır, Sami Tunar, Ahmet Faik Özalyanak ve Mehmet Güvençli'nin aralarına Yüksek Ticaret okulu talebesi sıfatiyle girmek suretiyle yakından temas ettiğini, bir akşam meyhaneden çıkarken Ahmet Güvençli koluna girip (Sen fakir bir çocuksun, sosyalizmin ne olduğunu biliyor musun? Bu akşam düşün, ben de seni düşüneceğim, yarın konuşuruz) diyerek ayrıldığını, ertesi akşam tekrar buluştukları zaman, bu mevzua temas ettiğini, Mehmet Güvençli'yi fazla cüretkâr bir insan olarak tanıdığını, daima pervasız bir şekilde konuştuğunu, Rusya'nın, Rusya'daki hayatın hayranı olduğundan, Rusya'daki işçi hayatının buradakinden çok yüksek olduğundan, orada işçi davası halledildiğinden bahsile

(Başımızdaki namussuzların yüzünden buradaki işçi perişandır.) diyerek küfürler ettiğini, Rusya'nın ve komünizmin samimi bir taraftarı olduğunu her zaman açıkça söylediğini;

Dermeyan etmiştir.

7 — AHMET FAİK ÖZALYANAK :

Maznun Ahmet Faik Özalyanak ilk tahkikat sırasında icra kılınan sorgusunda :

Askerden geldiği zaman iş aramakta iken arkadaşı Mehmet Güvençli'nin yağlı boyacı olan Kemal Salgın'dan bahsettiğini yalnız onun da komünist olduğunu söylediğini ve 1952 veya 1953 senesinde üç hafta kadar Kemal Salgın'ın yanında yevmiye ile çalıştığını, ondan sonra ara sıra buluşup görüştüklerini, Kemal Salgın'ın yanında çalışmakta iken bir gün kendisini deşmek için komünistliğin ne olduğunu sorduğunu, onun da :

«Senin anlayacağın, ihtilâl ile kurulmuş bir işçi hükümetidir. İşçi mevzuunu hallettiklerini zannediyorlar.) Diye cevap verdiğini;

1955 senesinde bir gün İhsan, Sabahattin (Komiser Muavini) Mehmet Güvençli ile beraber asansör üstündeki bir kahvede otururken kendisinin bir gençlik teşekkülü krulması lüzumunu ileri sürdüğünü, Sabahattin'in de böyle bir teşkilâtın kurulabilmesi için vilâyete müracaat edilmesi lâzım geldiğini söylediğini ve mevzuun böylece kalmış olduğunu, bu teşkilâtın kurulmasından maksat muhtelif semtlerde kütüphane açmak, münazaralar tertip etmek ve halk gençliğini birbiriyle tanıştırmak olduğunu;

Beyan ve ispat olunan suçla bir alâkası bulunmadığını iddia etmiştir.

Suçla alâkasını te'yit eden delillerin mahiyeti :

İlk tahkikat zabıtnamesinin 80 inci sahifesinde şahit sıfatiyle ifadesi mazbut Enis Piyale.

Kemal Salgın, Sami Tunar, Mehmet Güvençli ve Ahmet Faik Özalyanak'ın komünistliğe mütemayil kimseler olduğunu;

İlk tahkikat zabıtnamesinin 89 uncu sahifesinde şahit sıfatiyle ifadesi mazbut komiser muavini Sabahattin Gönenç :

Yüksek Ticaret Okulu talebesi sıfatiyle aralarına girip devamlı münasebet tesis ettiği Kemal Salgın, Muharrem Sır, Sami Tunar, Mehmet Güvençli gurubu içindeki Ahmet Faik Özalyanak'ın, bir gün hiç bir lüzum ve sebep olmadığı halde, (Ben anarşistim. Cemiyete anarşist lâzımdır.) dediği ve müteakiben de (bu ayaklar benden hesap soracaklar) beyitli bir şiir okumaya başladığını, bu şiirin muhteviyatı itibariyle tamamiyle solcu fikirleri ihtiva ettiği, her akşam muntazaman devam edip toplandıkları meyhanede Ahmet Faik'in kendisini Mehmet Güvençli ile tanıştırdığını, vuku bulan temaslarında Ahmet Faik'in sık sık Marx'tan, komünizmden bahsettiğini, Rusya'daki hayat şartlarının bizdekinden daha iyi, oradaki işçilerin bizdekinden çok daha mesut olduğunu, halkın ve işçinin istismar edilmediğini, bizde ise patronun işçi hakkını yediğini, bunlarla mücadele etmek için bir gençlik teşkilâtı vücuda getirmek lâzım geldiğini, ortaya atılacak olan mevzuun bir tarafça müspet, diğer tarafça menfi şekilde münakaşası yapılarak etrafın dikkatini üzerlerine çekecek şekilde hareket etmek doğru olacağını ileri sürdüğünü beyan etmiştir.

8 — ERTUĞRUL KESİRLİ :

Ertuğrul Kesirli ilk tahkikat sırasında mesbuk ifadesinde :

1936 senesinde Çamaltı tuzlasında çalışırken İbrahim Topçuoğlu ile tanıştığını, 1949 senesinde İzmir'de Sosyal Demokrat Partiyi kurmakla beraber siyasî hayata başladığı, İbrahim Topçuoğlu'nun verdiği bir mektupla İstanbul'a giderek Esat Adil ile tanıştığını ve Sosyalist Partisinin İzmir şubesini açmak üzere İbrahim Topçuoğlu'na gönderdiği muvafakatnameyi hamilen İzmir'e avdet ettiğini ve bu suretle mezkûr partiye intisap etmiş bulunduğunu, İbrahim Topçuoğlu tevkif edilerek İstanbul'a götürülmesi üzerine bu parti ile alâkasını kestiğini, sosyalizm hakkında hiç bir bilgisi olmadığını 1950 senesinde Şükrü Dinsel ile tanıştığını ve sosyalizm hakkında birisinin bir sual sorabileceğini, halbuki bu hususta bir şey bilmediğini, okuması lâzım geldiği beyanıyle ve İstanbul'da münteşir gerçek gazeteleri ile birtakım mecmuaları ve bu arada Marx'ın Sermaye isimli kitabını okumak üzere verdiğini bu kitaptan birkaç sahife okumuş ise de bir şey anlamadığından iade ettiğini;

Şükrü Dinsel kendisinin fabrikalarda çalıştığını nazari dikkate alarak **sendikacılık mevzuunda çalışmasını ve verdiği mecmualardan buna ait bilgiler edinmesini tavsiye ettiğini, ondan sonra yalnız sendikalar üzerinde çalıştığını, biri İzmir'de diğeri Diyarbakır'da olmak üzere iki sendika birliği kurduğunu;**

Komünistlikle hiç bir alâkası bulunmadığını, İbrahim Topçuoğlu'nun eski bir komünist olduğunu işitmiş ve mevkufen gittiği İstanbul'dan avdetinde bunu kendisinden sorduğu zaman; (yok canım, komünist olsaydım onlar gibi ben de ceza giyerdim. Halbuki onlar mahkûm oldu ben beraat ettim.)

Diye cevap verdiğini beyan etmiştir.

Suçla alâkasını te'yit eden delillerin mahiyeti :

Şükrü Dinsel'in hazırlık tahkikatı sırasında şahit sı-

fatiyle vaki ifadesini tesbit eden zabıtnamenin 9 uncu sahifesinin son kısımlarında :

«İbrahim Topçuoğlu ile konuşmamız semeresini vermişti. Anlaşarak bir teşkilât kurmaya karar verdik. Kendisi, ben ve Ertuğrul Kesirli'den müteşekkil ilk hücreyi kurduk, ilk konuşmamız Eşrefpaşa'da bir kahvede icra edildi.»

Demekte ve aynı zabıtnamenin on ikinci sahifesinin üst kısmında :

«Merkez komitesi kurulduktan sonra, komünist partisinin İzmir'deki faaliyetini organize edecek bir İzmir Vilâyet Komitesinin teşekkülü zaruri bulunuyordu. Bu sebeple merkez komitesinden -yerlerine yenileri bulununcaya kadar- muvakkat kaydı ile ben ve Ertuğrul Kesirli Vilâyet Komitesine geçtik...»

Diye ifadesine devam etmekte, aynı zabıtnamenin üçüncü sahifesinin ortalarına doğru, (Yukarıdaki paragrafta Ertuğru Kesirli'nin İzmir'deki faaliyeti hakkında malûmat vermiştim. Bu zaatın İzmir'de bir hücre faaliyeti bulunmasına rağmen Diyarbakır'daki sendikalist hareketleriyle Türkiye Gizli Komünist Partisi İstanbul Vilâyet Komitesini kurduğunu, o zaman vermi şolduğu rapordan iyice biliyorum. Bu raporda kendisinin sekreterliği altında Küçük Hilmi ile, Necati Ocakçı ismindeki eşhas tarafından İstanbul Vilâyet Komitesinin teessüs ettiğini bildiriyordu.)

Demektir ve aynı zabıtnamenin on beşinci sahifesinde: (Merkez Komitesi toplantılarından birinde sırasını tayin edemeyeceği bir toplantıda Ertuğrul Kesirli'nin İstanbul Vilâyet Komitesinin tesisine dair raporunun müzakere ve kabulü hakkında karar verilmiş olduğunu) beyan etmekte ve aynı sahifenin alt kısımlarında :

«Verilen bir kararla kendisinin sekreter olduğunu, Ertuğrul Kesirli'nin Sendikalist hareketlerle, neşriyat işlerini

deruhte ettiğini, Kâzım Topçuoğlu'nun da teşkilât mevzuunda vazifelendirildiğini,»

İfade etmektedir.

Yine aynı zabıtnamenin on sekizinci sahifesinde; (İzmir'de kurduğumuz Türkiye Gizli Komünist Partisi Merkez Vilâyet Komitesinde ve bunlara bağlı hücrelerde alt kademelerde bulunanlara kitapları neşriyatçı olan Ertuğrul Kesirli dağıtıyordu.)

Demek suretiyle adı geçen maznunların Gizli Komünist Partisi dahilindeki rolü hakkında geniş mikyasta izahat vermektedir.

Maznunlardan Kâzım Topçuoğlu'nun ilk tahkikat sırasındaki ifadesi meyanında;

«Sosyalist partisinin kapanmasından sonra bir gün Şükrü Dinsel'in kendisini Güzelyalı'daki evine davet edip yemeği müteakip Ertuğrul Kesirli ile beraber bir odaya aldığını ve odada Ertuğrul Kesirli'nin kendisine hitaben, Kâzım biz İzmir Komünist Partisi ile icra heyetini kuruyoruz, seni de aramıza almaya karar verdik.»

Tarzındaki sözleriyle, yine aynı maznunun :

«... Bir hafta sonra Şükrü Dinsel'in evinde yine üçümüz toplandık bu toplantıda Şükrü Dinsel, itimat ettiğimiz kimseleri seçerek, hücreleri teşkil etmemizi bildirdi. Üçümüz arasındaki birinci toplantıda yapılan vazife taksimine göre benim teşkilâtçılık, Şükrü Dinsel'in sekreterlik, Ertuğrul Kesirli'nin de propaganda işleriyle meşgul olması kararlaştırıldı.»

Tarzındaki ifadesi; Şükrü Dinsel'in mesbuk beyanatına tamamen muvazi bulunması itibariyle bilhassa dikkate şayan görülmüştür.

Maznun Ertuğrul Kesirli'nin sendikalist faaliyetine gelince :

Mümaileyhin 1951 senesinde İzmir'de İnhisarlar idaresinde çalışmakta iken (Tekel İşçi Sendikaları Birliği) 1952

senesinde Diyarbakır içki fabrikası muhasebe servisinde vazife görmekte iken de (Diyarbakır Bölgesi İşçi Sendikaları Birliği) namı ile iki sendika teşkil etmiş bulunduğu anlaşılmasına mebni bu sendikaların, İşçi ve İşveren sendikaları ve Sendikalar Birliği hakkındaki 3018 sayılı hükümleri dahilinde usulü veçhile kurulmuş olup olmadığının ve maznun Ertuğrul Kesirli'nin mezkûr sendikalarda kanun dışı bir hareket veya faaliyeti tesbit edilmiş ve bu sebeple hakkında yapılmış bir muamele olup olmadığının tesbiti için 27-1-1959 tarihli ara kararı mucibince İzmir C. Müddei Umumiliğine yazılan müzakere ile vaki istizah üzerine Diyarbakır Emniyet Müdürlüğünden alınan 4-3-1959 tarihli yazıda; Ertuğrul Kesirli tarafından 1952 senesinde Diyarbakır'da (İşçi Sendikaları Birliği) namı altında bir sendika kurulmuş ve başkanlığı da kendisi tarafından deruhte edilmiş olduğu, sendika dahilinde kanun dışı bir hareket veya faaliyetin tesbit edilerek hakkında yapılmış bir muamele bulunmadığı, bildirilmiş ancak, Diyarbakır bölgesi işçileri sendikaları birliğini teşkil eden, Raman, Batman Akaryakıt ve Tekel İşçileri Sendikaları aynı iş kolundan olmadığı ve 5018 sayılı kanununun birinci maddesine muhalif olarak teşekkül etmiş bulunduğu neticesine varıldığı için Diyarbakır Asliye Ceza Hakimliğinin 6.9.1957 tarih ve 238 sayılı kararı ile kapatıldığı anlaşılmış :

İzmir Emniyet Müdürlüğünün 2.2.1959 tarih ve 819 sayılı yazısında da;

Ertuğrul Kesirli'nin 1951 senesinde İzmir Valiliğine bir istida ile müracaatla İzmir'de mevcut (Tekel Yaprak Tütün İşçileri Sendikasının), (İzmir Tekel İşçi Sendikaları Birliği) ismi altında kurulması için teşebbüste bulunduğunu ve neticeten İzzet Bilginer, Hilmi Taşdelen, Ali Yakup ve Nihat Kanar imzalariyle verilen bir istida ile Sendikalar Birliğinin faaliyetinin tatil ettiği bildirilmiş olduğu,

İş'ar kılınmıştır. Bu duruma göre Ertuğrul Kesirli'nin Sendikalist faaliyet namı altında vasıflandırılan hareketlerinde suç mahiyeti bulunmadığı neticesine varılmış ve karara başlarken yaptığımız tasnife göre birinci kısımda durumları tetkik edilen maznunlar Ertuğrul Kesirli ile tamamlanmıştır.

Suçluluk vaziyeti itibariyle yapılan tasnifte ikinci kısma ayırdığımız maznunlardan :

1 — MUAMMER EROL :

Tevkifi sırasında Demokrat İzmir gazetesi istihbarat şefi olduğunu beyan eden 1927 doğumlu Muammer Erol ilk tahkikat sırasında vaki ifadesinde;

Esat Adil Müstecabı ile 1949 senesinde Galatasaray lisesinde yapılan İstanbul Barosu başkan seçimi sırasında tanıştığını, üç, dört defa evine giderek ziyaret ettiğini, o sıralarda kurulan Türkiye Sosyalist Partisi sekreterliğini Esat Adil'in yapmakta olduğunu, bu vesile ile partinin Tarlabaşı'ndaki merkezine gitmiş ve orada sosyalizm, Marxsizm, Sendikalizm mevzuları üzerinde verilen konferansları dinlemiş olduğunu, hükümetin müsadesiyle kurulmuş olan bu partideki konferansların hükümet komiseri tarafından da takip edilmekte bulunduğunu, 1950 senesinde İzmir'e gelirken Esat Adil'e uğrayıp veda ettiği vakit partinin İzmir teşkilâtını kurmuş olan İbrahim Topçuoğlu namındaki şahsa bir kart verdiğini, bu vesile ile İbrahim Topçuoğlu ile tanıştığını 1951 senesinde yedek subaylığını yapmak üzere askere gittiğini, 1955 senesinde Osmanlı Bankasında çalıştığını, İbrahim Topçuoğlu'nun bu banka ile muamelesi olduğunu da bu münasebetle öğrendiğini, bu arada kardeşi Kâzım Topçuoğlu'nu da ağabeyisine ait olup vadesi hulûl eden senet bedellerini ödemek için bankaya gelip gitmesi sebebi ile tanıdığını, bir gün Kâzım'ın kendisini yemeğe davet etmiş olduğunu, ısrarı üzerine teklifini kabul ettiğini, pasaport

mevkiinde heykelin civarında buluşmayı kararlaştırdıklarını, o akşam bankadan çıktıktan sinra Kâzım'ın yolda kendisine iltihak ettiğini, heykelin arka tarafındaki yoldan Montrö meydanına çıkan asfaltın üzerinde yürümekte iken o güne kadar görmediği bir şahsın yanlarına gelmiş olduğunu, Kâzım Topçuoğlu'nun bu şahsı (Kemal) diye tanıttığını, üçü birlikte yürümekte iken yanlarında bir şahıs daha peydah olduğunu Kâzım'ın bu şahsı da (Necil) diye tanıttığını, beklemediği bu şahısların refakatinden memnun olmamakla beraber sesini çıkarmadığını, bu arada Kemal'in şiir ve edebiyata merakından bahsettiğini, bu mevzu üzerine Necil ile aralarında konuşma devam etmeye başladığını bu arada Kemal'in; (Sanat, sanat için mi, yoksa toplum için mi olmalıdır.) fikrini ortaya atarak mevzu üzerine işlemeye başladığını, Necil'in de sanatın topluma intikali halinde onu yalnız entellektüel zümrenin muhatap olacağı, halbuki bir teşkilât kurulupda bu fikirlerin entelliktüel zümre haricindeki sınıfa teşmili cihetine gidilmesinin daha fazla muvafık olacağını söylediğini, bunun üzerine kendisinin Kâzım Topçuoğlu'na hitaben ve diğerleri tarafından da işitilecek şekilde :

«Sen beni yemeğe davet ettin. Ben de bu davetini kabul ederek geldim. Halbuki sen tanımadığım kimseleri karşıma çıkarıyorsun.» diye tarizde bulunması üzerine Necil'in :

«Sen hâlâ burjuva zihniyetinden kurtulamamışsın, halbuki bir teşkilât kurmuş olsaydık sen bu teşkilâtın sekreterliğini, ben teşkilâtçılığını, Kemal de propagandasını yapmakla isabetli bir iş yapmış olurduk.»

Diye cevap verdiğini, bu esnada Kâzım Topçuoğlu'nun da bu sözleri tasvip eder bir tavır takınmış olduğunu,

Necil'in söylediği bu sözlere nazaran kendisinin solcu zihniyete sahip olduğunu, bir komünist olduğunu açıkça anlamış bulunduğunu, bunun üzerine Kâzım Topçuoğlu'-

na sert bir hareketle bir daha kendisiyle selâmlaşmamasını ve bir daha böyle bir hareketini duyduğu takdirde gidip ihbar edeceğini söyleyerek yanlarından ayrıldığını Kâzım'ın arkasından gelerek koluna girip özür dilediğini, kendisi de bu vaziyeti kasten ihtas ettiğine kani bulunduğunu söyleyerek ayrılıp gittiğini ve Kâzım'ın da Necil gibi sol temayüllü bir adam olduğuna o akşam kanaat getirdiğini;

Beyandan sonra Esat Adil'le temasına, onun sosyalizm hakkındaki fikir ve kanaatlerine, komünizmle asla bir ilgisi olmadığına ait ve tahkikatla alâkası bulunmayan birtakım hususları dermeyan etmiş ve zabıtaca vaki ifadesinin kendisine dikte edilmek suretiyle ve birtakım maddî ve manevî tazyikler altında tesbit edildiğini beyan ve şahsî ideolojisi itibariyle liberal sosyalizmi benimsemiş bir kimse olduğunu, ifade etmiştir.

Aleyhindeki delillerin mahiyetini gelince :

Hazırlık tahkikatı sırasında şahit sıfatiyle ifadesi tesbit edilmiş bulunan ve yukarda muhtelif vesilelerle ismi geçen Şükrü Dinsel, ifadesinin on altıncı sahifesinin ait kısmında :

«... İstanbul'dan Esat Adil tavsiyesiyle gönderildiğini, bilâhare isminin Muammer olduğunu öğrendiğim bir bankacı çocuk da İbrahim Topçuoğlu ile devamlı temas halinde bulunuyordu...»

Demiş, yine aynı zabıtnamenin on üçüncü sahifesinin baş kısımlarında :

«... İbrahim Topçuoğlu ile çok sıkı bir arkadaşlık yapan Erol isimli bir bankacı çocukda tanıyorum. Bunun hücre faaliyeti hakkında malûmatım yok ise de İbrahim Topçuoğlu tarafından kendisine munzam vazife verilip ayrıca irtibat işlerinde kullanılmış olabileceğini de kabul ediyorum. Çünkü Muammer Erol'a, İbrahim Topçuoğlu hedef olarak stanbul'dan gönderilmiştir. Bu hususiyeti İb-

rahim Topçuoğlu'ndan öğrenemedim ama, aralarında muazzam işbirliği vardır.»

Şeklinde müphem ve maddî vakıalara istinat etmeyen, şahsî birtakım mütalaa ve kanaat ileri sürmüştür.

İlk tahkikat zabıtnamesinn 71 nci sahifesinde şahit sıfatiyle ifadesi mazbut Necil Perinden; Muammer Erol'un ifadesinde zikri geçen Montrö meydanındaki toplantıya taallûk eden kısmında :

«... Aradan on gün geçtikten sonra Kâzım'la Montrö meydanı civarında buluşarak ileriemeye başladık. Lozan Kapısı civarından gelen iki kişi bize iltihak etti, Kâzım Topçuoğlu bu gelenlerden birini Muammer, diğerini de Kemal olarak tanıttı, Meydanda dolaşırken Kâzım bu toplantıda kendisinin sekreter, Muammer'in yardımcısı olduğunu, Kemal ile benim de aza olduğumuzu, vazifemizin partiye üye toplamak olduğunu söyledi, o akşam bir şey konuşmadan ayrıldık.»

Diye bu toplantıyı izah etmiş.

Maznun Kemal Salgın ilk tahkikat zabıtnamesinin 26 ncı sahifesinde mazbut ifadesinin bu toplantıyı izah eden kısmında :

«... Heykelin önüne yaklaştığım zaman Kâzım'ın yanında iki kişi daha olduğunu, bunların birlikte yürümekte olduklarını görerek ben de yanaştım. Kâzım; bahsettiğim gazeteci arkadaş Muammer Erol dedi. Diğerinin de Necil olduğunu söyledi. Dördümüz beraber Montrö meydanına doğru yürümeye başladık, yolda edebî mevzular üzerinde Muammer'le konuşuyordum.»

Diyerek sözlerine devamla: (... Kâzım bir hücre faaliyetinden bahsetti. Onun üzerine Muammer Erol. Ben buraya böyle bir teklifle karşılaşacağımı bilerek gelmedim vaktiyle talebe iken her ne kadar bazı talebe hareketlerine karıştı isem de bu günkü içtimaî durumum böyle bir teşkilâtla çalışmaya müsait değildir. Şeklinde bir söz söy-

ledikten sonra babası veya ağabeysinin emniyetle alâkalı bir kimse olduğunu da sözlerine ilâve etti.)

Diyerek bu toplantının mahiyetini izah etmiş bulunmaktadır.

Muammer Erol'un evinde zabıtaca yapılan arama neticesinde bulunup zaptedilen evrak ve kitapları üzerinde icra kılınan tatkikatta :

Sarı bir zarf içinde bulunan ve kendi el yazısı ile yazılmış bir konferans için hazırlanmış notlar olduğu intibaını veren müsvettelerin 35 numaralı sahifesinde: **Bizler sosyalist oluşları; ne Esat Adil, ne Börklüce, ne Şefik Hüsnü ve ne de Nâzım Hikmet arkadaşların sosyalist oldukları için değil, Marx'sizme inanmış birer sosyalist olduğumuz için sosyalist** ve **Marx'sist olduk, onlar yalnız bizlerin birer dava arkadaşımızdır.»**

Tarzında bir yazı mevcut olduğu görülmüştür.

Suçluluk vaziyeti itibariyle ikinci kısma ayrılan maznunlardan :

2 — MES'UT ANAR :

Hazırlık tahkikatı sırasında vaki ifadesinin cebir ve tazyike müstenit olduğunu iddia eden Mesut Anar ilk tahkikat sırasında vaki ifadesinde :

1948 senesinde İzmirde serbest olarak çalışmakta ve elektrikçilik yapmakta iken bir gün dükkânına gelen bir şahsın, evinde arıza yapan elektriklere bakmak için kendisini davet ettiğini, Naci Sadullah isminde bir muharrir olduğunu sonradan öğrendiği bu şahsın, bir kere de evindeki zili tamire gittiğini, bu suretle aralarında bir tanışıklık teessüs etmiş bulunduğunu, izdivacı sırasında nikâhına gelen Naci Sadullah ile aralarındaki tanışmanın bu vesile ile ailevî bir münasebet mahiyetini aldığını, ancak bacanağı olan emniyet müfettişliğinden mütekayit Şevket Beşe, Naci Sadullah'ın komünistlik şüphesi altın-

da bulunduğunu ve kendisiyle sık temas etmemesini tavsiye ettiğini, tanıştığı tarihten itibaren Naci Sadullah ile aralarında iki sene kadar bir komşuluk münasebeti devam ettiğini ve Naci Sadullah'ı tanıması bundan ibaret olduğunu,

Söyledikten sonra sorulan suallere cevaben :

1950 senesinde Nazım Hikmetin Bursa ceza evinde bir açlık grevi yaptığına dair gazetelerde bir havadis gördüğünü, Naci Sadullah'ın, arkadaşı olduğunu beyan ettiği Nazım Hikmeti açlık grevinden vaz geçirmek üzere Bursaya gitmeye karar vermiş olduğunu, o sırada kendisininde İstanbulda görülecek bazı işleri bulunduğu için birlikte otobüsle Bursaya gittiklerini, o sıralarda Vatan Gazetesinde Nazım Hikmeti affettirmek maksadiyle devamlı yazılar da çıkmakta bulunduğundan, merak ettiği Nazım Hikmet'i kendisi de görmek istediğini, Bursada Naci Sadullah ile birlikte ceza evi ne gittiklerini, idarenin kendilerini görüştürmediğini, ertesi gün Naci Sadullah'ın Bursa Müddei Umumiliğine müracaat ettiğini, kendisi de beraber olduğunu Naci Sadullah'ın o esnad a oraya gelmiş bulunan Ahmet Emin Yalman ile birlikte Müddei Umuminin odasına girdiklerini bu arada Nazım Hikmetinde Müddei Umumiliğine getirildiğini, bir müddet sonra Nazım Hikmetin tekrar ceza evine gönderildiğini, Naci Sadullah dışarı çıktıktan sonra Nazım Hikmlt'in greve devam hususundaki kararının kat'î olduğunu bildirdiğini, aynı gün ikisi İstanbula gittiklerini, iki gün sonra Nazım Hikmetin Üsküdar ceza evine nakledilmiş olduğunu gazetelerde görmeleri üzerine Naci Sadullah ile beraber Üsküdar ceza evine gittiklerini orada Naci Sadullah'ın Nazım Hikmetle görüştüğünü, kendisinin de seyrettiğini, ertesi gün Naci Sadullah ile beraber akşam üstü Kadıköyüne bir eve gittiklrini temiz ve muntazam olan bu evde bir kaç kişi

daha olduğunu, ancak içkili bir vaziyette bulunduğunu ve aradan on seneye yakın bir zaman geçtiği için orada ne konuşulduğunu ve ev sahibinin kim olduğunu hatırlamadığını zabıtada ifadesi alınırken (Bu ev sertellerin evi idi değildi?) şeklinde sorulduğu için müsbet cevap vermeye mecbur kaldığını, vaktiyle Tan Gazetesini okuduğundan Zekeriya Sertel ve Sabiha Sertel isminde iki muharrir olduğunu bildiğini, o akşam gördüğü kimseler arasında bunların olup olmadığını hatırlamadığını,

1948 senesinde Şükrü Dinsel'in, o zamanlar işletmekte bulunduğu atölyesine gelerek üç kişilik bir hücre vücuda getirmek suretiyle kapanmış olan sosyalist partisini yaşatmayı teklif eder yollu bir söz söylediğini, kendisinin kabul etmediğini, aralarında hiç bir hususiyet olmamasına rağmen Şükrü Dinse'in ne cesaritle bu teklifi yaptığını bilmediğini 1932 senesinde Gölcük Deniz fabrikalarında çırak olarak çalıştığı sırada maznun Hamdi Alevtaş'ı Topçu Gediklisi olarak tanıdığını, 1945 senesinde Diyarbakırdan Samsuna gidip oradan vapurla İstanbula giderken vapur Sinop limanına uğradığı zaman yol arkadaşı olan bir gedikli tarafından Hamdinin Sinop ceza evinde yatmakta olduğu bildirilmesi üzerine vapurdan çıkıp ceza evine giderek Hamdiyi ziyaret ettiğini, siyasî bir suçtan on sekiz seneye mahkûm olduğunu öğrendiğini, ayrıldıktan sonra ara sıra mektup yazdığını, bu arada tahliye edildiği zaman arzu ederse İzmire gelmesini ve atölyesinde birlikte çalışmalarını bildirdiğini, buna istinaden tahliyesinden sonra İzmire gelip beş veya altı ay kadar atölyesinde çalışmış olduğunu, sonra bir terlikçi dükkânı açarak çalışmaya devam ettiğini,

Beyan ile :

Komünistlikle hiç bir alâkası bulunmadığını, yalnız Sükrü Dinsel.in bir defaya mahsus olmak üzere kendi-

sine hücre teşkili hakkında teklifte bulunduğunu kendisinin de red cevabı verdiğini,

Dermeyan eylemiştir

Hakkındaki delillerin mahiyeti :

Hazırlık tahkikatı sırasında şahit sıfatiyle dinlenen Şükrü Dinsel'in ifadesini tesbit eden zabıtnamenin on ikinci sahifesinin ortalarında;

«Merkez komitesinde, yani İzmirde kurulan Türkiye Gizli Komünist Partisi Merkez Komitesinde sekreter olarak çalışan İbrahim Topçuoğlunun bana ifade ettiğine göre, kendisi, Hamdi alevtaş ve Mes'ut anardan müteşekkil bir hücre kurmuş.»

Şeklinde ve İbrahim Topçuoğlundan naklen verdiği bir malûmat mevcuttur.

Suç vaziyeti itibariyle ikinci kısma ayrılan maznunlardan :

3 — MUHARREM SIR :

Yüksek Ticaret mektebinden mezun olup Tirede Malî müşavirlik yaptığını bildiren Muharrem Sır ilk tahkikat sırasında vaki ifadesinde :

Tireli olan maznunlardan Veysel Öndeş, Kemal Salgın ve Sami Tunar'la arkadaş olduğunu, arkadaşlıklarının devam ettiği 1947 senesinde bu şahısların komünistlikten şüphe edildiğini, bu sebeple Tirede Avukat Adnan Berik ve Ali Ülker ismindeki şahısların kendisini davet ederek bunlarla münasebetlerini artırmasını, hakikaten komünistlikle bir alâkaları mevcut ise bildirmesini teklif ettiklerini;

Bir gün kendisine niçin komünist denildiğini Veysel Öndeş'ten sorduğunu bunun da cevaben 1948 senesinde dükkânının üstündeki odayı bir sıhhiyecinin tuttuğunu bu şahsın komünizmden bahsettiğini, komünistliğin işsiz-

liği, fakirliği memleketten kaldıran bir rejim olduğunu başına topladığı kimselere anlattığını, onların arasında kendisini de gördükleri için komünist olduğu yolunda şayia çıkarıldığını, Kemal Salgın'ın komünist olduğunu;

Anlatması üzerine bu malûmatı Ali Ülker'e bildirdiğini, onun da temasını devam ettirmesini tavsiye ettiğini.

Aradan bir sene geçtikten sonra bir gün sokakta Kemâl Salgın'a tesadüf ettiğini, yol üzerinde bir dükkâna giren Kemal'in irada orta boylu esmer birisiyle konuştuğunu, tekrar yanına gelip yürümeye başladıkları zaman bu şahsın kim olduğunu Kemal Salgın'dan sorması üzerine koyu bir komünist olduğu yolunda cevap verdiğini, aradan bir müddet geçtikten sonra bu şahsın izhar ettiği arzu üzerine Tirenin Topatan mevkiinde Veysel Öndeş, Kemal Salgın ve kendisinin, ismi Fadıl olan bu şahısla buluştuklarını Fadıl'ın kendilerine:

«Sizin bu memlekette isminiz komünist olarak çıkmış, bu davaya hizmet etmek sizin için en çıkar yoldur.» diye telkinatta bulunduğunu fakat fikri kabul edilmediğini,

Beyan etmiş ve bu toplantıyı Avukat Ali Ülker ile Adnan Perik'in niçin bildirmediği yolunda vaki suale cevaben :

Fadıl'ın teklifini kabul ederek Toptepe mevkiine gidip konuşmasını bir suç telâkki ettiği için bu toplantıda ve konuşmadan Ali Ülker'i haberdar etmediğini, bu konuşmanın 1949 veya 1950 sonbaharında cereyan etmiş olduğunu, Kemal Salgın'ın komünist temayüllü bir kimse olduğunu ve bunu bizzat kendisinin söylediğini, kendisinin komünistlikle hiçbir alâkası bulunmadığını,

Dermeyan etmiştir.

Hakkındaki delillerin mahiyeti :

Hazırlık tahkikatı sırasında şahit sıfatiyle dinlenen Şükrü Dinsel'in ifadesine ait zabıtnamenin on dördüncü sahifesinin üst kısmında :

«... İfademin bir yerinde söylediğim gibi, Selçuk, Muharrem Sır, Hayati Yıldızdoğan ve isimlerini hatırlıyamadığım bir gün görürsem tanıyacağım bazı şahısların komünist sempatizanı ve hatta tam bir komünist olarak Veysel'in dükkânına devam ettiklerini Kemal ve Veyselden müteaddit defalar duymuştum.» Diye beyanatına devamla (.. Şimdi hatırımda kaldığına göre bir sıhhat memuru ile Muharrem Sır'ın Veysel'e bağlı olarak hücre faaliyetinde bulunduklarını duymuştum.)

Yolunda ve siması müstenit bir ifadesi mesbuk bulunmaktadır.

Muharrem Sır'ın ifadesinde ismi geçen Tirede Avukat Ali Ülker ile Adnan Berik'in yazılan talimata müsteniden Tire sorgu hakimliğince şahit sıfatiyle ifadelerin o müracaat ilunmuş bunlardan Adnan Berik yeminle vaki ifadesinde :

Veysel Öndeş, Kemal Salgın ve Sami Tunar ismindeki şahısların komünist fikirli olduklarına dair Tirede bir şeyin çıktığını, bunu esaslı bir şekilde tesbit edip alâkalı makamlara bildirmek üzere aralarına bir casus sokmak istediklerini ve Muharrem Sır'ın muvafık gördüklerini, bu kararın Muharrem Sır'a bildirildiğinidiğer arkadaşlarından duymuş olduğunu, ancak ne kendisi ve ne de Ali Ülker tarafından Muharrem Sır'a bu yolda bir teklif yapılmadığını, onbeş onaltı kadar arkadaşı ile bu husus görüşülürken Muharrem Sır'ın aralarında bulunup bulunmadığını hatırlayamadığını yalnız bu arkadaşlarının keyfiyeti tahkik için Muharrem Sır'ı ittifakla seçmiş olduklarını, Muharrem Sır'ın komünistlikle alâkası hakkında bir şey bilmediği gibi aleyhinde böyle bir şeyin de duyulmadığını, hattc 1955 senesinde bu şahsın Belediye Meclisi azalığına seçildiğini, kendisinin böyle bir fikir taşıdığı duyulmuş olsaydı böyle bir vazifenin verilmemesi lâzım geldiğini;

Dermeyan etmiş ve mezkûr hakimlikçe niyabeten ifadesine müracaat edilen avukat Ali Ülker yeminle vaki ifadesinde :

1948 yılından daha evvel Veysel Öndeş, Kemal Salgın ve Sami Tunar'ın komünist fikirli ve solcu olduklarına dair Tirede bir şeyin mevcut olduğunu, o sırada Tirede yüksek tahsile devam eden milliyet hisleri kuvvetli arkadaşları ile birlikte işi yakinen anlamak arzusuna düştüklerini ve arkadaşlarından birini bunlarla temas ettirmekle işin iç yüzünü öğrenmek istediklerini, Muharrem Sır'ın bu işle vazifelendirilmesi üzerine onunda solcu fikirli olduğu söylendiğini, nitekim Muharrem Sır'dan bu hususta hiç bir bilgi alınmaması ve kendisinden sorulduğu zaman kaçamaklı cevaplar vermesi, kimünist fikirli olduğu kanaatini tevlit ettiğini fakat komünist fikirleri etrafa yaymak ve propaganaa yapmak konusunda bir faaliyetine şahit olmadığı gibi böyle birşeyde duymadığını,

Beyan etmiştir.

İkinci kısım tefrik edilen maznunlar Muharrem Sırla tamamlanmış olduğu için suç muvacehesindeki durumları itibariyle üçüncü ve son kısma ayrılan maznunlara geçiyoruz:

1 — İBRAHİM ÖNOL :

Kınık kazasında sıhhat memuru iken bu hadise sebebiyle zanaltına alınmış bulunan İbrahim Önol vaki ifadesinde :

1946 senesinde sıhhiye Ast. subayı iken hükümetin manevî mahiyetine tahkîr suçundan tevkif edilerek İstanbul 1 numaralı sıkı yönetim mahkemelerince bir sene iki ay müddetle hapse mahkûmiyetine karar verildiğini, verilen hükmü temyiz etmiş bulunduğunu, on ay mevkuf

kaldıktan sonra tahliye edildiğini, temyiz neticesini bilmemekle beraber hükmün infaz edilmemiş olduğunu, tahliyesinden sonra yine Ast. subay olarak İzmitte vazifeye başladığını, 1947 senesinde Şubat ayında terhis edildikten sonra serbest çalışmak üzere Tireye geldiğini, yedi ay kadar Tirede çalıştıktan sonra Çeşme sıhhat memurluğuna tayin edildiğini 1953 senesine kadar Çeşmede kaldığını müteakiben Kınık kazası sıhhat memurluğuna naklettiğini beyan eden maznun,

Komünistlikle hiçbir alâkası bulunmadığını, bu hususta hiçbir faaliyete katılmadığını musirren beyan ve ifade etmiştir.

Hazırlık tdhkikatı sırasında şahit sıfatiyle dinlenen Şükrü Dinsel bu hususiaki ifadesini tesbit eden zabıtnamenin on dördüncü sahifesinin üst kısmında :

«... Ve şimdi hatırımda kaldığına göre bir sıhhat memuru ile Muharrem Sır'ın Veysel'e bağlı olarak hücre faaliyetinde bulunduklarını duymuştum.»

Tarzında ve naklen vakî bir beyanı mevcuttur.

2 — HAMDİ ALEVTAŞ :

İzmir Dördüncü Sulh Ceza Hakimliğinde 29.8.1958 tarihinde gıyaben tevkifine karar verilen ve 611-959 Salı günü akşam üzeri saat 4,5 sıralarında dairemize izam kılınan ve aynı gün hüviyyeti tetkik olunarak hakkındaki gıyabı tevkif müzekkeresinin vizahiye tebdiline ve sorgusunun ertesi günü icrasına karar verilen maznun Hamdi Alevtaş vaki ifadesinde :

1938 senesi Haziran ayında bir takım kimselerin, bu arada Nazım Hikmetin tevkif edildiğini, o esnada kendisinin Yavuz Zırhlısında Topçu Başgediklisi olduğunu bu sırada donanmada da bazı tevkifat yapıldığını ve neticeden Askerî Mahkemece mezkûr tarihte askerî isyana teş-

vik **suçundan on sekiz sene hapse mahkûm edildiğini, 1950 snesinde çıkan af kanunundan istifade ederek tahliye olunduğunu,**

Beyandan sonra;

Maznunlardan Mes'ut Anar'ı vaktiyle usta yetiştirmeye mahsus bahriyeye ait sübyan mektebinde tanıdığını bu tanışmanın Gölcükte de devam ettiğini, kendisinin bu tanışıklığa istinaden günün birinde Sinop ceza evinde iken ziyarete geldiğini bu ceza evinde ufak tefek tahta eşyayı satması için tavassutta bulunmasını rica ettiğini ve kabul etmesi üzerine kendi yaptığı birtakım şeyleri satılmak üzere göndermiş olduğunu ve Mes'ut Anarla bu vesile ile mektuplaştıklarını, tahliyesinden sonra İzmire davet edilmiş olduğu için buraya geldiğini, dört ay kadar kendisiyle beraber çalıştığını sonra ayrıldıklarını, gerek evvelce ve gerek İzmire geldikten sonra temasında Mes'ut Anar'ın komünistlikle alâkasına dair bir şey hissetmediğini İbrahim Topçuoğlu, Kâzım Tipçuoğlu, Şükrü Dinsel ismindeki şahısları Mes'ut Anar'ın kendisine tanıttığını, Şükrü Dinsel tarafından sosyalist partisine girmesi teklif olunduğunu fakat kabul etmediğini,

Beyanla komünistlikle hiçbir alâkası olmadığını ve bu hususta hiçbir faaliyeti bulunmadığını dermeyan etmiştir.

Suçlu alâkasını te'yit eden delillerin mahiyeti :

Şükrü Dinsel hazırlık tahkikatı sırasında şahit sıfatiyle alınan ifadesini muhtevî zabıtnamenin on ikinci sahifesinin alt kısmında :

«... İbrahim Topçuoğlunun bana ifade ettiğine göre kendisi hamdi Alevtaş ve Mes'ut Anardan müteşekkil bir hücre kurmuş faaliyet gösteriyordu.»

Tarzında vaki ve İbrahim Topçuoğlunun faaliyetine taalluk eden izahatında ondan naklen Hamdi Alevtaşın ismini zikretmiş bulunmaktadır.

Hamdi Alevtaş hakkında tesbiti icap eden başkaca bir delil mevcut olmadığından üçüncü tefrik edilen maznunların sonuncusu olan Halit Varlı'ya geçiyoruz.

3 — HALİT VARLI :

Gerek hazırlık ve gereken ilk tahkikat sırasında masbuk ifadesinde;

Bir buçuk sene evvel çalışmak için Manisadan İzmire geldiğini beyan eden Halit Varlı komünistlikle alâkası bulunmadığını, diğer maznunların hiç birini tanımadığını beyan etmiş ve bu hususdaki iddia ve müdafaasının aksini te'yit eden bir delil mevcut bulunmamıştır.

İCABI DÜŞÜNÜLDÜ

Karara başlarken yaptığımız tasniften birinci kısma ayırdığımız maznunlardan İbrahim Sırrı Topçuoğlu'nun ilk ve orta tahsili ile yüksek teknik okulunu doğum yeri Rusyada ikmâl edip 1927 senesinde Türkiyeye avdetle İzmire yerleştikten sonra 1932 senesine kadar geçen intikâl devresi zarfında askerliğini yaptığı ve bir aralık da Çamaltı Tuzlasında vazife gördüğü anlaşılmaktadır.

1932 senesinde Teknik İşçiler Cemiyeti namı altında kurulan teşekküle intisap etmiş bulunan İbrahim Topçuoğlu komünizm lehindeki faaliyetine ilk defa bu cemiyete intisabından sonra başlamış ve halen vefat etmiş olan ilk karısı Melek'le birlikte komünizm lehinde vakî teşebbüsatından ve komünizme ait efkârı neşir ve tamim eden bir takım risaleleri dağıtmaktan suçlu olarak her ikisi hakkında İzmir Ağır Ceza mahkemesinde cereyan

eden muhakeme sonunda, sureti dosya meyanında mevcut karara göre dörder sene ağır hapis cezasına mahkûmiyetlerine, o kadar müddetle emniyeti umumiye nezaretine alınmalarına ve aynı müddetle amme hizmetlerinden mahrumiyetlerine karar verilmiş olduğu ve mezkûr kararın temyiz mahkemesince tastik edilerek kat'îleştiği ve cezalarının iki senesini fiilen ikmâl ettikten sonra aftan müstefil olarak tahliye olundukları,

1946 senesinde çok partili rejime girilmesinden istifade edilerek teşkil olunan sosyalist partisine müteşebbis aza sıfatiyle intisap edip yeniden siyasî hayata giren maznun İbrahim Sırrı Topçuoğlunun; Yine aynı tarihte kurulan ve müteşebbisferinin tamamen komünist mefkûreli kimseler olduğu geçen hadiselerin ışığı altında aydınlanmış ve hükmen sabit olmuş bulunan (Türkiye Sosyalist Emekçi Köylü Partisi) mensupları meyanında tevkif olunarak İstanbula gönderildiği ve bir sene mevkuf kaldıktan sonra beraat ederek tahliye olunduğu, tahliyesini müteakip İzmire gelen İbrahim Sırrı Topçuoğlu'nun 1950 senesi Ekim ayında sosyaliist partisinin İzmir şubesini yeniden kurmak suretiyle tekrar siyasetle iştigâle başladığı, fakat emniyetin, İbrahim Sırrı Topçuoğlunun şahsında bu parti üzerine dikkatini teksif etmesi ve bahusus partinin kurucusu bulunan Esat Adil Müstecabı'nın daimi surette takibe maruz bulunması ve tevkifi gibi sebepler karşısında faaliyetine devam etmenin mahsurlarını taktir ederek 1951 senesinde Türkiye Sosyalist partisinin İzmir şubesini kapatmış ve keyfiyeti bir istida ile İzmir Vâliliğine bildirerek zahiren siyasî hayattan uzaklaşmış bulunmaktadır.

Bu uzaklaşmanın zahiri olduğu, filhakika bundan sonra komünist hücreleri tesis etmek, bu hücrelerin sevk ve idaresini ve aralarındaki irtibatı temin etmekgibi tamamen komünizm lehinde mesbuk ve komünist çalışmalarda (ille-

gâl) diye isimlendirilen gizli bir faaliyeti devam ettirmesiyle anlaşılmaktadır.

Nitekim böyle olduğuna; Mezkûr gizli faaliyet içinde millî emniyet hesabına senelerce çalışmış ve bizzat İbrahim Sırrı Topçuoğlu ile çok yakından iş birliği yapmış bulunan ve mezbuk beyanatı yukarıda kısım kısım zikredilen Şükrü Dinsel'in ifşaatı ile yakın hasıl edilmektedir-ki bu ifşaat: İbrahim Sırrı Topçuiğlu ile aynı katagoriye dahil bulunan diğer maznunların ifadelerindeki mutabakatla ve şahit Necil Perinden'in şahadeti ile teeyyüt etmiş bulunuyor.

Siyasî biyografisi yukarıda hûlasatan çizilen ve bu itibarla zabıtanın dikkat ve teyakkuzunu yıllardan beri üzerinde tutmakta olan İbrahim Sırrı Topçuoğlundan ikinci mühi meleman, mumaileyhin kardeşi Kâzım Topçuoğludur.

Askerlik vazifesini ifa sırasında Rusya lehine propagandadan dolayı kat'ileşmiş on senelik mahkûmiyet ilâmının bir sureti dosya meyanında bulunmaktadır. Kâzım Topçuoğlu ilk tahkikat sırasındaki ifadesinde maznun bulunduğu suç vesilesiyle bu hususiaki kanaat ve ideolojisini açıkça beyan ederek aleyhinde başkaca delil iraesini haddizatında luzumsuz kılmış olmakla beraber kendisinin komünizm lehinde gizli faaliyette bulunduğu, hücreler tesis ve bu hücreler arasındaki irtibatı temin etmiş olduğu bizzat kendi ifadesini te'yit eden Şükrü Dinsel'in müselsel ifşaatı ve kendi katagorisindeki maznunlardan bir kısmının ve bu arada ikinci katagoriye dahil maznunlardan Muammer Erol'un ifadesi ve şahit Necil Perinden'in şahadeti ile tezahür etmektedir.

Birinci katagoriye dahil maznunlardan Kemal Salgın, Sami Tunar ve Veysel Öndeş'e gelince :

Bunların ilk defa 1947 senesinde Tirede komünizm lehine kendi aralarında konuşmak, bu rejimin iyiliğinden

bahsederek methüsena etmek, birbirlerine sol temayüllü kitaplar verip almak suretiyle faaliyete geçtikleri, bilâhare Sami Tunar'ın Tireden ayrılarak İzmire geldiği ve Kemal Salgın ile Veysel Öndeş'in, gizli teşkilâta ileri bir mevkii olan Şükrü Dinsel ile temasa geçerek hücre tesis ettikleri görülmektedir. Nitekim :

Şükrü Dinsel'in dahil bulunduğu guruba muhalefetinden dolayı, teklifine iltifat edilmemesi Şükrü Dinsel tarafından tavsiye olunan Fazıl Barkan ve Süheyl Terek'in 1947 senesinde Tireye gelerek Kemal Salgın ve Veysel Öndeş'in dalâletiyle Tirede Toptepe mevkiine gelerek bir toplantı yaptıklarını kendileri tarafından beyan edilmesi ve bu şahısların Ankara Garnizon Mahkemesinde mahkûm edilmiş maruf komünistlerden bulunması :

Veysel Öndeş'in İstanbula gittiği zaman yine tanınmış komünistlerden olup mahkûm bulunduğu hapis cezasını çektikten sonra sürgün yerinde vefat eden Kemal Uygunu bularak Fadıl Barkan ve Süheyl Terek'in teşkilât dahilinde vazifeli olup olmadığını ısrarla tesbite çalışması, gizli komünist partisi için tipladığı aidatı bizzat getirip Şükrü Dinsel'e vermesi, Gizli Komünist Teşkilâtı tarafından Kemal Salgın'a evlendiği sırada nakdi yardım yapılması ve bu paranın bizzat Şükrü Dinsel tarafından kendisine verilmesi.

Gibi birbirini te'yit eden delillere göre Kemal Salgın ile, Veysel Öndeş'in gizli teşkilâtta vazifedar oldukları ve hücre tesis etmek suretiyle fiîlen çalıştıkları anlaşılmakta,

Sami Tunar'ın gerek Tirede ve gerekse bilâhere İzmirde komünizm lehinde propaganda yaptığı, aralarındaki toplantılarda Nazım Hikmet gibi tanınmış bir komünistin şirlerini okumak suretiyle komünizme ait fikirleri etrafına yaymakta bulunduğu kendisinden bahsedilirken ifadeleri telhis olunan şahitlerin şahadetine ve yüksek ti-

caret okulu talebesi sıfatiyle aralarına girmiş bulunan komiser muavini Sabahattin Gönenç'in şahadltine nazaran anlaşılmaktadır.

Yine birinci katagoriye dahil maznunlardan Mehmet Gönençli ile Ahmet Faik Özalyanak'a gelince;

Bunların devam ettikleri meyhanede Kemal Salgın ve Sami Tunar'ın teşkil ettikleri gurup dahilinde komünizm lehindeki fikirlere iştirak ettikleri, bu fikirleri methüsena etmekten geri durmadıkları ancak Kemal Salgın ve Sami Tunar'a nazaran bu rejimin fikir bakımından değil kendilerine getireceğini tahayyül ettikleri refaha inanarak meclubu bulundukları kanaatına varılmıştır.

Birinci katagoriye dahil maznunların sonuncusunu teşkil eden Ertuğrul Kesirliye gelince :

Teşekkülüne vaktiyle müsaade edilmiş bulunan sosyalist partisine girmekle siyasî hayata atılan ve partinin İzmir şubesi İbrahim Sırrı Topçuoğlu tarafından kapatıldıktan sinra bu partiden ayrılmış bulunan ve Gizli Komünist partisi dahilinde sendikalist faaliyette bulunduğu iddia edilen Ertuğrul Kesirli yukarıda kendisinden bahsedilirken belirtildiği veçhile biri İzmirde, diğeriDiyarbakırda olmak üzere teşkil ettiğini iki işçi sendikasının kanuna uygun bir şekilde teşkiline teşebbüs etmiş bulunduğu ve bu sendikalize dahilinde kanuna aykırı her hangi bir faaliyeti meşhut bulunmadığı anlasılmaktadır. Anak kendisini ısrarla inkâr etmesini rağmen gerek Kâzım Topçuoğld ve gerekse Şükrü Dinsel'in vaki beyanatına nazaran gizli komünist partisi dahilinde tesis edilen hücrelerde vazife aldığı iddia edilmik bulunmasına ve kendiside Şükrü Dinsel'i tanıdığını ve kendisine bir takım mecmualar ve bu arada Marx'ın (Sermaye) isimli kitabını vermek suretiyle bu mevzuda fikrî inkîşafına yardım ettiğini bildirmiş bulun masına göre suç karşısındaki durumun diğer maznunlar meyanında mütalâası zarurî görülmüştür.

İkinci katagoriye dahil maznunlardan Muammer Erol'a gelince :

Maznun Muammer Erol'un tetkik edilen durumunda; Biri İstanbul'da Esat Adil Müstecabî ile tanışmasına, mumaileyh ile olan temasına, ve bu arada resmen teşekkül etmiş bulunan ve müessesi Esat Adil Müstecabî olan Türkiye Sosyalist partisi İstanbul merkezine birkaç defa gelmesine ve oradaki konferansları dinlemesine tealluk eden birinci safha ile,

Esat Adil Müstecabî'ye veda ederek ondan aldığı bir tavsiye kartı ile İzmir'e gelip burada Türkiye Sosyalist partisinin İzmir Şubesi Reisi olan İbrahim Sırrı Topçuoğlu ile tanışmasına ve ondan sonra İzmir'de cereyan eden hadiselere ait ikinci bir safha mevcuttur.

Birinci safhada kendisine bu gün için isnat edilen suçla ilgili bir cihet görülmemiş, muhtelif zamanlarda mevkufen cereyan eden muhakemeleri sonunda beraat eden Esat Adil Müstecabî'nin vefatı tarihine kadar komünistlikle alâkası ve bu hususdaki faaliyeti hükmen sabit olmamış bulunmasına göre Muammer Erol'un mumaileyh ile olan temasında ve kendisine karşı duyduğu hayranlıkta bir fevkâladelik mütalâa edilememiştir.

İkinci safhaya gelince :

1955 senesi sonbaharında bir akşam üstü gittiğini bildirdiği, Kâzım Topçuoğlu'nun yemek daveti, haddizatında alelâde bir davet olmayıp Gizli Komünist partisinin bir hücre toplantısı olduğu tahkikatın seyrinden anlaşılmasına göre Muammer Erol'un hiç bir şeyden haberi olmayarak basit bir davet bahanesiyle bir emrivaki karşısında mı bırakıldığı, yoksa kendisinin mahiyetini evvelden bildiği halde bu toplantıya icabetle hücre faaliyetine mi katıldığı hususlarının mevcut delillere göre takdirini vazifeli mahkemeye bırakarak bu hususdaki delillerin tahliline geçiyoruz.

Hadise akşamı pasaport mevkiindeki Atatürk heykeli civarında buluşmakla başlayan ve Montrö meydanında nihayet bulan buluşmada Kâzım Topçuoğlu, Muammer Erol, Kemal Salgın ve Necil Perinden'in gerek buluşma ve gerek Montrö meydanına muvasalat hususundaki ifadeleri değişik olmakla beraber bunun esasa tesiri görülmemiştir. Ancak şahit sıfatıyle dinlenen Necil Perinden;

Bu toplantıda Kâzım'ın sekreter, Muammer'in Sekreter muavini, kendisi ve Kemal'in de aza olarak vazifelendirildiğini söylemesine rağmen,

Kemal Salgın ifadesinin bu hususa taalluk eden kısmında: Kâzım Topçuoğlu'nun bu toplantıda bir hücre faaliyetinden bahsettiğini, Muammer Erol'un da:

«Ben buraya böyle bir teklifle karşılaşacağımı bilerek gelmedim. Vaktiyle talebe iken her ne kadar bazı talebe hareketlerine karıştı isem de bu günkü içtimaî durumum böyle bir teşkilâtta çalışmaya müsait değildir.» Demekle beraber babası veya ağabeysinin emniyetle alâkalı bir kimse olduğunu da sözlerine ilâve ettiğini. bunun üzerine Necil Perinden'in kendisine (Salon İnkilâpçısı) diyerek tarizde bulunduğunu, Kâzım Topçuoğlu'nun da (Kurulmuş bir teşkilâtın kolu ve devamı yoktur.) Maksadımız muhtemel bir çalışmaya zemin hazırlamak için tecrübeî mahiyette bir tanıştırmadan ibarettir.) Şeklinde bir söz sarfettiğini,

Dermeyan eylemiştir.

Kâzım Topçuoğlu da ilk tahkikat sırasındaki ifadesinin bu hadiseye taalluk eden kısmında ve vaki suale cevaben; (Teşkilâtçı sıfatiyle yaptığı iş; Şükrü Dinsel tarafından isimleri bildirilen üç kişiyi birbiri ile tanıştırmak olduğunu, bu şahıslardan birinin Kemal Salgın, diğerinin Muammer Erol, diğerininde (şahit sıfatıyle ismi geçen) Necil Perinden olduğunu, bu üç kişiyi fuarın Montrö meydanında

birbirleriyle tanıştırdığını, teşkilâtçı sıfatiyle yaptığı işin bundan ibaret olduğunu,) Beyan etmiştir.

Maznun Muammer Erol'un leh ve aleyhindeki deliller münakaşa ve tahlil edilirken şu cihetlerin üzerinde durulmasına bilhassa lüzum vardır:

1 — Yapılan tahkikatın verdiği neticeye ve bundan anlaşıldığına göre Gizli Komünist Teşkilâtı üçer kişilik hücrelerden ibarettir. Hücreler arasındaki faaliyet ve irtibatı sekreterlik vazifesini üzerine alan şahıs ifa etmekte ve sekreter muavinliği diye teşkilâtta bir vazife bulunmamaktadır. Böyle olduğuna göre şahit Necil Perinden'in ifadesinde o akşamki toplantıda Muammer Erol'un sekreter muavini olduğu yolundaki beyanatı mualleldir.

2 — Maznun Kemal Salgın Muammerin bu toplantıda İbrahim Topçuoğlu'na tariz yollu sözler söylediğini beyan ederken, (Muammer Erol babası veya ağabeyinin emniyetle alâkalı bir kimse olduğunu sözlerine ilâve etmişti.) demektedir. Muammer Erol'un filhakika ağabeysi İzmir emniyetinde vazifeli bir kimse olduğuna göre Kemal Salgın'in bu hususiaki ifadesi şahit Neçil Perinden'in şahadetinden daha samimi görülmekte ve Muammer Erol'un bu hususiaki beyanatına da muvazi bulunmaktadır.

Şükrü Dinsel'in bu toplantıdan daha evvel haberdar bulunduğu Kemal Salgın Şükrü Dinsel ve Kâzım Topçuoğlu'nun ifadelerinden anlaşılmış bulunmasına göre Muammer Erol'un Kâzım Topçucğlu tarafından yemeğe davet edilmek suretiyle çağrılarak bir emrivaki karşısında mı bırakıldığı, yoksa hakikaten vakıf olduğu bir toplantıya mı icabet ettiği; Yukarıda da izah edildiği veçhile mevcut delillere göre vazifeli mahkemece takdiri icap edecek bir keyfiyettir.

Bundan başka her hangi bir toplantıya icabet ettiği veya komünizm lehinde her hangi bir farkiyeti meşhut bulunduğu anlaşılmayan Muammer Erol'un evinde yapılan

aramada toplanan Gerçek isimli gazetelerle hususî evrakı üzerinde yapılan tetkikatte tesadüf edilen ve mumaileyhe ait deliller kısmında muhtevasından bir nebze bahsedilen yazı dikkati çekecek mahiyettedir.

Müsvette halinde olan ve üslup bakımından daha ziyade bir konferansa hazırlığına taalluk ettiği intibaını veren bu yazıda: (Arkadaşlar bizler sosyalist oluşları; Ne Esat Adil, M. Börklüce, Ne Şefik Hüsnü ve ne de Nazım Hikmet arkadaşların sosyalist oldukları için değil, Marx'izme inanmış birer sosyalist olduğumuz için Sosyalist ve Marx'ist olduk. Onlar yalnız bizlerin birer dava arkadaşımızdır.)

Deniliyor. Bu yazının gerçi bir topluluğa karşı okunduğu veya teksir edilerek dağıtıldığı tesbit edilmemiş olmasına göre cezai bakımdan bir delil değeri taşıdığı bittabi iddia edilemez. Ancak bu yazıda komünizmin açıkça benimsendiği ve Nazım Hikmet, Şefik Hüsnü, M. Börklüce gibi komünizm lehindeki hareket ve faaliyetleri hükmen sabit olmuş kimselerin isimleri zikredilmesine rağmen;

«Marx'izme inanmış birer sosyalist olduğumuz için sosyalist ve Marx'ist olduk» denilmek suretiyle (Komünizm) ve (Komünist) kelimeleri açıkça söylenmemekte bunlar sosyalizm kelimesi ile perdelenmektedir.

Gerçi komünizmde; çeşidi pek mütenevvi olan sosyalizm müesseseleri meyanında mütalâası mümkün ve Karl Marx tarafından kurulmuş içtimaî bir mezheptir. Fakat sosyal hadiseleri iktisadî seviyeden tetkik ve tahlîl ederek hem dinî ve hem de diğer iktisadî mezheplerin telâkkisinden tamamen ayrı bir tarzda Marx'ın ortaya atmış olduğu nazariye; Bizzat hazırladığı (Komünist fırkası meyannamesi) ile bu günkü komünizme bir şekil ve hüviyet vermiş ve aynı zamanda temel vazifesi görmüş bulunması itibariyle komünizmi bu bakımdan diğer sosyalizm çeşitlerinden ayrı olarak mütalâa etmek ve yukarıda Muam-

mer Erol'un notlarından aynen alınan satırları arasındaki fikirleri Muammer Erol'un siyasî ve sosyal inanışlarının bir tezahürü olarak kabul etmek zarureti vardır.

Muammer Erol hakkındaki delillerin tahliline de burada nihayet vererek ikinci katagoriye tefrik edilen maznunların ikincisine; Mes'ut Anar'a geçiyoruz.

Karar yerinde ifadesi ve hakkındaki delillerin esaslı noktaları telhis edilmiş bulunan Mes'ut Anar'dan bahsederken Şükrü Dinsel'i'n İbrahim Topçuoğlu'ndan naklen verdiği malûmata temasla Mes'ut Anar'ın, brahim Topçuoğlu ile Hamdi Alevtaş'tan müteşekkil bir hücreye mensup olduğunu söylediğine işaret etmiştir. Mes'ut Anar hakkında bundan başka komünizmle ilgili faaliyette bulunduğuna dair bir delile her ne kadar tesadüf edilmemiş ise de, telhis olunan ifadesinde belirtildiği veçhile Naci Sadullah ismindeki şahısla beraber Nazım Hikmet'i yakınen görmek için Bursa'ya, gitmesi ve Nazım Hikmet'in Üsküdar ceza evine naklinden sonra da bu ceza evine giderek ziyaretinde bulunması, ilk tahkikat sırasında o akşam sarhoş olduğu için neresi olduğunu hatırlamadığını beyan ettiği evin; zabıtada verdiği ifadede; Komünist fikirli oldukları sabit olan ve nihayet memleketi terkeden Zekeriya ve Sabiha Sertel'lere ait olduğunu bildirmesi ve Naci Sadullah ile birlikte onları da ziyaret etmiş bulunması -Halen kendisine isnat edilen suçun birer delili olmakla beraber- bunların şahsında komünizme karşı duyduğu hayranlığı ifade etmesi bakımından mahkemenin kanaatine müessir olabilecek birer karîne mahiyetinde görülmüştür.

İkinci Katagoriye tefrik edilen Muharrem Sır'a gelince:

Muharrem Sır'ın 1947 senesinde Tire'de Kemal Salgın, Veysel Özdeş ve Sami Tunar ile arkadaşlık ettiği, bunların komünizm lehindeki fikirlerine yakinen vakıf olduğu,

1949 veya 1950 senelerinde Tire'ye gelmiş olan ve komünistlikten mahkûm edilen Fadıl isimdeki şahısla Toptepe mevkiinde neticesiz kaldığı anlaşılan bir toplantı yaptıkları sabit ise de müdafaaten dermeyan ettiği veçhile bunların arasına; haklarında komünist olduklarına dair çıkan şayianın sıhhatini tahkik maksadiyle girdiğini iddia etmekte ve bu hususta ileri sürdüğü şahit Ali Ülker ve Adnan Berik'in şahadetine nazaran bu iddiası kısmen teeyyüt etmektedir. Fakat mumaileyh bu hususta edindiği kanaati ne bu şahıslara ve ne de alâkalı mercilere bildirmiş değildir.

Şükrü Dinsel tarafından Veysel Öndeş'in verdiği malûmata istinaden komünist sempatizanı olarak vasıflandırılan Muharrem Sır'ın bundan sonra Tire veya İzmir'de mesbuk bir faaliyet veya hareketi tesbit edilmemiştir.

Üçüncü katagoriye ait olan maznunlardan İbrahim Önol'a gelince:

1947 senesinde Tire'ye gelip burada yedi ay kadar kaldıktan sonra Çeşme Sıhhat memurluğuna tayin edilen, 1953 senesine kadar burada kalan ve ondan sonra tevkif edildiği tarihe kadar Kınık Sıhhat memurluğunda bulunan İbrahim Önol'un Tire'de kaldığı müddet zarfında komünizmle ilgili her hangi bir faaliyeti mevcut değildir.

Şükrü Dinsel'in ifadesinde:

«... Ve şimdi hatırladığıma göre bir sıhhat memuru ile Muharrem Sır'ın Veysel'e bağlı olarak hücre faaliyetinde bulunduklarını duymuştum.» tarzında naklen vaki ifadesi bir delil kıymetinde mütalâaya müsait görülmemiştir. Çünkü Veysel Öndeş ve arkadaşlarının bu tarihte kanaat ve fikirleri henüz tebellür etmediği ve hareketlerinin yalnız birbirleri arasında komünizmi övmekten ibaret bulunduğu yukarıda delillere istinaden izah edilmiştir.

Üçüncü katagoriye ayrılan maznunların ikincisi olan Hamdi Alevtaş'a gelince;

Samsun'dan İstanbul'a müteveccihen hareket eden vapurun Sinob'a uğraması vesilesiyle yol arkadaşı bulunan bir gediklinin verdiği malûmat üzerine kendisini eski bir arkadaşlığın hatırasına hürmeten Sinop ceza evini ziyaret etmiş bulunan maznunlardan Mes'ut Anar'ın davetine icabetle tahliyesinden sonra 1950 senesinde İzmir'e gelen ve Mes'ut Anar'ın kendisine vaki olan müzaheretiyle iş hayatına atılan Hamdi Alevtaş'ın Gizli Komünist partisine dahil olduğunu ve kanuna aykırı bir takım faaliyetler gösterdiğini te'yit eden, tek delil Şükrü Dinsel'in İbrahim Topçuoğlu'ndan naklen :

«... İbrahim Topçuoğlu'nun bana ifade ettiğini göre kendisi Hamdi Alevtaş ve Mes'ut Anar'dan müteşekkil bir hücre kurmuş.»

Demiş bulunmasından ibarettir.

Üçünaü katagoriye ayrılan maznunların sonuncusu ve üçüncüsü olan ve gayrı mevkuf bulunan Halit Varlı'nın iddia edilen suç ile alâkasını te'yit edecek hiç bir delile tesadüf edilmemiştir.

Binaenaleyh maznunlardan :

1 — İbrahim Sırrı Topçuoğlu

2 — Kâzım Topçuoğlu

3 — Kemal Salgın

4 — Veysel Öndeş

5 — Ertuğrul Kesirli'nin,

Hareketleri Türk Ceza Kanununun 141 inci maddesinin, 1 numaralı fıkrasının ilk bendine ve 2 numaralı fıkrasına;

6 — Sami Tunar,

7 — Mehmet Güvençli,

8 — Ahmet Faik Özalyanalk'ın.

Hareketleri Türk Ceza Kanununun 142 inci maddesinin 1 inci fıkrasına,

9 — Muammer Erol,

10 — Mes'ut Anar,
11 — Hamdi Alevtaş,

Hakkındaki deliller vazifedar mahkemece taktir olunmak üzere hareketleri Türk Ceza Kanununun 141 inci maddesinin 2 inci fıkrasına,

Temas eden ahvalden bulunmasına mebni İzmir Ağır Ceza Mahkemesinde duruşmaları icra kılınmak üzere haklarında son tahkikatın açılmasına ve mevkufen mahkemeye izamlarına,

12 — Maznun Muharrem Sır'ın hareketi 1947 senesinde Tire'de maznun Kemal Salgın ve Veysel Öndeş'in komünizm lehindeki sözlerine fikren temayül mahiyetinde kabul edilebilse dahi bu cihet suç teşkil edemiyeceğine ve bu tarihten sonra ise mesbuk hiç bir hareket ve faaliyeti tesbit edilmemiş bulunmasına,

13 — Maznun İbrahim Önol 1947 senesinde yedi ay Tire'de kalmış ve bu müddet zarfında komünizm lehinde hiç bir hareket ve faaliyeti tesbit edilmemiş ve Tire'den ayrıldıktan sonra da kezalik kanuna aykırı bir hareketi meşhut bulunmamış olmasına,

14 — Maznun Halit Varlı'nın suç ile alâkasını te'yit eden hiç bir delil mevcut bulunmamasına,

Mebni bunların da muhakemesinin men'ine ve mevkuf bulunan maznun Muharrem Sır ile İbrahim Önol başka sebeple mevkuf değilseler tahliyelerine,

İlk tahkikat sırasında 20.11.1959 tarihli kararla 6733 sayılı kanunun 30 uncu maddesi mucibince **iş bu davanın tahkiki müddetince neşir yasağı** karar altına alınmış ve bu karar halen kaldırılmamış bulunmasına göre bu hususta ayrıca karar ittihazına mahal olmadığına ve C. Müddei Umumiliğince bu cihete temas eden taleple maznunlardan Muharrem Sır ve İbrahim Önol haklarında mesbuk talebin reddine, diğerleri hakkında talep veçhile ve ceza

muhakemeleri usulü kanununun 123, 196 ve 200 ncü maddeleri mucibince karar verildi. 27.4.1959

Kâtip 542 27.4.1959 Hakim 4310

Kararın men'i muhakeme
ve tahliyeye ait kısmı
berayi tetkik asliye
ceza hakimliğine
27.4.1959
Hakim 4310

Maznunlardan Halit Varlı hakkında men'i muhakeme kararı usul ve kanuna uygun bulunmakla tastikine,

Diğer maznun Muharrem Sır ve İbrahim Önol hakkında verilen men'i muhakeme kararı ile tahliye kararının dosya münderecatına göre ademi tastikine ve evrakın sorgu hakimliğine iadesine karar verildi. 28.4.1959

As. Ceza Hakimi
6484

ZEYİL KARAR

27.4.1959 tarih ve 959/77 sayılı karara zeyildir :

Maznunlardan Muharrem Sır ve İbrahim Önol haklarında müttehaz men'i muhakeme ve tahliye karar nöbetçi Asliye Ceza hakimliğince (Dosya münderecatına) kaydı ile tastik edilmemiş olmasına mebni adı geçen her iki maznunun durumu yeni baştan tetkik olundu ve gereği düşünüldü :

Esas kararın kendilerine taallûk eden kısmında tesbit ve esbabı mücibesinde de tahlil olunduğu veçhile maznun Muharrem Sır 1947 senesinde maznun Kemal Salgın

ve Veysel Öndeş'in komünizm lehinde fikirlerine mütemayil bir durum takınmış,

Diğer maznun İbrahim Önol'da 1947 senesinde yedi ay Tire'de kaldığı müddet zarfında maznunlardan Veysel Öndeş'in işletmekte bulunduğu berber dükkânı üzerindeki odada hususî mahiyette sıhhiyecilik yaparken Veysel Öndeş'le temas etmiş ve Veysel Öndeş'in zabıtaca mesbuk ifadesindeki beyanatına göre komünizmi över mahiyette bazı sözler söylemiştir.

Bu itibarla her iki maznunun suç tarihinde mer'i kanuna göre durumları tetkik edilmek ve bilhassa Türk Ceza Kanununun 102 inci maddesinin üçüncü bendi ile 5677 sayılı kanun hükümleri vazifedar mahkemece süratle tetkik ve nazara alınmak üzere Muharrem Sır ve İbrahim Önol haklarında Türk Ceza Kanununun 142 inci maddesinin birinci fıkrasına tevfikan son tahkikatın açılmasına, duruşmalarının İzmir Ağır Ceza Mahkemesinde mevkufen icrasına ceza muhakemeleri usulü kanununun 196 ve 200 üncü maddeleri mucibince karar verildi.

Kâtip 542 29.4.1959 Hakim 4310

MAHKEME GİZLİ YAPILACAK

Savcıya söz verildi. Savcı ayağa kalkarak bu dava rejim aleyhi br davadır, propaganda yapmaları ve herhangi bir olayın çıkması bakımından mahkemenin kapalı yapılmasını talep ederim dedi.

Mahkeme reisi benden başlamak üzere ne diyeceğimizi sordu.

Reisin bu sorusu üzerine, daha evvel bize tebliğ edilen ve mahkemede açık olarak okunan Sorgu ve Sevk Hakimi iddianamesine karşı evvela cevap ve savunma niteliğinde olan yazımı okuyarak mahkemenize verece-

ğim ve devamında da son sözümü söyleyeceğim, dedim ve şu yazıyı okudum.

27.5.1959

Muhterem Hakimler,

Sayın Reis Bey,

Huzurunuza aslı olmayan ağır bir ithamla getirildim.

11 yıl önce 1947 yılında İzmir'den gönderildiğim İstanbul'a Ağırceza Mahkemesinde aynı isnat ve tertibin hesabını vererek beraat ettim. Sosyalist partileri kuruluşu hesabını orada verdim. Kanun yoluyla kurulmuş ve kapatılmış çalışmalar için muhakeme olduk, beraat ettik.

Huzurunuzda okunan sorgu hakimi kararında Türkiye Sosyalist Partisi İzmir şubesini kapatmış ve görünürde siyasî hayattan uzaklaşmış bulunmaktadır. Bu uzaklaşmanın görünüşten ibaret olduğu, gerçekten bundan sonra komünist hücreleri kurmak, bu hücreleri sevk ve idaresini ve aralarındaki irtibatı temin etmek gibi bir faaliyeti devam ettirmesiyle anlaşılmaktadır, denilmektedir.

Bu iddianın hiç bir kanıtı yoktur. Sayın sorgu hakiminin bu kanaati sorguya dahi çekemediği Şükrü Dinsel **namındaki şahsın hazırlıktaki maznun ifadesine istinat** etmektedir. Bu maznun ifadesi tanık ifadesi olarak geçerli değildir.

Yine bu kararda sorgu hakimi siyasî biyografisi yukarda çizilen İbrahim Sırrı Topçuoğlu diye yazıyor. Bari (Sırrı)yı parantez içine alsa. Nüfus kaydımda yoktur, ama iktidarlar benim istediğim demokratik düzen kurmamış, daima tertiplere baş vurmuş ve polis başını sabıkadan kaldırmamış ve kırk yıl sonra bugün dahi huzurunuza 1932 yılından kalma ve İbrahim (Sırrı) Topçuoğlu ünvanla sevk etmektedir. Ben çocukluğumdan beri ve nüfusumda yalnız İbrahim Topçuoğlu olarak kayıtlı iken polisin 40 yıl önce sendika kurma davasında kullandığım Sırrı isminde

bu ısrarı nasıl bir ruhla benim sicilimi tertiplemekte olduğunun açık bir kanıtıdır. Çok acıdır ki ülkemizde geçen 43 yıllık hayatım sürekli bu zihniyetin kurbanı olmuş ve Rusya'da tahsil etmiş olmam, Türkiye'de sosyal demokrasinin kurulması ve komünist şöhretim hilekâr ve sahtekârların istismar kaynağı olmuştur. 1932'de İşçi Cemiyeti Sendikasını kurduk, istismar ettiler, mahkûm ettiler. Şimdi sendikalar harıl harıl çalışıyor.

1932 yılında bu istismarın kurbanı, 1947 yılında bu istismarın kurbanı ve 1958 yılında yine bu istismarın kurbanı olarak huzurunuzda bulunuyorum. Bütün sosyal demokrasiyi kurmuş ülkelerde sol tandanslı partiler serbesttir, biz ne yaptık?

Ömrümü tamamlamaya çalıştığım İzmir şehrinde 43 yıl içinde her zaman değişen iktidarlar, polis müdürleri, kısım şefleri ve beni takibe memur polislerin karakteri, ahlâkı, tutumu ve terfilerine gereken gayretlerine göre takibata uğradık. Istıraplara düçâr olduk. Maddî ve manevî büyük yıkım ve çoluk çocuğumla birlikte felâketlere sürüklendim.

Bir vatandaşın yaşama hakkına bu kadar darbeler indirmek kimsenin hakkı değildir. Vatandaşı ezmek yasalarımızın hiç bir maddesine girmez. 6-7 Eylül tahribatı gösterdi ki iktidar bir emir verirse, kapıkulları bin emir telâkkî etmektedirler ve kendi keyfî davranışlarını da ekleyerek korkmadan ölüme kadar sürüklerler.

Muhterem Reis Bey,

Asıl kötü tarafı, beni takip etmek polisin aslî vazifesiyken, bu vazifeyi sorumsuz ve ne olduğu belirsiz kimselere havale etmesi. Bu suretle de resmî polisler o adamların sahte, yalan, hile ve tertipli ifadelerini bir gerçekmiş gibi şeflerine rapor etmesi ve dosyada görüleceği gibi bu sahtekârların ifadeleriyle bu sahte raporları huzurunuzda dahi desteklemeye çalışmalarıdır. Polis vazife

ve selâhiyetleri kanunu bunu men eder ama kanunsuzluk emri baştan gelmektedir. Bu resmî olmayan şahıslardan birinin ifadesini Sayın Sorgu Hakimi ele almış ve Necil Perinden olan bu şahsın hileli ifadesinin hilelerini, boşluklarını ortaya çıkararak bu sahtekârı saf dışı etmiştir. Bunu şükranla karşılıyorum ama aynı hakim tek tanık olan, daha doğrusu maznun olan Şükrü Dinsel'in ifadesiyle beni mahkemeye sevk etmiştir.

Kanunen sorguya getirilmesi gerekirken yurt dışına çıkmasına izin verilen ve bu davanın esas direğini oluşturan Millî Emniyet Ajanı Şükrü Dinsel de sorgu hakimi huzuruna getirilmiş olsaydı, onun da polisçe tertip edilmiş hileleri iftiraları parçalanacak ve bu dava ortadan kalkacaktı, fakat ne yazık ki buna olanak verilmemiş ve sorgu hakimi bu adamın hazırlıktaki ve polisin tertip ettiği uydurma ifadelerine dayanarak beni huzurunuza sevk etmiş bulunmaktadır. Çok şayanı dikkattir ki, sorgu hakimi sorguya çekemediği ve bence maznun olan Şükrü Dinsel'in polisçe tertiplenmiş ifadesiyle huzurunuza beni çıkarmaması gerekirken ısrarla çıkarmıştır.

Bu şahsın bana atfedilen ifadesinde birçok saçma ve boşluklar mevcuttur. Uydurma olduğu için de birbiriyle çelişen bu ifadesinde, ben kâh lider kâh sekreter kâh irtibatçı ve kâh basit bir hücre kurucusu olarak gösteriliyorum.

Bu saçma ve hiç bir kaideye uymayan ifadesi yasal bir kanıt oluşturamaz çünkü bilimsel olarak ve hele iddia edilen gizli teşkilâtta bir lider hücre kurmaz. Bir hücre mensubu kongresiz ve mıntıkalara, vilâyet merkezlerine yükselmeden lider olmaz. Bu kadar saçma ve tertipli ifadelerle şahsiyetime hücum ediliyor ve bunu da hem sayın savcı ve hem de sorgu hakimi kabulleniyor.

Hiç bir delili, yazılı vesikası olmayan bu saçma ifade huzurunuzda parçalanacaktır ama ne zaman. Maddî ma-

nevî birçok ıstıraplara uğratıldıktan sonra; 6-7 Eylül'de komünistler 6 ay tutulup bırakıldı, tazminat verildi mi?

Muhterem Reis Bey, bu dava bir olay bir vaka veya bir cürmü meşhut değildir, ortada olup gelen olay sırf Kıbrıs sorunu yaygara ve kargaşasına getirip ve hiç bir dahlim yok iken 22-23 Haziran 1958 gecesi saat 1,5'da evim basılarak karakola götüren ve karakol karakol gezdirerek insanlık ve sağlık kurallarına uymayan hücrelerde bin bir şekil işkence ve ıstırapla 17 gün tutan polis makamları tevkifin nedenlerini bilahare yaratmışlardır.

Gazetelere 10 kişi toplantı halinde yakalandı. Konsolosluklara bomba atacak suikastçiler şeklinde beyanlar verilerek büyük puntolu yayınlar yaptırıldı ve bir tertip varmış gibi halka duyuruldu, gösterildi.

Halbuki bu iki şahsı kullanarak isnat etmeye çalıştıkları suç dahi sekiz yıl önceki takip raporlarının tarihini taşımaktadır. Bu ayıp bir şeydir. Vakasız, kanıtsız, kararsız kanunlar çiğnenerek bir insanı tutup yalnız bir yönünü göstermek o yönüne hücum etmek ve diğer taraflarını göstermemek vazifeli makamlar için yanlış bir tutumdur. Kanunda savcı maznunun leh ve aleyhinde delilleri eşitlik içinde toplar, denilmektedir.

Benim geniş bir çevrem, halkla geniş bir ilişki ve işbirliğim vardır. Polis bu yönümü savcıdan dahi gizlemiştir diye kendimi teselli edemiyorum, çünkü savcılık leh ve aleyhte delil toplayan bir müessesedir, eğer benim şahsiyetim olduğu gibi ortaya konsaydı, savcılık benim sanat ve iş hayatımda büyük topluluklarla ilgilenir olduğumu ve bunlar arasında iddia edildiği gibi fabrikalarda tesisler yaptığımı, hiç suç işlemediğimi tespit edecektir ve savcılığın bunu etmesi gerekti.

Çok dikkat çekicidir ki ben muazzam insan topluluğu içinde suç işlemedim, kimseyi kandırmadım da, sahtekârlığı meslek edinmiş olduğu dosya münderecatından

belli Necil Perinden gibi ve meyhanelerde kör kütük sarhoş olan bir iki sahtekâra mı kendimi kaptırdım, hünerimi gösterdim. Komünist teşkilâtına girmesi için dilekçe yazdırdım, terfî için uğraşan polis Ahmet Sivrioğlu ve komiser Sabahattin'in meyhane sefalarına mı kandım?

Ben bu kadar basit insan mıyım? Yüksek makamınıza benim hayatım, iş çevrem ve yalnız 10 yıllık işlerimi arz edeceğim. Görülecektir ki binlerce insanla beraber iş yaptım. Ben işçi davasını kanunlar çerçevesi içinde mütalâa ettim. Sosyalist Partide bunların mücadelesini yaptım. Böyle bir adam olan ben İzmir'in sayılı 5 adet tütün ve üzüm mağazasında elektrik ve makine tesisleri ve yıllarca nezaretlerini yaptım. Buralarda işçi sendika kuruluşları vardır. Bu işçi kuruluşları beni tanır ve bilirler.

2 adet iplik ve dokuma fabrikası,
2 adet yağ ve sabun fabrikası,
1 adet nişasta fabrikası,
1 adet yünlü mensucat apre fabrikası,
5 adet muhtelif ev kooperatiflerine ait, yüzlerce evin tesisatlarını yaptım. Saydığım bütün bu muazzam iş sahamda yüzlerce ve binlerce işçi çalıştırdım, onlarla her gün dertleştim. 1932 yılında işçi sendikası kurmaya çalıştım. 1946'da sosyalist partiler ve sendikaların kurulmasında kurucu olarak hizmet ettim. 1951 yılında TSP İzmir vilâyet şubesini kurdum. Bunlar daima emniyetin gözü önünde cereyan etmiştir. Bugün ise 7 yıl önce kurduğum sosyalist partisi kuruluşu ve faaliyetini gizli komünist faaliyeti diye suçlanıyorum.

Bu kadar geniş ilişkimde kimseyi kandıramadım da polise satılmış bir iki sahtekârı mı yetenekli ve güvenilir gördüm, olmaz böyle şey. Terfî etmek isteyen, polis veya komiserlerin uydurması ifadeleriyle komünist diye yakaladıkları millî emniyet ajanı Şükrü Dinsel'i dahi hücreye tıkmışlar ve ifade imzalaması karşılığı serbest bırakmış-

lardır. Oysa dosya tetkik edilince görülecektir ki, bu adamların imzaladıkları ifadelerle ve kendileri de dahil asıl suçu teşvik eden onlar, suç işleyen onlar ve yine muhbir ve tanık da onlar.

İşte dav a bundan ibarettir. Bu kapıkullarıdır ki düzende daima kargaşa yaratılmaktadır.

Bunlardan biri kanun dahilinde kurulmuş Türkiye Sosyalist Partisi genel merkezine müracaatı üzerine 1950 yılında tanıdığım ve parti binası içinde birkaç ay beraber bulunduğum ve başka hiç bir ilişiğim olmayan Şükrü Dinsel'dir. Bu adam millî emniyet ajanıdır. Buna bir diyeceğim yok, ajanlığını yapıyor ama imzaladığı ifadede hücre kuruyor, suç işliyor. Kanun suçluyu takibe müsait ama suç işlemeye kapalıdır. O ise suç işledi, yanımızda olması gerekirdi. İstedik, savcılık onu getirmedi.

Diğeri yıllardır iş ilişkilerinde bulunduğum ve birçok kâtip değiştiren bir tüccarın yazıhanesinde birkaç yıl çalışmış ve sonra Bulgaristan'dan kovulduğu gibi buradan da kovulmuş Necil Perinden'dir.

Hakkımda delil, şahit ve her şey işte bu iki şahittir ve bu iki şahıs polisle işbirliği ederek benim Rusya'da okumuş olmamı, 1932 yılında Sendikalist teşkilâtın sabıkasını taşımamı ve Türkiye Sosyalist Partisi'nin Kurucuları arasında bulunmamı kendilerine fayda temin edecek, sahte beyan ve iftiralarına zemin teşkil edecek bir vasıta, bir istismar kaynağı olarak kullanmışlardır.

Başsavcı Radi Okbay, bomba atacaklar yaygarasıyle evlerden toplattığı kimseleri, İstanbul gibi İzmir'i tahripte maske olarak kullanmak istemiş ve bomba meselesini yutturamayıp, İzmir'de tahribat yaptıramayınca. Gazetelerde yaydıkları bomba atacaklarla ilgili tertipli takibe, ADEMİ TAKİP kararı (yani takipsizlik) kararı vermiş, fakat bir komünist tevkifatı olmadığı halde davanın komünizm mevzuatı içinde mütalâa edilmesi gibi yuvarlak sözle

sorgu hakimine tutuklatmış ve hem de 6 ay sonra. Olmaz böyle şey. Yurdumuzda yaşayan her vatandaşın bir insanlığı, haysiyet ve şerefi vardır. Sahte beyan, iftira ve tertiple bir dava kurulamaz. Bir şahsın kanaati ve tek ifadesi delil teşkil etmez. Bana yapılan isnatlar uydurmadır. Cebir, hile ve tertip eseridir. Mahkememiz esnasında bütün bunlar gözlerinizin önüne serilecektir. Ancak bu kadar haksızlıklarla yoğrularak huzurunuza getirilen bu davanın halk önünde ve açık mahkemede görülmesini isterdim. Çünkü halk yalan dolu yayınla aldatılmış ve biz kötülenmiş durumdayız. Nasıl ki Mahkemenizde bile bizi suçlayan suçlama, ve halka duyurulan bizi suçlama açık olarak yapıldı, bunlara karşı savunmamız da açık olarak yapılmalıdır. Savcının ileri sürdüğü korunma sakıncası da yersizdir, devlet korumadan aciz değildir. Mahkemenin aleni olarak yapılmasını isterim, dedim.

Diğer tutuklular da bu isteğe katıldılar, Avukatlar da açıklık demokrasinin gereğidir, dediler Amma Mahkeme Savcının isteğine uyarak duruşmaların kapalı olarak yapılmasına karar verdi.

SALON BOŞALTILIYOR ve KAPILAR KAPANIYOR

Salon boşaltılmaya başlayınca Gazete fotoğrafçıları acele olarak birkaç poz çekerek salondan çıktılar ve kapılar kapandı.

Bundan sonra sorular sorulmaya başlandı ve bilâhare poliste ve sorgu hakimliğinde alınmış ifadelerim okundu, bu ifadelerde birkaç sokulmuş noktalara işaret ederek o kısımları reddettim ve diğer kısımları zaten biyografimden ibaretti, kabul ettim. Zaten bu ifadelerimde de bütün isnatları reddetmiş ve kabul etmemiştim. Nihayet savcının da birkaç sorusundan sonra sorgum bitmiş-

ti. Saat de 12,25'e gelmiş olduğundan saat 15 de tekrar duruşmanın devamına karar verildi.

Saat 15'de celse açılınca sorgu sırası Kâzım Topçuoğlu'nundu. Sorguya çekildi, ifadeleri okundu. Bu ifadeler itham ve itiraflarla doluydu. Kâzım Topçuoğlu bu yazıların polis tarafından tertiplenip kendisine zorla imzalatıldığını ve bu ithamları kendisinin yapmadığını bildirdi. Hakiki ifadesini mahkemeye izah etti. Söylediklerini kâtip yazıyordu. (kâtip tarafından yazılan Kâzım Topçuoğlu'nun) ifadesi şöyleydi:

İddia edildiği gibi hiç bir suretle komünizm lehine çalışmadım, hücre teşekküllerine dahil olmadım ve hücre arasında irtibat temin etmedim. Sosyalist Partisi'ndeyken tanıdığım Şükrü Dinsel bana çok yakınlık gösteriyordu. 1952 yılı sonlarında beni evine davet etti, evdeki yemekten sonra Şule gazinosuna giderdik. O zaman bekâr olduğum için bu davetlere gidiyordum. Bu münasebetle Şükrü Dinsel bugünkü rejimin kötülüklerinden ve bugünkü rejimdeki partilerin halk için çalışmadığından söz ederek halk hükümetleri kurulmasının gerektiğini söylüyordu. Ben sadece dinliyordum. Ben Şükrü Dinsel'in bu telkinlerine karşı ses çıkarmayıp dinlerken o (sen iyi bir gençsin, fakat pek sessiz duruyorsun, biraz hareketlen) diyordu. Ben de (başımdan geçen mahkûmiyeti söz konusu yaparak susmanın daha doğru olacağını ve esasen bu gibi şeylerden anlamadığımı) söylüyordum.

Soruldu: Kemal Salgın'ı 1951 yılı sonlarında bir inşaatın boya işini, benim de elektrik işlerini aldığım bir zaman tanıdım. Bundan sonra 1952 yılında Şükrü Dinsel'in yaptırdığı binada iş dolayısıyla tanıştık. Kemal Salgın'la siyasal ve sosyal konular üzerinde konuşmadım, fikirleri hakkında bilgim yoktur. Muammer ve Necil'i tanıştırma hadisesinden sonra dava konusunu oluşturacak nitelikte hiç kimseyle ilgi ve ilişkim olmamıştır. Ko-

münist teşkil etmedim, hücre yapmadım, bu hücrelerle irtibat görevi görmedim. Komünistlik propagandası yapmadım. Kardeşim İbrahim'in bu işlerle ilgisi olduğuna dair bilgim yoktur. Yukarıdaki ifademde Şükrü Dinsel'in sosyalist Partisi'ne mensup olduğunu ifade etmek istemiştim. Ben partiye mensup değilim.

Soruldu : Ben sorgu hakimi huzurunda yine emniyet mensuplarından çekinerek vaki olmadığı halde o şekilde ifade verdim. Şimdi size duruşmada verdiğim ifade doğrudur. Sorgu hakimine verdiğim ifade doğru değildir.

Savcının sorusu üzerine : Ben Şükrü Dinsel'in evinde Ertuğrul Kesirli ile buluşup hücre teşkil etmedim ki yemin de etmiş olayım. Muammer'in ifadesinde söz ettiği gibi kendisini Necil'le tanıştırmak için daha evvel tanıştırma sebebi hakkında hiç bir şey söylemedim. Ne iş bölümü de yapılmamıştır. Ben Veysel'in ifade ettiği gibi kendisini daha evvel tanımam. Cezaevinde gördüm.

Soruldu : İkinci bir buluşma yoktur. Necil'i ben gidip Ali Dereli'nin yazıhanesinde bulup söyledim, diğerlerini Necil uydurdu.

Birçok soru cevapladıktan sonra sorgusu bitti. Saat de 17'ye gelmiş olduğundan 28.5.1959 sabah saat 9.15'e (yani ertesi güne) talik edildi. Mahkeme heyetinin davayı dikkatle elediğinin farkına vararak içim rahatladı. Arkadaşlara, bu tutum devam ederse beraat edeceğiz, demiştim.

28.5.1959 saat 9. kapı altından çağrıldık. Yine sıraya girerek ikişer ikişer kelepçelendik. Bugün Ertuğrul Kesirli ile kelepçelendim. Adliye binasında polis ve jandarma kordonu her tarafı sarmıştı. Dışarısı çok kalabalık olduğu halde adliye binasında çok az insan vardı. Polis adliye binasına kimseyi sokmuyor. Mahkeme salonuna girdik. Kelepçeler çözüldü ve yerimize geçtik. Hakimler yerlerini aldılar. Reis Celal Varol, 1. Aza Reşat Sosyal, 2. Aza Me-

liha Yalazar, Savcı Orhan Tan, Kâtip Vusat Vurmaz, (1 kız ve 2 erkek stajyer avukat) vardı.

Ertuğrul Kesirlinin sorgusu yapıldı ve bu arada polis ifadesi okundu.

Şöyle yazılı idi :

ERTUĞRUL KESİRLİ :

Aslen İzmirli olup, halen İstanbul'da Sarıyer Sefir Sokak Sürek apartmanı 2 numarada Kat 1, Numara 1 de oturup Büyükdere İnhisarlar kibrit fabrikası muhasebe servisinde çalışır İsmail Hakkı oğlu 1332'de Fatma'dan doğma evli, ilk okul mezunu, Ertuğrul Kesirlinin maznun sıfatiyle alınan ifadesidir. **25.8.1958**

S — Aile birliğiniz ve askere alınıncaya kadar olan hayatınız hakkında bilgi veriniz.

C — Aile birliğimiz, esas olarak on kişiden ibarettir Babam İsmail Hakkı İstanbul Eyüp'te sulh hakimi iken öldü, kardeşlerimden Nebahat ve Orhan İzmir'de Türkân Ankara'da, Kemal Eskişehir ve Raife, Nazmiye, Nesrinden ibaret olan kardeşlerim de İstanbul'dadırlar. Annem Fatma 1339, babam ise 1927 veya 1928 yıllarında öldüler. Ben, Melek isminde bir kızla 1939 yılında evlendim, bu evliliğimizden üç çocuğumuz var. Ailem İstanbul'daki adreisimizde otururlar, ilk okula İzmir'de başlamıştım. Babam İsmail Hakkı hem avukatlık yapıyor ve hem de un ticaretiyle meşgul oluyordu. 1925 yılında dört kardeş olarak İzmir Amerikan kolejinde tahsile devam ederken 1927 yılında olduğunu tahmin ettiğim şöyle bir hadise cereyan etmişti. Mektepte kızılderililerin bayramı münasebetiyle bir tören tertiplenmişti. Burada talebe olmaklığım dolayısiyle bu piyeste beni de çırılçıplak soyarak bir rol vermek istediler. Bende esasen babamın kuvvetli olan dinî akideleri ve bu vaziyetin ev-

deki durumu münasebetiyle bu piyesi terk edip hemen eve koşmuş ve akşam da babama vaziyeti anlatmıştım. Babam, artık sen O mektepte okuma diyerek beni aldı ve dumlupınar ilk okuluna kaydetti. Bu mektepte 1927 yılında ancak üç ay kadar okudum. Babam iflas etmişti memuriyet için müracaatında kendisine Eyüp Sulh Hakimliği vazifesi verildi ve maşile İstanbula gidip yerleştik. Bu sefer babam 1928 yılında ölünce daruşşafaka'ya girmek mecburiyetinde kaldım. Ve yedinci sınıfta iken mektepten firar ve yaramazlığımdan dolayı kovuldum. Bu sefer Deniz Gedikli erbaş okuluna girdim. 1932 yılında girdiğim bu mektebin son sınıfında iken 1935 yılında firar ve üste hakaretten alaya çıkarıldım. Bu suretle tahsillerimi tamamlayamadım.

S — Askerlik hizmetlerimiz hakkında malûmat veriniz.

C — 1935 yılında alaya çıkarıldığım zaman İstanbul Kasımpaşa Dalgıç grubuna er olarak verdiler. Bu hizmetim esnasında geçirdiğim bir hastalık sebebiyle sakata ayrıldım. Ve 1936 yılı Temmuz ayında raporumu alarak İzmire geldim.

S — İzmire gelişinizde hangi işlerde çalıştınız, bu yerlerde tanıdığınız eşhas hakkında malûmat veriniz.

C — İzmire gelince Önce Abdi Akev tütün deposunda kâtip olarak 5-6 ay kadar çalıştım. Bu sırada Alsancaktaki evimizi pansiyon olarak kiraya veriyorduk. Pansiyonda O vakit Necati bey isminde inhisarlarda çalışan bir zat ikâmet ediyordu. Bunun delâletiyle İzmir Çamaltı tuzlasında birbuçuk gündelik ambar kâtipliği vazifesi aldım. 1937 yılında bu yerde çalışırken bilâhare sonradan her şeyini öğrendiğim **İbrahim Topçuoğlu** ismindeki elektrikçi ile arkadaş olduk. Bekâr olmamız hesabiyle bir kaç arkadaş devamlı surette biribirimizle meşgûl oluyorduk. Bu hâl böyle devam ederken tahminime göre bir-birbuçuk

aylık bir zaman sonra **İbriham Topçuoğlu** Tuzladan ayrılıp gitti. Ben de bir müddet bu yerde çalıştıktan sonra 1938 yılında Ankara Malatya bez fabrikaları Umum Müdürlüğünde çalışan ablam Nebahatin delâletiyle Malatya bez fabrikası inşaatında 60 lira aylıkla muhasebe memuru olarak vazife alıp bu yere gittim. Bir sene sonra eşim Melek'i yanıma aldım. Bu şekilde Malatya'da çalışmakta iken 1939 yılında O arada fabrikanın kantinini de idare etmekte idim. Kâmil Karamil isminde bir arkadaşımla kavga etmem dolayısiyle fabrika müdüriyeti tarafından işime son verildi. Ve evvelce Malatya bez fabrikasında çalışan Adil ve Nail kardeşlerin tavassutları ile Ergani Bakır madeninde iş buldum. Ve bu yere gittim. Nail daha evvel Ergani Bakır madenine gitmişti. Bu sebeple zannedersem kendisine mektup yazdım. Münhel yer olduğunu öğrenince de yukarıda söylediğim gibi Erganiye gittim. Üç ay kadar çalıştıktan sonra ailemin rahatsızlığı sebebiyle 1939 yılında tekrar İzmire geldim. Ve İnhisarlar Şarap fabrikasında iş bularak girdim. Yukarıda beyan ettiğim tarihlerde ufak hatalar mevcut olabilir. Şimdi hatırladığıma göre şarap fabrikasına 1940 yılında girmiştim yukarıda beyanlarımda yanlış söylediğimi katiyetle anladım. Ben; Erganiden karımın hamileliği sebebiyle ayrıldıktan sonra o'nu İzmire getirmiş ve İzmir Toprak Mahsulleri Ofisinin bir müsabaka imtihanına iştirâkle 12.6.1940 tarihinde Toprak Mahsulleri Ofisi Polatlı işletmesinde muhasip veznedarlık vazifesi almıştım. 18.8.1941 tarihinde İzmir İnhisarlar Şarap fabrikasında işe başladım. Polatlıdan ayrılmamızın sebebi, bu yerle imtizaç edememize dayanıyordu.

S — 1941 yılında İzmire ikinci defa gelişinizde İstanbula gidinceye kadar olan zaman zarfında hangi işle meşgul bulunup, kimlerle tanıştınız bu şahısların üzerinizdeki tesirleri ne şekilde olmuştur. Bunları isim tasrih ederek etraflıca izah ediniz.

C — Yukarıda bildirdiğim gibi 18 Ağustos 1941 tarihinde İnhisarlar Şarap fabrikasında muhasebe servisinde iş almış Eşrefpaşa 645 sokak 277/1 de kayın pederime ait evde oturuyordum. **Fabrikaya gider gelirken bir gün İkiçeşmelik caddesinde Çamaltı tuzlasından tanıdığım İbrahim Topçuoğluna ikinci defa olarak rasladım.** Kendisinin İkiçeşmelikte oturduğunu Küçük Kardiçalı Handa elektrikçilik yaptığını ve arada sırada ziyaretine gelmemi söyledi. Aradan onbeş gün kadar geçti tahmin ediyorum. Kendisini dükkânında ziyaret ettim. Bundan sonra izinli olduğum günlerde yanına giderek ahbaplığımızı ilerlettim. Bu münasebetlerimiz benim ihtiyat askerliğine alınıncaya kadar devam etmişti. Bu iki senelik zaman zarfında İbrahim Topçuoğlu ilk olarak Fransız İhtilâlini ele alıp bu hususta beni iyiden iyiye tenvir ettikten sonra Fransa misali baki kalmak ve daima bu yer zikredilmek üzere grevler, fiyat artışları, işçi hareketleri, sosyalizm ve Marxsizm mevzularında müteaddit konuşmalar yapıyor ve beni yetiştiriyordu. Bu münasebetler devresinde Rusyaya ait bir kelime geçmediğini söylersem bana itimad edin bu adamlardan bidayetteki bu münasebetim esnasında Rus kelimesi veya komünizm kelimesi duymadım. Şimdi hatırladığıma göre İbrahim Topçuoğlu benim her halde zayıf tarafım olan sosyal mevzularda işliyerek sosyalizmi komünistlerin empoze ettiği şekilde zerke çalışıyordu. Zira ben tahsilimi yarıda bırakmıştım. Bana Marxsizm veya daha başka ideleri işlemelerinde fayda mülahaza etmemiş olsa gerek ki, grev ve sosyalizm mevzuu üzerinde işlene işlene **ileride ifade edeceğim gibi aşırı bir sendikalist oldum.** İbrahim Topçuoğlu bu beyanlarına ilâveten zamanında Fransızlara ait olan Alsancak - Aydın Demiryollarında işçilere grev yaptırdıklarını, fakat şimdi yani 1941 - 1943 arası buna imkân bulunmadığını, **kanunî mevzuatın buna hiç müsait bulunmadığını etraflıca izah ediyordu.**

Bende zamanla bunun kuvvetli tesiri altında kalarak kendisinin her söylediğini can kulağı ile dinliyordum. 21.1.1944 tarihinde ihtiyatlık hizmeti için askere alındım. Bu vazifemi Afyon mühimmat deposunda ifa ile 21.1.1944 tarihinde terhis edildim. Tekrar İzmire dönüp şarap fabrikasındaki vazifeme başladım.

S — İhtiyat hizmetinden terhisinizden itibaren İzmirde İbrahim Topçuoğlu ve daha başka eşhasla bir parti kurmak teşebbüsünde bulundunuz mu bu fikir nasıl doğdu gerek sizin ve gerek diğer zevatın bu hususdaki düşünüş ve görüşleriniz nelerdir. Esas maksadınız ne idi. Bunu açıkça bildiriniz.

C — Şarap fabrikasında işe başladığımdan itibaren tabile İbrahim Topçuoğlu ile de dükkânında müteaddit konuşmalar yapıyordum. İbrahim benimle konuştuğu gibi O zaman dükkânının karşısında bulunan daktilo tamircisi kalemeni'nin yanında çalışan **Giritli Mustafa** sonradan tevkif edilen **Ahmet Bilge, Tahir Ağra, Şahabettin Kıvılcımlı, Murat Raci Erdemli, Hilmi Seyhan** ve **Nafiz Seyhan** isimlerindeki şahıslara da aynı şekilde konuşuyordu. Bunlarla bazen **sosyalizm ve komünizm mevzuunda münakaşalara giriştiğimiz de oluyordu.** Tabiatiyle bu durum bir mektep sınıfı havasını andırmakta idi. İbrahim Topçuoğlu, Beni yetiştirmeye devam ederken her sene ayrı ayrı fikirler empoze etmeye başlamış, bu arada **Sosyalizmi** ve **Komünizmi her cephesiyle tetkik etmiş durumda bulunuyordum.** İbrahim Topçuoğlu, aynı fikir ve ideolojide bulunan arkadaşların birleşme zamanı geldiğini, bunları bir **araya toplamanın lüzumundan bahsediyordu.** 1945 - 1946 yıllarında çok partili siyasî hayata atılmıştı malûmdurki, 1946 seçimleri çok partili olmuştur. Bu arada yani **1945 yılında çalıştığım şarap fabrikasından tanıdığım Necati Uçakcı** ismindeki bir arkadaşım, Eşrefpaşa Bayramyerinde bir oyuncakçı dükkânı açmıştı. **Onunla da hemen**

hemen her gün konuşuyordum. Hatta bir aralık İbrahim Topçuoğlu ile de tanıştırmıştım. Necatiye İbrahimin komünist olduğu yolunda her hangi bir şey söylememiştim. Bir gün Necati ile konuşurken bana, sosyal Demokrat partisinin İzmirde açmak istediği şubesini kurmak istediğini ve benim de kendisine yardımcı olabilmemi söyledi. Parti kuruluşu hakkında etraflıca bilgim olmadığını da Necati Uçakçı bu hususdaki bilgi ve teferruatı ikmal için eskiden arkadaşı olup İstanbulda oturan ve Sosyal Demokrat Partisi Lideri bulunan Cemil Alpay adındaki arkadaşı ile istişarelerde bulunmak üzere İstanbula gitti. Ve bir gün ikisini beraberce gördüm. Şimdi pek iyi hatırlayamıyorum. Her halde o zaman buna muvaffak olamadık. Cemil Alpay İstanbula döndükten Onbeş gün sonra Necati Uçakçı kendisine mektup yazmış Cemil bey bu münasebetle İzmire geldi. Hatta kendisini vapurda ben, Necati ve İbrahim Topçuoğlu karşıladık. Bu parti işi ilk olarak doğunca vaziyeti hemen İbrahim Topçuoğluna anlattım. O da bunu kurmamız yolunda bizi teşvik etti. Bu parti kuruluşunda Cemil ile Necatinin maksadı bir siyasî partinin vücut bulması, İbrahimle benim maksadımızda aynı ideolojiye sahip komünist elemanların bir parti camiası içinde toplanması maksadına matuftu. Tabiî biz bu maksadımızı Cemil ve Necatiden son derece gizliyorduk. Bir gün ben, Necati, İbrahim Topçuoğlu ve Cemil Alpay hep beraber Ankara Palasta konuştuk Güzelyalıda bir lokantada yemek yedik ve sosyal demokrat partisinin İzmir vilâyet teşkilâtının formalitelerini ikmalle partiye resmen Eşrefpaşa 645 sokak 277/1 sayılı yerde kurarak faaliyete geçtik. İdare hey'etinde Başkanlık vazifesi bana ikinci başkanlık soyadını bilmediğim Hasan'a ve diğer vazifede Necati Uçakçıya düşmüştü. Bu hey'ette vazife alan diğer iki kişinin isimlerini bir türlü hatırlıyamıyorum zaten bu partinin idare hey'eti ve azası ancak ancak hepimiz beş kişi

idik. **İbrahm Topçuoğlunun** aza ve idare hey'etinde vazife aldığını **hatırlıyamıyorum.** Zira bunları not için bir **defterimiz falanda yoktu.** Bu partiyi kurduktan 5-10 gün sonra içlerinde **Murat Raci Erdemil'i tanıdığım üç kişi geldi bana parti hakkında muhtelif sualler sordular.** Tüzüğü incelemak üzere **alıp gittiler.** Aradan ne kadar geçti hatırlamıyorum, bir gün evime 15-20 kişi birden geldi. Bunların arasında yalnızca **Cezim Aktimuru tanıdım bir zamanlar üzüm kurumunda kantar memuru olarak çalışırken tarişin mübayalarında onun da üzümlerini almıştım.** Gelenlerden diğerlerini hiç tanımıyordum. **O gün zannedersem İbrahim Topçuoğlu** da sonradan gelip bunlara iltihak etti. İsminin **Kerim Soyka olduğunu bilâhare öğrendiğim** birisi evvela partilerin gidişatını uzun uzun anlatarak, siz işçisiniz sizin partiniz bir siyasî parti değil sosyalist partisidir dedi. **Ben, bu partinin İzmir şubesini kurdum.** Vatandaş hangi partiyi isterse oraya gitsin cevabını verdim. **Esasında İbrahim Topçuoğluda benim kurulan bu partiden çekilmemi ve sosyalist partisine intisabımı istiyordu. Onun niyeti yukarıda da söylediğim gibi, komünistleri bir araya toplamaktı.** Bu geldiğini bildirdiğim 15-20 kişilik gruptan isimlerini öğrendiğim **Şehabettin Kıvılcımlı, Osman Uzlaş, Cezim Aktimur, Kerim Soyka, Ahmet Bilge, Yusuf Etik** ve isimlerini şimdi hatırlayamadığım şahısların hepsi başkanlığını yaptığım bu partinin kapatılmasını ve kurulacak olan sosyalist partisinin kuvvetlenmesi için onlarla teşriki mesai etmemi istiyorlardı. Bu kurulması düşünülen yeni sosyalist partisi için iki ayrı tez ileri sürülüyordu. Bu arada **İbrahim Topçuoğlu Esat Adilden bahsediyor,** Kerim Soyka ve arkadaşları ise Esat Adilin Partisini istemediklerini yakında Şafik Hüsnünün bir parti kuracağını ve onun partisini kurmaz lâzım geldiğini müdafaa ediyorlardı. Bu mevzu çok münakaşalı cereyan ediyordu. **Hepsi Komünist olan bu adamların** bu bağırıp çağırmaları etrafı rahat-

sız edeceğini düşünerek kendilerine bu hususu bildirdim. Ve aralarından **seçecekleri kimselerle fuarda toplanmak üzere karar verip ayrıldılar.** Ve bu toplantıya **beni de davet ettiler.** Tahminen bir hafta sonra fuara gittim. Fuarın 9 Eylül kapısının biraz ilerisinde sol tarafta bir yerde **oturduk Kerim, Cazim, İbrahimden** başka kimse yoktu. Konuşmalar Şefik Hüsnü ve Esat Adil haklarında oldu. Ben, bu adamları tanımıyordum. Öğrendiğime göre bunlardan Esat Adil Türkiye Sosyalist Şefik Hüsnü de Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü partisini kurmuşlardı. O gün İbrahimle Kerim bu partinin münakâşası yüzünden **kavgaya başladılar.** Ben ayırmak istedi isem de bana (Sen bir şey bilmeden atılma, **bu bir davadır. Davayı bölmek olmaz)** cevabını verdiler. Netice bunlar bir türlü anlaşamadılar. Nihayet başka bir gün tekrar toplanmak üzere ayrıldık. **İbrahim, bilâhare beni Esat Adilin partisini kurmak için ikna edip buna muvaffakta oldu.** Fuârda tehire uğrayan diğer toplantı bit pazarında Katırcıoğlu ve Kantarcı olduğunda tereddüt ettiğim bir handa yapıldı. Burada tahminen elli kişi kadar vardı bu toplantı doğrudan **doğruya gizli** idi. Bu toplantıya gözlüklü yahudi veya Rum olduğunda tereddüt ettiğim bir adam riyaset adı yordu. **O da konuşmasından Şefik Hüsnü tarafını tuttuğunu ima edince İbrahimle birlikte beş altı kişilik grup burasını terkettik bu grubun yani** burayı terkeden grubun içinde Karşıyakalı **Hilmi Seyhan** ve **Nafiz Seyhan** kardeşlerde vardı. Yukarı da izahını unuttuğum bir nokta var sosyal demokrat partisinin faaliyeti sırasında evine geldiklerini bildirdiğim 15 -20 kişilik grup içinde **Şükrü Dinsel de bulunuyordu ve hep Cazim ile gelirdi. Bu adam, bütün bu faaliyetlerimiz hakkında geniş malûmata sahiptir. Kendisi bugün bunları teferruatına varıncaya kadar anlatacak kudrettedir. Biraz evvel fuarda yapılan toplantıda İbrahim Topçuoğlu ile Kerim Soyka** arasında kavgaya inkilâp eden bir münaka-

şadan bahsetmiştim. Şimdi hatırladığıma göre bu münakaşa Esat Adil, Şefik Hüsnü tartışmasından meydana gelmiş ve Kerimin **(Ben, T.K.P.) adına konuşuyorum,** diye ortaya bir rumuz atmasından meydana gelmişti.

Bu rumuzdan sonra **İbrahim buna da itiraz ederek. Sen T. K. P. adına konuşamazsın,** konuşurum münakaşası bildirdiğim gibi kavga halini almıştı ve netice alınmadan dağılmıştık. Yolda İbrahim T.K.P. nin ne olduğunu sorduğumda bunun **Türkiye Komünist Partisi olduğunu söylemişti.** Merakım sebebiyle böyle bir kurulu parti **olup olmadığı sualine İbrahimin (Var ama illegal çalışır)** cevabında bulunduğunu **şimdi iyice hatırlıyorum.** Bu **illegal** lâfını ilk defa duymuştum. Bununda manâsını sordum. Yeraltı, gizli demek olduğunu **İbrahim söyledi.** Arkasından bu kere legal diye bir kelime daha söyledi. Ve onunda açık manâsında olduğunu ifade etti. Bu şekilde konuşa konuşa küçük Kardiçalı hanındaki yazıhanesine gelmiştik. İbrahim dükkânda bana, **İzmirde komünistler arasında hizipleşme olduğunu, birinin kendi diğerininde Kerim ve Cazim tarafından idare edilen iki hizbin Türkiye Komünist partisini temsil iddiasında bulunduklarını,** Türkiye komünist partisinin **senelerce evvel feshedildiğini,** şimdi herkezin kendi içinde çalıştığını ve Kerim Cazim'i Silkip atamadığı Cazimin ise Türkiye Komünist partisini temsile selâhiyetleri olmadığını etraflıca anlattı. Ayrıca **O gün komünizm ve mahalli hücre faaliyetleri hakkında geniş izahlarda bulundu.** İki hizip arasındaki kavganın maali şu idi. Kerim Soyka ve **Cazim Aktimur Şefik Hüsnü Daymerin** Türkiye Gizli Komünist partisi lideri olarak kabul ediyorlar ve bunun İstanbulda kurmuş olduğu Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü partisini Ege bölgesinde yaymaya uğraşıyorlardı. İbrahim ise. Esas maksadı gizli komünist faaliyeti olan bu parti **kuruluşunda Kerim ve Cazimi ekarte edip** İzmir mülhakatında **kendi liderliği altında sosyalizm ve komü-**

nizmle meşgul olan bir partinin kurulması ve faaliyette bulunması arzusunda idi. Ve bunu başarmak için kuvvetli mesai sarfediyordu. Kerimle İbrahim bir taktik uyguluyordu. İkisi arasında gizli birlik vardı. Cazim ise İbrahime, emri altında bulundurduğu **5-6 komünistin** bu işi yapamıyacağı fikrinde bulunuyor ve aralarında kavga çıkıyordu. Bunların faaliyetlerindeki esas maksat şu şekilde izah olunur. **Bunlar, Legal bir parti kuruluşundan sonra aynı fikirde bulunan komünistleri bir araya toplayıp bilahere münasip zamanda yine legal olarak dağıtmak yani kanunî formalite altında resmen kapanmak, fakat hemen birden illegal yani kanun dışı -yeraltı- faaliyetinde çalışmak.** Gerek Kerim ve Cazimin ve gerekse **İbrahimle kurduğumuz partilerde faaliyetler tamamen bu şekilde olmuştur.** Netice olarak 1946 yılında **Kerim, Cazim, Murat Raci Erdemil, Osman Uzlaş;** ve şimdi isimlerini hatırlayamadığım Şerik Hüsnü Deymer grubundakiler **Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü partisinin İzmir Vilâyet** komitesini meydana getirdiler **bizde İbrahim Topçuoğlu, ben, Şükrü Edinsel, Amele Musa (Şükrünün adamı), ve isimlerini hatırlayamadığım bazı kimselerle Türkiye Sosyalist Partisi İzmir Vilâyet teşkilâtını kurduk. Merkezimiz İkiçeşmelikte Kestelli caddesindeki bir kasabın üstünde idi.** Ben, Sosyal Demokrat Partisinden ayrıldığım sırada vaziyeti Topçuoğluna söylemiştim. Buna İstanbula git, Esat Adil partiyi kurdu. Kendisine bu mektubu ver, buraya gelsin sosyalist partisini kuralım dedi. 1946 yılında İstanbula gittim. Partinin Taksimde bulunan merkezine uğradım. Esat Adili bularak İbrahimin yazmış olduğu mektubu verdim. (Memnun oldum.) dedi. Buna parti tüzüğü ve beyannameleri verdi ve bu partiyi İzmirde derhal kurun dedi. Bende evrakları alıp geldim ve İbrahime teslim ettim. Bu sırada İbrahim kanuni formaliteleri tamamladı ve yukarıda bildirdiğim gibi kurulmuş olduk. İdare hey'eti beş kişiden

ibaretti. Ve şu masalardan mürekkepti. Başkanlığı İbrahim Topçuoğlu deruhte ediyor, teşkilâtlanmayı Şükrü Dinsel, Sendika mevzuu ile de ben meşgul oluyorduk. Sekreter ve propaganda işlerini tenvir eden şahısların isimlerini şimdi bir türlü hatırlayamıyorum. Faaliyetimiz bu şekilde devam ederken Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü partisi mensuplarının tevkifi sırasında İbrahim Topçuoğlununda tevkif edildiğini ve İstanbula götürüldüğünü öğrendim. Bu sırada yanında çalışan Arap Yaşar isminde bir çocuğun İbrahimden bana haber getirmesi üzerine dükkânında bulunan iki tane elektrik saatini satarak parasını ailesine vermiştim. İstanbulda cereyan eden mahkeme neticesinde partimiz muvakkaten kapatılmıştır. Aradan tahminen bir sene geçtikten sonra İbrahim Topçuoğlu tahliye olunarak İzmire gelmişti. Vilâyete müracaatla kapatılmış ve hakkında beraat kararı alınmış olan partinin yeniden faaliyete geçirilmesini temin etti. Bu suretle ikinci defa 1950 yılında Türkiye Sosyalist Partisi İzmir Vilâyet Teşkilâtı kurulmuş oldu.

S — Yukarıdaki ifadenizde Sosyal Demokrat ve birinci defa 1946 yılında kurduğunuz Türkiye Sosyalist Partisi teşkilâtından bahsettiniz bu faaliyetler esnasında nerede çalıştınız 1950 yılında tekrar faaliyete geçirdiğiniz Türkiye Sosyalist Partisi İzmir Vilâyet Teşkilâtı hakkında bilgilerinizi etraflıca söyleyiniz.

C — 1946 yılında Sosyal Demokrat Partisi İzmir Vilâyet teşkilâtını kurduğum zaman şarap fabrikasından ayrılmış Zeytin Yağ, Susam, Patates, Bal gibi maddeler üzerinde serbest ticaret yapıyordum. T.S.P. kurulduğu zaman da aynı işte idim. 1948 yılında İbrahim Topçuoğlu tahliye edilmediği tarihte İstanbula Zeybet Şarap evine gittim. İzmirdeki parti faaliyetimiz İbrahimin tevkifi sebebiyle durmuştu. İstanbulda bir sene kadar çalıştıktan sonra tekrar İzmire geldim Karşıyakalı elektrikçi Rıfat isminde

birisi ile Gazi Bulvarında bir elektrikçi dükkânı açtı. **Rıfatı, İbrahim'in dükkânına gelişi sebebiyle tanırım. Fakat bizim gibi komünist değildir. Ayrıca şarap fabrikasında çalışmıştı.** Kendisiyle 4-5 ay kadar çalıştıktan sonra iflasa yüz tuttuk. Tekrar İstanbula gitmek mecburiyetinde kaldım. Galata da sirke ve şarap satıcılığı yapan YANİ isimli Rumla ortak olduk. Az zamanda bununla da işimiz bozuldu. 1949 senesi 10 uncu ayında İstanbul İnhisarlar Umum Müdürlüğüne müracaat ederek idarede iş talebinde bulundum. Rıfatla çalıştığımız sırada, **İbrahim hapisten çıkmıştı. Fakat her hangi bir parti faaliyetimiz olmuyordu.** Müracaatım üzerine bana Diyarbakır İnhisarlar içki fabrikasında muhasebe servisinde iş verdiler. **Temmuz 1950 ayına kadar Diyarbakırda kalacaktım sonra İzmir İnhisarlar Tütün fabrikasına naklen tayin edildim.** İzmir'e geldikten sonra İbrahim'le parti mevzuundaki faaliyetlerimiz daha da hızlandı. **İbrahim Topçuoğlu, Başkanlığı, Kâzım Topçuoğlu, sekreterliği, Şükrü Dinsel teşkilât ve propaganda ve bende sendika işlerini tedvir ediyorduk.** Daha **1947** senelerinde ilk parti kuruluşunda **Şükrü Dinsel ile çok iyi ahbap olmuşturk.** Maaile birbirimize gidip geliyorduk. Bunların çocuğu olmadığı için çocuk sevgilerini bizimkilerle tatmin ettiklerinden çok **kuvvetli bir dostluğumuz vardı.** Esasen biribirimize çok yakın oturuyorduk. Tabiî bu münasebetlerimiz sırasında evinde bulunan **kütüphanesinden istifade ettim. Şükrü'nün sosyalizm ve komünizm hakkında bilgileri çok kuvvetli** idi. Marxs'ın Sermaye adlı kitabını onun tavsiyesiyle okudum. Tabiî **yavaş yavaş sosyalizm ve komünizm hakkında gerektiği kadar bilgi sahibi olmuştum.** Bunlarla her defa buluştuğumuzda benim işçi olmam ve İzmirde bir çok iş yerinde çalışmam dolayısıyle bana sendikalar mevzuunda malûmat veriyorlar ve her yerde sendika kurmam için çalışmamı söylüyorlardı. Zira, inhisarlar da vesair

yerlerde işçi kadrosunda bulunarak muhasebe veyahut başka servislerde çalışıyordum. İstanbulda çıkan şimdi ismini hatırlayamadığım haftalık mecmualar ve partinin organı olan GERÇEK adlı gazetede sendikacılığa ait çıkan yazıları bana vererek malûmatımın artmasını temin-le partide vazife alarak sendikalarla sıkı bir işbirliği kurmamı bunların liderleriyle meşgûl olmamı ve topyekûn sendikalist hareketleri ele almamı sıkı sıkı tenbih ediyorlardı. 1946'da Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi mensuplarından bazılarının tevkifleri münasebetiyle partiden çekilmek isteğime dair olan bir hareketime İbrahim Topçuoğlu onların liderleri komünist, bizim parti reisi Esat Adilin böyle bir suçtanmahkûmiyeti yok. Bize bir şey yapamazlar. Biz **komünist partisi değiliz. Diye beni ikna etmişti.** Yukarıda bildirdiğim bu sendikacılık faaliyetim hem işime geliyor, hemde işçi arkadaşlarla yakinen temas ediyordum. Verilen talimata ve benimde uygun bulduğum hususlara göre sosyalist partisi için hiç bir kimseye evvelden haber vermiyecek işçileri evvelâ sendikalara girmeye teşvik edecek, ondan sonra sendika liderlerini Türkiye Sosyalist Partisi İzmir Vilâyet Teşkilâtına yani partimize çekmek için çalışacaktım. Bana komünist partisi hakkındaki fikirlerimin zaif olmasından bu sendika işini vermişlerdi.

S — Yukarıdaki ifadenizde 1950 yılında tekrar faaliyete geçen T.S.P. İzmir Vilâyet Teşkilâtında sendika hareketlerini idare ettiğinizi ve bu hususta faaliyet gösterdiğinizi söylediniz bu faaliyetlerinizin kanunî ve gayrı kanuni olan kısımlarını etraflıca izah ediniz.

C — İşçiler arasında sendikalara girme mevzuunda yapmış olduğum hareketlerde muvaffak oldum. Fakat hiç bir sendika liderini partiye getirmek imkânını bulamadığım için İbrahim Topçuoğlu tarafından muaheze ediliyordum. Bir adamın zorla bir yere getirilemiyeceğini, sendi-

ka başkanlarının Demokrat Parti mensubu olduklarını beyan ediyordum. Onlar ise, gayrı kanunî olan **şu yolu takibediyorlardı. Sendikaları parçalamak** ve bu suretle parti ile temasa geçirmek bu mevzuda muvaffak olduğumu yukarıda söyledim. Bunları aşağıda izah edeceğim. Diyarbakırda iken de sendika için çalıştım ve oradaki işçileri **teşkilâtlandırdım.** Fakat oradaki işçinin yüzde 95'inin dindar ve cahil olmalarından sosyalizm ve komünizm hakkında bilgileri olmamasından dolayı orada böyle bir teşkilâtı kurmak imkânsızdı. Daha açık bir ifade ile gayrî kanunî olan bu ciheti orada başaramadım. Çünkü, halkın hepsi demokrattı, fabrikada Halk Partili ancak iki kişi vardı. Cesaret edipte teşebbüse geçemedim. İzmir Tütün fabrikasındaki sendika kuruluşu sırasında bunlara sızamadım. Fakat fabrika yemekhanesinde herkesin sendika hakkında verdiği konferanslara bende iştirâk ettim. Zira bu en iyi bir yoldu. İşçi ne olursa olsun her konuşanı alkışlıyordu. Bu konuşmalara bende katıldım. Tanınmış ve alâka görmeye başlamıştım. İbrahim'den aldığım direktif üzerine Demokrat Partili olan kuruculara mücadele etmeye başladım. Ustâ işçilerle samimiyet kurarak yeni bir sendika kurmak için teşebbüse geçtim. Ve 1951 yılında olduğunu tahmin ediyorum. Muvaffak olarak tütün fabrikasında ikinci bir sendika kurduk. Şarap fabrikası da bizden görerek onlarda ikinci sendika kurdular. Bu işler ola dursun, **İbrahim Topçuoğlu,** bir gazete **çıkarmak istiyordu.** Bunun için de matbaa sahibi olan Ali Dereli isminde birisinden İbrahim Topçuoğlu şahabettin Kıvılcımlıya bir tab makinası satın aldı. Benide Şahapla samimiyet peyda ettirerek arkadaşlığımızı ilerletti. Çıkaracağımız gazeteyi işçi arcsında satacaktık. **Şahapla uzun boylu konuştuk.** Maliyet hesap edildi. 4-5 kuruşa mal oluyordu. Günde 200 kadar basacak nüshasını 10 kuruşa satarak masrafı karşılayacaktık. Tabiî bu vaziyeti sendikacı

arkadaşlara da anlattım. Onlarda kabûl ettiler. Gazete yazılar benim imzamla çıkacak, İbrahim ve Naci de yazacaklardı. Gazetenin dolması için de Şahabettin Kıvılcımlı başka gazetelerden haberler koyarak neşredecektik. Bu şekilde hareketle **SENDİKA adlı gazeteyi intişara başladık.** Bu gazetenin mesul müdürlüğünü ben deruhte ediyordum. Tabiî sahibide bendim. Gazete bir hafta kadar bu şekilde çıktı. Benim edebiyatım kuvvetli olmadığından ve başka yazı yazacak kudrette bir bilgiye sahip bulunmadığımdan (Kereste Müdürü) diye hoş bir yazı yazarak müdürle aramızın - (Fabrika Müdürü ile) açılmasına sebep oldum. Ve ertesi günde fabrikadan kovulmam mevzubahis oldu. Müdür, benim işime son verildiğini bir yazı ile ihbar etti. Fakat kanunen ihbar müddetini doldurmam lâzım geliyordu. Bu vaziyeti İstanbula giderek Umum Müdürlüğe şikâyet ettim. Ve beni İstanbul kibrit fabrikasına naklettiler. **Bu işleri başıma İbrahim Topçuoğlu açmıştı.** Kendisine vaziyeti anlattım. Çoluk çocuk İstanbulda nasıl geçinecektir. Ailem çok üzülmüştü. İbrahim de üzülüyor ne yapalım dava için her şeye katlanmak lâzımdır devrimciler maaşla çalışmıyor,. Diyordu. İstanbul'a ailece gittik. İstanbula 1952 yılının Ocak veya Şubat aylarında gittiğimizi tahmin ediyorum.

S — Türkiye Sosyalist Partisi İzmir Vilâyet teşkilâtında çalıştığınızı ve sendika mevzularında faaliyet gösterdiğinizi ifade ettiniz bu partinin çalışması yani İstanbula gidiş tarihiniz olan Şubat 1952 ayına kadar olan durumu ve geçirdiği istihaleler hakkında etraflıca malûmat veriniz.

C — Yukarıda işaret ettiğim gibi 1950 yılında İbrahim Topçuoğlu'nun müracaatı üzerine faaliyete geçmiştik. Bu kerre yerimiz Basmahane Caddesinde eski bir apartmanın üst katında bulunuyordu. **1951 yılında İbrahim Topçuoğlu Vilâyete müracaat ederek partinin idare hey'-**

etinden ayrılmış olduğuna dair dilekçe vermişti. Fakat bize de, partinin kapatılmış olduğunu yani kendisi tarafından dağıtıldığını söylüyordu. Amma kendisi yalnız olarak parti başkanlığından ayrılmıştı. **Partinin Genel Merkezce resmen kapatılması bu 1951 yılından çok sonradır.** Fakat şimdi kati olarak söyliyemem. Zira ben 1952 yılında İstanbulda bulunuyordum. Tekrar ediyorum, partinin Genel Merkezce **hangi senede kapatıldığını bilmiyorum.**

S — İbrahim Topçuoğlu'nun 1951 senesinde partinin kapatıldığı yolunda resmî müracaattan sonra gizli olarak parti içinde bir faaliyetiniz oldu mu? Olduğu takdirde bu gizli faaliyete karışan eşhas hakkında malûmat veriniz.

C — 1951 yılında **İbrahim Topçuoğlu'nun aza kifâyetsizliğinden olduğu bahanesiyle kapattığı partiden sonra kendisi bir müddet boş durmamızı etraftan hakkımızda ne gibi şeyler cereyan ettiği ve malûmat almak için bir müddet etrafı dinlememiz lâzım geldiğini söyledi. Bu sıralarda ben, Cazimaktimurla bir gün Alsancak semtinde bir kahvede konuştuk. Cazim beni kendi tarafına çekmek istiyordu.** Bana, daima dinlediğim **hücre teşkilâtından bahsederek,** kendilerine iltihak etmemi ve bir hücreye bağlanmamı müteaddit defa söyledi ise de, İbrahim Topçuoğlu tarafından olduğumdan buna yanaşmadım. İbrahim, 1951 yılı başlarında zannedersem İstanbul'a gidip geldi. Bir gün biz idare heyeti ve diğer azaları parti binasında toplıyarak uzun bir konuşma yaptı bu arada ileride bir tevkifatın mümkün olduğunu parasız bulunduğumuzdan sıkıntı çekeceğimizi ve hele **parti binası olarak kullanılan yerin kirasının verilemediğini;** bu sebeple partiyi **kapatmak zorunda kaldığını,** ileride müsait zaman zuhurunda tekrar açmanın mümkün olabileceğini, şimdilik bir uyuma devresine girilmenin zamanı olduğunu uzun uzun anlattı ve ondan sonra da bir toplantı yapmadık. Parti de dağılmış oldu. Bu son toplantıdan sonra birbiri-

mizle daha seyrek konuşmalar yapıyorduk. Bir gün **İbrahim Topçuoğlu, ben ve Şükrü Dinsel Eşrefpaşa Bayram yerinde bir kahvede oturuyorduk.** İbrahim Topçuoğlu bize hitaben (artık tamam, illegal çalışma zamanı geldi. Şimdi hareket ve faaliyete geçelim. Türkiye Gizli Komünist Partisinin hücre teşkilâtlarını yani ilk nüveyi teşkil edecek kademeden merkez komiteye doğru bir teşkilâtın kurulması lâzım) diye ısrarla söyledi. **Ben (iyi ya tamam işte üçümüz buradayız, hemen faaliyete geçelim** nasılsa aynı ideolojide ve gayede insanlarız) demem üzerine **İbrahim Topçuoğlu (Hayır, bunu Şükrünün evinde toplanıp konuşalım, önce vilâyet icra komitesi teşekkül etsin sonra kazaları ve mahalleleri size bağlayıp bende Ege bölgesini içine alan bir mahallin liderliğini yapacağım)** şeklinde beyanda bulundu. Şimdilik **Vilâyet İcra Komitesi olarak siz ve kardeşim Kâzım birlikte hareket edersiniz.** Kaza teşkilâtları kurulduğu zaman onları size bağlıyacağım ve mahallelerdeki hücre teşkilâtlanması da bittikten sonra işler tamam olacak. **Lider bulunmam dolayısıyle ait kademelerin beni katiyen bilmemeleri lâzımdır.** Cevabında bulundu. **Ve o akşam Şükrü'nün evinde toplanmak kararıyle dağıldık.** Bir Cumartesi akşamı Şükrünün evine gittiğimizde ismini hatırlayamadığım aksaçlı ihtiyarca bir şahıs çocuğu ile birlikte orada bulunuyordu. Biz bu yere yani Şükrü'nün Güzelyalıdaki evine **ben, İbrahim ve Kâzım Topçuoğlu kardeşlerle beraber gittik,** ayrıca biz bu mevzuu konuştuğumuz sırada oda içinde **Şükrünün karısı Meryem ve Şükrünün kaynanası da bulunuyorlardı. Söze İlk önce İbrahim Topçuoğlu başladı. Türkiye Gizli Komünist Partisi İzmir Merkez İcra Komitesinin veya Vilâyet Komitesinin Şükrü Dinsel Kâzım Topçuoğlu ve benim tarafımdan kurulduğunu kendisinin bunun dışında kaldığını, liderlerin hücre teşkilâtı veya komitede vazife alamıyacaklarını söyledi.** Neticede Komite Kâzım Topçu-

oğlu, Başkan, Şükrü Dinsel Teşkilâtçılık, ben de propaganda vazifelerini aldık. Bundan sonra **Şükrü Dinsel bizi başka bir odaya götürerek, O odada bulunan bir masaya ellerimizi dayatmak suretiyle yemin merasimi yaptırdı.** Şükrünün idare ettiği bu yemin merasiminde şimdi aklımda kaldığına göre (komünizm idealine sadık kalacağıma, davaya ihanet etmiyeceğime, her hangi bir yakalanma hadisesinde arkadaşlarımı ele vermiyeceğime, dava ve namusum üzerine yemin ederim) şeklinde yemin ettirdi. Ve bu toplantımız, **bir hafta sonra Şule gazinosunda toplanmak ve programlarımızı tanzim ve tesbit etmek kararıyle son buldu. Ertesi hafta Şule gazinosunda Pazar günü yaptığımız toplantıda ben, Kâzım, Şükrü, Şükrünün karısı Meryem ve kayın valdesi bulunuyordu. O akşam, kaza teşkilâtı'nın kuruluşunu tesbit ettik.** Ve İzmir'i Karşıyaka, Eşrefpaşa - İkiçeşmelik, Basmahane - Tepecik, Alsancak - Halkapınar, ve Güzelyalı olmak üzere zımnî olarak beş kaza bölgesine ayrıldık. Bu bölgelere üçerden onbeş kişi lâzım geliyordu. Halbuki partiye kayıtlı topu topu onyedi kişi kalmıştı. Uzun uğraşmalardan sonra mutemed ancak 10-11 kişi tesbit edebildik. Bu kaza hücrelerine sekreter olarak tayin ve tensip ettiğimiz şahıslardan bazılarının ismi hatırımda fakat bazılarını da hafızamı zorladığım halde bulamıyorum. **Karşıyaka kaza hücresine Hilmi Seyhanı memur** etmiş, teşkilatcısı olarak yanına kardeşi Nafiz Seyhanı bulmuş, propagandacı olarak da bir badanacı olduğunu bildiğim sarışın bir çocuğu vermemize rağmen sonradan Hilmi ve Nafiz kardeşler **Cazim Aktimur tarafından kandırılmışlar** ve O tarafa geçmişlerdir. Mahalle hücre teşkilâtını kaza hücre sekreterleri tayin ve tavzif edeceklerinden bunları ele almamıştık. Yine hatırımda kaldığını söylüyorum. Eşrefpaaşa - **İkiçeşmelik kaza mıntıkası için boyacı Kemal ve Musa tensip edilmişti.** İşte Göztepe Şule gazinosunda yaptığımız bu

toplantıda bu kararlar alındı. **Defterimiz olmadığını tahmin** ettiğimden bunların deftere işlenip işlenmediğini bilmiyorum. Yalnız şunu katıyetle söyleyebilirim ki **Şükrü Dinsel** bu kaza kuruluşunu en ufak ferdine kadar işim olarak **katiyen bilir. Malûmatına müracaat edilirse söyliyebilir** zannındayım. **Zira bu toplantıda kaza teşkilâtı için mutemed isimleri kendisi verdi.** Bizim bu faaliyetimize muvazi olarak İbrahim Topçuoğlunun bir faaliyet gösterdiğine kaniim, zira, çok müdekkik ve konuştuğu insanı kendine bend etmesini bilen bu adamın bütün hırsı bu gizli komünist partisinde liderlik rolünü kimseye kaptırmamak gibi bir iddiası vardı. İleride teşkilât yerleşir. Ve içinden kendisinden daha üstün bir adam çıkar endişesiyle hem bizlerin faaliyetini kontrol hem de komünist yetiştirmek için faaliyet göstererek yanına aldığı veya muhtelif yerlerde temas ettiği gençleri hazırlayıp duruyordu. Bu arada İstanbul veya başka yerden bu gizli faaliyetler için parti genel merkezinden yani Türkiye Sosyalist Partisi Genel Merkezinden adam gönderilip gönderilmediğini ve bizim bulunduğumuz vilâyet icra komitesindeki şahısların ayrı ayrı hücre faaliyetinde bulunduklarını bilmiyorum. Böyle bir şeyi sorup öğrenmek ideolojiye aykırı düşer Şükrü Dinsel İbrahim Topçuoğlundan evvel Cazim Aktimur, Kerim Soyka gurubunda çalışıyordu. Ve Halkapınar'da oturduğu bu çalışma müddeti zarfında, hücre faaliyetinde bulunarak bunlara bir sürü adam temin etmişti. 1947 tevkifatında Şefik Hüsnü gurupçuları mevkuf arkadaşlarına yardım maksadıyle Şükrü Dinsel vasıtasıyle para toplatmışlar ve İstanbul'a göndermişlerdi. Çok doğru bir tabiatta olan Şükrünün topladığı para ile İstanbul'da komün'ün aldığı para arasında büyük bir fark olduğundan kızarak Şükrünün bu guruptan ayrılıp Esat Adilin grubundan olan İbrahim Topçuoğlunun yanına bu sebeple girdiğini bizzat kendisinden dinlemiştim. Gerek

Kâzımın ve gerekse Şükrünün Türkiye Gizli Komünist Partisi Vilâyet icra komitesinde iken hücre faaliyetinde bulunduklarını katiyen biliyorum amma, aradan uzun yıllar geçmesi sebebiyle isimler hatırlıyamıyorum. Şule gazinosundaki toplantıdan sonra üçüncüyü **Fuarda hayvanat bahçesinin yanında bulunan bir yerde yaptık. O gün toplantıda ben, Kâzım ve Şükrü vardık.** Kaza teşkilâtı kuruluşundaki hezimetimizi münakaşa ettik ve İbrahim Topçuoğlu'ndan elinde bulundurduğu adamlardan istifade etmek kararıyle dağıldık. Ve dördüncü toplantıyı da Şükrü Dinsel'in Güzelyalıdaki **evinde yaptık.** Bu toplantıya ben, Şükrü, Kâzım ve İbrahim Topçuoğlu katılmıştık. Şükrünün karısı Meryem toplantıya iştirak etmemekle beraber, biz odada konuşurken sık sık girip çıkıyordu. O gün İbrahimden akim kalan ve muvaffak olmadığımız kaza teşkilâtı kuruluşu için komünizm mevzuunda yetişmiş şahıslar istedik. O ancak kendisinin bu faaliyetler için elinde çok za adam bulunduğunu, maksadın bizim tarafımızdan adam bulunup yetiştirilerek kuruluşun bir an evvel yapılmasına dayandığını ifade ediyordu. Bir aralık bana bu kadar zamandır yaptığınız işler hakkında bir faaliyet raporu vermeniz lâzım. **Demesi üzerine Şükrü ile aralarında münakaşa çıktı. Şükrü, ben sana yazılı hiç bir şey vermem.** Diye beyanda bulunmuştu. Bu toplantının sonuna doğru adam bulup kaza teşkilâtını ve dolayısiyle bunlar vasıtasiyle de mahalli teşkilâtların kurulması temennisinde bulunuldu. Ben hücre faaliyetinde bulunamıyacağımı, zira vaziyetimin buna müsait olmadığını, Şükrü ile İbrahim ve Kâzımın bu işi pek alâ başarabileceklerini yüzlerine söyledim. Bu şekilde haftaya toplanmak üzere toplantıya son verildi. **Bundan sonra yapılan toplantılara iştirak etmedim.** Zira yukarıda da bildirdiğim gibi **fabrikadaki kovulma hahisesi meydana gelmiş ve Şubat 1952 ayında İstanbula gitmiştim. Şükrünün evinde birinci defa toplantımızda,**

Şükrünün karısı Meryem için de bir vazife düşünmüştük. O da kadınlar arasında hücre faaliyetinde bulunacaktı. Ama, bu fikir revaç bulmadı ve ondan sonraki toplantılarda zaten bu yolda her hangi bir faaliyet gösterilmedi. Bizim bütün bu konuşmalarımızdan onun malûmatı vardı. Zira muhtelif sebeplerle yanımıza gelip gidiyordu.

S — İstanbula Şubat 1952 ayında yapmış olduğu seyahatten sonra, İstanbul'da bulunduğumuz müddet zarfında İzmir'de yapmış olduğunuz gizli faaliyeti temadi ettirip ettirmediğiniz, ettirmedinizse hangi sahalarda çalıştığınızı İzmir'den ayrılırken kimden ne şekilde ve ne faaliyetlerde bulunmak üzere talimat aldınız? bunları teferruatına varıncaya kadar bildiriniz.

C — Şüphesiz İstanbula giderken İbrahime durumu anlatmıştım. Onunda bana bakacak parası yoktu. **Gizli faaliyete İstanbul'da devamıma ait bir şey söylemedi** ise de İstanbul'daki sendikalara hûlûl etmemi ve idare heyetlerinde vazife alarak adam teminine çalışmamı talimat olarak bildirdi. Ve İstanbul'a gittim ve kibrit fabrikasında işe başladım. Sosyal demokrat partisini İzmir'de kurduğumuz **Necati Uçakçı ile İstanbul'da buluştuk.** Beraberce Kireç Burnun'da bir **evde** oturmaya başladık. **-953 yaz aylarında Şükrü Dinsel'de yerleşmek maksadıyle İstanbul'a geldi ve beni buldu.** Bu arada ben 1952 yılının Eylül ayında Diyarbakır İçki fabrikasına tayin edilmiştim. Bu yere gittiğimde İbrahim Topçuoğlu'ndan aldığım talimatla sendikaların çoğaltılması ve her mesleğin bir sendika kurması mevzularını ele aldım. Ayrıca bu sendikalarla bir sendikalar birliği meydana getirip bu birliğe diğer yakın vilâyetlerin sendikalarını iltihak işlerini sağladım. Ve sendikası bulunmayan iş yerlerinde ise derhal sendika tesisi ve bu kurulan sendika birliğinin şarkta bölgecilik olması hesabiyle Diyarbakır bölgesi adı altında toplanması işlerini tedvir ettim. İşte İbrahimin verdiği talimat

bu idi. Ben de hemen faaliyete geçip Batman rafineri tesislerinde Bitlis Tütün atölyesinde ve Gaziantep rakı fabrikasında ve diğer iş yerlerinde sendikaların kurulması için faaliyete geçtim. Ergani bakır madeninde sendika mevcut olmasına rağmen karşısındaki kuvarsan maden yerinde yoktu. Diyarbakır Sendikalar Birliğini kurduktan sonra bu yerlere giderek sendikaları teşekkül ettirecektik. Bu mahallin sendikalistleri komünizm mevzuunda bihaber, fakat sendikalizm hareketlerinde son derece ateşli idiler. Diyarbakır bölgesi de sendikalar birliğine dahil olmayan yerlerdeki işçilere birlikçe yazı yazıldı. İlk ziyareti Erganiye yaptık. Erganiden kuvarsan madenine geçtik. Burada sendikanın kurulmasını ve yapılacak formaliteyi öğrettik. Bu faaliyetlerimin hepsini mektup halinde İbrahim Topçuoğlu'na 1952 senesinde bildirdim. Diyarbakırda ancak üç ay kalmıştı. Bu kadar az zamanda diğer iş yerlerindeki sendikaları teşekkül ettirmenin imkânı yoktu. Ayrılmadan evvel birlik idare heyetine faaliyeti durdurmamalarını ve neticeden malûmat vermelerini söyledim. Ben ayrıldıktan sonra birlik faaliyeti hakkında bir kaç mektup aldı isem de bilâhare sendikalar birliği başkanlığına geçen İhsan Keskin isminde birinin bütün faaliyetleri kendine mal etmek gayesine matuf hareketi sebebiyle bir daha mektup almadım ve bende **1952 Aralık ayında İstanbul'a dönüşümden sonra onlarla alâkadar olmadım. İstanbul'a geldikten sonra İbrahimden yine talimat geliyor ve İstanbul** sendikalarında faaliyet göstermemi ve idare heyetlerinde vazife almamı bildiriyordu. Bende her sendikanın toplantılarına giderek sendikacı arkadaşlarla tanışıyordum. İstanbul sendikalarında pek faaliyet gösteremedim. **1953 yazında Şükrünün de İstanbula gelip beni bulduğunu yukarıda söylemiştim.** Kardeşi ile balıkcılık yapmak istiyordu. Bidayette Akbıyıkta annesiyle otururken bilâhare Kireç Burnun'da bir ev tuttu tabiî İzmir'deki ahbaplığımız bura-

da da devam etti. **Orada bana daima İbrahim'in iyi adam olmadığını, davadan ayrılıp patron gibi hareket ettiğini, kardeşi Kâzımın dahi kendisinden ayrıldığını söyleyip duruyordu.** Ayrıca bu ilk zamanlarda Kasımpaşadaki Tütüncüler Sendikasının iyi çalıştığını, onların hepsinin dava adamı olduğunu diğer sendikaların şi verenle anlaşmış olduklarını. fabrikadaki sendikanın yakın zamanda elimize geçmesinin temin edilmesini söylüyordu. Ben hâlâ okullanmamış yine onu dinliyordum. İşte **1953 yılının ortalarında bu faaliyette idim.** Bunun da teşviki ile fabrikada faaliyete geçtim. Orada da yani Büyükdere kibrit fabrikasında ikinci sendikayı kurdurmaya muvaffak olduğum zaman çok memnun oldu. Zira beni istediği gibi kullanıyordu. İzmirdeki evini de satıp epeyce para yapmıştı. Bu arada beş bin lira ile bir marangoza ortak olmuş geçinip gidiyordu. Bilâhare Büyükdere vapur iskelesinde bir dükkân açtı ise de bunu işletemedi. Derken Vefa'da ismini bilmediğim bir kaç usta ile mobilya atölyesi açtılarsa da bunu idare ettiremediler. İsimlerini bilmediğim İzmirîli olan bu marangoz ustaları bunu batırdılar. Şükrünün ilk geldiği zamanlarda ve benim de ikinci sendikayı kurduğumdan bir müddet sonra bir gün İbrahim Topçuoğlu fabrikaya geldi kendisi ile yukarıda söylediğim gibi hem sendika mevzuunda ve hem de bir alacak meselesinden haberleşiyorduk. Adresimi biliyordu. İstanbula mal almaya geldiğini beyan etti. Ben de gelişinde izin alarak fabrikadan çıktım. Beraberce yürüye yürüye Kireçburnuna gelirken Şükrü aleyhinde konuşmalar yaptı. İzmir'de benim de ismimin dahil olduğu bazı arkadaşları polise ihbar ettiğini söyleyince Şükrü'ye fena halde içerledim. **Akşam yanımıza Şükrü'de gelmişti. Beraberce oturduk. İkisi birbirine ima ve sezenişlerde bulundular. Akşam geç vakit İbrahim gitti.** Bunlar gittikten sonra yaptıkları bu hareket ve sözlerin manâlarını bulmaya çalıştım. Bunların dava dava diye

söyledikleri bu mudur? Cazım Şükrüyü tutar İbrahim ajan der diyerek kendi kendime hayıflandım. Ertesi gün İbrahim'i Şükrü ile beraber İzmir'e yolcu ettik. Şükrü elindeki mevcut parayı yedikten sonra 1957 yılında bir gemici tezkeresi alarak dış hatlarda çalışan vapurlara serdümen veya gemici vazifesiyle girdi. Halen burada çalışmaktadır. Ben 1956 yılında Kireçburnundan ayrılıp Sarıyere taşındım. Şükrü halen Kireçburnun'da ailesiyle ikâmet etmektedir. Bu yerde kime sorulsa evini gösterirler. 1954 yılında İbrahim Topçuoğlu bir kere daha İstanbula gelmişti. O zaman sendika mevzuu üzerinde konuşmadık. Benden ev ve ticaret işlerini düzene koymak için 5000 lira kadar faizle para aradı. Fakat O anda istediği parayı bulamadım. Fakat bir sürü mektuplar göndere göndere beni habire taciz ediyordu. Nihayet geçen sene fuarı ziyarete geldiğimizde kendisini gördüm. **Beni kandırarak ikibin lira para bulmamı sağladı.** İstanbul'a döndüğümde mevcut olan 400 lira parama ilâveten 600 lira kadar da sağdan soldan topladığım 1000 lira parayı kendisine gönderdim. Fakat arkasından daha 1500 lira temin edilmesi icabeden bonolu mektuplar gelmeye başladı. Bu sefer vaziyeti eşime açtım. O da acıyarak parasından verdiği için bin lira daha buna gönderdim. Böylece iki bin lirayı tamamladım. Bu paranın 950 lirasını iade etti. Mütebaki alacak için haftada bir yazdığım mektuba cevap gelmedi. İbrahim efendi bizim 1050 liranın üstüne oturmuştu. Sordum bu para Mopr. kasasına girdi para geldikçe iade ederler dedi. Böylece bizim müşterek davamız ve samimiyetimiz devam etti ve artık Şükrüyü görüp temas etmedim.

S — Yukarıdaki beyanlarınıza göre Türkiye Gizli Komünist partisi İzmir Merkez İcra Komitesinde ve ondan sonra da 1954 yılına kadar muhtelif yerlerdeki sendikalarda illegal faaliyette bulunduğunuz sabit olmaktadır.

Bu şekildeki faaliyetiniz, hangi tarihte son buldu bunun sebepleri nelerdir. Etraflıca izah ediniz.

C — Sosyalizm ve komünizm mevzuunda ilk faaliyetim; 1946-1947 yıllarında başlar. Bu, illegal bir faaliyettir. 1950-1951 yıllarının ortalarına kadar legal maskesi altında Türkiye sosyalist partisi İzmir Vilâyet teşkilâtında illegal bir faaliyetimizde mevcuttur. Ondan sonra yani sosyalist partisinin İbrahim Topçuoğlu tarafından kapatılmasından sonraki faaliyetlerimiz tamamen gayrî kanunidir. Bu hareketim, 1954 senesine kadar devam etmiştir. Kibrit fabrikasındaki ikinci sendika kurma faaliyetinden sonra bunlara tövbe ettim. 1954 yılında İbrahim'in İstanbula gelişinde Şükrü ile beraber bulunduğumuz bir sırada kendilerine, artık bu şekilde gayrî kanunî yollarla çalışamıyacağımı, aralarından çekileceğimi, yarın öbürgün ismimin gazetelere bir komünist olarak geçmektense iki defa intihara rıza göstereceğimi ve **üzerime düştükleri takdirde kendileri hakkında Millî Emniyet müfettişliğine ihbarda bulunacağımı açıkça söyledim. İbrahim bana Şükrü M. E. ajanıdır, buluşup konuşma sır verdikçe oda rapor yapar dedi.**

S — Türkiye Gizli Komünist Partisi İzmir Merkez İcra Komitesini kurduğunuz ve toplantılar yaptığınız sırada konuştuğunuz mevzular hakkında daha sıhhatli malûmat vermeye çalışınız. Ve O zaman faaliyette bulunduğunuz arkadaşlarınızın bugün nerede oldukları hakkındaki bilgilerinizi söyleyiniz.

C — O kısımda sorduğunuz suale etraflı malûmat verdiğimi tahmin ediyorum. **Şimdi tekrar okumanız üzerine hatırıma geldi.** Söyliyeyim. Bu toplantılardaki hücre teşkilâtlanması mevzuu konuşulduktan sonra günün siyasî gidişatı hakkında da fikir teatilerinde bulunurduk. Bilhassa **İbrahim Topçuoğlu yaptığı konuşmada Demokrat partinin gidişatını beğenmediğini, Burjuva inkilâbının yapıl-**

dığını, tarihin tekerrürden ibaret bulunup bu burjuva inkilâbından sonra halk inkilâbının olacağını ifade eder, burjuvazi inkilâbının tamamlanmasının şart olduğunu, işçi, köylü ve orta sınıfın ortadan kalkmasından sonra prolöterya inkilâbının yapılacağını ve prolüteryanın buna hazırlandığını hararetle söylerdi. Ona göre bu işler için epey zamana ihtiyaç vardı. İşte bunun için bizim şimdiden teşkilâtlanarak işçi sınıfını ele geçirmemiz lâzımgeldiği ve onları hakiki sendikalarına bağlanmalarının şart olduğunu beyanlar, benim bu işte azamî gayret ve gizlilik göstermemi hararetle telkin eder dururdu. **Bu adamlar, yani İbrahim, Şükrü, Kâzım Karl Marx'sın bütün eserlerini ezberlemişler bana daima bu gibi şeyler anlatırlardı.** Halbuki hakikat hiçte onların gördüğü gibi değildir. Bu kadar çabalamama rağmen bulunduğum fabrikalarda bir tek işçinin bu davaya yani komünizm davasına bağlı olmadığını, aksine bir dilim ekmek ve soğanla bile olsa komünizm aleyhinde bulunacaklarına kani oldum. Bana bunları teşkilâtlandırmak cazip geliyordu. İllegal de olsa bunu yaptım, fakat başkaca bir faaliyetim olmadı. İşçiler, ancak kendi aralarındaki geçimsizlikler yüzünden ikinci sendikalarını kuruyorlardı. Benim ikinci sendikaları kurmaları için işçiler üzerinde **şöyle bir taktiğim vardı. Sendikaya kayıtlı olmayan veyahut kurulu sendika idare heyetini beğenmeyen veya kendisi idare heyetine seçilemiyerek kenarda kalanlarla ayrı ayrı görüşerek, gelin bizde ayrı bir sendika kuralım. Der ve onları ikna ederek O sendikadan gayrı memnunları bir araya getirerek ikinci sendika'yı teşkil ederdim.** Benim vazifem bundan ibaretti Partiye celbedeceğim sendika liderlerini işlemek ve yetiştirmek vazifesi, daha açık bir ifade ile bunları komünistleştirmek doğrudan doğruya başta **İbrahim Topçuoğlu olmak üzere Şükrü Dinsel ve Kâzım Topçuoğlu'na düşen bir vazife idi. O zamanki mesai arkadaşlarımdan İbrahim**

İzmir'de Kâzımın ağabeysi ile arasının açık olduğunu biliyorum. Şükrü hakkında malûmat verdim. Şükrü ve Kâzıma bağlı diğer hücreler personeli hakkında her hangi bir bilgim yoktur.

S — Yukarıda bildirdiğiniz şahıslardan İstanbul veya daha başka şahitlerde faaliyet gösteren gizli bir komünist teşkilâtı ve bunların elemanları hakkında malûmatınız varmıdır? Bunları ne zaman ve nerede kimden duydunuz izah ediniz.

C — İbrahim Topçuoğlu Türkiye Sosyalist Partisi Genel Merkezi ile temaslarda bulunmak üzere İstanbula gider gelirdi. Geldiği zaman bizi topladığında şöyle talimat aldık. Böyle istiyorlar. Şeklinde isim tasrih etmeden bize gerekli talimatları verirdi. Ben ne ondan ve ne de İstanbul teşkilâtını İbrahim'den daha fazla bilen Şükrü'den isim olarak hiç bir şey alamadım. **Şükrü ile aşırı bir münasebetimiz olmasına rağmen** ve kendisininde İstanbul'da gizli bir teşekkülle alâkası olduğunu tahmin etmeme rağmen sizi temin ederim ki, bana hiç bir isimden bahsetmemiştir. **Kâzım** esasında İstanbul'u bilmez. Bunların içinde en fazla malûmata sahip Şükrü Dinsel olsa gerektir. Tekrar ediyorum, Türkiye Gizli Komünist Partisinin veya buna adam hazırlayan her hangi bir teşkilâtın faaliyeti hakkında kat'î malûmatım yoktur. Burada ne söylersem tahmini olur. Biz, Esat Adil partisine bağlı olduğumuza göre bu faaliyetlerin kökünü orada aramak icabeder tahminindeyim. İbrahim Topçuoğlunun biyografisi hakkında şu malûmata sahibim. Kendisinin Rusyada tahsil gördüğünü, Rus Teknik Üniversitesinden mezun olmasına rağmen burda kabul edilmiyor ve **Türkiye'de birinci sınıf ehliyetli** elektrik teknisyenliği sertifikasının reva görüldüğünü, komünistlikten mahkûm olduğunun bizzat kendisinden dinledim. **Ayrıca ölen karısının ve İstanbul'daki kız kardeşi Safiyenin de komünist** olduklarını ifade

etmişti. Ayrıca İbrahimden kardeşi Kâzımın komünistlikten **on seneye mahkûm olduğunu ve 1950 yılında af kanunu ile tahliye edildiğini de duymuştum.** Şükrünün kendi ifadesine göre hava subayı olarak ordu saflarına girdiğini, staj için Amerikaya gönderildiğinde uçak kazası geçirmesi sebebiyle ordudan çıkarıldığını, halen malûl maaşı aldığını, bir müddet Amerikada gezdikten sonra Türkiyeye gelip yine bir müddet işsiz kaldığını, bu arada mahkûm komünistlerden Cazim Aktimurla tanışıp onun vasıtasıyle bir çok komünist tanıdığını ve İstanbul'da bulunan bu adamlarla temaslarda bulunduğunu bizzat kendisinden dinlemiş ve evinde komünizm mevzuunda bir çok kıymetli kitapları bulunduğunu bizzat görmüştüm. Şükrünün bir ay evvel gemici teskeresi çıkardığını ve dış hatlarda çalıştığını söylemiştim. Bu herifin niyeti yurt dışına kaçmaktır. Zira karısını bir müddet terzi mektebine gönderdi. Veya dikiş yurduna bunu iyice bilemiyorum. Ondan sonra alıp hemşire ve iğnecilik kursuna soktu. Tahminime göre bu kurslar bittikten sonra kendisi gibi karısına da vapurlarda bir iş bulup bir punduna getirerek Türkiye'den firar arzuları vardır. Bunu Necati Uçakçı ismindeki arkadaşımdan duydum. Onun çok samimiyeti vardır. Necati Uçakçı halen İstanbul Kireçburnunda oturuyor ve aynı yerde oyuncakçılık yapmaktadır.

S — İzmir'de kurulan Türkiye Sosyalist Partisi teşkilâtında vazife almış eşhas hakkında daha esaslı malûmat veriniz. Zira, bu partiye kaydolan ve isimlerini bildiğiniz azalar hakkında malûmat vermemiştiniz. Bunları sıhhatli olarak bildiriniz.

C — O kısımda sorduğunuz sual ve verdiğim cevabı dinledim. Aradan uzun zaman geçtiği için pek fazla isim hatırlayamıyorum. **Ama, boyacı Kemal, banka memuru Muammar, laz Yusuf Ziya, Muzaffer Binzet, İkiçeşmelikte**

uğraşır Cafer ismindeki gençlerin ve şahısların isimlerini tanıyorum. Bunlar partiye aza idiler. Çünkü parti tüzüğünde sıyasî içtihadı ne olursa olsun her hangi bir kimsenin aza olabileceği kayıtlı bulunduğundan komünist olsun olmasın herkes girebiliyordu. **Amma azaların, hepsi komünist kimselerdi,** şimdilik bu isimleri hatırlıyorum. Bilâhare sorulduğunda aklıma gelenleri tahkikle ifade ederim.

S — Size şimdiye kadar sorduğumuz sual ve bunlara verdiğiniz cevapları okuyoruz. İfadenizde bildirmiş olduğunuz hususlarda itirazınızı mucip veya ilâvesinde fayda gördüğümüz bir husus var mıdır, olmadığı ahvalde ifadenizin doğruluğunu imzanızı atmak suretiyle tasdik ediniz.

C — Okuduğunuz ifademi dikkatle dinledim. İtirazımı mucip ve ilâve edeceğim bir nokta kalmadığını ifade ederim. Ayrıca beyanımın doğrulduğunu imzamı atmak suretiyle tasdik ediyorum.

Komiser
Kemal Aclân
İmzası

Komiser muavini
Mustafa Çetinel
İmzası

İfade Sahibi
Ertuğrul Kesirli.
İmzası

Arama Zabıt Varakası

İstanbul Üçüncü Sulh Ceza hakimliğinin 21.8.1958 gün ve arama 58/18 sayılı arama kararı ile üzerinde, işyerinde ve ikametgâhında arama yapılmasına karar verilen Ertuğrul Kesirli'nin ikametgâhı olan Sarıyer Sefir Sokak Sürek apartmanının 1 numaralı dairesine 21.8.1958 Perşembe saat 14,15 de iş yerinde yapılan aramayı müteakip gidildi: mezkür ikâmetgâh iki oda, bir mutfak ve

banyo ve yüz numaradan ibarettir. Kapıdan girişte küçük bir holdan sonra oturma odasında büfenin içinde bulunan adı geçen ait bütün eşya tetkikten geçirildi. Sonra yatak odasında da aynı işlem yapıldı ise de aramanın mevzuu ile ilgili hiç bir delil bulunmadı. Yapılan arama esnasında Ertuğrul Kesirliye bir zarar ve ziyanı olup olmadığı sorulduğunda hiç bir zarar ve ziyanım yoktur demesi üzerine işbu arama zabıt varakası mahallinde usulüne tevfiken tanzim kılınarak imza altına alındı. 21.8.1958

İst. Em. Ş. I. den
Baş Komiser Vasıf Erüştün

İst. Em. Ş: I: den
Komiser İlhan Naymanlar

Ertuğrul Kesirli

Şahit; Fuat Kaylan

Bu ifadesinde birçok atıflar bana yapılmıştı. Hayretle dinledim. Nihayet sorgu ifadesi bitti. Ne diyeceği Ertuğrul'a soruldu.

Bu ifade polisce tertiplenmiş bir ifadedir.

Beni İstanbul'dan getirdiler, 5 gün susuz ve aç polis hücrelerinde tuttuktan ve ölüm tehdidinden sonra polisin yazdığı bu ifadeyi ben imzaladım. Bu benim ifadem değildir reddediyorum, dedi.

Daha birçok soru cevaplarla bu sorgu öğleye kadar sürdü. Nihayet 12.20 gece sorgu bitti ve mahkeme 29.5.1959 Cuma gününe talik edildi.

Mahkemenin sıradan hergün sorgu yapması bizi memnun bıraktı. Birkaç gün arayla da yapabilirlerdi ama bir an önce bitirilmek istendiği anlaşılıyordu.

Öğle cezaevine gelirken eşimin cezaevinin yanında beklemekte olduğunu gördüm, selâmlaştık. Açık ve ışıklı

yerde durduğu için iyice zayıflamış olduğu görülüyordu. Çok üzüldüm. Aldığı gazeteleri bana verdi.

Cezaevi koğuşuna geldiğimizde gazeteleri inceledik. Bunlarda dünkü mahkeme resimlerimiz ve altında isimlerimiz yazılıyordu. Mahkeme konuşmaları için yayın yasağı olduğu için başka hiç bir açıklama yoktu. Yazı ve resimler şunlardır:

Fotoğraftan sonra gazetelerde şunlar yazılıyordu.

9.55'de celse açıldığı zaman siyaset makamını Celal Varol işgal ediyordu. İddia makamında da savcı muavini Orhan Tan bulunuyordu. Sanıklardan ise 12'si mevcuttu. Hamdi Alevtaş isimli 13. sanığın, halen Tepecik verem hastanesinde yatmakta olduğu bildirildi.

Hüviyet tesbiti esnasında, mevcut 12 sanığın şunlar olduğu anlaşıldı: (Fotoğrafta sağdan sola)

1 — İbrahim Topçuoğlu (komünist grubunun reisi): 1323 Pazar kazası doğumlu, evli iki çocuklu, 1932'de komünistlik suçundan karısı ile birlikte dörder yıl hapis cezasına mahkûm olmuş ve cezasını İzmir cezaevinde çekmiştir.

2 — Kâzım Topçuoğlu: Reis İbrahim'in kardeşidir. Elektrik ustası, evli iki çocukludur. Bu da Erzurum askeri mahkemesince 10 yıl hapis cezasına çarptırılmış ve 1950 affından istifade ederek hapisten çıkmıştır.

3 — Ertuğrul Kesirli: 1332 İzmir doğumlu. Kibrit fabrikasında muhasebeci, evli 3 çocuğu vardır.

4 — Muammer Erol: 1927 Ödemiş doğumludur. Serbest meslek sahibi, bekârdır.

5 — Kemal Salgın: 1926 Tire doğumlu. İnşaat boyacısı, evli, üç çocukludur.

6 — İbrahim Önol: 1331 Balıkesir doğumludur. Kınık kazasında sıhhat memurudur ve evli 5 çocukludur. 1946'da hükümetin manevî şahsiyetini tahkir ve tezyiften 1 yıl iki ay hapis cezasına mahkûm olmuştur.

7 — Veysel Öndeş: 1339 Tire doğumludur. Zeytinyağcı. Evli iki çocukludur.

8 — Muharrem Sır: 1338 Tire doğumludur. Malî müşavir. Evli bir çocukludur.

9 — Sami Tunar: 1340 Tire doğumludur. İşi ticaret. Evli bir çocukludur.

10 — Mehmet Güvenç: 1929, Kemalpaşa doğumlu. Yağlı boyacı, dul, bir çocuklu.

11 — Mesut Anar: 1331 İstanbul-Eyüp doğumlu. İstanbul'da Denizyollarında elektrik zabiti. Evli 5 çocukludur (sağ dipte).

12 — Ahmet Faik Özalyanak: 1928 İzmir doğumludur. Tabela ressamı, bekârdır.

27 dakika süren hüviyet tesbitini müteakip, İzmir Sorgu Hakimliğinin kararı okunmasına geçildi. Okunması 35

dakika devam eden kararda, sanıklar suç derecelerine göre üç kategoriye ayrılmaktadırlar:

Birinci kategoriye dahil bulunan 8 sanıktan İbrahim Topçuoğlu'nun, yüksek tahsilini Rusya'da yaptığı, 1946'da kurulan Sosyalist Partisi'ne kurucu olarak katıldığı, 1950'de İzmir'de yeni bir Sosyalist Partisi kurduğu ve bir sene sonra bu partiyi kapatarak komünistler lehinde gizli çalışmalara başladığı, hücreler teşkil ettiği ileri sürülmekteydi.

Aynı kategoriye dahil bulunan Kâzım, Ertuğrul, Kemal, Veysel, Sami, Ahmet Faik ve Mehmet Güvenç de, İbrahim Topçuoğlu ile işbirliği yaparak hücreler teşkil etmek ve kurulacak gizli komünist partisi için para toplamak ve toplantılar tertip etmekle itham olunuyorlardı.

İkinci kategoriye dahil Muammer Erol, Mesut Anar ve Muharrem Sır'ın, birinci kategoriye dahil şahıslarla işbirliği yaptıkları, üçüncü kategoriye alınan İbrahim Önal ile Hamdi Alevtaş'ın da komünist fikirli kimseler oldukları açıklanıyordu.

Bundan sonra iddia makamı, hadisenin ehemmiyeti karşısında duruşmanın gizli yapılmasını talep etti. Buna başta İbrahim Topçuoğlu olmak üzere, bütün sanıklar itirazda bulundular. Fakat mahkeme, iddia makamının talebine uyarak duruşmanın gizli yapılmasını karar altına aldı.

İKİNCİ CELSE

29.5.1959, saat tam dokuzda mahkeme salonuna girdik, on dakika oturduk, önce daktilo, sonra kâtpiler dosyalarla ve sonra **Reis Celal Varol** başta olmak üzere cumhuriyet müddeiumumi muavinlerinden olup iddia makamını işgal eden **Orhan Tan,** 1. aza **Reşat Soysal,** 2. aza **Saliha Yalazağ,** katip **Vusat Vurmaz** yerlerine geçerek oturdular.

Celse açıldığında Ertuğrul Kesirli çalıştığı yerlerden

getirtmiş olduğu tayin emirleri ve giriş çıkışlarına ait vesikaları ibraz etti. Ondan sonra bugün sırası gelmiş olan Gazeteci Erol sorguya çekildi.

GAZETECİ MUAMMER EROL'UN SORGUSU

Bu adamın da polis ifadesinde bana birçok atıfları vardı. Fakat bunların işkence neticesinde polis tarafından tertip edilip imza ettirildiğini ve hakiki ifadesi olmadığını söyleyerek reddetti.

Bu suretle uydurulmuş bir yükten daha kurtuldum. Bu sırtıma binmiş olan üçüncü ağırlıktı. Birincisi **kardeşim Kâzım'**ın bir sürü uydurulmuş ifadeleri beni bastırmıştı. İkincisi **Ertuğrul Kesirli'**nin, bu adamın polis ifadesi Kâzım'ınkinden daha da baskın durumda bulunuyordu ve üçüncüsü de bugün okunan **Muammer Erol'**un ifadesidir. Bunların üçü de bu ifadeleri polisin tertipleyerek zorla imzalattığını söylemişler ve reddetmişlerdi. Bütün durum ve gidişata göre polisin ne pahasına olursa olsun beni bağlamaya ve suçlu düşürmeye çalıştığı sezilmekteydi.

Bu tertibin son iki kişisi daha kalıyordu, biri muhbir ve şahit **Şükrü Dinsel,** diğeri yine muhbir ve şahit **Necil Perinden.** Bunların da sırası gelecek.

Muammer sorgusu sırasında mahkemeye şu açıklamayı yapmıştır.

Kendisi gazeteci olmak sıfatıyle ve patronu Adnan Düvenci ile birlikte polisin 25 Haziran 1958 tarihinde 10 kişi toplantı halinde konsolosluklara bomba atacağı sırada yakalandılar şeklinde verdiği ve bu tarihte yayınlanan polis müdürü Nejdet Uğur'un beyanatında bir tertip kokusu duydukları için bu işin tahkikine memur edildiğini ve kendisi de istihbarat şefi olduğundan aslî vazifesi olduğunu, bu işin tahkikine giriştiğini, okul arkadaşları olan komiser ve tahkikat amirleri olan Kemal Ajlan ve Mustafa Yiğit ile beraber düşüp kalkmaya ve özellikle Mustafa

Yiğit'le son ana kadar beraber gazinolarda yiyip içtiği'ni adı geçen şahsın sarhoşluğu esnasında tutuklulara nasıl işkence yapıldığını ve ortada suç bulunmadığını, ifadeleri kendilerinin tertip ve isnat ettiklerinden üzüntü duyduğunu söylediğini ve burada asıl başları olarak gösterdikleri İbrahim Topçuoğlu'nun Kemer karakolunda beygir damında dövülürken kalp krizi geçirdiğini ve polis müdürü ve muavini'nin bizzat özel doktor olarak gittiklerini ve İbrahim Topçuoğlu'nu özel doktora tedavi ettirerek cezaevine teslim ettiklerini kendisine söylediğini, bir aralık kendisinin de içkinin etkisiyle biz bu olayın uydurma ve tertp olduğunu tespit ettik. Bir raporla muhalefet milletvekillerine bildireceğiz, meclise yansıtacağız. Sen de ve seninkiler de yarın adalet huzurunda bunun hesabını vereceksiniz şeklinde bir ifadeyi ağzından kaçırdığını, bunun üzerine ertesi gün yani 23 Temmuz 1958 tarihinde tevkif edilerek kendisinin 36 saat aç susuz ve uykusuz bırakılarak düzenlenen bu ifadeyi zorla imzalattıklarını mahkemeye anlattı.

Yöneltilen birçok sorulardan sonra sorgusu bitti ve saat de 12.30'a gelmiş olduğundan 3.5.1959'a yani ertesi gün sabah 9.15'e talik edildi.

Cezaevine gelirken eşimin cezaevinin yanında beklemekte olduğunu gördüm, selamlaştım..

30.5.1959, bugün tam saat 9'0 5 geçe mahkeme salonuna girdik. 9.30'da mahkeme Celal Varol başkanlığında başladı.

Gazeteci Muammer Erol mahkemeye 3 gazete ibraz etti Bunlar 25 Haziran 1958 tarihliydi! Bunlardan Yeni Asır gazetesinde; aylardan beri polisin nezareti altında olan ve içlerinde bazı sabıkalılar bulunan 10 komünist toplantı halinde yakalandı, Ekspres gazetesi de aynı anlamda bir yazı taşıyordu; İzmir gazetesi ise suikastçiler yakalandı. Kıbrıs mitingleri heyecanından yararlanarak

bazı yabancı konsoloslukara bomba atmaya hazırlanan kızıl şebeke polislerimizin uyanık davranması sonucunda toplu bir halde yakalandı şeklinde bir yazı vardı.

MUAMMER EROL, bu haberlerin gazetelere bizzat **polis müdürü Nejdet Uğur** tarafından verildiğini ve bu sanıkların bir gün önce tutuklanmış olduklarını, halbuki bütün tevkif müzekkerelerinin 8-9 Temmuz'da kesildiklerini, aradan geçen 16-17 gün içinde karakollarda kalındığını belirtti ve bu cihet zapta geçirildi.

Ondan sonra Kemal Salgın ismindeki yağlı boyacı ustası sorguya çekildi. Bu da poliste tam 17 gün kaldığını, yumruk, tekme, tokat ve falakada dövüldüğünü, polis istediğini dikte ettirerek elyazısı ile yazdırdığını ve daha sonra yine kendileri daktiloda ifade yazarak tehditle imzalattıklarını, bunun için polis ifadesini reddettiğini ve sorgu hakimine giderken ve gelirken de polis tarafından getirildiğini ve yolda ifadeni değiştirirsem yine döveceklerini bildirdiklerini, bu yüzden korku içinde ifade verdğinden sorgudaki ifadesinin bile bazı kısımlarını düzeltmeye mecbur olduğunu bildirdi.

Saat 12.20'de sorgu bitirildi. Ben avukatım olmadığından aleyhimde mevcut 2 şahit Şükrü Dinsel ve Necil Perinden'in sorguları sırasında soru sorabilmek için bunların ifadelerinin bir suretlerinin bana verilmesini mahkemeden rica ettim. Bir dilekçeyle müracaat et, verilsin, dediler. Celse pazartesi öğleden sonra tekrar devam etmek üzere tatil edildi.

1.6.1959, reis Celal Varol, 1. aza Reşat Soysal, 2. aza Meliha Yalazar, savcı Orhan Tan, kâtip Vusat Vurmaz'dan oluşan heyet saat 10'da mahkemeye başladı. Kınık sıhhîye memuru brahim Önol'un sorgusu yapıldı. Öğleden sonra Tireli Veysel Öndeş sorguya çekildi. İfadesi uzun ve açıklamalıydı. Poliste çok dövülüp işkenceye uğradığını söyleyerek ifadeyi reddetti. Tevkifini kesen sulh

hakiminde yazılmış ifadesi de aynen polis ifadesinden kopya edilmişti. Hakimlerin de dikkatini çekti. Veysel de orada bir şey konuşmadığını, polis komiseri ve hakimin bu ifadeyi düzenlediklerini söyleyerek reddetti. Sorgusu yapılarak 2.6.1959'a talik edildi.

Sabah mahkemeye gitmeden önce tanıkların ifade suretlerinin çıkarılarak tarafıma gönderilmesi için dilekçeyi müdüriyette 505 sayıda kaydettirerek gönderdim.

2.6.1959 salı, saat 9'da kapı altından çağrılarak, mahkemeye gittik ve yerlerimize oturduk. Reis Celal Varol, 1. aza Reşat Soysal, 2. aza Meliha Yalazar, savcı Orhan Tan, kâtip Vusat Vurmaz'dı.

Tireli Muharrem Sır isminde malî müşavirlik yapan şahıs sorguya çekildi. Tire'de bazı kimselerle 3 hücre kurup komünist teşkilâtta faaliyet yaptığı polis sorgusunda yazılı bulunuyordu. Tevkif eden sorgu hakimine de tevkifi sırasında aynı ifadeyi kabul ettiğini beyan ve kabul etmişti.

Ne diyeceği soruldu: Bunlar baskı ve tehdit karşısında zorla imzalattırılan, polis düzmesi ifadelerdir, reddederim, dedi. Sorgusu yapıldı ve sorular soruldu, sonunda avukatı suçu olmadığından ve olayın da 1948-49 yıllarına ait olduğundan hem zaman aşımına ve hem de eski yasaya, hem de af yasasına tabî olması dolayısıyle tahliyesini istedi. Mahkeme 20 dakika iç odaya müzakereye girdi ve neticede Muharrem Sır'ın talebi, İbrahim Önol'un da mahkemece re'sen tahliyesine ve diğer taleplerin reddine v duruşmanın 3.6.1959 saat 15'e bırakılmasına karar verdi. Akşam bu iki mevkuf tahliye oldu.

Koğuştan bir karyolayı dışarı atarak aralıkları genişlettik ve bu ilk tahliyenin polis uydurmalarına mahkemenin pek önem vermediğini ve bu davanın bir düzme olduğuna kısmen olsun kanaat getirdiğine bir işaret sayılabilirdi, bundan dolayı umut ve sevincimizi artırdı.

3.6.1959 Çarşamba, saat 15'de celse açıldı. Reis Celal Varol, 1. aza Reşat Soysal, 2. aza Meliha Yalazar, savcı Orhan Tan, kâtip Vusat Vurmaz'dı

Tireli olup İzmir'de oturan ve yedek parçacılık yapan Sami Tunar sorguya çekildi. Ağzı çok kalabalık olan ve durmadan çenesi işleyen Sami'nin hakimin kısa kesme isteklerine karşı şunu da izah edeyim şeklinde ifadeyi uzatması mahkemeye usanç vermiş ve saat 17.30'da ifadesi bitirilmişti. Avukatı olan Ömer Lütfi Doryanlı da usulsüz ve yersiz tahliye talebinde bulununca talep redredilmiş ve mahkeme 4.6.1959 saat 15'e talik edilmişti.

4.6.1959 Perşembe, saat 15.30, celse açıldı Reis Celal Varol, 1. aza Reşat Soysal 2. aza Meliha Yalazar, savcı Orhan Tan, kâtip Vusat Vurmaz'dı.

Boyacı Mehmet Güvençli sorguya çekildi. Bu şahıs meyhanelere çok gider, içer ve bu arada polis olan şahıslarla da beraber içer, arkadaşlık ederdi. Onların polis olduğunu bilmeyen bu adam, bir gece geç vakte kadar yine sivil polislerle içip hoparlörlerde Kıbrıs mitingi sesleri ve halkın heyecanı ve arkadaşları polislerin tahrikleriyle bir gün polis arkadaşının Yunanlılara savaş ilân ettik, ordu taarruza geçiyor, demesi üzerine, öyle bir şey olursa önce konsolosluklarını uçururuz, dediğini ve yine bir gün geç vakit içip meyhane kapanacağı zaman polis olan arkadaşları bahçeye çıkalım, ben şarap alayım, içelim diye bahçeye çıkardıklarını ve şarap beklerken sivil polislerin gelip burada esrar içiyorsunuz, yürüyün karakola, diye polis müdürlüğüne getirdiklerini ve orada esrar çıkmayınca işi bomba atacaktınız şekline döktüklerini ve daha sonra komünistliğe çevirdiklerini ve işkence yaparak ifade tan-

zim ve imza ettirdiklerini mahkemeye izah ederek bildirdi ve polis ifadesini reddetti.

Mahkeme 5.6.1959, saat 8.30'a talik edildi.

5.6.1959, cuma, saat 9, Reis Celal Varol başkanlığında celse açıldı.

Ahmet Özalyanak isminde tabelacı ressam sorguya çekildi. Bu adam Mehmet Güvençli'nin arkadaşı olup meyhanelere sık sık gidip ilerlermiş, o da Mehmet'in ifadesine yakın bir ifadede bulundu ve ona da dinamit atacaktınız şeklinde ifade tanzim ettirilmişti, aynı itirazla reddetti ve hakiki ifadesini verdi. Celse hastanede bulunan Hamdi Alevtaş'ın durumunun hastaneden sorulmasını ve celsenin 6.6.1959 Cumartesi saat 9'a talikini bildirdi.

Saat 9.45'de bizi arka sıraya getirdiler. Mahkeme heyeti yerine oturdu. Kapı açılarak içeri avukatlar, sanık mevkiine komorador kılıklı 3 adam ve salona birçok insan girdi. İçlerinde birçok ecnebi bulunuyordu. Etrafımıza ve ön sıralara oturdular Celse açıldı ve mahkeme heyeti dosyayı tetkik edemediği kaydıyle celseyi başka güne talik etti. Sonradan İzmir'de batan İzmir vapuru sorumlu kaptanları davası olduğu anlaşıldı. Bütün seyirciler dışarı çıktı ve kapı yine kapatıldı. İçerde 5 sivil polis ve etrafımızda nöbet bekleyen jandarmalar kaldı. Polislerin mahkemede bulunması bir terör havası estiriyordu. Sanıklardan biri bunu mahkeme sorgusu sırasında belirtmiş, reis onlar görevlidir, karşılığını vermişti. Gerçekte bu durum yasaya aykırı olması gereken bir durumdu. Sanığı yalnız jandarma muhafaza eder. Yerlerimize oturduk.

6.6.1959 cumartesi, bugün reis Celal Varol başkanlığında sorgu sırası denizyollarında gemilerde elektrikçilik yapan Mesut Anar'a gelmişti. Polis ifadesinde bir sü-

rü uydurma ve tertip ifadesi vardı. Bu ifadesinde bana da atıflar bulunuyordu. Bu ifadesinin polis tehdit ve tertibi olduğunu ve korkudan bir kısmını kendisi bir kısmını da polisin uydurduğunu, bu yüzden ifadenin doğru olmadığını ifade etti. Bu ifadeyi kabul etmediğini bildirdi. Sorgu ifadesi okundu. Orada polis ifadesini reddettiği ve doğru ifadesini verdiğini bildiriyordu. Bu fadesinde polis atfı kaldırılmıştı ve benimle ilgisi olmadığı ifade edilmişti. Suçu olmadığını ifade etmişti. Bu ifadesini aynen kabul etti ve mahkemece sorulan tamamlayıcı sorulardan sonra sorgusu bitmişti.

Savcıya ne diyeceği soruldu. Bilahare ben kalktım ve U. M. Kanunu'nun 117. maddesi açıklığında durumu tahlil ettim. Sanıkların sorgusu yapıldı, ilişkim olmadığı görülüyor. Sevkte 2 sanıktan başka kimse yoktur, bu iki sanık ayrı ayrı olay tanığıdır, bir olayın iki tanığı yoktur. Bu tanıklardan Şükrü Dinsel sanık olarak ifadesi alınmış olduğundan kendisini kurtarmak için iftiralar yapmış veya polisin düzdüğü ifadeyi imzalamış, zaten tek tanık kanıt teşkil etmez. Tanık Necil Perinden gibi, ifadesi esasen sorgu hakimi tarafından çelişkiye düşürülmüş bir yalancıdan başkaca tahliyeme engel oluşturacak hiç bir maninin olmadığını söyledim. Bunlar reis tarafından kayda geçirildi ve savcıya ne diyeceği soruldu.

TAHLİYE TALEPLERİ REDDEDİLİYOR

Savcı Orhan Tan, henüz deliller tetkik edilmemiş olduğundan talebin reddini isterim, dedi. Mahkeme hastanede bulunan Hamdi Alevtaş'ın ifadesinin hastanede alınmasına, delillerin tetkikine ve talebin reddine ve duruşmanın 10.6.19959 çarşamba gününe talikine karar verdi.

10.6.1959 çarşamba, saat 9.45, mahkeme reis Celal Varol başkanlığında başladı Hakkımızda düzenlenen po-

lis yıllık sicil tutanakları okunmaya başladı. 1950 yılına kadar birçok uydurma ve yalanlarla dolu takip ve sevk raporları okundu. Bunlar şöyle yazılıydı:

FEZLEKE

1. Şube Kısım B. 5. No. 4198, İzmir, Kasım 1958
Suç delili
   a. İhbar,
   b. Takip memuru raporları,
   c..Amme şahitleri,
   d. Maznunlarda yapılan aramada elde edilen vesaik,
   e. Maznunların ihzarı sorgularında ve sulh ceza hakimi tarafından alınan ifadelerinde birbirlerini itham ve şahsen suçu ikrar etmiş olmaları.

Giriş: Türkiye'de yasa dışı kabul edilmiş olan komünist faaliyet daima önceleri yasal bir yön altında kendini göstermiş, sonra yasa dışı alana intikal ettirilmiştir. 15. Aralık. 1946'da kapatılan TSEKP'nden sonra 1950'de TSP'nin kurulmasına kadar komünist faaliyet devam etmiş ve TSP'nin kurulması ile Türk komünistlerinden bir kısmı bu parti bünyesinde faaliyet göstermek üzere intisap etmişler ve faaliyet sarfederken bir kısmı da parti dışında kalmaya başlamışlar, bunda, kendilerini gözlemek maksadı gütmüşlerdir.

TSP kapatıldıktan sonra tekrar yasa dışı faaliyete intikal eden komünistler 1952 yılında meydana çıkarılan gizli Türkiye Komünist Partisi ile ilgili olarak yakalanıp bir kısmı Ankara Garnizon Komutanlığı 2 Nolu askerî mahkemesinin 953/17 karar, 954/33 sayılı ilâmı ile mahkûm edilmişdir. Bu davada alınan en önemli bilgi hiç şüphesiz ki Türkiye'de gizli bir komünist partisinin mevcut olduğudur ki bu husus yukarıda bildirilen mahkemenin

ilâmı ile sabit olmuş bulunmaktadır.

Komünistlerin kati inandıkları yol komünist idareye ancak sosyalist rejim yolu ile gidileceği gerçeğidir. Sosyalist bir idareden geçilmedikten sonra hakiki bir komünist rejim kurulamayacağı fikrindedirler. Sosyalist idare ile komünist idare arasında en önemli ayrım sosyalist idarenin mevzuat muvacehesinde rey'i ara usulü ile iktidara gelmiş bulunması. Komünist idarenin ise mutlak surette ihtilâl ile işbaşına gelebileceğidir. İhtilâlsiz olarak komünist iktidar asla düşünülemez. Çünkü;; komünizmde devlet umdesi mevcut değildir. Sadece bazı tanzim kaideleri fertler beyninde mevcuttur. Bunların yani tanzim kaidelerinin de reddi anarşist bir cemiyet teşekkül ettirir. Esas itibarı ile ve muhtasaran Türk komünistlerini düşünüşleri itibarı ile bakılacak olursa kendilerini üç ayrı grupta mütalaa **etmek mümkündür.**

A. HÜMANİZM TARAFTARI OLANLAR :

Bunlar tamamen bir insanlık felsefesi üzerinde dururlar. Milliyet, din, devlet, ülke ve ırk tanımazlar. İdealleri zümresinde bulunduklarına inanmaktadırlar. İdeal sahibi bulunmaları hasebiyle düşüncelerinin tatbikinin mümkün olamayacağına kanidirler. Bu bakımdan nasyonel komünistler ve Enternasyonal komünistler arasında eriyip gitmişlerdir.

B. NASYONAL KOMÜNİSTLER :

Millî bir komünist idareyi Türkiye'de tahakkuk ettirmek için gayret edenlerdir. **Bunlar, Tito Yugoslavya'sı, Gomulka Polonya'sı ve İmre Nagy Macaristan Milliyetçi komünist şekilleridir.**

C. ENTERNASYONAL KOMÜNİSTLER :

Bunlar tek dünya nazariyesini kabul ederler. Milliyet ve millî hudutlar bunlar için bahis mevzuu değildir. Millî hudutların inkarı ile harp tehlikesi ortadan kalkacağı için ebedî sulhçü imiş gibi görünürler. İnanışlarına göre harp devletler arası değil, işçi ve patron arası bir mücadeledir. Bunun içindir ki bütün dünya işçileri el ele verip patronla mücadele etmelidirler.

Durumu bu şekilde izahtan sonra kısaca komünist partisi ve çalışma ve kuruluş tarzına temas ve izah etmekte fayda vardır.

Emniyet 1'inci Şube Müdürlüğünde vazifeli komiser muavini **Sabahattin Gönenç'in 26 Aralık 1956** tarihinde İkiçeşmelik caddesinde bir komünizm propagandası olayının takkikine memur edilmesi ile başlanmıştır.

26 Aralık 1956 tarihinde Emniyet Birinci Şube Müdürlüğüne bir rapor veren aynı şube polis memurlarından **Ahmet Sivrioğlu,** İkiçeşmelik'de Nuri adlı bir şahsın meyhanesinde Nâzım Hikmet'ten şiirler okunduğunu ve komünist propagandası yapıldığını bildirmesi üzerine hadisenin tahkikine ve tevsikine Sabahattin Gönenç memur edildi.

Hadise:

Hadise Raporları Muhteviyatlarına Göre:

İzmir'de tezahür eden ve Tire ile ilgili bulunan Sami Tunar, Mehmet Güvençli, Ahmet Faik Özalyanak, Muharrem Sır, Kemal Salgın, Selçuk Oktay ve Kâzım Baştopçu arasında komünist faaliyeti olarak mütalaa edilmiş, ona göre durum tetkike bağlanmıştır. **Ancak 22.6.1958 pazar günü hadiseye bir ajan olarak katılmış olan İhsan Yüce emniyet nöbetçi müdürlüğüne müracaatla konsolosluklara atılacak bomba ihbarı yapmıştır.**

Hadiseni nehemmiyet kespetmesi üzerine elde mev-

cut malûmata istinaden bir komünist hareketi olduğu âşikar olarak anlaşılan durum üzerine **olaya re'sen el konulmuş ve 23.6.1958 pazartesi saat 22 den itibaren maznunlar yakalanmaya başlanmıştır:**

Yapılan Soruşturmada:

Kâzım Topçuoğlu 6 Temmuz 1958 tarihinde emniyet birinci şube müdürlüğüne verdiği tamamlayıcı ifadesinde, af kanunu ile tahliyesinden sonra İzmir'e geldiğini ve bir sanatı olmadığı için ağabeysi İbrahim Topçuoğlu'nun yanında çalışmaya başladığını,

İbrahim Topçuoğlu'nun yanında bulunduğu zaman içinde, Şükrü Dinsel, Ertuğrul Kesirli, Kemal Salgın, Necil Perinden'i partiden Muammer Erol ile tanıştığını, bu sırada TS Partisi İzmir şubesi açtıklarını, bu arada Şükrü Dinsel ile Ertuğrul Kesirli ile samimiyetini artırdığını ve 1953-54 senesinde Şükrü Dinsel'in kendisini evine davet ettiğini orada Ertuğrul'un da bulunduğunu ve yemekten sonra bir odaya çekilerek TK Partisini yeniden kurduklarını ve yine eski nizamname üzerine hareket edeceklerini kararlaştırdıklarını,

Kurdukları bu teşekkülün, bir yere bağlanıncaya kadar devam edeceğini, bu suretle İzmir icra komitesini teşkil ettiklerini, hücre sekreterliğini Şükrü Dinsel, propagandasını Ertuğrul Kesirli ve teşkilât işini de Kâzım Baştopçu'nun deruhte ettiğini.

Bunlar birkaç defa faaliyet hususunda toplandıklarını, bu toplantılardan birinde Şükrü Dinsel'in karısı Meryem'in Şükrü'nün yerine iştirak ettiğini,

Bir müddet sonra, Şükrü Dinsel'in kendisine 3 isim verdiğini ve bunları birbirleri ile tanıştırıp bir nüve (hücre) kurmasını istediğini, bu hücrenin, Muammer Erol, Kemal Salgın, Necil Murtaza'dan ibaret bulunduğunu, sekreterliğe Muammer Erol'un getirilmesi hususunda Şükrü Dinsel'in talimat verdiği, Kemal propaganda, Necil teşkilât,

kendisi de Muammer Erol ve Şükrü arasında irtibat yapacağını kararlaştırdıklarını ifade etmiştir.

POLİS TAKİP FEZLEKESİ

Tevkif Tarihi 14.2.1932
Dosya, İzmir Ağırceza 933/356
Karar Tarihi 16.7.1933
Karar No. 438
İttifakla, Reis, Ahmet Suat
Aza, Sabit
Aza, Remziye
2330 sayılı Af Kanunu ile Tahliye 5.11.1933
İbrahim Sırrı Topçuoğlu,

2330 sayılı Af Kanunu ile tahliye edilmiş ve Çamaltı tuzlasında çalışmaya başlamıştır.

1935 gecesi kendisi İzmir'de iken odası aranmış ve sandığın açık olduğu görülmüştür.

Yapılan soruşturmada 25.4.1935'te ölen karısı Melek'in çamaşır ve bütün eşyasını köylülere dağıtmış olduğu, sandığın bu yüzden boş olduğu tespit edilmiştir.

Burada yurda gizlice girmiş olan kız kardeşi Safiye ve Remzi Sako adındaki şahısla birlikte komünistlik tahrikatına başlamışlar, Mayıs ayında Orak Çekiç adlı mecmua çıkarıp beraber çalışmışlardır.

Beyoğlu Rum Mektebi Müdürü Reşit ile birlikte komünist beyannameleri tab ederek suçüstü yakalanmışlar ve Remzi İstanbul Ağırceza mahkemesince 4 yıl cezaya çarptırılmış, Safiye bir müddet sonra tahliye edilmiştir.

1937 yılında Tuzla yasak bölge olduğu için tam olarak kontrol edilemeyen İbrahim S. Topçuoğlu'nun takibine 2.5.1937 tarihinde son verilmiştir.

1937 yılında İzmir'e gelerek seyyar elektrikçiliğe baş-

lamış ve 1938 yılında Şark Sanayi Kumpanyasında oranın elektrikçisi olmuştur.

Bundan sonra yine serbest elektrikçiliğe başlamış ve Küçük Kardıçalı Han'da 35 numarada yazıhane açmıştır.

Bu arada Manisa'ya giderken yolda inmiş ve birçok defa Manisa'ya gitmiştir. 1945 yılında Kayseri'nin Ürgüp kazasına bir elektrik tesisatı için gidip gelmiştir. 1298 sokakta ikâmet etmiştir.

1949 yılında komünistlikten işkilli avukat M. Faiz Turhan ile ve aynı idealli Mahmut Atilla sık sık temaslar yapmıştır.

Yazıhanesine gelen Mustafa'nın Marko Paşa gazetesini götürmekte olduğu tespit edilmiştir.

1949 yılında komünistlerden Sabri Soyavar'la görüşüp 973 sokak 58 numaralı evine gitmiştir.

1950 yılında avukat M. Faiz Turhan'ın yazıhanesinde sık sık buluşmaya başlamışlardır. Mayıs ayında aynı yazıhanede komünistlerden Mesut Anar, Doğan Çetinalp toplanmaya başlamışlardır.

1950 yılı Haziran ayında Zuhal lokantasında komünistlerden Naci Sadullah ve Mesut Anar'la görüşmüş ve üçü birlikte İkinci Kordoon'da 27 numaralı Seda Yetkin'in bar dükkânında içki içmişlerdir.

Aynı aylarda İbrahim'in yazıhanesine gelen komünistlerden Emin Bilecan ile birlikte Altın Park'a giderek ev bulmak üzere emlâk komisyoncusuyla konuşmuşlardır.

1950 yılında Aralık ayında komünistlerden Şükrü Dinsel ve eşi İbrahim'in yazıhanesine gelmişler ve o sırada gelen avukat Faiz Turhan'la görüşmüşlerdir.

Komünistlikten işkilli avukat Süha Göksel'in yazıhanesinde Faiz Turhan ve komünistlerden Sabahattin Batur ve İbrahim Topçuoğlu dördü birlikte bir müddet görüşmüşlerdir.

İstiklâl İlkokulu Aile Birliği toplantısında çocuklara

okutulan bir kitapta kırbaçlı subayın ifade tarzını eleştirmiş ve çocuklara olumsuz etki yapacağını söylemiştir.

Bu toplantıda birlik başkanlığına seçilmiş, birlik başkanlığı yapmıştır.

Komünist Şükrü Dinsel ile tanınmış T.S. Partisine 80 üye kaydı yapmıştır.

Şube 1 Kısım B. 5 No. 4198, İzmir Kasım 1958. Fezleke.

Okunan fezlekede beş altı kişiden komünist olarak söz edildiği duyulduğu için, buna ne diyeceğim soruldu:

Bu raporun yüzde 70'i uydurmadır, dedim. Örneğin **Esat Adil Müstecabî komünisttir, deniliyor. Sorgu yargıcının yaptığı soruşturmada komünistlikten mahkûm olmamış olduğu sevk ve takip fezlekesinde belirtilmektedir. Avukatım M. Faiz Turhan için komünisttir, deniliyor. Hiç bir sabıkası yoktur.** Bunun gibi birçok yalan ve tertipler mevcuttur. Bu kasden tertiplenmiştir. **Sırf bu yüzden avukatım huzurunuza gelip savunmamı yapamaz duruma düşürülmüştür,** dedim.

Bu arada uydurma bir ifade okunmuştu. Bu ifade cezaevine girişimizde güya bir mahkûm olan Nazım Gültekin isminde birine bazı ad ve adres ve paralar vermiş ve çıkmasına birkaç gün kalmış olduğundan gidip bu adreslere uğramasını söylemişim.

Bu, tamamen düzme ve bana mal edilmek istenen bir ifade idi. **Madem ad ve adres vermişim, savcılık ne bekliyor, takibat yapsın. Aradan sekiz ay geçtiği anlaşılıyor, ne bekleniyor, dedim. Ben 6 ay tek bir hücrede tutuldum. Değil mahkûm, yasak olduğu için gardiyan dahi hücreme girmez ve konuşmazdı. Bu adam nasıl gelmiştir. Takibat yapılsın,** dedim. Bana yakın ifade de kardeşim Kâzım'a

da atfediliyordu. O da bahçede müstakil bir odada hapsedilmiş olup kimsenin giremeyeceği bir yerde bulunduğunu ve bu yere gardiyanlardan başka bir kimsenin girmesi için 3 kapıdan geçmesi gerektiğini söyledi ve reddetti. Bir aralık **Mehmet Güvençli 2. bölümde yatarken hücresinin kapısına birinin yanaşıp konuştuğunu ve konuşmalarına ekler yaparak ve çarpıtarak bizlere atıflar yapıldığını, esasta kendisinin o adamla konuştuğunu söyledi.**

Bazı kitap müsadereleri okundu. Bu zabıtlar tevkifin 17-18 gün sonra polisçe düzenlenmiş ve yerinde ve tanıklar huzurunda yapılmadığı görülüyordu. İlgililer yasa dışı işlem yapıldığını bildirdiler. Daha sonra tahliye talebinde bulunduk. Mahkeme 13.6.1959 cumartesi gününe talike ve tahliyelerin reddine karar verdi.

13.6.1959 cumartesi, saat 10,5, celse reis Celal Varol'un başkanlığında açıldı. Kamuran Bahar adında biri tanık olarak dinlendi. Bu tanık yağlı boyacılık yaparken boyacı Kemal Ahmet ve Mehmet'le tanışmış, onlarla meyhanede ve işyerlerinde konuşmuş, polis nezaretine alınarak bir müddet tutulmuş ve ifade tanzim ettirilerek serbest bırakılmış.

Verdiği ifadelerde bazı ifadelerin eklendiğini bildirdi ve ifadesini verdi.

Mahkeme hastaneye yazı yazılmasına, tanık ve muhbir Şükrü Dinsel ve Necil Perinden'in celbine, tanık Hüsnü Oskay'ın celbine ve mahkemenin 22.6.1959 pazartesi gününe talikine karar verdi.

Kurban bayramı olduğundan cezaevine kurbanlık koyunlar geldi. Her gün 4-5 koyun kesiliyor. Bizim bahçe kanlar içinde. Bayram dolayısıyle 18.6.1959 perşembe günü ziyaret kabul edildi. Eşim ve çocuklarla konuştum.

ailem biraz rahatsız, çok zayıfladı. Baş dönmesi yapıyormuş, ilâç almasını ve kendine iyi bakmasını tembih ettim.

Aleyhime olan tanık ifadelerinin suretini 1.6.1959 tarihinde dilekçeyle istemiştim. Çıkaramadıklarını bahane ederek tanığı getirmemek yönüne gitme eğilimi görününce ben ifade için tanık geri kalmasın, ifadesini yetişmezse almam dedim. Reis de kâtibe Necil'in ifadesi yetişir, çıkartın; Şükrü gelmezse daha sonra onun da ifadesini verirsiniz dedi. **16.6.1959 Necil'in yalnız hazırlıktaki ifadesi geldi, sorgudaki ifadesi gönderilmedi** ve dilekçemin arkasına ifadelerden vazgeçtim ibaresi yazılarak imzalamam isteniyordu, tanığın getirilmesine engel oluşturmamak şartıyle ifadelerin verilmesini istiyorum diye yazdım altına ve imzaladım.

22.6.1959, saat 9.20'da celse Reis Celal Varol başkanlığında açıldı.

Hamdi Alevtaş adındaki sanık hastaneden duruşmaya gelmişti. İlk olarak Hamdi'nin sorgusu yapıldı. Poliste vermiş olduğu ifadede okundu, bunda bana bazı atıfları görünüyor ve 16 maddelik sorulu cevaplı bir cetvelin başında benim adım yazılı bulunuyordu. Reis Hamdi'ye ne diyeceğini sordu: Sanık Hamdi Alevtaş bu ifadenin kanunsuz olarak polisler tarafından düzenlenip yazıldığını ve kendisinin kan kusa kusa işkence ve ıstırap içinde imzalamak zorunda kaldığından, bunun için bu ifadeyi reddettiğini, bunu sorgu yargıcına da söyledim, o dosyada ifadem vardır. Ben hiç bir siyasî konuşma ve anlaşma yapmadım demesi üzerine sorgu hakimliği ifadesi okundu. Orada polis ifadesini reddettiğini bildirip normal ifade verdiğini ifade ediyordu, kabul etti. Okunan ifade şöyleydi:

Sorgu Hakimliğindeki ifade: Polisin düzenleyip bana imzalattığı ifadeyi reddediyorum. Şükrü Dinsel ve İbrahim Topçuoğlu'nu bana Mesut Anar tanıştırdı. TSP'ni kurmuş olduklarını söyledi. Partiye girmedim ve ben İbrahim Topçuoğlu'nu Mesut'la tanıştırmadım. Aramızda siyasî bir anlaşma yoktur, diye yazılı idi.

NECİL PERİNDEN'İN İFADESİ

Tanık Necil Perinden'e geçildi Bu tanık Bulgar göçmeni olduğunu, orada malları müsadere edildiğinden komünistlere düşman olduğunu, burada çalıştığı adamın benimle iş yapmakta olduğundan bu adamın yanına gidip geldiğimi, bugün o adamın torunu olan Mehmet Dereli ile 500 lira alacağımdan dolayı atıştığımı, arkamdan Mehmet Dereli'nin, bu adam komünisttir, hapiste yatmıştır demesi üzerine gidip polislerden Ali Rıza ve Nuri'ye ihbar ettiğini ve onlardan aldığı direktifle ondan sonra hareket ettiğini ifade etti. Hazırlıkta, sorguda verdiği ifadesi okundu.

POLİSE İHBAR İFADESİ ŞÖYLE TESPİT EDİLMİŞTİ:

Şahit: Necil Murtaza'nın (Perinden) nin hazırlık tahkikatı sırasında alınmış olan ifadesi suretidir.

S — Doğum tarihinizden itibaren Göçmen olarak Türkiye'ye gelişinize kadar olan hayatınız hakkında kısaca malûmat veriniz.

C — Ben Bulgaristan Türklerindenim 1934 senesinde Bulgaristan'ın Gornecumaya vilâyetine bağlı Nevekop kazasında doğdum. Babam Abdurrahman bu şehirde varlıklı bir insandı annem Emire ve ağabeyim Nedim ile Necdet adında iki kardeşim daha vardır. Bulgaristan O zaman kırallık idaresinde idi Kıral Boris'ti babam emlâk sa-

hibi idi arazisinin yarıcı tabir edilen kimselere verip ve bunun geliri ile mükemmel geçinirdik. Ben ilk tahsilimi 4 sene bu kazadak Türk mektebinde yaptım. Bu sırada İkinci Dünya harbi patlamış ve Bulgaristan Almanlar tarafından işgal edilmiş bulunduğumuz şehri işgal eden Alman kuvvetleri burada bir işgal kuvveti olarak Bulgarlara yaptıkları hareketi aynı şehrin sakini bulunan Türklere yapmamakta idiler bundan dolayı daBulgarlarda Türklere karşı bir antipati doğmakta şehirdeki Türk azınlığında ise Türk Hükümetinin takip ettiği siyaset neticesi olarak Alman işgal kuvvetlerinin müsamahasına mashar olduklarından Türkiyeye karşı hayranlık artmakta idi. Ben bu sıralarda Progimnesi adındaki Bulgar mektebine devam ettim bu mektep Orta mektep derecesindedir. İkinci dünya harbi ile beraber Bulgaristan'da geçim sıkıntısı başlamıştı, halk bundan çok şikayetçi idi ve bu sıkıntı harbin son zamanlarına doğru hat bir safhaya girdi bu sıkıntı Komünist mefküreli insanlar tarafından istismar edilmeye başlandı. Ve komünizm ilek defa çetecilik şeklinde kendisini Bulgaristan'da göstermeye başladı, dağlarda teşekkül ede çeteler zamanla şehre inerek baskınlar yapmakta ve yağmacılık etmekte idiler. Asayiş bozulmuş bir durumda idi Almanlar Bulgaristan'dan çekilmişler işgalden kurtulan Bulgar hükümeti vaziyetine hakim olamıyordu. Çeteciler Türklere ve müsevilere karşı bir şiddet politikası takip etmekte idiler. Şımarmış olan Bulgarlar Türk akaliyetine daimi surette tazyik ediyorlardı. 1944 senelerinde komünistler Bulgaristana hakim oldu ve 1945 senesinde de Ruslar Bulgaristan'a girdi. Bu suretle komünist idare Bulgaristan'da hakim olmuştu. Komünist idarenin hakim olması ile birlikte halk mahkemeleri teşekkül etti ve bu mahkemeler siyasi hüviyetlerinin tesiri ile hüküm icraya başladılar. Teşekkül etmiş olan bu mahkemelerin azalarından birinin de Bulgaristan Türklerinden cevdet Yusuf Ziya

adında birisi olduğunu hatırlıyorum Komünistler dinî müesseselere devam edenleri faşist telâkki ederek halkın bu hissini ortadan kaldırmaya ve mekteplere nüfus ederek tarih ve yurt bilgisi derslerinde komünizm propagandası yapmağa ve komünizmin Bulgaristan'da yerleşmesinin tarihi olan Eylül ayına izafeten ilk mektepte okuyan çocuklar için Septemriçe ve 18 yaşını doldurmayan kimseler içinde S.N.M. Halk Gençlik Birliği namı altında teşkilâtlar kurmaya başladılar bu teşkilâtlara gidilmek mecburi bir hadir, mekteplerde Rusça okutuluyordu Ve en mühim ders Rusça idi bu suretle komünizm fikri daha küçük yaştan itibaren herkesin aklına yerleştiriliyordu. Halkın elinde bulunan arazi devletleştirildi; bu sıralarda ağabeyim Nedim benim orta mektepten tarih hocam olan Nada adında bir Bulgar kızı ile evlendi. Bunun bu hareketi aile muhitimizde tasvip edilmedi. Fakat Nada Nahide adını alarak Türkleşti ben mektepte okuduğum zaman sınıfımın Müdürü olan Georgi Çofpof adında bir şahıs bizim çalışma yerlerimizi görmek maksadı ile evimize geldi benim odamda Atatürkün fotoğrafını gördü ertesi günü bile sebep Bulgar polisi tarafından nezaret altına alındım. Atatürkün fotoğrafını odamda bulundurmam suç telakki ediliyordu, ancak Sıtalinin ve Bulgar Başvekili Georgi Dimitrof'un resimlerini asabileceğim söyleniyordu. Georgi Dimitrof Bulgaristan'daki Komünist hareketini Rusyadan idare eden bir adamdı ve Bulgaristan'da komünist idaresinin yerleşmesini bu adamla birlikte Valkoçevrenkof ile Vasil Kulanuf temin etmişlerdi. Bu Georgi Dimitrof 1949 senesinde Rusya'da ölmüştü. Artık bu memlekette barınamıyacağımızı anlamamız üzerine Türkiye'ye gelmek için müracaat ettik. Müracaatımız kabul oldu.

Ben babam annem ve kardeşim Necdet Türkiye'ye gelmek için izin almıştık, fakat Nahide ile evli bulunan diğer **kardeşim Nedime karısı Bulgar asıllı** olduğu cihetle

Bulgarlar izin vermediler ve bizzaruri **O Bulgaristan'da, kaldı** halende Bulgaristan'da **Gotsedelce ilinde sokak 2 numarada oturmakta ve Türk mektebinde Öğretmenlik etmektedir** Bulgaristan'dan hareketle evvela Bilakovgrada geldik, burada bir hafta kaldık. Bulgarlar tarafından kontrola tabi tutulduk. Oradan Filibeye geçerek hududa geldik. Edirne'de Türkiye'ye geçtik. Türk makamları tarafından Alaşehirde iskân edilmemiz uygun görüldü ve iskan yerimize geldik. Alaşehirde annem oranın havası ile imtizaç edemediğinden iskân yerimizi İzmir olarak tebdil ettirdik. Ve İzmir'e geldik.

S — Türkiye'de yerleştikten sonra yaptığınız işler ve bu müddet içerisindeki durumunuz ile temaslarınız hakkında malûmat veriniz.

C — İzmire yerleştikten sonra ağabeyim Necdet Piyale makarna fabrikasında haftada 20 **ben** de Arasta sokağında 54 numarada Hiktorşaun yanında 15 lira haftalıkla çalışıyorduk. Gelirimiz 140 lira kadar idi 1951 senesinde bu para orta halli bir aile için iyi **bir** gelirdi. **Ben Viktor Şavul'**un yanında çalıştığım bu zaman içerisinde bu dükkâna **Ahmet Dağ** adında birisi gelip gitmekte idi. Ahmet Dağ kunduracılık yapmakta idi kendisi aynı dükkânda kalfa olarak çalışan Hayim adında birisi ile konuşuyordu. Bir gün Hayim dükkânda yok iken Ahmet Dağ tekrar geldi ve benim nereli olduğumu sordu Bulgaristan göçmeni olduğumu bildirmem üzerine yüzüme tuhaf tuhaf baktı ve **komünist bir idarenin** hakim olduğu Bulgaristan'dan Demokrat Türkiye'ye **gelmemi hayretle karşıladı bu adam bir komünistti kendisinin yaklaşma tarzından teşkilâtlı bir çalışması olduğunu zannederim.** Ben durumu polis Alirızaya anlattım. O da hadiseyi tam tevsik edebilmek için benimle Ahmet Dağın dost olmamızı söyledi. Bunun üzerine ben kendisi ile arkadaşlık etmeye başladım. Ahmet Dağ Rus taraftarı idi. Bu hadise bu şe-

kilde ceryan ederken kendisi hastalandı Viktorşavulün işi bozuldu ben oradan ayrıldım. Ali Dereli adında birinin yanına girdim yine Ahmet Dağ ile Alirızanın talimatı dairesinde konuşmak istiyordum. Kendisini aradığımda **Oğlu Tufanda bilinmedik bir sebepten babasının hapsedildiğini söyledi** yeni çalıştığım Ali Dereli yaşlı bir adamdı, ben dükkânın acemisiydim, bu sıralarda Ali Dereli bir kaçakçılık hadisesinden tevkif olununca dükkân benim üzerime kaldı idareyi güçlükle temin edebiliyordum. Para azdı bu sırada bir defterde İbrahim Topçuoğlu adındaki ismin Ali Dereliye **1500 Lira** borçlu olduğunu gördüm ve bu parayı tahsile çalıştım. Kendisini **aradım ve buldum,** fakat sözü geçenden parayı alamıyordum. Bir gün ben dükkânda Ali Derelinin torunu **Mehmet Dereli** ile otururken **İbrahim Topçuoğlu geldi ve bir ticarî meseleden münakâşa ettiler.** İbrahim Topçuoğlu'nun gitmesinden sonra **Mehmet Dereli bu adamın komünist olduğunu söyledi. Ben durumu birinci şube memurlarından Alirıza ve Nuriye anlattım. Onlar da bu adamla temasımı devam ettirmemi söylediler.** Ali Dereli hapishaneden çıkmış, İbrahim Topçuoğlu sık sık kendisini ziyarete geliyordu, aralarında anlaşıyorlardı ve **ortak ticaretleri vardır.** Bir gün ben dükkânda yalnızken İbrahim Topçuoğlu geldi benim **göçmen olduğumu biliyordu** fakat buna rağmen nereli olduğumu sordu tahsilimi tahkik etti, nerede okuduğumu öğrendi ve neden Türkiye'ye geldiğimi araştırdı, ben de bütün malımızın zabtedildiğinden Türkiye'ye gelmek mecburiyetinde kaldığımızı anlattım. Bunun üzerine O Malın kıymeti yok herkes çalışıp kazanır dedi. Ve kendisinin Moskovada tahsil yaptığını O zaman bir çok komünist ileri gelenleri ile görüştüğünü hayatın orada bambaşka olduğunu **komünist idarede tam bir müsavatın mevcut olduğunu herkesin aynı haklara sahip bulunduğunu anlattı.** Ve Bulgaristan'da halin böyle olmadığını söyledi. Ben bütün bun-

ları bildiğimi fakat **komünist rejimindeki kanunların sıkılığından tahammül edemediğimi** söylemem üzerine kitap okuyup okumadığımı sordu ben de okudu isem de tadbikatı kitaba uymadığını bildirdim. Bunun üzerine Topçuoğlu Bulgar hükümetinin yeni teşekkül ettiğini bunların zamanla olacağını söyledi. **Ben kendisine daha yakın olabilmek için ve bu adamın hakiki maksadını ortaya koymak üzere Moskova ve Leningırata gittiğimi oralarını beğendiğimi söyledim.** Bunun üzerine İbrahim benimle ilgilendi. Nasıl gittiğimi sordu Bulgaristan'da okurken 14 **talebe seçildiğini** bunların arasında ikide Türk bulunduğunu bunlardan birinin ben olduğumu ve bu suretle Rusyaya girdiğimi yalandan anlattım. O buna inanmıştı, bundan sonra kendisi ile temaslarımız devam etti, bir gün İbrahim bana **Necil biz bir parti kuruyoruz istersen gel senide kayıt edelim** sonra bildiğin tanıdığın iyi arkadaşları varsa onlarıda getir konuşalım dedi **ben bunun ne partisi olduğunu böyle bir işe girmem için düşünmem lâzım geldiğini söyledim,** bunun üzerine istediğim kadar düşünmemi karar verdikten sonra kendisinin bana lâzım geleni anlatacağını söyledi. Ben vaziyeti ertesi günü **vazifeli memurlara resmen yazılı ihbar ettim.** Bana düşünmeden bu teklifi kabul etmem hususunda resmî makamlar talimat verdi. Ertesi günü İbrahim Topçuoğluna telefon edip kabul ettiğimi bildirdim. O da beni **akşam üstü dükkânına davet etti gittim. Bana bir kâğıt vererek hayatımı yazmamı istedi.** Yazdıklarım **adım soyadım doğum yerim ve tarihim baba ana adlarım kardeşlerimin adları, tahsil durumum** ve komünist teşekkülere kayıtlı olup olmadığım komünist memleketlere seyahatlerim idi ayrıyeten Türkiyede İbrahim Topçuoğlunu tanıdığımı **yeni teşekkül edecek bu partide her zaman ve kuvvetle çalışacağımı teahhüt ettiğim mahiyette idi. Bu vesika bütün partililere doldurulan bir vesika idi zannediyorum.** Ondan sonra İbrahim beni tebrik etti

ve o sırada **odaya giren bir şahsı kardeşi Kâzım Topçuoğlu olarak bana takdim etti. Kâzım Topçuoğlu benim M. Kemalettin caddesine** doğru ikinci durağa doğru yürümemi kendisinin de geleceğini söyledi, gittim arkamdan Kâzım geldi ve bana Rusça olarak **zıhrestov** (merhaba demektir) dedi, mukabele ettim Kâzım Topçuoğlu yeni kurulan partimizde 4 kişilik bir gurup olarak çalışacağımızı gurup reisinin kendisi olduğunu bundan sonra yapılacak olan toplantıların yer ve vaktini İbrahim Topçuoğlu tarafından bana bildirileceğini ve çok mahrem çalışmamız iktiza ettiğini söyledi. Aradan bir müddet geçtikten sonra **İbrahim Topçuoğlu bana akşama bir toplantı** yapılacağını ve hava kararınca Gümrük önü otobüs durağında bulunmamı söyledi gittim, biraz sonra Kâzım Topçuoğlu geldi ve kendisini takip etmemi söyledi. **Gümrük önünden ikinci kordon yolu ile heykele doğru gittik,** ara sokaklardan iki kişi daha çıktı fakat bunlar aniden kayboldular bunun üzerine toplantıyı yapamadık. Bilâhare polis korkusundan bu toplantının yapılamadığı anlaşıldı. İkinci toplantı bundan bir hafta kadar sonra oldu. Toplantı yeri **Montrö meydanı idi, mahiyeti tanışmak ve vazife taksimi idi. Kâzım bu dört kişilik gurupta reis olacaktı. Muammer Erol hakkında ikinci bir şahıs sekreter vazifesini alacaktı Kemal isimli birisi ile ben ara oluyordum,** sonradan kaydedilecekler aza olacaklardı. Muammer ve Kâzımın sonradan kaydedilenler katiyyen tanımayacaklardır. Ben bu vaziyetlerden polise haberdar ettiğim Muammer kendisi müfrit bir komünist olarak tanıtmakta İstanbulda bu hareketinden dolayı yakalanıp hapsedildiğini söyleyerek kahramanlık taslamakta idi. Kâzım muvaffakiyetler temenni ederek toplantı bitti. Ben Muammerle yürüdüm Muammer Rusça olarak Eyuhnem şarkısını ıslıkla söylemeye başladı. Bu toplantıdan sonra bir daha toplantı yapılmadı. Ben toplantı mahiyeti hakkında resmi mercilere gerekli malûmatı verdim. Top-

lantılar hakkında Kâzıma sorduğumda ağabeyime sor diyordu. İbrahim'e sorduğumda ise, bana daima provekasyon olduğu birisi ihbar etmiş ikinci talimata kadar başka toplantı yok diyordu. Muammeri bankada gördüm fakat O bu mevzuda hiç konuşmuyordu, hal böyle devam ederken 1955 senesinde Çanakkalenin Ezine nahiyesindeki 240 ıncı piyade alayına asker olarak gittim. Altı ay sonra terhis edildim. İzmire geldiğimde şimdi karım bulunan Aynur ile tanıştım. Aynurun eniştesi İsmail Manav arkadaşımdı, bu suretle Aynur ablası Seyide ve ben hep beraber geziyorduk. Aynurun bekâr kızlık hayatında Acar Tuncer Erdoğan, Suna adında kimselerle ve birde devlet konservatuarında talebe Yalçın Başar adında birisi ile filört ettiğini öğrendim. Kendisi devlet konservatuvarında okuyordu. O yaz İzmire geldi yani 1956 senesinde İzmir fuarında Amerikan pavyonunda çalışırken aynı pavyonda çalışan Sokonivakum Petrol Şirketi memurlarından Halim Arıksoy adında birisi ile sevişmeye başladı. Ben kendisini bundan caydırmaya çalıştımsa da muvaffak olamadım. İşte bu günlerde idi ki bir gün İsmail Manavla fuarda yanında karısı Aynur olduğu halde rastladım. Bir makine almak istiyordu. Ve bu makinayı Bulgar pavyonunda gördüğünü söyledi ve karısını ada gazinosuna bıraktı, biz ikimiz Bulgar pavyonuna gittik. İsmail Bulgar pavyonunun yazıhanesine girdi biraz sonra geldi çeketini almak için karısının yanına gittim oradan Loganbo pavyonuna gittik biraz sonra İsmail de geldi saat 12'de gidip Aynuru Amerikan pavyonundan aldım Logombaya geldik İsmail bizim O gece oraya gideceğimizi Bulgar pavyonuna söylemiş ve O pavyonda Angilof adında birisini de oraya davet etmiş oda yanında kısa boylu bir Bulgarla geldi bunlar nereli olduğumuzu sorarak lafa başladılar. Konuşmayı Agelof idare ediyor diğeri daha ziyade susuyordu. Biz Türkiye'yi kendilerine met ediyorduk bunlar Türkiye'den dolar kar-

şılığı pamuk almak istediklerini söylediler. Biz hükümetin E.P.U. Memleketlere ihraç lisansı vermediğini söyledik. Onlar siz mal bulun biz O taraftan alırız dediler. Pangelof Aynurla dans etti, bundan sonra ben kendilerini görmedim. Fakat bunların Amerikan pavyonunda Aynuru ziyaret ettiklerini ve kendisine Ankara'daki adreslerini verip Aynurun Ankaraya gittiğinde görüşmelerini söylediğini ben Aynurdan duydum. Ayriyeten Aynur Ankarada bunlarla temasını aynen polise anlattığını ve polisin direktifi ile bu temasları yaptığını bana söyledi ben de bütün bu hadiseleri Emniyet Birinci Şubede **Komiser Muavini Fikret Erdoğana bildirdim.** İbrahim Topçuoğlu ile Ali Dereli'nin ileri derecede bir samimiyeti vardı. Ali Dereli İbrahim Topçuoğluna sık sık borç verir kendisine bu yardımı yapmasına bir sebebi yok ben sırf bir hizmet sayiki ile bu işleri yaptım bütün temas ve hareketim selâhiyetli emniyet makamlarının direktifi ile olmuştur. Memleketimi çok sevdiğim gibi demokratik rejime bağlıyım. Komünist idaresinde bulunan bir memleketten kaçarak Demokrat Türkiyeye geldim. Komünist rejimi hiç bir suretle tasvip etmem.

S — Size sorulan sualleri ve verdiğiniz cevapları okudum, suallere verdiğiniz cevablar aynen ifadenize geçti ise doğruluğunu ve ilâve etmek istediğiniz noktalar varsa onları da beyan edin, aksi halde doğru olan beyanınızı imzanızla tastik ediniz.

C — Suallerinizi ve cevablarımı okudum doğrudur ve aynen zabta geçmiştir. İlâve edecek hiç bir şeyim yok bu hususu imzamla tastik ederim. 18.7.1958

Komiser
İsim yok
İmza

Polis memuru
234 Uaci Olgun
İmza

İfade Sahibi
Necil Perinden
İmza

İş bu suret İzmir Birinci Ağır Ceza Mahkemesinin 959/76 esasında kayıtlı dava dosyasında bulunan hazırlık tahkikatı evrakından çıkarıldığı ve maznunlardan İbrahim Topçuoğlunun 1.6.1959 tarihli dilekçesi ile bu dilekçe altına verilen beyanı üzerine çıkarıldığı ve 190 kuruş olan harç ve masrafının kendisi tarafından ödenmiş bulunmasına binaen verildiği tasdil olunur. 15.6.1959

Mahkemede verdiği ifadelerinde ve okunan ifadelerde çelişki vardı. Mahkeme reisi bana ne diyeceğimi sordu:

Reis bey, normal bir insan bu şekilde çelişkili ifade veremez. Bu adam korku içindedir. Mahkeme salonunda mevcut polislerden Ali Rıza ve Nuri adında kimseler var mıdır, sorulsun, dedim. Reis, arkamızda oturan sivil polislere Nuri'nin salonda olup olmadığını sordu, olduğu anlaşılınca reise hitaben, Reis bey, tertip ve uydurmalarını mahkemeniz salonuna kadar gelerek etkisi altında tuttuğu açıkça görülüyor, tanıklar dinlenirken sivil polislerin salondan dışarı atılmasını isterim dedim. Reis polis Nuri'ye hitaben, be adam seni tanık olarak dinleyecektik, ne işin var salonda. Çık dışarı, dedi ve polis Nuri dışarı çıkarıldı. Mahkeme karar aldı, polisleri dışarı çıkardı, Necil'in sorusuna devam edildi. Tanık Necil'e yönelttiğimiz sorulara açıklayıcı cevaplar verdi ve olayları her zaman polislere bildiriyordum, dedi.

Savcı polise ne zamanları haber veriyordun sorusuna: bazen gündüz, bazen akşam bildiriyordum şeklinde kaçamaklı cevaplar verdi.

SAVCI NECİL'İN SORGUDAKİ İFADESİNİ OKUTTU.

1952 yılında Ali Dereli'nin yanına çalışmaya girdim. İbrahim'le eskiden beri tanışıyorlarmış. Ben mevsim sonunda tanıdım. 1952 sonlarına doğru. Bir gün İbrahim

yazıhaneye gelmişti. Ali Dereli yoktu, konuştuk. Bana nereli olduğumu sordu, anlattım: Bulgaristan'da birçok mallarımızın kaldığını söyledim. Bana mal her zaman kazanılır dedi. O gün başka bir şey konuşmadık. Beni bu soruları kuşkulandırmıştı.

1953 öncesinde o günler Ali Dereli'ye sordum. Mahkûmiyeti vardır demişti. Bir müddet geçti, bir kez daha yazıhaneye geldi. Bana kitaplar vereceğini söyledi, kitap vermedi. Bana komünist partisine girmemi teklif ettiğini polislere söyledim. Beni emniyet müdüriyetine getirip ifade aldılar ve bir millî görev olarak bunlara sokulmamı bildirdiler, kabul ediyorum dedim ve Bugaristan'da komünistler tarafından nasıl işlem gördüğümüzü, hayatımı anlattım ve bu nedenle millî bir görev olarak bu işe girdim.

İbrahim benden bir tercüme-i hal istedi, ona ilâveten kendisi dikte ederek komünist partisinde iyi çalışacağımı yazdırdı, imza ettim.

Kendi dükkânında oldu. Biraz sonra Kâzım Topçuoğlu geldi. 1953 sonbaharında oldu. Kâzım'ı tanıştırdı, konuşmamı söyledi.

Kâzım bana Mimar Kemalettin Caddesinde otobüs durağına gitmemi söyledi, biraz sonra geldi. Rusça (merhaba) dedi. Ne zaman bulaşacağımızı ağabeysinden soracağını söyledi. Ondan sonra aradan 2-3 ay geçti. İbrahim Topçuoğlu'yu görüyor ve ne olacak diye soruyordum. Ben sana haber veririm diyordu. Bir gün akşam saat 8'de gümrük önünde randevu verdi, gittim. Kâzım'ı gördüm. Heykele doğru giderken iki kişi gördük, kayboldular. Kâzım aradı, bulamadı herhalde. Kâzım 2 kişi ile tanıştıracağını söylemişti. Arkadaşlar korktu. Bugün konuşamayız dedi.

Birkaç gün sonra Topçuoğlu yine Kâzım'la Montrö meydanı kapısı önünde saat 20,21 sularında buluşmamı söyledi.

Önce Muammer Erol geldi. Kâzım tanıştırdı. Bir iki dakika sonra arayla Kemal geldi. Dört kişilik grup olduk. Kâzım başkan, Muammer sekreter ve Kemal ve ben üye olduk. Muammer'le yürüyerek ayrıldık. Kemal'i bir daha görmedim.

Polislere haber verdim.

İbrahim'i görüyordum. Ben sana haber veririm diyordu. Bir provokasyon oldu, faaliyetimiz talik oldu.

Kâzım'ı bir daha hiç görmedim. Bu olay 1954 yılında oldu. İbrahim'i her zaman görüyordum, fakat bu konudan hiç söz etmedi.

Ali Dereli'den 1957'nin son aylarında ayrıldım ve İbrahim'i bir daha hiç görmedim.

Okunan bu ifade üzerine savcı sordu:

Polise gece gündüz söylüyor ve yazıyordum ve onlara haber verdikten sonra imzaladım, dedi; devamla İbrahim benden kuşkulanıp kuşkulanmadığını söylemedi.

Soruldu: Ben 21 Ocak 1952'de Ali Dereli'nin yanına girdim. İbrahim'i sanırsam 1952 sonlarında tanıdım.

Soruldu: Kâzım'ı Montrö hadisesinden sonra hiç görmedim. Muammer Erol'u Osmanlı bankasına Ali Dereli'nin işleri için gittiğimde görüyordum. Bu suretle bir iki defa bankada, bir iki defa dışarda görüştüm, fakat bu konuda hiç konuşmadım.

Soruldu: Muammer bu toplantıya ne görüşüleceğini bilerek gelmiştir tabiî. Bu görüşmeye ve görev bölümüne bir itirazı olmadı.

Soruldu: Bu görüşmede Kemal herhangi bir şey yani pek bir şey konuşmadı. Bu görüşmeden sonra Kemal'i bir daha hiç görmedim.

İbrahim Topçuoğlu ihbarın benim tarafımdan yapıldığına dair bir kuşku duymadı.

Soruldu: İfadede dediğim gibi (bankada Muam-

mer'in benden direktif alacaksın dediğini) şimdi hatırlayamıyorum.

Soruldu: Muammer'i daha önceden tanırdım.

Soruldu: Komünistlere karşı kin besliyordum. Bu nedenle bir millî görev olarak bu işe girdim.

Polis ifadesi okundu. Bu ifadede (komünistlik konuşurduk) şeklinde ifade görüldü. Şahit, ben poliste 2 gün 2 gece tutuldum. Uykusuz ve aç bırakılarak zorlandık, ilişkilerimi burada anlattığım gibi anlattım, yazdılar ben de anlattığım gibi yazıldığını zannederek okumadan imzaladım fakat bu ifade polis tarafından yazılırken aralara birçok şeyler sokulduğunu sorguda öğrenince reddettim ve huzurunuzda verdiğim gibi ifadenin doğrusunu verdim demişti. Sorgu ifadesi okundu ve mahkemede verdiği ifadenin aynı olduğu anlaşıldı.

Tanık Hüsnü Oskay İbrahim Topçuoğlu'nu 1945 yılından beri tanırım. Torna atelyemde makine ve motor parçaları yaptırırdı. Kendisiyle Manisa Ziraat Teknik Tarım Okulları inşaatı elektrik ve sıhhî tesisat işini ortak almış ve yapmıştım.

Bana hiç bir zaman komünist propagandası yapmadı. 1946 yılında Emekçi Köylü Sosyalist Partisi'ni kurmak için teşebbüs ettik. Küçük Kardıçalı Han'da yazıhanesinde konuşurduk. Orada Ertuğrul ve Kâzım'ı da tanıdım, fakat bu partiyi kurmadan partiler kapatıldı ve İbrahim tevkif oldu, kurulmadan dağıldık.

Daha sonra T.S. Partisi'ni kurmaya teşebbüs ettik o da kapandı, bir daha ilişkim olmadı.

Bir diyeceğim olup olmadığı sorulunca. Bir diyeceğim yoktur dedim. Vakit dolmuştu. Mahkeme 27.6.1959 cumartesi gününe talik edildi.

27.6.1959 Mahkeme Celal Varol'un başkanlığında saat 9.45'te başladı. Şahit Servet Arıcan çağrıldı.

Marangozluk yaptığını, sık sık meyhaneye gidip içki içtiğini, sanıklardan, Sami Tunar, Mehmet Güvençli, Ahmet Özalyanak'ı tanıdığını, beraber içki içtiklerini, bazen Kemal Salgın'ın da yanlarına gelip içti içtiğini, onu da o suretle tanıdığını, Sami Tunar ve Ahmet Faik Özalyanak'ın coşarak şiirler okuduklarını, bu şirlerin Nazım Hikmet'e ait şiirler olduğunu, Mehmet Güvençli'nin anarşist olduğunu gizlemeden bağırarak söylediğini, fazla sarhoş olunca hadiseler çıkardığını söyledi. Sami, Mehmet, Ahmet Faik Özalyanak ve Kemal bu ifadeye itiraz ettiklerinde Reisin şahide, komünistlikten bahsettiklerini duydun mu diye sorusuna, hayır duymadım deyince Reis sanıklara bir diyeceğiniz var mı diye sordu, kimse ses çıkarmadı.

Şahit Emin Piyale çağrıldı.

Defterdarlıkta memur olduğunu, meyhaneye gidip arkadaşı Servet Arıcan'la içki içtiklerini, Sami Tunar, Ahmet, Mehmet ve Kemal'i meyhaneden tanıdığını belirtir ve Server Arıcan'ın ifadesine benzer bir ifade verdi. Kimse ses çıkarmamıştı. Zaten bunlar (S. Arıcan, G. Piyale) meyhaneye giden 4 kişiden başka kimseyi tanımamıştı.

Mahkeme diğer şahitlerin celbi için 1.7.1959 tarihine bırakıldı.

1. 7. 1959 tarihinde mahkeme Celal Varol başkanlığında başlandı.

Şahit İhsan Yüce çağrıldı. Sami, Ahmet, Mehmet ve Kemal'i tanırım boyacıyım ve bunlarla iş ve içki arkadaşlığı yaparım. Meyhanelerde içtiğimizde bunlar Nâzım Hikmet'ten şiirler okur propaganda yaparlardı. Ben bunların durumunu evvela Ahmet Sivrioğlu ismindeki polis memuruna bildirdim ve onun vasıtasiyle tanıştırıldığım Komiser muavini Sabahattin Güvenç'le teşriki mesayi ederek anlaştık. Bana bunlarla arkadaşlığımızı ilerletmemi söyledi. Onlarla yaptığım içki eğlentilerinden birinde Mehmet**Güvençli bu böyle olmaz, günümüz boşuna geçiyor,**

bir şeyler yapmak lâzım. Bir teşkilât kuralım dedi, Ahmet de onu destekledi. Bunu konuşmak için, Sabahattin, ben, Ahmet ve Mehmet Asansörde bir kahvede buluştuk. Orada bir komünist Partisi kuralım teklifi ortaya atıldı. Mehmet, TİTOCU veya GOMULKA'cı yani yerli bir komünist partisi kurmak istediğini söyledi. Bir program hazırlandı. Ahmet'in Reislik için arkadaşı Kemal'in münasip olduğunu söylemesi üzerine Mehmet buna itiraz ederek bu işe İstanbul'da bulunan arkadaşı İdris'in, biçilmiş bir kaftan olduğunu ve bu teşkilâtın başına onu ikna edebileceğini söyledi. Bunu merkeze haber verdiklerini ve Mehmet'le İstanbul'a giderek İdris'i bir eczanede bulduklarını, eczaneye borçlu olduğu için İzmir'e gelemeyeceğini söylediğini, Mehmed'in tanıdığı gençlerin oturdukları kahveye gittiklerini, orada da gençlerin şiir yazıp okuduklarını, onları dinlediğini ve İzmir'e döndüklerini anlattı. Devamla, bir gün İlhan Baran bana geldi. Mehmet ve Ahmet Kıbrıs mitingi dolayısıyle Yunan ve İngiliz Konsolosluklarına bomba atmayı düşündüklerini ve ona söylediklerini, git ihsan'a da söyle, gelsin planlayalım, razı olmazsa biz kendimiz yaparız dediklerini anlattı. Ben İlhana, git onlarla teması devam ettir ben gelirim dedim ve gidip birinci kısımda komiser Kemal Aclan'a söyledim. Git durumu anla dedi. Akşam gittim. Mehmet, Ahmet ve İlhan geldiler. Ben onlara bu iş tehlikelidir, hem bombaları nereden bulacağız dedim. Mehmet, birçok gedikli arkadaş var istersem 150-200 bomba bulacağını söylemesi üzerine, bunu iyice düşünelim ve yarın bir daha konuşalım deyip ayrıldım, gidip yine merkeze anlattım. Ertesi akşam saat 6'da meyhaneye gittim. Mehmet, Ahmet ve İlhan geldiler içtik, kahveye de geçip oturduk. Geç vakit oldu, Ahmet gitti, Mehmet, İlhan ve ben kalmıştık, kahvenin bahçesinde oturup konuşurken polisler gelip bizi aldılar. Müdüriyete gittik. (Biz polise hizmet ettiğimiz için) İlhan'la

beni bıraktılar, Mehmed'i tevkif ettiler. Bildiklerim bunlardır dedi.

Poliste zapta geçen ifadesi okundu. Bunda, 21.6.1958 tarihinde bomba meselesini komiser Ekrem'e bildirmiş olduğu yazılı bulunuyordu. Sorgudaki ifadesi okundu. Bu ifadede kahvede konuşurken Mehmet Güvençli, benim çok komünist arkadaşım var bunlar arasında İbrahim Topçuoğlu'ndan fikir alabilirim demişti şeklinde bir ifade okundu.

Reis sordu, şahit İhsan Yüce, Mehmet bana böyle söylemişti dedi. Reis Mehmed'e sordu, Mehmet, İbrahim Topçuoğlu'nu tanımazdım, böyle bir şey de söylemedim bu adam esasta yalan söylüyor, hepsi kasten uydurulmuştur dedi.

Reis bana ne diyeceğimi sordu. Reis bey görüldüğü gibi kasten hazırlanmış bir BOMBA ATMA tertibiyle tevkifat yaptırılıyor ve aylarca sorgusuz, sualsiz tutulduktan sonra beni bağlayabilmek için bu meyhane kabadayıları ortaya sürülüyor. Daha evvelki ifadelerinde benim ismim geçmez iken neden sorgu hakiminde ismim geçiyor. Durum açıktır. Mehmet Güvençin ve Ahmet Faik Özalyanak için uydurulan bomba atmak meselesi müspet bir şekle sokulamadığı için Savcı Radi Okbay Ademi takip kararı çıkartmak mecburiyetinde kalmış ve davanın başka tutamağı olmadığı için yakalanmış ve aylardır tutulan bizlerin isimleri karıştırılmış ve ifadeler uydurulmak suretiyle bu dava yaratılmış, komünizm mevzuuna sokularak huzurunuza getirilmiş bulunuyoruz ve tevkifatın aslını teşkil eden bu şahit de dahil ve komiser Sabahattin de dahil kimseler Titocu, Gomulkacı komünist partisi kurmak istemişlerdir. Bizi ise Enternasyonalci komünistler olarak suçlamakla mahkemeye sevketmişler. Oysa bunlar milliyetçi komünist olmak istemişlerdir. Sizse bizi bir teşkilât halinde muhakeme ediyorsunuz. Bu dava iyice gü-

lünç bir hale gelmeye başlamıştır. Ben eminim ki bu şahit sorguya giderken polis merkezine uğramış, vereceği ifadenin talimatını ve daha evvelki ifadesinde olmayan ve tanımadığı İbrahim Topçuoğlu'nu karıştırmak emrini alarak sorguya gitmiş, ismimi talimata göre söylemiştir dedim. Reis sordu sorguya giderken polis merkezine uğradın mı, poliste hatırlattıkları için mi söyledin? Şahit cevap olarak şunları söyledi. Polise uğradım, böyle bir şey söylemediler, sorgu hakimi mevkuflarının simlerini saydı ve sorduğu için hatırladım ve bunları söyledim. Ve ilave etti, sorgu hakiminin ısrarlı sorgusu üzerine söyledim dedi. Reisin kızdığı belli oluyordu. Bir avukat ayağa kalkarak bu sözlerinin kayda geçmesini talep ederim dedi, kayda geçirildi.

Mahkeme diğer şahitlerin celbi için 4.7.1959 tarihine ertelendi.

4.7.1959 yılı ilk celsesi Reis Celal Varol idaresinde açıldı.

Şahit İlhan Baran'dı. Bu şahit bir sürü meyhane hikâyeleri anlattı. İhsan Yüce gibi bomba vesair sözlerini söyledi, benim ismimi hiç anmadı ve bir celseyi dolduracak kadar hikâyeler uydurdu. Başka şahit de olmadığından mahkeme 8.7.1959 tarihine ertelendi.

8.7.1959 çarşamba saat 9.45'te Celal Varol başkanlığında celse açıldı, bu celsede savcı Süreyya Tarlan'dı.

Şahit komiser Sabahattin Gönenç içeri alındı.

Mehmet, Ahmet, Kemal ve Sami'yi tanıdığını, diğerlerini tanımadığını söyledi ve doğru söyleyeceğine yemin etti.

26.12.1959 tarihinde polis Ahmet Sivrioğlu müdüriyete gelerek bir rapor verdi. Bu raporunda bazı gençlerin İkiçeşmelik'te bir meyhanede, Nail isminde birinin Nâzım Hikmet'in şiirlerini okuyup propoganda yaptığını ihbar

ettiler diyordu. Gençlerin de İhsan Yüce, İlhan Baran ve Servit Arıcan isimlerinde olduklarını bildirdi. Müdüriyetten bu işin tetkiki ve takibine ben memur edildim. Evvela beni bu gençlerle tanıştırmasını Ahmet Sivrioğlu'na söyledim. Kendime ticaret talebesi hüviyeti taktım ve ismimi de değiştirerek evvelâ İhsan Yüce ve sonradan da diğerleriyle tanıştım. Akşam meyhaneye gittim. İhsan Yüce birkaç kişi ile bir masada oturuyorlardı, bir mevzuun tartışmasını yapıyorlardı. Ben ayrı bir masaya oturdum. Bana gösterilen Nail de orada idi. Ben ondan bir şeyler beklerken sonradan Ahmet Özalyanak olduğunu öğrendiğim kimse, tartışma arasında, ben bir anarşistim, bu cemiyette anarşizm de lâzımdır dediği ve şiir okumaya başladığı bir sırada Nail bunu bırak, bana Nâzım'dan şiir oku dediği için bundan sonra onları takibe koyuldum. Bir gün gittiğimde Mehmet Güvençli isminde birini takdim ettiler. O da onlar gibi konuşuyordu, içkili iken bir gün ah, çekerek arkadaşımız bir Kemal var onu bir görsen, fakat benimle dargındır. Ahmet gidip davet ederse gelir demişti. Yine bir akşam Ahmed'in çağırması üzerine Kemal geldi tanıştım. Kemal oturmadı, ayakta bir bira içti ve istek üzerine iki şiir okudu. Bunlar Nâzım Hikmet'in şiirleri idi. Biri «Karım Benim» diğeri kendi yazdığı ve Nâzım'a mal ettiği bir şiirdi. Bu arada İhsan da bir şiir okudu. Ben de Nâzım'ın bir şiirini okudum. Bundan sonra sıksık buluşarak Sami Tunar'la da tanıştım, o da muhtelif şiirler okuyordu.

Bir gün Mehmet ve Ahmet, teşkilâtlanalım dediler, böyle olmaz vaktimizi boşa harcıyoruz dediklerini raporla idareye bildirdim ve geçenleri devamlı olarak raporlarla bildiriyordum dedi. Reis son raporunun okunmasını emretti, rapor okundu. Bunda tanışma, konuşma ve şiirlerden bahis ediliyordu. Sorgu hakimi ifadesini de okuttu. Takip şekli hakkında izahat verilen bu sorgu ifadesinin

sonunda yaptığım takip neticesinde komünist propoganda ve teşkilâtına ait bir neticeye varamadım deniliyordu. Şahide bu ifadeye karşı ne diyeceğini sordu, şahit aynen kabul ediyorum dedi. Reis sorgu ifadesinin tamamını okutmamıştı, okunan kısmına ilâveler de vardı, Reis okutmaya devam ettirdi. Bir gün Kemal'le Agora meyhanesine gittik. Sami de orada idi. Sami Kemal'e, hitaben yahu Kâzım Topçuoğlu nerededir, hiç görünmüyor diye sordu. Kemal de Kâzım Çınarlı'da oturuyor, ben de haber alamıyorum, İbrahim Topçuoğlu'ndan da haberim yok şeklinde bir konuşma yazısı okundu. Reis şahide, Rapor ve ifadelerinizde Kâzım ve İbrahim isimleri geçmez iken sorguda bu isimler ne için yazılmıştır diye sordu. Şahit, sorgu hakimi isim söyleyerek Kâzım ve İbrahim Topçuoğlu hakkında bildiklerimi söylememi istedi ve bunun üzerine bu ifadeyi naklettim, yoksa ne İbrahim Topçuoğlu'nu tanırım ve ne de ona garezim vardır dedi. Reis ne diyeceğimi sorunca, Reis bey, Sorgu hakimliği'nin, suçlanmış olarak kendisine gönderilen maznunun lehine ifade ve delil toplayan bir makam olduğu malûmunuzdur. Mahkemeye sevk kararı veren sorgu hakimimiz ise bu 2 oluyor ki İsmimi vererek aleyhime şahit yaratıyor, dikkatinize arz ederim dedim.

Reis Kemal ve Sami'ye beni tanıyıp tanımadıklarını ve meyhanede böyle bir konuşma geçip geçmediğini sordu. Kemal ve Sami, beni tanımadıklarını böyle bir konuşma olmadığını söylediler. Zaten şahit meyhanelerde bir teşkilât kurulmadığını rapor ettiği için sorgusu bitmişti, mahkeme 15.7.1959 tarihine bırakıldı.

15.7.1959 Reis Celal Varol, Savcı Orhan Tan, celse açıldı. Şahit (Bornovada terzilik yapan) Mehmet Özduran çağrıldı.

Kemal, Ahmet, Mehmet'i meyhaneden tanırım, diğer-

lerini tanımam dedi ve bir gün İzmir'e terzi malzemesi almak için gitmiştim, bir iki kadeh atmak için İkiçeşmelik'te bir meyhaneye girdim. Tanıdığım Komiser Sabahattin bunlarla bir masada oturmuş içiyor ve konuşuyorlardı. Komünistliğin bütün dünyada yayıldığını Kemal'in söylediğini duydum. Komünist dünyasının her tarafında alevlenme var bu da dünyanın lehinedir diyordu, şeklinde bir ifade verdi. Sorgudaki ifadesi okundu, orada komünistliğin bütün dünyada yayıldığını söyledi, şeklinde ifade verdiği görüldü. Reis sordu; şahit, efendim, komünist dünyasının her tarafında alevlenme var bu da dünyanın lehinedir demişti, ben böyle duydum dedi. Kemal reis bey iafde aynen kayda geçirilsin dedi ve ifade kayda geçirildi.

ŞAHİT İHSAN KONAŞ, ÇAĞRILDI.

Ben evvelce tevkif edildim, komünistlikten 2 seneye mahkûm oldum. Reis bey ben muhbir değilim, polis beni rahat bırakmıyor, sürekli takip ederek beni bir aleti gibi kullanıyor, ben kendime sahip olamıyorum diye şikâyet ettikten sonra burada olanlardan, Kâzım'ı çocukluğumdan beri mahalle komşum olduğu için tanırım. Hiç bir siyasî konuşmam görüşmem yoktur. İbrahim Topçuoğlu'nu Kâzım'ın ağabeysi olarak şahsen ve ismen tanırım, kendisiyle hiç konuşmadım, Siyasî akidesi hakkında bir şey bilmem. Ben evvelce çok kumar oynardım bir gün Arap Yusuf isminde bir arkadaşım kumardan vazgeç, gel ben seni yeni kurulan amele partisine götürüp yazdırayım, işçiyi koruyan bir teşkilâttır, sana yardım ederler dedi. Halimağa çarşısında bir yeer gittik, orada Emekçi Köylü Sosyalist Partisi binasına girdik. Partiye beni kaydettiler. Orada Şükrü Dinsel isminde birini tanıdım. Bu adam benimle çok alâkadar oluyordu. Kısa bir zaman sonra parti kapatıldı. Partinin programında parti kapanmaz kaydı var-

dı, bu maddeye uyularak gizli çalışmamız lâzım geldiğini söylediler ve Şükrü Dinsel'in Sekreterliğinde ben ve Sürûri Taylan'dan müteşekkil 3 kişilik bir hücre kurduk, bu, bir komünist hücresi idi. 1950 senesinde Şükrü sekreterlikten ayrıldı. Biz Vilâyet komitesiyle çalışmaya devam ettik. Nihayet tevkif olduk ve mahkûm oldum dedi. Reis'in sorması üzerine. Ankara 2 numaralı garnizon mahkemesinde muhakeme edilmiştik. Aftan istifade ederek 22 ay yattıktan sonra tahliye edildim. 1954 senesinde Şükrü Dinsel'i gördüm. Bana bu fenalığı neden yaptığını sordum. Sana muhbirlik yap dedik kabul etmedin onun için senin başını kırmak zamanı gelmişti dedi ve çalıştığı Geri Tabako Kumpanyasında iş verdi ve kendisinin Millî emniyet ajanı olduğundan ona ajanlık yapmamı söyledi. Ben yaptığımın cezasını çektim bir daha hiç bir işe karışmam dedim. Şükrü kısa bir zaman sonra İstanbul'a gitti, onu bir daha görmedim. Şükrü Dinsel bizden ayrıldıktan sonra İbrahim ve Kâzım'la Sosyalist Partisini kurduğunu söylemişti. Komünistlere Sosyalistlerle konuşmaları yasak edildiği için hiç konuşmadım. Reis, çalışma şekillerini sordu. Şahit, Şükrü bize muhitinizin işçileri arasına girip, mevcut nizamın onlara haklarını hiç bir zaman vermeyeceğini, ancak komünist partisinin kendilerine bu hakları vereceğini söylememizi ve kitap vermemizi emretmişti; biz de buna göre hareket ediyorduk dedi. Reis bana diyeceğim olup olmadığını sordu. Reis bey, şaşırmış bir zavallıya ne diyeceğim. Onu Emekçi Köylü Sosyalist Partisine getirip kaydettiren Yusuf Etik de bir polis ajanıydı. Şükrü Dinsel de Millî Emniyet Ajanıdır ve bu ajanları normal elemanlar diye tezkiye eden komünist sicilli kimseler ortadadır. Nitekim legal TSP İzmir Vilâyet kuruluşuna İhsan Konaşla birlikte giriş belgesini imzalayarak Şükrü Dinsel'in teskiyesini yapan CAZİM AKTİMUR da İhsan Konaş'la birlikte muhakeme edilmiş ve 7 sene ceza yemiştir, bu şa-

şırtıcı durumda insanın kimin doğru kimin eğri olduğunu ayırması çok güçtür ve Devletin parasını alarak vatandaşı sırf komünist kelimesi kullanmak suretiyle istismar eden bu kapıkullarını silkip atmak ancak komünist partisinin açık olarak kurulmasıyle mümkündür, yoksa bu istismar devam edecek ve işte bu adamlar parti kuracak, suça teşvik edecek ve kendileri bizzat suç işleyecek ve ortalıkta sorumsuzca dolaşacaklardır dedim. Reis, Kâzım'a söz verdi. Kâzım dedi ki TSP'si legal bir partidir girenlerin hepsi defterinde kayıtlıdır. İhsan bilmeden konuşuyor, ben hiç bir partiye girmiş değilim, girsem kaydım bulunurdu. Şahide soruldu, ben Şükrü'nün ağzından duyduğumu söylemiştim, esaslı bilgim yoktur dedi. Başka şahit yoktu. Ayağa kalkarak, Reis bey, şimdiye kadar dinlenen şahit ve tetki kedilen delillerin hiç biri suçum olduğunu ispat edememiştir. Bir tek şahit (Şükrü Dinsel) kaldığını onun da tutukluluktan kurtulmak için polisin tertiplediği ifadeyi imzalamak zorunda kaldığını, uydurma bu ifadenin de bugüne kadar hiç bir iddiası gerçekleşmediğini, esasta tek kişinin şahadetinin beni mevkuf tutmaya yeterli olmadığını ve tahliyemin gerektiğini söyledim. Diğer sanıklar da tahliye talebinde bulununca, Savcı Orhan Tan söz alarak sanıkların fuzuli yere mevkuf tutulmalarını arzu etmemekteyiz. Bu dava basit bir eylem olarak düşünülmemelidir. Deliller toplandıktan sonra belki onlar namına re'sen talepte bulunacağız, şimdilik bu taleplerinin reddine karar verilmesini isterim dedi. Karar mahkemenin 18.7.1959 tarihine talikine, oldu.

ŞAHİT POLİS AHMET SİVRİOĞLU

18.7.1959 cumartesi. Celal Varol reisliğinde mahkeme başladı. Şahit polis memuru Ahmet Sivrioğlu çağrıldı:

İbrahim Topçuoğlu'nu ismen tanırım. Kazım, Kemal,

Mehmet, Ahmet, Sami, Mesut, Hamdi'yi tanırım, diğerlerini tanımam. 1953 senesinde Alsancak'ta Bankaevlerinde Salih Parlak yanında yağlı boyacı Kemal'in çalıştığını ve buranın elektrik işlerini de İbrahim Topçuoğlu'nun yapmakta olduğunu Salih Parlak'tan işittim. Orada birkaç defa Kemal Salgın'la İbrahim Topçuoğlu'nun konuştuklarını gördüm. İbrahim Topçuoğlu'nun Kemal'e kitaplar verdiği ve Kemal'in aldığı bu kitapları oturduğu Seller apartmanına getirerek bazı arkadaşlarıyle toplantılarında okuttuğunu Mustafa Seller'den öğrendim. Aynı yerde Kemal'le birlikte kunduracı Süleyman da oturuyordu. Mehmet ve Ahmet de oraya geliyorlardı. Bu durumu daireye bildirdim. Oraya Mustafa Seller vasıtasıyle dedektif bürosu gidip tetkik etmiş ve kitapların komünizm'e ait eserler olduğu görülmüştür. 1953 senesi fuar zamanında, Eylül ayında Polis Ali Rıza takibi altında bulundurduğu Kemal Salgın, Muammer Erol ve Necil Perinden, İbrahim Topçuoğlu ile Montrö meydanında bir toplantı yaptıklarını ve İbrahim Topçuoğlu, kendilerine II'inci grup olduklarını ve kendisinden başka hiç bir kimse ile konuşmamaları direktifini vermiştir. Bunları Polis Ali Rıza bana söyledi ve idareye raporunu verdi. Bundan sonra ben takip ederken İbrahim Topçuoğlu ile Kemal Salgın'ın gezdiklerini ancak İbrahim'le seyrek, Kazım Topçuoğlu ile sık sık çarşıda da gezdiklerini gördüm. 1953'ten 1956 senesine kadar bir hadise yoktur. 1956 senesinde İkiçeşmelik caddesinde Nuri'nin meyhanesinde bir alkış sesi duymam üzerine meyhaneye girdim, meyhaneci Nuri'ye ne olduğunu sordum, gençler şir okuyorlar dedi. Orada Nail Otsukarcı, İhsan Yüce, ve Ahmet Faik Özalyanak içiyorlardı. Arada bir de Nail şiir söylüyordu. Bu şiir Nâzım Hikmet'in «İniyor kayık, çıkıyor kayık» şiiri idi. Gedikli Ali müdahale etti ve yarıda kestirdi, kendisi Mehmet Akif'ten kahramanlık şiiri okudu. Ali çok sarhoş ve sinirli idi, dışarı

çıkardım ve sinirlenmemesini söyledim. Bu arada İhsan ve Erol dışarı çıktılar ve döveceğiz bu çocuğu dediler. Nâzım Hikmet ve Hasan Ali Yücel birer kayıp kıymettir diyor dediler. Ben sabırlı olmalarını ve içeri girip başka neler söyleyeceğini takip etmelerini söyledim ve ayrıldım. Bilâhare bu işe Sabahattin verildi. İhsan ve ben hariçten takip ediyorduk.

Reis bana söz verdi:

Reis bey, polisin nepahasına olursa olsun beni suçlamaya çalıştığı açıkça görülüyor. Montrö hadisesi bütünüyle önünüze serilmiştir. Orada benim hiç bir iştirakım olmadığı görülmüştür. Halbuki bu adam toplantının tarafımdan yaptırıldığını söylüyor. Benim ismimi kasti mahsusla karıştırılıyor. Açıkça kasit vardır, yalan söylüyor, yalancı şahittir; tevkifini talep ederim dedim. Reis şahide sordu. Şahit, efendim 1949-1950 yılında İkiçeşmelik merkezinde idim. 1951 senesinde I'inci şubeye geçtim, o zaman sabıkalıların dosyaları verildi, iyice tetkik ettim. Casusluktan mahkûm olduğunu gördüm, takipte kendisinin faaliyetinden bir şey tespit etmedim, bir faaliyeti yok dedi.

Ben devamla Reis bey, şahit dosyamı tetkik ettiğini söylüyor. Madem ki tetkik etmiş, ben asker iken 1932 senesinde İzmir'de Sendikalar Birliği'ni kurduğumuzda komünist teşkilâtı kurmaktan 4 sene komünistlikten mahkûmiyetimin bulunduğunu görmesi lâzımdı. Bu cihet dosyanızda yazılı polis fezlekesindede yazılıdır. Bunda bile yalan söylemektedir.

Reis yine müdahale ederek, şahide, bir yanlışın olacak, Montrö'da İbrahim değil, Kâzım bulunmuş deyince şahit hemen atılarak, efendim bana Topçuoğlu denilince ben İbrahim sandım şeklinde çevirme yaptı ise de ben yine müdahale ederek Reis bey bu iş tevil kaldırmaz; bizi aylardır ıstıraplara, işkencelere düşüren bunlar yalan söy-

leyerek hayatımızla oynuyorlar, memur dahi olsa bu yalancının tevkifi lâzımdır ısrarında bulundum ama reis karara gitmeden sözü Kemal Salgın'a verdi. Kemal şöyle konuştu:

Reis bey ben Seller apartmanında 1951 ve en çok 1952 yılı sonunda ayrıldım. Mehmet o tarihte askerdi, Ahmet'le henüz tanışmıyorduk; bunları vesikalarla ispatlamak kolaydır; bu adan neden yalan söylüyor, bu adamın sıfatı resmiyesine yakışır mı? 1953'te 427 sokak 19 numarada 1952'den 1953'e kadar oturdum ve 1953 senesinde evlendim, bunların hepsi resmî kayda bağlıdır.

Reisin sorması üzerine şahit, ben raporlarımda günü gününe bildirirdim diye raporlara sığındı.

Mehmet Güvençli söz isteyerek, Reis bey bu adam beni ne zaman tanımıştır diye sordu.

Şahit, Hisarönü'ndeki bahçede Boyacılar sendikası toplantısında boyacı Salih Parlak oturuyordu, Mehmet Salihle tartışma yaptı. Mehmed'i orada tanıdım dedi.

Mehmet, reis bey o sendika toplantısı 1954 hatta 1955 senesinde yapıldı ve evvelce beni tanımadığına göre 1953 senesinde Seller apartmanında Kemal'e gittiğimi nasıl söyler, ayıptır biz de insan evladıyız dedi.

Savcının şahidin tevkifi talebinde bulunacağını beklerken, Savcı söylenen raporların celbine karar verilmesini isterim dedi ve mahkeme 22.7.1959 tarihine ertelendi.

22.7.1959 çamşamba mahkeme Celal Varol reisliğinde başladı.

Şahit Ahmet Öndeş çağrıldı:

Kemal, Sami, Muharrem ve İbrahim Önol'u tanırım, diğerlerini tanımam. Ben de evimden alınarak 15 gün karakolda tutularak işkenceye uğradım, polis de zorladı. Bunların komünistliği hakkında hiç bir bir bilmiyorum. Polis ve sorguda alınmış ifadesi okundu bu ifadelerde de

aynı sözleri söylemişti. Kimse bir şey söylemediği için sorgusu bitmişti. Başka bir şahit çağrıldı, gelmediği anlaşılınca mahkeme 29.7.1959 tarihine ertelendi.

29.7.1959 günü mahkeme Celal Varol'un reisliğinde başladı.

Şahit Mustafa Seller çağrıldı. Sorulması üzerine:

Burada olanlardan İbrahim Topçuoğlu'nu şahsen tanırım, İkiçeşmelik'te görürüm, bir de Kemal'i tanırım üç dört sene evvel aile evimde bir oda tutmuşlardı, boyacılık yapıyordu. Reis İbrahim'e iş verdiniz mi diye sordu. Şahit, hayır hiç bir iş vermiş değilim. Şahsen tanırım, konuşmam görüşmem yoktur, fikri hakkında da hiç bir malûmatım yoktur dedi.

Kemal arkadaşı Süleyman'la oda tutmuşlardı, bir gün ben din kitapları okurken Süleyman bunları ne okuyorsun komünizmi oku dedi. Odalarında bazı kitaplar vardı, ben bunun üzerine tanıdığım polis Ahmet Sivrioğlu'na söyledim. Bir hafta geçti bir şey çıkmayınca gidip Avni Gülen ve Cevdet'e söyledim. Onlar biz takip ederiz dediler ve bir gün bana odalarını açmak mümkün mü diye sorduklarında anahtarlar vardır dedim. Odabaşına da tembih ettim. Ben yokken bir akşam geldiler odayı açıp kitapları tetkik ettiler, sonra da mağazama gelip, bu kitaplarda komünistlik var ise de şimdilik hiç bir ceza verilmesi cihetine gidilemez dediler. Odalarına kimlerin gelip gittiğini bilmem. Burada olanlardan kimsenin gelip gittiğin görmedim. İbrahim'i iyi tanıdığım için gelmiş olsaydı hemen tanırdım dedi. Reisin sorması üzerin e: Ahmet ve Mehmed'i tanımam, gördüğümü de hiç hatırlamıyorum. Kemal'in komünistliği hakkında bir şey bilmiyorum dedi. Bu arada polis Ahmet Sivrioğlu'nun ifadesi okundu. Şahit, ben böyle şeyler söylemedim, doğru değildir, bu polisin hayali biraz geniş olsa gerek dedi.

Savcı ayağa kalkarak: Şahit Şükrü Dinsel'in İstan-

bul'da bir doktordan almış olduğu 25.7.1959 tarihli rapor gelmiştir, bizim için çok mühim bir şahit olan bu şahidin dinlenmesi için mahkemenin talikin talep ederim dedi ve raporu verdi, rapor okunarak dosyasına kondu ve mahkeme 1.8.1959 tarihine ertelendi.

1.8.1959 günü mahkeme Reis Celal Varol idaresinde saat 9.45'te başladı.

Şahit Halit Varlı ve arkasından da Gedikli Ali çağrıldı. Bu iki şahit de meyhane sefaları şahitlerindendi. Gedikli Ali bilhassa ağzı kalabalık bir kişiydi. Şiir söylemekten dolayı meyhanede Sami Tunar'la kavga etmişti. Reis sordu şahit, efendim Nâzım Hikmet'ten şiirler söyleyerek millî hislerimi tahrik etmişti. Ben de «Bizi Bizden Sorunuz» şiirini okuyunca kavga çıktı. Sami ayağa kalkarak, Reis bey okuduğum şiir benim şiirimdir. Nâzım'ın değildir dedi. Reis, oku ve bir kağıda yaz, ver dosyasına konsun dedi. Sami şiirini okudu. Şiir şöyle idi.

MAHKEMEDE ŞİİR OKUNUYOR.

Radyoda salon orkestrası var
Havada şarap kokusu vardı
Tükürüp kanlı balgamını
Islak yüzüne asfaltın
    Kadınlar geçiyordu
    Erkekeli erkeksiz
    Kızlar geçiyorlardı
Radyoda salon orkestrası var
Radyoda salon orkestrası
Radyoda kırılıp sarhoş kahkahalarla
Sarhoş uykusu şehrin
    Bir sokak orospusu gibi
    Düştü gecenin kollarına

Radyoda salon orkestrası var
Havada tütün kokusu vardı
Ve fabrika kokusu saçlarında
Erkekli erkeksiz kızlar geçiyorlardı.

Reis şahide sordu: Şahit evet bu şiirdi, İşçilerden bahsediyordu, millî hislerime dokundu dedi. Sami Tunar: Şahidin millî hislerini takdirinize bırakıyorum dedi.

Şahit Tire'den Avukat ve İzmir Demokrat Parti İl başkanı **ALİ ÜLKER** çağrıldı.

Burada bulunanlardan, Kemal, Sami, Veysel ve Muharrem'i tanırım, diğerlerini tanımam. 1945 - 1946 senelerinde talebe idim. Tire'de Kemal, Veysel, Sami için komünist olduklarına dair söylentiler dolaşıyordu. Bundan dolayı burada bulunanlardan Kemal, Sami, Veysel ve Muharrem'i tanırım. Milliyetçi gençler bu söylentiler üzerine bir gün Demokrat Parti lokalinde toplanarak bunlara karşı bir mücadele açalım dediler. Bir kısmı dövelim dedi, bir kısmı içlerine bir adam yerleştirelim; içyüzlerini öğrensin dediler.

Bunların durumunu öğrenip o zaman mebus olan arkadaşımız Sami Gülçüoğlu'na söyleyecektik, o da yasal işlemini yapacaktı.

İçlerine sokmak için Muzaffer Şaban adında bir arkadaş uygun görüldü, fakat kabul etmedi. Onlarla arkadaşlık yapınca benim de komünist olduğum söylenecek, lekeleneceğim. Sonra bu lekeyi kimse silemez dedi. Bundan sonra Muharrem Sır arkadaşı uygun gördüler, o da kabul etti. Onlarla ahbaplık yapmaya, konuşmaya başladı. Aradan zaman geçiyor, hiç bir haber getirmiyordu. Bir yıl kadar sonra Adnan Berik sormuş: bir şeylerini tespit edemedim demişti. Biz Muharrem'den kuşkulandık, fakat sonra bir şeyin bulunmadığını ve Muharrem'in bir şey gizlemediğini anladık ve kanî olduk. Arkadaşlığımızı tazele-

dik. Belediye azalığına, sonra encümen azalığına ve daha sonra reis vekilliğine seçildi. Reis kanaatını sordu:

Benim maddî bir delilim yoksa da kişisel kanaatım Kemal, Veysel ve Sami komünisttir dedi. Reisin ne diyeceği sorusu üzerine Veysel ayağa kalkarak: Tire'de hakkımızda dedikodu olduğunu zaten arzetmiştik. Bu dedikodu şimdi de söylendiğinden ileri gidememiştik, ancak 14 aydır bu dedikoducular yüzünden yatıyorum. Tanığın kanaati de bu dedikoduya dayanmaktan öteye geçemez ve delil de teşkil etmez.

KEMAL'İN İTİRAZI

Tanığın sorgu ifadesi ile buradaki ifadesi çelişir haldedir. Bir ifadesinde solcu diyor, burada ise komünist diyor. Kemal Uygunoğlu'nun adı alet edilerek benim kitapçılık yaptığımı söylüyor. Ben hiç bir zaman kitapçılık yapmadım, bunu hiç bir suretle ispat edemez.

Muharrem'i sorgu ifadesinde itham ettiği halde burada temize çıkarmaya çalışıyor. Tire'de bizimle mücadeleye kalkan ve kanaat beyan eden bu adam benim mesleğimi, ne iş yaptığımı söyleyebilir mi diye sordu. Reisin sorması üzerine: tanık mesleğini bilmem, dedi. Yine reisin sorması üzerine: Sami tevkifinden bir iki ay önce Tire'ye geldi. Kulüpte kayınbiraderim Turgut Aslan, Muharrem ve daha başkaları otururken şiir söyledi, sonra kavga çıktı dedi. Sami ayağa kalkarak itiraz etti. Ve ben şiir okuduğumu ve kavga ettiğimi hatırlamıyorum. Bilakis çoktandır dargın olduğum Turgut'a barışma teklifi yaptığımı hatırlıyorum dedi.

Reis Muharrem'e sordu: Muharrem, Sami sarhoştu. Böyle bir olay geçti orada savcı şiiri okudu ve Turgut'la barışmak teklif etti. Ben biraz oturarak ayrıldım. Benden sonra kavga olduysa bile duymadım dedi. Sami belki sar-

hoşlukla şiir okudum. Benim yazdığım ve bir dergide yayınladığım savaş şiiri vardır, arzu edilirse okuyayım dedi. Reis okumasını ve yazıyı vermesini söyledi. Şiir okundu :

Kan rengi çiçekler vardı dallarında bahar,
Altı yıl kayboldu kanat sesleri gökte kuşların,
Gene bir harp olacak diyorlar
Ne alıp veremediği var Allahım
Biribirinden insanların,
Biribirinden bu kadar.

Bu şiiri hem okudu ve hem de yazıyı verdi. Reis Muharrem'e sordu: Evet bu şiiri söylemişti dedi.

TANIK ADNAN BERİK

İzmir barosunda kayıtlı avukat, 1948-1949 yıllarında Tire'de Kemal Salgın, Veysel ve Sami hakkında komünist dedikodusu vardı. Milliyetçi gençler toplanarak karşı bir mücadele açalım dediler. Bir kısmı içlerine bir ajan sokalım ve yüzlerini öğrenelim. Bir kısmı dövelim, Tire'den kovalım dediler. Dövmek ve kovmak kabalık olduğu için reddedildi ve bir ajan sokulması kararlaştı. Bu işi kim başarabilir tartışması yapıldı. Muzaffer Şaban'a teklif edildi, kabul etmedi. Ben lekelenirsem beni kim temizler dedi. Muharrem'e karar kılındı, o da kabul etti. Onlarla konuşmaya başladı, aradan tahminen 1 ay geçmişti, sordum: Henüz bir şey tespit edemediğini söyledi. Ben okula döndüm ve okumadan ancak 1955 yılında Tire'ye dönebildim. Döndüğümde Veysel sabun imalâthanesi kurmuş, Kemal'in ve Sami'nin İzmir'e göç etmiş olduğunu öğrendim, dedikodu kesilmişti. Bunlarla bir daha ilişkim olmadı dedi. Reis sordu:

Abdülkerim ifadesinde dedikodunun 1958 yılına kadar devam ettiğini ve Muharrem'den 1 yıl sonra sorduğunuz söyleniyor.

Tanık ben bir yıl değil bir ay sonra sorduğumu söyledim, dışarda Ali Ülker sordu, bir ay dedim, burada bir yıl demiştir. Dedikodu Tire'de arz ettiğim gibi kesilmişti diye cevapladı.

Reis Kemal'e sordu:

Kemal, burada iki tanık dinlendi. Muharrem'in kendilerine bir şey söylemediğini ifade ediyorlar. Halbuki Muharrem bunlara haber verdiğini söylüyor. Toptepe sözü edildiğini söylüyor. Tanık:

Bu hususta bana bir şey söylemedi dedi. Muharrem:

Ben hem bu arkadaşa hem başkasına Alay Parkı'ndo söyledim dedi.

Tanık: Bay bir şey söylememiştir bana, belki başkasına söyledi dedi.

Reis, tanıktan bunların komünist olup olmadığını sordu:

Bu hususta bir şey söyleyemem, devamlı arkadaşlığımız yoktur, dedi. Reis söylentinin nereden çıktığını tanığa sordu:

Söylentinin nereden çıktığını bilmem. Tire ufak yerdir diye cevapladı.

Muammer Erol kalkarak söz istedi ve reis bey, dikkatinize arz etmek istediğim bir durum vardır. Buraya gelen tanıkların korku ve psikolojik durumları çok dikkate şayandır. Nedense en aydın tanıklar bile korku içinde bulunuyorlar. Bundan dolayı yemin ettikleri halde doğru söylemiyorlar. Bakınız şimdi huzurunuzda bulunan avukat Ali Ülker dahi ve özellikle aydın olduğu için söylüyorum, başka bir isteğim yok, fakat bu adam 17 yıllık arkadaşımdır. Okullarda yıllarca beraber okuduk, arkadaşlık yaptık. Lisede, hukukta beraber okuduk halbuki. Burada siz sorduğunuz halde tanımadığını söyledi, niçin? Bir aydına yakışır mı? Burada şuna buna komünist diyorlar da beni neden tanımıyorlar? Huzurunuzda dinlenen komiser Sa-

bahattin Gönenç ve polis Ahmet Sivrioğlu da yıllarca tanıştığım arkadaşlarım olduğu halde burada tanımadıklarını söylediler. Özellikle aydın kesim bu kadar yalan söylerse artık gerisinin yalan söyleyeceği çok daha açık anlaşılabilir.

Reis Ali Ülker'e tanıyıp tanımadığını sordu:

Şimdi gözüm ısırıyor. Ödemişlidir, lisede bizden sonraki sınıfta bulunuyordu. Hukukta da vardı, leyli okuyorduk. Kendisi ile pek arkadaşlığımız yok şeklinde kabullendi. Muammer devamla Ödemişli olduğumu açık açık bilir sonra da tevile kaçar, ona buna komünist kanaatı verir. Ben de kendisine faşisttir derim. Bundan ne çıkar, neden doğru konuşmuyorlar? Arz etmek istediğim budur ama tanımamakta da başka nedenler var. O demokrat Parti başkan vekili ben ise Demokrat İzmir gazetesi istihbarat şefi oluşumdur dedi.

Mahkeme bitmişti. Karar ifadesi gelmeyen polis Ali Rıza'nın beklenmesine ve diğer sanıkların celbine, maznunların poliste alındığı iddia ettikleri el yazısıyla ifadelerin celbine, maznunlar hakkında mevcut takip raporlarının asıllarının incelenmek üzere celbine ve duruşmanin 5.8.1959 çarşamba gününe ertelenmesine karar verildi.

5.8.1959 çarşamba Mahkeme 9.45'te Reis Celal Varol idaresinde başladı.

Şahitler gelmediği, şahit polis Nuri'nin bulunmadığı yazıldı. Polis Ali Rıza'nın yazılı ifadesi ve Polis takip raporlarının geldiği anlaşıldı ve sıra ile okunmalarına geçildi.

ALİ RIZA'NIN İFADESİ

1946 senesinde Ankara'dan İzmir'e tayin edildim. Burada Kâzım ve İbrahim'ı takibe memur edildim. Muammer Erol'un takibinde de bulundu mve rapor verdim. O

zaman Necil Şentürk kendisine teklif yapıldığını ve henüz onlara iltihak etmediğini söylemişti.

Ben onu ikna ettim. İbrahim Fevzi Paşa bulvarında 64 numarada bulunuyordu.

Necil'den istifade etmeey çalıştım. Nuri'yle birlikte takipte bulunduk. Hücre için rapor yazmıştım. İsimleri sayılan diğerlerini tanımıyorum.

POLİS RAPORLARI OKUNUYOR

Rapor 5.2.1954.

Necil İbrahim'i Ali Dereli'de elektrikçilik yaptığında tanıdığını ve kendisine Komünist Partisi'ne girme teklifi yapıldığını ve Komünist Partisi'ne kabulümü rica ederim şeklinde pulsuz bir kâğıt imzalattığını ve tanıştırarak kesinlikle bir daha benimle temas etmeyeceksin dediğini öğrendim.

5.2.1954 Tarihli Rapor.

Necil Kâzım'ın bana verdiği randevu üzerine Montrö meydanına gittim dedi. Orada 2 kişi vardı. Onlarla beni Topçuoğlu tanıştırdı.

Sonra bir daha temas edememiş. Kâzım'a sormuş ağabeyine sor diyormuş, İbrahim Provokasyon var diyormuş dedi.

8.2.1954 tarihli Rapor: Bir gün bankaya gittim. Muammer Erol'un ben İstanbul'dan geldim, bundan sonra direktifi benden alacaksın demiş olduğunu Necil'den tespit ettim. Reis bana; Bunlara ne diyeceğimi sordu.

Eğer şahit burada olsa idi kendisine tevcih edeceğim birçok suallerim olurdu, şimdi ancak şunu arz edeyim; burada 1954 senesine ait kısa 2 rapor var. Onlar dahi çelişki içindedir.

Necil ifadesinde Montrö hadisesinin 1952 senesinde olduğunu söylüyor. Rapor 1954 senesi diyor. (Kemal ta-

kiplidir. O zaman Tire'de olduğu için takibat yapılamamıştır.) Necil ifadesinde Montrö'ya randevuyu benim verdiğimi söylüyor. Rapor Kâzım'ın randevu verdiğini bildiriyor.

Rapor Fevzi Paşa bulvarı 64 numarada mağazamı işaret ediyor.

Mağazamı ve Gazi Bulvarında Necil Ali Dereli'den 1500 lira bir alacak yüzünden de beni tanıdığını söylüyor. Raporda bir elektrik tesisatından tanıdığı bildiriliyor. Bunların her ikisi de uydurma olduğundan çelişkiler içindedirler, bir delil olarak kabule şayan değildir.

Bundan sonra Ahmet Sivrioğlu ve Sabahattin Gönenç'in Raporları'nın okunmasına geçildi.

26.12.1959 tarihli Ahmet Sivrioğlu'nun raporu ile başlandı. Bu raporda:

Nail Otsukara isminde biri'nin Nâzım Hikmet'in şiirini okuduğunu duyup takibe geçtiğimde: Bir gün berbere gittik Nail'i tahrik ettik, şiir okuma mevzuunu açtık İhsan şiir okumasını söyledi, deniyordu.

Bu rapora bir diyeceğimiz olup olmadığı Reis tarafından soruldu. Ayağa kalkarak: Bu raporda tahrik ettiklerini açıkça kayd etmişlerdir. Halbuki İhsan Yüce huzurunuzda verdiği ifadede bilhassa tahrik etmemeye çalışıyorduk, demiştir. Bir vatandaşı tahrik ve teşfikle suçlu yapmaya çalıştıklarını, memurlar raporlarda ikrar etmektedirler. Bu memur benim için de ifadeler meti bu adam bile, Kâzım yalancının biridir. Polis selâhiyet Kanununda suça teşvik tahrik maddesi yoktur. Bu adam raporunun ifadesiyle açıkca suç işlemektedir. Bu sözlerim kayda geçirildi.

31.12.1956 tarihli raporun, Ahmet Sivrioğlu ve Sabahattin Gönenç'in beraber vermiş olduğu görüldü ve okundu.

Bu raporda ve bundan sonra devam eden raporda

tahrik ve lâf atmak, alay etmek suretiyle kışkırtma olayının açık olarak kaydedildiği görülüyordu. 19.2.1957'ye kadar, müşterek rapordan sonra Sabahattin'in tek başına rapor vermeye başladığı anlaşılıyordu. 19'ncu Raporda mahkeme celse 24, 8.8.1959 vaktin geçtiğinden okumayı durdurdu. Bu raporlarda Kemal, Ahmet, Mehmet, Sami ile meyhane ve kahvelerde geçenler hikâye ediliyordu.

Raporlarda devamlı olarak deniz kenarına gidilip esrar içildiği ve İhsan Yüce'nin bir iki nefes esrar çektiği bildiriliyor. Başbakana Reisicumhura hakaret edildiği kaydediliyordu. Ve bu raporlar okunup dosyasına konuyordu.

Mahkeme 8.8.1959 Cumartesi gününe ertelendi.

8.8.1959 günü oturum 9,30'da, Reis Celal Varol idaresinde açıldı. Raporların okunmasına başlandı. Sabahattin Gönenç'in 19 sayılı raporundan devam edildi. Ve okunarak dosyasına kondu. Bu ara şahitlerin geldiği anlaşılarak şahit Turgut Artan çağırıldı:

1946 senesinde Kemal, Veysel ve Sami hakkında komünist oldukları söylentisi çıkmıştı. Muharrem aralarına sokuldu. Fakat netice çıkmadı. Sonra Muharrem'i belediyeye ve belediye encümenine seçtik. 1958 senesinde tevkifinden biraz evvel Sami Tire'ye geldi. Ben Muharrem ve Necmi Orgun Kili'yle oturuyorduk. Sami öğretmen Hüseyin Baysal'la beraber geldiler. Sarhoştu yanımıza gelip oturdu. Bana benimle nedir dargınlığın barışalım diye siteme başladı. Ben bir şey dedimse de bir şiir okudu. Bu aralık Muharrem'le Necmi dışarı çıktılar dört beş dakika sonra Necmi tekrar geldi ve beraber çıkıp gittik. Ben kızıp küfrettim. Bildiğim burdan ibarettir. Okuduğu şiir de kandan kırmızı falan bir şiirdi. Sarhoştu.

Sami'ye soruldu:

Ben ona barışma teklifi yaptığımı hatırlıyorum. Sar-

hoş olduğuna göre belki «Harp ve Sulh» şiirini barışma teklifini takviye için okumuşum. Çünkü; o şiirimin son mısraları nedir? Bu insanların birbirlerinden alıp veremediği şeklindedir. Okuma maksadım her halde bu olsa gerek dedi. Şahit sarhoştu, barışmak istedi, dedi.

Şahit Tire'de Berber.

Necmi Orgun da şahit Turgut'un ifadesini tekrarlar mahiyette ifade verdi ve bunlar hakkında söylenti, vardı. Komünistlikleri hakkında bir şey bilmem fiilî faaliyetlerine şahit değilim dedi. Raporların okunması sürdürüldü.

Sabahattin Gönenç'in Raporları'nın okunmasına devam edildi. 20 Numaralı rapor 25.4.1957 tarihi akşam 20'de Agora meyhanesine gittim. Sami de vardı. Sonra Kemal geldi. Hazır şaraplardan açıp içmeye başladık. Elektrikler sönüktü Kemal dün Kâzım'la beraberdim dedi. Sami de Kâzım şimdi nerede oturuyor diye sordu. Kemal de Çınarlı'da oturduğunu söyledi. Bunun elektrikçi Kâzım olması ihtimali var.

Raporlar'ın okunmasına devam edildi. 37 Numaralı raporda Kemal Mehmet ve Ahmet'e itimat etmediğini söyledi. 26 Numaralı raporda Mehmet her zaman komünizm fikirlerinde bonkör olduğu halde Kemal her zaman ona muhalefet ediyordu, yazılıydı.

28 Numaralı rapor Mehmet'in İlhan ve İhsan'ın polis olmalarından şüphelendiğini söyleyince ona, polisten olup konuştuklarımızı işitseler bile biz o gün bir suç işlemiş değiliz dedim. Ve teskin ettim. (deniliyordu)

49 Numaralı Rapor 20 10.1957

Kemal, bugün çok sevinçliyim çok mesudum. Şükrü ustayı gördüm. bir gemide çalışıyormuş. Millî emniyettendir. Ama bizdendir. Bize hizmet ediyor, dedi. (kaydı vardır)

58 Numaralı Rapor 16 Haziran 1958

Kıbrıs mitingleri yapılıyordu İhsan Yüce'ye, git, Meh-

met'lerle görüş, Kıbrıs mevzuunda düşüncelerini öğren dedim. Mehmet'le konuşmuş ağzını aramış. Kıbrıs mevzuunda ketum davrandığını söyledi. Raporlar bitmişti.

Raporlara ne diyeceği Kemal'e soruldu: Kemal;

Bütün bu raporlardaki hadiseler ve konuşmalar tertip edilmiştir. Raporda devlet büyüklerine hakaret, dinî tahkir, millî hisleri tahkir, esrar içmek ve komünizm propagandası görüldüğü halde polis bir tevkifat yapmamış fakat bir bomba lâfını bahane ederek tevkifat yapmış ve bu davada delil göstermek için bu raporları tertip etmiştir.

Bunlar suç ise suçlusu da bu tahrikçi adamlardır. Ve suçu beraber işlemişlerdir. Kabul etmiyorum dedi. Kayda geçildi.

Mehmed'e soruldu:

Bu raporlara göre Kema'le ben kavgalı oluyorum.

Kemal'le hakikaten hiç bir samimiyetim yok; iş hususunda konuşmuşumdur.

Bilhassa 1957 senesinin Kurban Bayramından sonra Kemal'le hiç görüşmedim Bunun için raporları kabul etmiyorum.

Ayrıca ayın 25'inde İstanbuldan geliyorum. O zamana kadar İstanbul'dayım, dün ayın 14'ündeki ifadelere göre İdris'e gitmek için İstanbul'da bulunuyoruz. Peki İhsan'la burdaki buluşmalar teşkilât kurmalar bu arada tanışma ve bütün bu iddianamelerin yapılmasına imkân var mı?

Bu raporlar uydurmadır. Yalandır, dedi. Ve kayda geçildi.

Ahmet Alyanak'a soruldu:

Bundan evvelki celselerde okunan ifade raporlarında Mehmet'in Ahmet'e güvenilmez dediği ve münâkaşa ettiğimiz belirtilmektedir. Keza, Kemal Salgın'ın da defalarca Ahmet ve Mehmet'e güvenilmez demiş olduğu da bildirilmekte olduğuna göre. nasıl oluyor da birbirine iti-

madı olmayan ve anlaşamayan bu insanlar bir fikir etrafında toplanıyor, teşkilât kuruyor ve Kemali başkan seçiyorlar. Görülüyor ki bunların hepsi uydurmadır. Bunun için raporları reddediyorum, dedi.

Bana da sorulması üzerine;

Raporlara karşı ben de kalkarak, huzurunuzda ifade veren Ahmet Sivrioğlu benim Kemal'le bir inşaatta konuştuğumu ve muhtelif yerlerde gezdiğimi gördüğünü ve bu hususta rapor verdiğini bildirmiştir.

Bu rapor serisinin ilk 4 raporu Sivrioğlu tarafından ve 5 raporu da Sabahattin'le müşterek verilmiş ve okunmuştur.

Bu raporlarda bu iddiasından bir kelime dahi bulunmadığını ve başka hiç bir yerde ismimden bahsetmediği halde sorgu hakimi ifadesinde Agora meyhanesinde ismimin geçtiğini ifade eden Sabahattin'in Agora meyhanesine ait bu raporunda benim ismimin bulunmadığı 20 Numaralı raporunun okunmasından anlaşılmış bulunmaktadır. Binanaleyh bu iki şahsın sorgu hakimliğinde kasten bana atıfta bulunduklarının açıkça anlaşılmakta olduğunu ve bunu mahkemenin dikkatine arz ettiğimi bildirmiştim. Ve sözlerim kayda geçti.

Muammer Erol, polis Ali Rıza'nın gönderdiği rapor ifadesinde Muammer Erol'un takibinde bulundum. Bu hususta rapor verdim, dediği halde bir tek raporunda dahi ismimin mevcut olmadığını, binaenaleyh Polis Ali Rıza'nın sözlerinin de doğru olmadığını belirtirim, dedi.

Karar: Şahitlerin getirilmesi için duruşmanın 18.8.1959 Çarşamba gününe ertelenmesine karar verildi.

12.8.1959 Çarşamba. Celse 9.45'te açıldı Reis Celal Varol, 1. aza Reşat Soysal, 2. Aza Meliha Yalaz, Savcı: Orhan Tan, Kâtip, Hamit Başkuş. (Üç erkek stajyer avukat)

İstanbul'dan Rapor göndermiş olan ve 15.8.1959 tarihinde dinlenmesine karar verilmiş bulunan Şükrü Dinsel gelmiş olduğundan diğer şahitlerden sarfınazar edilerek Şükrü Dinsel'in dinlenmesine karar verildi. Ve Şahit Şükrü Dinsel içeri alındı.

AJAN ŞÜKRÜ DİNSEL'İN İFADESİ

Reis: Bunlardan kimleri tanırsın diye sordu. İbrahim, Kâzım, Ertuğrul, Kemal, Veysel, Mesut ve Hamdi Alevtaş'ı tanırım. Muammer Erol'u da 2 defa gördüm dedi. Tire'li Muharrem'i İbrahim Önol'u da Kemal'den duyarım, bunları ismen tanırım. Mehmet, Ahmet, Sami'yi iyi tanımam.

Bir akrabalığım ve düşmanlığım yoktur, dedi.

Yemin teklif edilmeden evvel kalkarak Usul mevzuunda bir talebim olduğunu söyledim. Avukatım olmadığı için böyle talepleri usul gereğince yapabiliyordum. Bunun için talebim kabul edildi. Ve hazırlamış olduğum talebimi okudum.

Burada, Şükrü beyin dosyasında maznun sıfatıyle ve yalnız polisçe alınmış bir ifadesi vardır.

Bugün ise karşımıza bir hukuku amme şahidi olarak çıkarılmaktadır. Şahit vasfı konusunun kanunda tasrih edilmiş olduğu malûmunuzdur.

Şükrü bey takip, duygu görgü şahidi de olamaz. Çünkü; bizzat faaliyet, suç ortağı şeriki cürüm olduğunu bu ifadesinde ikrar etmektedir. Şükrü bey maznun sıfatiyle tevkif edilmiş ve bu tertipli ifadeyi imzaladıktan sonra günlerce tutulduğu polis hücrelerinden çıkarılmıştır. Bu ifadesi nasıl bir kanuni netice vermiştiki, Şükrü Dinsel bu ifadesine göre şerik olduğu kimselerin karşısına şahit olarak getirilebiliyor. Şükrü bey Muhbir mi, Şahit mi, Maznun mu, ne sıfatla dinlenecektir. Bu cihetin tasrih edilerek kayda geçirilmesini talep ederim dedim. Reis şahit

olarak dinlenecek dedi ve talebi kale almadı. 7 Avukat vardı. Onlardan ses çıkmıyordu. Başımı çevirerek avukatlara baktım, sanıklar da avukatlarına ne susuyorsunuz der gibi bakıyorlardı. Savcı, Orhan Tan ayağa kalkarak Savcılık makamının şahit sıfatıyle alınmış bir ifadesi var veriyorum ve evvela bunun okunmasını talep ediyorum dedi. Ve bir ifade uzattı. Reis aldı ve kâtibe verdi.

Ayağa kalkarak, Reis bey ben Şükrü'nün mevcut ifadesinin bir suretini dilekçe ile talep ettim, ve 2 ayda ancak bir suret gönderildi. Bu ikinci suretin verilmediğini ve bunun aynının kopyası gerek dikkate arz ederim dedim. Bu ifade okunmaya başlandı. Bunun 20.91958 tarihli ve bir sureti bana gönderilen ifade olduğu görüldü.

ŞAHİT ŞÜKRÜ DİNSEL.

Aslen Bursa nüfusunda kayıtlı olup halen İstanbul Kireç Burnu Kireçli Çeşme sokak 11 sayılı evde oturur ve İstanbulda Mahir ve Baslen Kışın beyler firmasına ait İzmit adlı vapurda usta gemici ve Serdümen olarak çalışır, Emin oğlu 1337 ve Zehradan doğma Harp Okulu mezunu Meryem ile evli çocuksuz. ŞÜKRÜ DİNSEL'in görülen lüzum üzerine şahit olarak alınan ifadesidir. 20.9.1958

S — İlk okuldan itibaren ordudan tekaüde sevkedildiğiniz zamana kadar olan hayatınız hakkında malûmat veriniz.

C — 1921 yılında doğmuşum babam ölüdür, annem İstanbuldadır. Kardeşlerimden Ethem balıkçılık Turgut ise Bakırköy belediyesinde şoför muavinliği işinde çalışır. İstanbul Akbıyık Nakilbent Hisar sokak 35 sayılı evde oturmaktadırlar. İlk tahsilimi Bursa'nın Fevik Paşa ve Tophane okullarında ikmal ettim. Bursa lisesini orta kısmında 7 nci sınıfta iken ikmâle kalmam dolayısıyle babamla aramda ufak bir münâkaşa zuhur etti ise de bilâhare Bur-

sa ikinci orta okulunda tahsilimi tamamladım ve 1939 yılında Bursa Askeri Lisesine girdim. 1941 yılında Mezuniyetimi takiben Sivastaki üç aylık sıtaj devresinden sonra Har Okuluna intisap ettim. 1943 yılında Havacı Asteğmen olarak mezun oldum, talebelik hayatımda gayet sert mizaçlı bir hüviyet taşıdığım etrafımca söylenirdi. Piyade atış ve Hava atış okullarını bitirdikten sonra 1943 yılı sonlarına doğru Havacılık tahsili için Amerika'nın Teksas Eyaleti Senantonio şehrindeki atış okullarındaki kurslara iştirak ettim, bu tahsil süresi içinde Amerikan hocanın arkadaşlarımdan birine yaptığı bir hareketten ötürü kendimi tabanca ile yaraladım hatta bu havadis O zamanki gazetelerde neşredildi. Hastahanede yatıp tedavimden sonra bu yerdeki ateşemiz Cemal Aydınalp'a Türkiye'ye dönmeği arzuladığımı söyledim ve 1945 yılı başlarında Mısır'a ve oradan tirenle Türkiye'ye gelerek Eskişehire yerleştim. Vazife almak üzere yaptığım müracaata ilgililer geri hizmet vermek ısrarında idiler. **O zaman havacı teğmen olarak bulunuyordum. Geri hizmeti kabul etmediğim için 24 Nisan 1945 tarihinde emekliye sevkedildim. Rahmetli General Salih Omurtak benimle fazla ilgilendi bazı teşkilâtlarda iş buldurmak isteğinde bulundularsa'da serbest çalışacağımı beyan ile bunları kabul etmedim. Bursaya giderek orada yerleşmek istedim ise de annem ve kardeşlerim ile aramızda cereyan eden geçimsizlik sebebine istinaden iş muhiti geniş olan İzmir'e gitmeyi düşündüm ve tahminime göre Mayıs 1945 ayında İzmir'e geldim. İş bulmak için yaptığım müracatlara münasip cevap alamadığımdan ve tadmin edilmediğimden bir sandal alarak balıkçılığa başladım. EKİM 1945 ayına kadar bu şekilde çalıştıktan sonra Ankara'ya gidip iş aradım ve Amerikan Askeri Yardım Kurulu teşkilâtına bağlı olmayan 24 üncü Amerikan Hava Üst Teğmeninin 1271 Numaralı birliğinde dekone, dispeyçir (evrak takipçisi) ve Hava Trafik Şema-**

ları çizmek vazifesini aldım bu yerde 175 lira net aylıkla Mart 1946 ayına kadar çalıştım. Bu yerde bulunduğum sırada şoförlükle çalışan İbrahim vasıtasıyle 1934 yılında Beyaz Rusya'nın Minsk şehrinden muhacir olarak Türkiye'ye gelip Ankara'ya yerleşen şimdiki eşim Meryemi tanıdım ve onunla 18 Mart 1946 tarihinde Ankara'da evlendik. Eşim O zaman Sümerbank İplik Dokuma müessesesinde çalışıyordu, bilâhare kendisini benim işsiz kalıp İzmire gelmem sebebiyle İzmir Dar Ağacı Sümerbank Basma Sanayi müessesesine naklettik. Bu suretle ve Nisan 1946 ayında İzmir'e gelmiş olduk. 25 Nisan 1946 Tarihinde Güzelyalı Tayyare Tamir fabrikasında İngilizce mütercimliği vazifesini aldım. Bu fabrikanın müdürlüğünü Yüksek Mühendis Fuat Ulu isminde birisi yapıyordu. Kendisini Kahireden Türkiye'ye Amerikan Askerî yardımı gönderme börosunda istihbarat zabitliği yaparken tanıdım işte bu şahsın delâletiyle fabrikaya girdim bu yerde iki ay çalıştıktan sonra hastalık sebebi ile ayrılmak mecburiyetinde kaldım. Apandisit ve safrakesesi ameliyatlarından sonra normal bir hale döndüm, yukarıda arzettim gibi balıkçılığa merakım olduğundan İzmir'e her gelip ve gidişimde sandal alıp satıyordum. Tayyare Tamir fabrikasında iken de sandalım mevcuttu. Bilâhare buna kullanılmış bir motorda aldım. Fakat bunu kullanmak mümkün olmadı. Zaruret halinde kaldığımdan şimdiki devlet hastanesinin civarında bulunan geri tabaka tütün kumpanyasına müracaat ettim. İngilizce bilmem dolayısıyle 13 lira haftalıkla buraya memur olarak girdim. Bu yere girmeden evvel eşim Meryemi Bursa'ya göndermiştim. Bilâhare aldım ve yukarıda bildirdiğim gibi çalışmağa başladım, geri tabakaya girdiğim zaman 1947 senesinin bidayeti idi. Geri Kumpanyasında 7,5 sene kadar çalıştıktan sonra İstanbul'a gitmem dolayısıyle ayrıldım. Bu müddet zarfında gerek kendimi ve gerekse karımın kazancı ile Güzelyalıda bir ev

yaptım bir arsada aldım. **1954 yılının yaz aylarının birinde eşim Meryemle İstanbul'a gittim.** Altı ay istirahatten sonra iki ay kadar da Beşiktaş'daki telsiz kursuna devam ettimse de bitiremedim. 1955 de doğrama marangozluğu ve 1956-1957 yazına kadar mobilyacılık yaptıktan sonra Temmuz 1957 yılında gemiciliğe başladım. Ve ilk olarak Seyhan isminde bir armatör simsarının delâletiyle Muzaffer Pehlivanoğlu'na ait aynı isimli gemiye gemici olarak girdim. Birbuçuk ay kadar çalıştıktan sonra ayrıldım. Bu gemide 200 lira aylıkla çalıştım. Ereğli İstanbul, İzmir, İstanbul seferini yaptıktan sonra bir daha çalışmadım. 1958 Ocak ayı içerisinde VEYSEL SAİT Akbaşoğullarına ait Selçuk şilebine gemici olarak işe alındım. Bu şileple zaten Edremitin Akçay limanında iltihak etmiştim. İtalya seferinden tekrar Akçaya döndük bir tur için iştirak ettiğimden ve esasen şilebin çürük olmasından bu şileple bir daha sefere çıkmadım. Şilebin makina mürettebatından Mehmet Oflu ve Mehmet Oflunun arkadaşlarından olan iki kişiden şilebin Çarşı Başısı İsmail ile şilep süvarisi Muzafferin Türkiye'den İtalya'ya esrar kaçırdıklarını duymuştum. Bu hususu İtalya'ya gittiğimizde Napoli Baş Konsolosumuza bizzat anlattım. Not aldılar ihbarımı imzalayıp, imzalamıyacağımı sorduklarında, bunun bir manâ ifade etmiyeceğini zira malların Piombinada satılmış olabileceğini söyledim. Hakikaten bilâhare yaptığım incelemede esrarın bu yerde yani Piombina'da Türk asıllı Rodoslu İtalyan tabasında Ali isimli polis memuru ile karısı tarafından dışarı çıkarılmasına yardım edildiğini işittim, fakat doğruluk derecesini bilmiyorum, yukarıda söylediğim sahıslardan birinin ismi hatırıma geldi Mehmet Oflunun arkadaşlarından olduğunu bildirdiğim şahıslardan birinin ismi makina yağcısı Seyfi'dir. Selçuk şilebini Akçay'da terk ettikten sonra İstanbul'a geldim. Eremitte bu esrar işini şifahi olarak bir gümrük memuruna bildirmiştim. İstanbul'a

geldiğimden bir az sonra bu mesele için Çarkçıbaşı İsmail ile Süvari Muzaffer beyin sorguya çekilmiş olduklarını duydum. Netice ve işin doğruluğunu bilmiyorum. İtalya seferinde iken İtalyan komünist partisinin tetkik edebildiğim taraflarını ve esasen Dz. Emeklisi olan Seiçuk süvarisi Muzafferin (takaya benzeyen Rus Hücumbotlarının manevra kabiliyeti ve bunları met eder mahiyetindeki duruşmalarını, üçüncü kaptanın efendim bunları mutlaka Millî Emniyete bildirmişsinizdir. Sualine cevaben Muzaffer kaptanın «enayi miyim bildireyim ertesi günü bunu Rus radyosu söyler» şeklindeki beyan ve muhavereleri **gerek telefon ve gerekse posta kutusu ile haberleştiğimiz İstanbul Bölgesi Millî Emniyet Teşkilâtına bir rapor halinde bildirmiştim.**

Mayıs 1958 ayında Kışınbaylar firmasına ait İzmit şilebine 200 lira aylıkla usta gemici olarak girdim. Şilebe İstanbul'dan uçakla Hollanda ve Roterdam şehrinde mülaki oldum. Ertesi gün hemen hareket ederek Portekizin Porto, İspanya'nın Tarragona, İspanyol fasının Melillâ, Almanya'nın Emden ve Hamburg, Hollanda'nın Ternözen, Belçika'nın Gent ve Anvers, İtalya'nın Venedik, Yunanista'ın İTEA limanında seyahatler yaptıktan sonra İTE'A da gemiyi terk ettim. **Oradan Pireye geçip Ankara vapuru ile 26 Ağustos 1958 tarihinde Türkiye'ye geldim. İzmit şilebinden ayrılmamın sebebi para yüzündendi.** Verilen Sterlin dövizinin 25 liraya çıkmasından ve 65 lira karşılığı verilen dövizin çok az olmasından dolayıdır.

S — Yukarıda tahsil, iş ve İzmir'de, İstanbul'da yaptığınız işler hakkında geniş malûmat verdiniz. 1945 yılında ilk olarak İzmir'e geldiğinizde tanıdığınız ve samimiyet peyda ettiğiniz arkadaşlarınızla bundan sonraki yıllarda tanıdığınız şahıslar bunların siyasî içtihat ve düşünceleri ve keza bunların kanunî veya kanunsuz faaliyetleri bu

faaliyetlere iştirak dereceniz hakkında geniş malûmat veriniz.

C — 1945 yılında İzmir'e geldiğimde kayık alıp balıkçılığa başladığımı yukarıdaki ifademde izah etmiştim. O zaman balıkçılık işlerinde yardımı dokunması bakımından Hasan isminde birisiyle arkadaşlık peyda etmiştim. Pay hesabı ile çalıştığım bu şahıs bilâhare Tiberkiloz hastalığından muzdarip olarak öldü. Bundan başka 1945 yılında arkadaşlık hissettiğim bir kimse yoktu. 1946 yılında eşimin yukarıdaki beyanında belirttiğim gibi Dar Ağacı Sümerbank Basma sanayi müessesesine naklimi müteakip İzmir'de Şehitler mıntıkasında yerleştiğimizi beyan etmiştim. Bu ve bundan sonraki zamanlarda çevremizde bazı faaliyetlerde bulundum. Çok partili hayatın başladığı yıl içinde Dar Ağacı mıntıkasında bulunan D.P., C.H.P. Ocak İdare Hey'eti mensupları beni kahve vesair yerlerde yaptığım lisan bilmem propogandasını rıza göstererak parti bünyesindeki gençlere İngilizce öğretmem yolunda angajeye tevessül ettiler D.P. nin ilk kuruluşu sırasında güzel yalı bucağında üye olmam dolayısiyle Dar Ağacında doğrudan bu guruba iltihakla müddetini bilmediğim bir süre için D.P. li gençlere İngilizce dersi verdim. Bu münasebetle muhit beni tamamen tanımış bulunuyordu. Apandisit ameliyatından tebdil havalı bulunduğum zamanlara raslayan süreler zarfında tabiatiyle kahvelere devam ediyordum. Bu arada mahallemiz sakinlerinden **Topal namıyle maruf Sadi Yeşilada** ve onun vasıtasiyle **de İhsan Konaş isminde bir şahısla tanışmıştım. Tavla oyunlarının tevlit ettiği samimiyetten mülhem bu şahıslarla O sene yani 1946 ki çok partili hayatın tezahürlerinden olan Türkiye Emekçi Köylü ve Sosyalist partisine girmeyi teklif etmişlerdi.** Tabiî münasebetlerimiz meyanında bu şahısların içtihatlarını bildiğimi iddia edemem yalnız **İhsan Konaş bana bu sosyalist partisine aza bulun-**

duğunu bu partinin memleket hayrına vazife gördüğü ve konferanslar tertip edildiğini tetkikim üzerine buraya girip girmiyeceğimi serbest olduğumu ifade ediyordu. Velhasıl isimlerini saydığım bu şahıslarla **eski mahkeme önünde** halen yerini tesbit edemiyeceğim **Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisine İzmir Merkez** (Vilâyet Merkezi) binasın agittik gidişimiz bir gece idi. Yanımda Sadi Yeşilada ve İhsan Konaş bulunduğunu iyi biliyorum. Yanımızda daha iki kişi olduğunu ve isimlerini hatırlayamıyorum. Bizi hatti zatında bu toplantıya İhsan Kolaş götürmüştü. Bir gece gaz lâmbası ışığı altında vüsatini bugün için tarif edemiyeceğim bir oda içinde kalabalık gurubun takip ettiği konferans mahiyetindeki toplantıya girdiğimizde sonradan sminin **Emin Emek** olduğunu öğrendiğim bir terzi: Terzi kalfası ve çıraklarının çalışma mevzuunda nasıl istismar edildiklerini ve patrona bağlanma rabıtalarının nasıl işlendiğini izah ediyordu. **Bundan sonra kürsüye keza isminin Cazim Aktimur** olduğunu **sonradan öğrendiğim** birisi gelerek şimdi mahiyetlerini hatırlayamadığım Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi tüzüğünden iki maddenin anelinizi yaptı, filhakika bu partinin bu legal olan faaliyetinden illegal faaliyete geçişi ve ondan sonraki zaman zarfında partinin tüzüğünü inceledi isem de; Cazimin O toplantıda anelizini yaptığı maddelerin hangileri ve mahiyetlerinin ne olduğunu ifade edemiyeceğim hatırlayamam **Cazimin tüzük maddelerinin izahından sonra** toplantıya son verilmiştir. Bunun hitamında **Eşrefpaşada baskıcı Osman Uzlaş, Murat Raci Erdemil, Kerim Soyka, Cazim Aktimur ve Salamon** isimlerinde olduklarını sonradan öğrendiğim bir grup İhsan ve Sadiyi dışarı çıkararak beni içerde alıkoydular. Yukarıda arz ettiğim gibi Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'nin **her türlü propogandası sonradan teyyüt ettiği gibi İhsan Konaş Uhdesinde bulunuyordu.** Herhalde bunun empozesi

ile olacak yukarıda izahını yaptığım konferansın hitamında isimlerini saydığım şahıslar yine tahminime göre İhsanın vasıtası ile beni mimleyip alıkoymuşlardı yukarıda isimlerini saydığım bu adamlar her halde İhsandan derlemiş oldukları hakkımdaki malûmattan mülhem katıldığım bu partinin İşçi muhitlerinde faaliyet göstermesinin **ben Sadi ve İhsan** vasıtası ile mümkün olabileceğini ifade edip bana bu yolda telkinde bulunuyorlardı. **Şunuda ifade edeyim ki bu partiye üye olmadım.** Bunlara ilaveten bana Amerika'da bulunduğum sırada sosyalist olarak tanıdığım veya Amerikan muhitince bu ideolojide tanınan artisleri sormuşlardı. Şimdi hatırladığıma göre bu suali tevcih eden Muratt, ben Amerika'da artistlerden sosyalist olanlar bilmediğimi ifade ettiğimde Murat Raci Erdemin O zaman Katrin Heponile Polmumi ve isimlerini hatırlayamadığım bir kaç isimden bahsetmişti. Bidayette daha açık bir ifade ile henüz ilk toplantımızda sosyalizm fikir ve düşüncelerine sahip olmadığım bir zamanda izahı istenilen bu suallere hayret etmiştim. Netice olarak bu toplantının dağılışından sonra Kestane Pazarında bu namla maruf Caminin ittisalindeki kahveye geldik ve çay içtik. Eski mahkeme önündeki bu parti Kongrelerine ancak bir defa ve yukarıda izah ettiğim şekilde iştirak ettim. **16 Aralık 1946 tarihinde T.S.E.K.P. si kapandı.** Bu partinin yukarıda izahını yaptığım toplantısında **Yusuf Toprak** isimli bir komünistten bu toplantıya veya konferansa **Mabil Amado isimli bir Yahudinin de iştirak ettiğini öğrenmiştim.** Partinin kapanmasından az bir müddet sonra bir gün **İhsan Konaş** yanıma gelerek beni Aydın isminde bir şahısla tanıştıracağını bahsederek Fuarın 26 Ağustos kapısı yakınında isminin sonradan **Macil Bilge** olduğunu öğrendiğim bir şahısla tanıştırdı. Üçümüzün o günkü toplantımızda yaptığımız konuşmalar gizli bir **Komünist Teşekkülünün** kurulup çalıştırılmasını istihtaf ediyordu. Ben

bunu böyle anlamıştım. Fakat sonradan tetkikimde çalışmakta olan gizli bir **Komünist Partisi**'ne iltihak ettiğimi derhal anladım. O gün **Macit Bilge** üçümüzün bir hücre kurduğumuzu ve benim isteğim üzerine hücrede faaliyet gösterebileceğimi söyledi. Bir hafta sonra aynı yerde buluşmak üzere ve kat'i kararımı bildirmem sebebine istinaden buluşmayı kararlaştırdık. Bunun üzerine yakınen tanıdığım **Defterdarlıkta memur Behçet Şener'e** vaziyeti anlattım. O bana hemen gidip ilgili yerlere ihbar etmem hususunda talimat verdi. Ve ikazda bulundu. Bu şekilde bunların faaliyetini Millî Emniyet şöförü Mesut vasıtası ile bu yere arzettim. **Talimatlı olarak Fuardaki ikinci toplantıya iştirak ettim.** Üçümüz arasında vazife taksimi yaptık ben propaganda **İhsan Konaş** teşkilâtçı ve **Macit Bilge** de sekreterlik vazifesini yapacaktık. **Böylece Türkiye Komünist Partisinin** İzmir Vilâyet merkez komitesinin bir hücresi olarak faaliyete geçmiş olduk. Hücremizin Faaliyet sahası Darağacı mıntıkası idi. Bilâhare birçok mıntıkalar öğrendim ve bunları ilgili yerlere verdim? Bilâhare yaptığımız toplantılarda hücrede bazı değişiklikler oldu, **Macit Bilge içimizden ayrılarak Sururi Özbatur (Taylan) (Pehlivan Sururi)** isminde birisi iltihak etti, bu sefer ben sekreter İhsan teşkilâtçı ve Sururi ise propaganda işlerine baktık. **Bu faaliyetimiz bir sene kadar, bu şekilde cereyan ettikten sonra benim vilâyet komitesine aza seçilmem** üzerine **Macit Bilge** mıntıka komitesi olan Darağacındaki hücre ile vilâyet komitesi arasında irtibat vazifesini de gördü. Bu işi bazen ben de yapıyordum. Yapılan toplantılarda aldığımız kararlardan komünizmi süratle halk arasına yaymak ve hücre faaliyetini süratle genişletmek yani hücreleri çoğaltmak hususunda karar aldığımızdan hepimiz ayrı ayrı adam temini işine de girişmiştik. Bu meyanda İhsan Konaş Şark Sanayi fabrikasında Sabri Öztürk, ve Darağacının Çöplük semtinde borucu Feyyaz

isimlerinde iki kişi bularak hücresini tamamlamıştı. Benim ve Sürurinin hücremiz yoktu ben de Sürurî İhsanın kurmuş olduğu hücrede irtibat vazifesini görür ve dilimin döndüğü kadar yeni elemanlara Marx'izim propagandası yapardım. Vilâyet komitesinde sekreter Macit Bilge propagandis Ahmet Bilge teşkilâtçı olarakta ben bulunuyordum. Ayrıca Karşıyaka mıntıka Komitesinde bulunanların isimlerini bilmiyorum fakat **Sumru Gözübüyük, Ayten Okan, Rester Bilge, Yıldız (Bilâhare Fadıl Barkanla evlenmiştir) dan müteşekkil T. K. P. nin Karşıyaka Kadınlar kolundan haberim vardır. Yine bu arada kapatılmış bulunan T. S.E. K. P. nin teşkilât şubesi bulunan başkanı Mehmet Bozışık (Boz Mehmet) Polis tarafından şiddetle aranıyordu İlk gelişinde bize Keramettin isminde bir şahıs olarak tanıştırılmıştı. Bir gün İzmir Vilâyet delegelerini İncir Altın'da bir toplantıya çağırdılar bu yerde bir kahvede yaptığımız toplantıda tam komünist bir usulle seçim yaparak beş kişilik bir vilâyet komitesi seçtik. Bu komitenin teşekkülü bizi Partiye bağlamış bulunuyordu. Bu komite Macit Bilge ben Yusuf Etik, Nihat (Fuar müdürlüğü muhasebecisi ve aynı zamanda Yeni Asır gazetesinde Müsahhi) Ahmet Bilgeden müteşekkil idi. Boz Mehmet İzmir'de uzun müddet kalmıştı. Bir gün benimle konuşurken bir yolcu uçağını zorla Bulgaristan'a uçurup uçuramıyacağımı sormuştu, bidayette bu işe müspet cevab verdim bu yolda bir operasyona da giriştik. Kendisini kontrol için uçakla İstanbul'a gitmeyi denedik. Ve bu seyahati yaptık. Dönüşümüzde Boz Mehmet polis tarafından tevkif edildiğinden Bulgaristan hikâyemiz de suya düştü, ayrıca Boz Mehmet bana Rusya'ya götürüleceğimi orada sivil generallerin yetiştiği mektepte okutturulacağımı ve Moskova radyosunda da konuşmanın mümkün kılınacağını def'atle söylemişti. Tabii bu iş suya düşünce Vilâyet komitesindeki işime 4 elle sarıldım, bu sıralarda Tilkilikte Hatuniye**

semti divarı kenarında eski kitap satıcılığı yapan Tireli Kemal Uygunoğlu isimli birisi ile tanışmıştım. Kendisini Anarho - Komünist olarak tanımıştım bu sebepten parti safları içine almadım. Bunun vasıtası ile Kemal Salgın isimli bir boyacıyı da tanımıştım. Kemal sonradan boyacı olmuştu. Tireli Kemal Uygunoğlu ile konuşmalarımız sırasında Komünist mefküreli Kemal Salgın isminde bir arkadaşının mevcut olduğunu ve komünizm mevzuunda Tire kazasının çok müsait bulunduğunu öğrenmiştim. Vilâyet komitesinde bulunduğum sıralarda teşkilât işlerini tedvir ettiğimden bu arada Komünizmin neşriyat yolu ile tadbikini sağlamak yönünden kitaplara çok kıymet veriyorduk. Şahsen bu işlede meşgul oldum, eski kitapçılardan komünizm kokulu eserler topladığım sıralarda Hatuniye camiinin kıyısında kitapçılık yapan Kemal Uygunoğlunu da bu faaliyetim esnasında tanımıştım kendisinin anarşist ruhlu bir adam olduğunu ve disiplin tanımıyacağını bildiğimden yukarıda da iza hettiğim gibi, parti içine almadık. Kemal Salgın İzmir'e çok gelip gidiyordu. Komünizm mevzuunda ileri bir bilgi sahibi olması sebebiyle parti saflarına aldık. Tirede'ki teşkilâtın organizesini yani Türkiye Komünist Partisinin İzmir Vilâyet komitesine bağlı Tire kazasındaki bu partinin Teşkilâtlanması doğrudan doğruya kendisine verilmişti. Bir müddet Kemal görülmedi Vilâyet komitesi bu işi tahkik zımmında ben, ve boyacı Salih Parlağı Tire'ye gönderdi. İşte bu esnada Tire'de Kemalin teşkilâtlandırdığı ve bize empoze ettiği Komünistlerden berber Veysel, Yorgancı Osmanı şahsen tanıdım. Bilâhare bir sağlık memuru ile bir kunduracının bulunduklarını da Kemal Salgından işittim. Ayrıca O zaman tahminen 1948-1949 yılların arasında (Boz Mehmedin tevkifi sırasına rastlar) Yine Kemal Salgın'dan ayidat ödeyip komünist neşriyat alıp okuyan Selçuk, Muharrem, Sır ismini hatırlayamadığım bir öğretmen, Hayati Yıldızdoğan isim-

lerini de duymuştum. Tire komitesini Osmanın sekreterliğindeki Kemal Salgın'ın ayrılmasından sonra yani bizimle İzmir'e getirilmesinden sonra Osman sekreterlik vazifesini aldı. Berber Veysel Öndeş teşkilâtçılık işlerini deruhte ediyordu. Neşriyat işlerine bakanın kim olduğunu hatırlıyamıyorum. Fakat Tireli olduğu muhakkaktı. Bunun ismini de Veysel ve Kemal ile Osman pekâlâ bilirler. Kemal Salgın Tire'de Hücre faaliyetinde bulunmuştur, ben kendisini İzmir'e getirince doğrudan doğruya Salih ve Parlağın yanına yerleştirdim. Ve boyacılık sanatına başladı. Bidayette kendisini Tire ile Vilâyet komitesi arasında irtibat vazifesinde kullandı ismi de bilâhare Salih Parlak ve ismini şimdi hatırlayamadığım bir şahısla hücre kurarak faaliyette bulunduklarını katiyetle söyleyebilirim. Çünki bana muntazaman ayidat ödüyorlardı. Kemal'in şimdi gayet iyi hatırlıyorum bu hücrede sekreterlik vazifesi vardı. Salih'in teşkilâtçılık yaptığını ve neşriyatçılarının kim olduğunu ve ismini hatırlayamadığımı ifade ederim. Hatta Kemal evlenirken Vilâyet komitesinden kendisine 70 liralık bir yardım yapıldı. Bu parayı bizzat ben verdim. Kemallerin hücresi mıntıka komitesi mahiyetinde değildi, bunlar doğrudan doğruya yağlı boya işçileri arasında faaliyet göstereceklerdi. Netekim bu mevzuda epeyce mesai sarfettiler. İsmini hatırlayamadığım neşriyatçının kim olduğunu Kemal Salgın mutlaka bilir.

S — Yukarıdaki ifadelerinizde Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü partisindeki illegal faaliyetler hakkında bildiklerinizi söylediniz. **Türkiye Sosyalist Partisi'ndeki hareketler** ve bu hareketlerde ismi geçen şahıslar ve bunların faaliyetleri hakkında etraflıca malûmat veriniz.

C — Yukarıda izah ettiğim Boz Mehmet işi tahaddüs edince ben Parti üst kademelerinde iş görecek bir adam yetiştirmek talimatını aldım ve maliyede yeni maliye şubesi memuru Behçet Şener isimli arkadaşımı 1949

yılında Macit Bilge ile tanıştırdım. Boz Mehmet işi bozulunca bizim partiye daha doğru bir ifade ile Türkiye Gizli Komünist Partisi İzmir teşkilâtına muhalefet durumunda bulunan Türkiye Sosyalist Partisi Sempatizanları arasında faaliyet göstermemi teminen T.K.P. den ayrılmayı teklif ettim. Kabul edildi. Muhalefeti O sırada İbrahim Topçuoğlu temsil ediyordu. Şurada şunu ifade edeyim ki Esat Adil Müstecabi gurubunda bulunan İbrahim Topçuoğlu Türkiye Gizli Komünist partisinin kendileri tarafından organize ve idare edildiğini söylüyordu. İki gurupta Türkiye Komünist Partisini temsil iddiasında idiler.

1946 yılında Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü partisinin kapanması sırasında yalnız İstanbul'daki Genel Merkez İdare heyeti üyeleri tevkif edilmişlerdi. Bu arada İzmir'de detektifler olmuştu. Ahmet, Macit ve daha bir sürü bu parti elemanları O zaman tevkif edilmediler. Bunlar partinin resmen kapatılmasından sonra illegal faaliyete hemen geçmişlerdi. Daha açık bir ifade ile Gizli Komünist Partisi legal sahadan illegal sahaya intikal etmiş bulunuyordu. Zaten komünist partisinin pirensiplerine göre teşkilât pirensiplerine göre. Komünist partisi hiç bir zaman kapanmaz düsturu vardır. Türkiye Sosyalist, Emekçi ve Köylü partisinin kapatılması sırasında şimdi hatırımda kaldığına göre bu partiden evvell Kurulduğunu tahmin ettiğim Türkiye Sosyalist Partisi de kapatılmış ve bu partinin İzmir teşkilâtında Lider bulunan İbrahim Topçuoğlu da tevkif edilmişti. Bir sene kadar hapisten sonra gayri mevkuf duruşmalarına karar verildiğinden Topçuoğlu İzmir'e gelmişti. İşte kendisi ile ilk temasım yani İhsan vasıtası ile olan ilk temasım bu tarihlere rastlar.

Size yarar düşüncesi ile şunu da söyleyeyim ki 1946 da çok partili devirde komünist faaliyeti idare etmek için bidayette Şefik Hüsnü Deymer ve Esat Adil Müstecabi'nin mutabakata varıp kurdukları Türkiye Sosyalist par-

tisinin içinden sebebini halâ öğrenemediğim bir dönüşle Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü partisi doğmuş ve yukarıda izaha çalıştığım gibi faaliyet göstermiştir. Bunu bizzat İbrahim Topçuoğlundan dinledim.

İbrahim Topçuoğlu ile ilk temaslarımda daima kendisini dinledim. Bu şahıs Şefik Hüsnü gurubunun Türkiye Komünist Partisini temsile selahiyetleri olmadığını kuvvetle ifade ve iddia ediyordu. Ayrıca ifadesine göre 1936 senesinde Türkiye Komünist partisi Komintern tarafından likide (Seyyaliyete bırakılmış) edilmiş ve kendi doğuşunu bizzat kendi bünyesinden yapması lâzım geldiği kararına varmıştır. Bu tarihten sonra Türkiye Komünist Partisi Kominterndeki temsilcileri temsilcilik vasıflarını kaybetmiş Komintern toplantılarına müşahit olarak iştirak etmişlerdir. Kominternin Moskova'daki toplantılarına temsilci olarak Baytar Cevdet ile Şefik Hüsnü Deymer'in ve müşahit olarak da elektrikçi Nuri ile kuduracı Nuri Çağdaş, Emin Bilecan'ın iştirak ettiklerini keza bundan duymuştum.

İbrahim Topçuoğlu ile konuşmamız semeresini vermişti. Anlaşarak bir teşkilât kurmaya karar verdik, kendisi ben ve Ertuğrul Kesirliden müteşekkil ilk hücreyi kurduk bu hücre Türkiye Sosyalist partisinin İzmir teşkilâtı kurulmadan evvel kanun dışı ve komünizm uğrunda kurulan ilk hücre idi. İlk konuşmamız Eşrefpaşa'da bir kahvede icra edildi. Oturumu İbrahim Topçuoğlu açtı ve Gizli Komünist Partisinin kurulmasının şart olduğunu belirtti ve Nüve olarak'ta üçünmüzün iş göreceğimizi söylediktен sonra kendisinin Sekreter, Ertuğrulun Neşriyat, ve sendikalar ve benim de teşkilât idare seksiyonunda çalışacağımı söyledi. Bu suretle iş bölümü yaptık. İkinci toplantımız bir pazar günü aynı yerde oldu. Toplantıyı İbrahim Topçuoğlu açtı yeni direktif aldığını Türkiye Sosyalist partisinin beraat ederek yeniden kurulduğunu bizim

de İzmir'de şube açmamız gerektiğini bu suretle Legal bir faaliyete dönmenin mümkün olduğunu fakat hattı zatında İllegal gizli faaliyetinin devam edeceğini söyledi. İbrahimin İstanbula giderek Parti genel merkezi ile temasta bulunmasını kararlaştırdık. Ben ve İbrahim Topçuoğlu İstanbula gittik. İstanbulda İbrahim Topçuoğlunun ablası Safiye ve eniştesi Reşit Menteşoğluna ait Caddebostan pilâjına gittik. Orada Esat Adil Müstecabiyi tanıdım. Kendisi beni İbrahimin Politik tandansını ve sabıkasının olup olmadığını sordu ve ilâveten Partide daha başka sabıkalı komünistler varmı dedi. Bende kendisine cevaben İbrahimi tam manası ile komünist olarak tanıdığımı bu suçtan mahkûm olduğunu diğer azaların hemen hepsinin siyasî tandasları mahiyetleri itibariyle komünist olduklarını söyledim. Bu ifadem Esat Adil üzerinde hiç bir aksülamel yapmadı. Ertesi gece Esat Adilin Tophane üzerindeki Bayıldım yokuşunda bulunan evine gittiğimde Aziz Nesin, Hasan Tanrıkut ve Mustafa Börklüce isimlerinde üç şahıs tanıdım. O akşam bütün münakaşaların Mihrap noktasını partinin yeniden açılmasına karar verilmiş olması keyfiyeti teşkil ediyordu. Hemen ertesi gün Beyoğlunda Süslü Saksı sokak 16 sayılı yerde (Avukat Orhan Arsal'a ait) Türkiye Sosyalist partisi genel merkezi faaliyete geçti ben İbrahim ile beraber bu yerin elektrik tesisatını yaptım. İki üç gün sonra İbrahimle beraber İzmire döndük tabii talimat almış bulunuyorduk. İzmire gelince Türkiye Sosyalist partisinin İzmir Vilâyet teşkilâtını kurduk. Teşkilâtlanmaya çalışırken İbrahim Topçuoğlu aza kayıt defterini benden bile saklamaya yeltendi. Bilahare bu defteri bir vesile ile ele geçirdim. Ve isimleri öğrendim.

T.S.P. nin İzmir vilayet teşkilatını ben, İbrahim Topçuoğlu, Ertuğrul Kesirli, Muzaffer Binzet, Rıdvan Kızıltan müteşebbis heyet olarak kurduk bu şekilde 1951 yaz ay-

larına kadar çalıştık. Bu arada müteşebbis heyetten bulunan hemen herkez aza celbi faaliyetinde bulundu. Kendimin aza kaydettirmek faaliyetim yoktur fakat bütün bu işlerin İbrahim Topçuoğlu tarafından organize edildiğini gayet iyi biliyorum. Yalnız ben Türkiye Sosyalist emekçi ve köylü partisinden ayrıldığım zaman İhsan Konaş ve Kemal Salgın da benimle beraber kopmuşlardı. Bunlarda bu yeni partiye aza oldular ayrıca İstanbuldan Esat Adil, tavsiyesi ile gönderilen Bilahare isminin Muammer olduğunu öğrendiğim bir bankacı çocukta (O zaman Osmanlı bankasında çalışıyordu) İbrahim Topçuoğlu ile devamlı temas halinde bulunuyordu. 1951 yılında daha Parti kapatılmamış iken safra kesesi ameliyatı münasebeti ile İstanbula gitmiştim. Türkiye Sosyalist partisinin Unkapanındaki genel merkez binasına gittiğimde Esat Adil beni birden bire topluluğun önüne konuşmak için çıkardı hazırlıklı olmadığım için şaşırmış durumda idim. Ben daha konuşmaya başlamadan dinleyicilerden bir kısmı teşkilat şimdiye kadar kaç kişi kaydetti, faaliyet ve gelişmenin mahiyetleri nedir gibi sualler sormaya başladılar. Arka sıralarda oturanlar bunlara cevab vermemem için elle işaretler yapıyorlardı netice olarak bu toplantı önünde konuşmadım. Toplantının sonunda Reşit Menteşoğlu, (İbramih Topçuoğlunun eniştesi) Esat Adil Müstecabi Mustafa Börtlücenin bulunduğu bir odaya alındım. Orada benimle Mustafa Börtlüce teşkilatın nasıl inkişaf ettiği, üye kayıt durumunun ne olduğunu, ne gibi faaliyetlerde bulunduğumuzu sordu. Bu şahıslar kendi aralarında da konuşma yapıyorlardı; Bu gün için hatırımda kaldığına göre Reşit Menteş oğlunun parti organı olan gerçek gazetesinden 20.000 lira zarara uğradığı. ifade ediliyordu. Hastahanede ameliyatı müteakip 1951 yılı Ağustos aylarında İstanbuldan İzmire döndüm. T.S.P. İzmir Vilâyet teşkilatının binası değişmişti. Kestelli caddesinde Yusuf Rıza okulu-

nun üst tarafındaki kasabın üst katında idi. Yaptığımız ilk vilâyet komitesi toplantısında:

1 — Genel Merkezin teşkilatla hiç ilgilenmemesi,

2 — Neşriyat ve propagandaya ehemmiyet verilmemesi ve parasızlık gibi sebepler yüzünden partiyi kapatmak kararını aldık. Bunu ilk olarak İbrahim Topçuoğlu teklif etmişti. Beş kişilik komitemizden bazen iki üç kişinin gelmediği oluyordu. Zabıtlar tuttuk birer örneklerini yanımıza aldık. Ve İbrahim Topçuoğlu da vilâyete müracaat ederek T.S.P. İzmir vilâyet teşkilâtı müteşebbis heyetinden istifa etmiş bulunduğunu bildirdi. Bu kararı İstanbuldaki Genel merkeze de ayrıca ulaştırdık.

Türkiye Sosyalist partisi İzmir vilayet teşkilatının Legal olan bu faaliyetinden sonra partinin kapanması üzerine İllegal faaliyete geçildi.

Komünist parti teşkilat pirensiplerinde şöyle bir kayıd vardır Parti saflarından her hangi bir sebeple dışarıda kalmış (komünist partisinden) bir şahıs bulunduğu yerde altı ay bekler bu altı ay içinde komünist partisi ile irtıbata geçmek için bir vasıta arar bulamazsa daha iki kişi bularak hücre kurmak suretiyle hemen bu partiyi orada kurar bu kuruluş bir komünist partisi kuruluşudur; Fakat bu O demek değildir ki hakiki komünist partisi ile irtibat temin edilince dahi kurulmuş olan bu yeni teşekkül müstekillen faaliyetini devam ettirir. Kısaca şunu söyleyebilirim bu kurulmuş teşekkül İlk kurulduğu anda ana komünist partisine iltihak eder; Legal faaliyetten sonra kurulan gizli komünist partisi tamamiyle müstakil Türkiyeyi temsil iddiasında bulunan bir teşekküldü. Hatta isminin Türkiye gizli komünist partisi merkez komitesi olması yukarıdaki beyanımı sahih kılar. Bu fikir İbrahim Topçuoğlun'dan doğma olup hepimizin tasvibini almıştır. Biz kendimizi Türkiye Gizli komünist ana partisi olarak kabul ediyorduk. Bizden sonra çıkacak bir komünist partisine ilti-

hakımız mevzuubahis olmayacaktı. Onun bize iltihakını bekleyip sağlıyacaktık. İşte legal olan faaliyetin hemen akabinde illegal sahaya intikal ettirdiğimiz bu parti faaliyeti bu sebeple vücut bulmuştur.

Yukarıda kanun dışı faaliyetlere girdiğini bildirdiğim gizli komünist partisi **1951 sonlarına doğru hücrelenmeye başladı ilk olarak ben, İbrahim Topçuoğlu, Ertuğrul Kesirli Türkiye gizli komünist partisinin merkez komitesini İzmirde tesis ettik bu kararı daha evvelce toplantı yaptığımızı bildirdiğim Eşrefpaşadaki kahvehanede aldık.**

Merkez komitesi kurulduktan sonra komünist partisinin İzmirdeki faaliyetini organize edecek bir İzmir vilayet komitesinin teşekkülü zaruri bulunuyordu bu sebeple merkez komitesinden yerlerine yenileri bulununcaya kadar muvakkat kaydı ile ben ve ertuğrul kesirli vilâyet komitesine geçtik. Vilâyet Komitesi ben, ertuğrul kesirli ve İbrahim kardeşi Kâzım (Topçuoğlu) dan teşekkül ediyordu. Gerek merkez, vilâyet komiteleri ile hücrelerde vazifeler aynı şekilde veriliyordu. Sekreter; propagandist, Teşkilâtçı olarak çalışıyorduk. Eksikler takviyecilerle takviye ediliyordu. **Tam manası ile bir komünist teşkilatı olarak organize ediliyor ve çalışıyorduk.**

S — Türkiye gizli komünist partisi merkez ve vilâyet komiteleri hakkında yukarıda izahat verdiniz bu komitelerde çalışan eşhasın idare ettiği hücreler bufaaliyetlerde bulunanların isimleri, faaliyet sahaları hakkında etraflıca malumat veriniz.

C — Merkez komitesinde yani İzmirde kurulan Türkiye gizli Komünist partisi merkez komitesinde sekreter olarak çalışan İbrahim topçuoğlunun bana ifade ettiğine göre **kendisi Hamdi Alevtaş, ve Mesut Anar'dan müteşekkil bir hücre kurmuş faaliyet gösteriyordu. Ayrıca kendisinin irtibatta kullandığı evvelce İstanbul Soviyet konsolosluğunun elektrikçiliğini yapan nuri ile Cafer pa-**

lancı isimlerinde iki şahsı da tanıyorum. Fakat bunların hücre faaliyetleri hakkında malumatım yoktur. Belkide bunlar bir hücreye bağlı idiler bunu ancak İbrahim Topçuoğlu bilir zira kendisi hücrenin sekreteri idi. Merkez komitesinde ve aynı zamanda vilâyet komitesinde Sendikalist faaliyetleri organize eden ve bu meyanda şahabettin kıvılcımlı isminde birisinin matbaasında sendika adlı gazeteyi çıkaran ve diyarbakır vesair yerlerde sendikalist faaliyetlerde bulunmak üzere vazife ile gönderilen ertuğrul kesirlinin idare ettiği hücre faaliyetinden ve şahıslardan haberim yoktur. Şahabettin kıvılcımlıdan ayidatı bizzat ben almıştım. Fakat kendisinin hangi hücreye bağlı ve vazifesinin ne olduğunu bilmiyordum bize göre usta bir komünisti ayrıca ibrahimin yalnız ayidat ödeyen hücre itibariyle nereye bağlı olduğunu bilmediğim kömürcü mustafa ile vilâyet komitesine getirilecek kadar komünizm mevzuunda sahibi selahiyet sabuncu İbrahim isimlerinde iki arkadaşı daha vardı bunların hücre faaliyetlerini bilmiyorum yalnızca İbrahim topçuoğlu ile çok sık temas halinde idiler ve Ertuğrul kesirliyide tanıdıklarını biliyorum. Şüphesiz bunları hatırlayarak aklıma geliyor. İbrahim Topçuoğlu ile çok sıkı arkadaşlık yapan Muammer Erol isimli bir bankacı çocukta tanıyorum. Bunun hücre faaliyeti hakkında malumatım yoksada İbrahim Topçuoğlu tarafından kendisine munzam vazife verilip ayrıca irtibat işlerinde kullanılmış olabileceğini de kabul ediyorum. Çünki Muammer Erol'e İbrahim Topçuoğlu hedef olarak İstanbuldan gönderilmişti. Bu hususiyeti İbrahim Topçuoğlu'ndan öğrendim ama aralarında muhakkak muazzem iş birliği vardı.

Merkez ve vilâyet komitelerinde vazife alan benim bir hücrem vardı sekreterliğini deruhte ettiğim bu hücrede Yusuf ziya örün, teşkilatçılık darağacında oturan babası emekli polis olan soyadını hatırlayamadığım Hil-

mi isminde bir gençte propagandist olarak çalışıyorduk.

Yukarıdaki paragrafta Ertuğrul kesirlinin İzmirdeki faaliyeti hakkında malumat vermiştim. Bu zatın İzmirde bir hücre faaliyeti bulunmamasına rağmen diyarbakırdaki sendikalist hareketleri ile İstanbulda merkezi İzmirde olan Türkiyede Gizli komünist partisi İstanbul vilâyet komitesini kurduğunu? O zaman vermiş olduğu rapordan iyice biliyorum. Ertuğrul kesirlinin verdiği raporda kendisinin sekreterliği altında ne vazife aldıklarını hatırlayamadığım İstanbulda Zeybey şarap fabrikasında çalışan küçük hilmi ile kireç burnunda ve bekçilik yapan necati uçakçı isimlerindeki eşhas tarafından İstanbul vilayet komitesinin teessüs ettiği bildiriliyordu.

Türkiye Gizli komünist partisi İzmir vilâyet komitesinde O gün sekreter olarak çalışıyordum. İbrahimin kardeşi Kâzım Topçuoğlu ile teşkilâtçı vazifesi ile meşguldü. Bunun yani kâzımın sekreterliğindeki hücreden kemal salgını iyi biliyorum. Diğer bir kişi hakkında malumatım yok. Kemal salgın ayrıca Tire ile irtibat vazifemizi de görüyordu. Yukarıdaki beyanım yanlış tespit edildi zannındayım. Kâzım Topçuoğlu'nın irtibat vazifesini gördüğü ve sekreterliği kemal salgına tevdi ettiği hücredeki adamların kim olduklarını bilmediğimi ifade etmek istemiştim. Kemal ile arasıra İbrahim topçuoğlunun dükkânında görürdüm. Ve muhacir olduğunu tahmin ettiğim necil ismindeki gencin irtibat derecelerini bildiğimi iddia edemem belkide beraber çalışmış olmaları mümkündür. İbrahim Topçuoğlunun dükkânında rastladığım Necil için İbrahim, Bu da bizimdir komünisttir. Dediğini iyice hatırlıyorum.

Tiredeki birinci illegal faaliyet sırasında kurulan komitede vazife alanlardan Yorgancı Osman üç dört ay kadar sekreterlik vazifesini yaptıktan sonra bazı mazeretleri sebebiyle yerini Veysel öndeşe terketti. Veysel bir

bir defasında elli lira ayidat toplayarak bana geldi diğer bir defada da parti için daktilo makinası alacağımdan kendisinden yardım istememem üzerine Kemal salgın ile beraber 60 lira para getirerek bana teslim etti Tiredeki komite, veysel, yorgancı osman, ismini hatırlayamadığım kunduracı tarafından faaliyet gösteriyordu. Bunların hücre faaliyetleri veya çoğalmaları mevzuundaki hareketlerini şimdi hatırlayamıyorum. Yalnız ifademin bir yerinde söylediğim gibi selçuk, muharrem sır, hayati yıldızdoğan ve isimlerini hatırlayamadığım görürsem tanıyabileceğim bazı şahısların Komünist sempatizanı ve hatta tam bir komünist olarak veyselin dükkânına devam ettiklerini kemal ve veyselden müteaddit defalar duymuştum. Bunlarla fazla ilgilenmedim. Zira veysel işi iyi idare ediyordu. Ve şimdi hatırımda kaldığına göre bir sıhhat memuru ile muharrem sırrın veysele bağlı olarak hücre faaliyetinde bulunduklarını duymuştum. Ayrıca, ismini hatırlayamadığım bir öğretmenden de bahsediliyordu ki bu adam solcu idi politik temaslara yanaşmıyordu. Ve kemalin çok iyi tanıdığı bir şahıstı. 1952 Tevkifatından evvel kemal ve veysel beni Süheyil terek ile fadıl barkanın Tireye gelerek eski T. K. P. ye yani ahmet, macit vesairenin temsil ettiklerini iddia eyledikleri partiye girmeğe zorlandıkları yolunda bir haber verdiler ben buna sureti katiyede itiraz etmelerini bu gurubu muhalif olarak kabul ettiğimizi esas temsile selahiyetli yani Türkiye komünist partisini bizim temsil ettiğimizi ısrarla söyledm. Bunlarda bu netice ile Tireye döndüler ve gerekli cevabı verdiler. **Bizim bu illegal faaliyetimiz devamınca onlarda çalışıyorlardı. Bu faaliyetleri 1952 Tevkifatına kadar sürmüştü.**

S — Yukarıdaki ifadenizde Türkiye sosyalist partisinin 1951 yazında kapanışından sonra girişilen İllegal faaliyetleri hakkında beyanda bulundunuz. Türkiye gizli ko-

münist partisi merkez komitesi eşrefpaşada bir kahvede aldığınız kararla kurulduğunu ve yukarıda ifade ettiğiniz organize vücut bulduğuna göre mütebaki toplantılar ve aldığınız kararlar hakkında malumat veriniz.

C — Birinci toplantıyı eşrefpaşada bir kahvehanede yaptığımızı söylemiştim. **İkinci toplantımız yine aynı kahvehanede** ve mütebaki toplantıların **güzelyalıdaki evimle Fuarda veya daha başka yerlerde yapılmış** olduğunu sıhhatle yer ve mekan tayin ederek söyleyemem çünki sıraları hatırıma gelmez yalnız şu kadarını izah edeyim. **Merkez komitesi Toplantıları daima İbrahim Topçuoğlunun gazi bulvarındaki -fen-iş elektrik levazımatı satan mağazasında muntazaman yapılmıştır. Vilâyet komitesi toplantıları ise yukarıda beyan ettiğim kahvede, evimde göz tepedeki şule gazinosunda, fuafda yine hatırımda kaldığına göre beş altı defa toplandı; Merkez komitesi İbrahim Topçuoğlunun dükkânında vilayet komitesinden çok fazla miktarda toplandık. İbrahim Topçuoğlunun dükkânında akteddiğimiz merkez komitesi toplantılarında alınan kararlardan aklımda kalan şunları izah edebilirim.**

1 — **Partinin kurulma kararı.** Bu karar Eşrefpaşa'daki kahvehanede alınmıştır. Ve iş bölümü de görüşülmüş gelecek toplantının bir hafta sonra aynı şart ve yerde yapılması mealindedir.

2 — Eşrefpaşada aynı kahvehanede yapılan bu toplantıda **vilâyet komitesinin tesisine** ve bir **program hazırlanmasına aitti.**

3 — Bu toplantı İbrahim Topçuoğlu'nun dükkânında yapıldı. Karar mahiyetinde olmamakla beraber **Ahmet ve Macit Bilgelerin gurubuna karşı yapılması lâzım gelen işler müzakere edildi.**

4 — Sırasını tahmin edemeyeceğim bu toplantılardan birinde **Ertuğrul Kesirli'nin İstanbul Vilâyet komite-**

sini tesisine dair olan raporu müzakere edilmiş ve bunun kabulü hakkında karar istihsal edilmiştir.

5 — Toplantının bu sırası kat'i değildir. Merkez komitesinin bu toplantısında **bütün vilâyetlerde vilâyet komitesi teşkili karar altına alınmıştır.** Bildiğimiz vilâyetlerde tanıdığımız adamlar zuhurunda komiteyi kurdurmak teşebbüsünde bulunacaktık işte **İstanbul komitesi de bu şekilde kurulmuştur.**

Bunlardan başka bir çok toplantı daha yapıldı. Bunların mahiyetlerini şimdilik hatırlayamam. Müzakere şeklinde cereyan ettiğinden karar alınmadı. Ve esasen bu kararların işleneceği defterde bulunmadığından yazılı şekilde tespit edilmiş değildir.

6 — **Keza bir toplantıda bir daktilo makinasının satın alınmasına** karar verilmiş bu hususta para toplanmış olmasına rağmen makine alınmamıştır. **Makinanın alınmasının maksadı parti alt kademelerinde sosyalizm ve komünizm** mevzuunda bilgiye muhtaç kimselere bir şeyler öğretmek ve yazı yazmak maksadına matuftu. Bunda muvaffak olunamadı. Elle yazılmış her hangi bir şeyde verildiğini bilmiyorum.

Türkiye Gizli komünist partisi merkez komitesinin akteddiği toplantılarda aklımda kalan alınmış kararlar bunlardır. Belki içlerinde unutmuş olduğum İbrahim ve Ertuğrulun bileceği daha başka şeylerde vardır. Keza bunların beraberce almış oldukları kararlarda olmuş olabilir. Ne tekim Ertuğrul kesirlinin çıkardığı sendika adlı gazete İbrahimle almış olduğu karardan sonra çıkmıştır. O zaman ben hastahanede idim.

Vilâyet komitesi kararlarına gelince yukarıda beyan ettiğim gibi sıralarına katıyetle söyleyemeyeceğim ilk toplantı tahminime göre Evimde yapılmıştı. Bu toplantıda merkez komitesine bağlı vilâyet komitesinin teşkili gerektiğini hepimiz ayrı ayrı ifade etmiştik. Vazife taksimi

hususunda anlaşmaya vardık. **Ben onlarında tasvibi ile sekreter oldum. Ertuğrul kesirli sendikalist hareketlerle neşriyat işlerini, Kâzım topçu ise (Baş topçu) teşkilât mevzuunda çalışacak idik. Tabii öteki toplantının ne zaman nerede yapılacağı da karar altına alınmıştı. İkinci toplantının nerede yapıldığını hatırlayamıyorum. Bu toplantılardan birinde benim yokluğum sebebiyle müşahit olarak eşim Meryemin iştiraki ile güzel yalıdaki Şule gazinosunda Ertuğrul kesirli, kâzım baş topçu ve kayın validem Sağır, dilsiz, Tahire beraberliği ile yapılmış Kâzım ile Ertuğrul arasında cereyan eden konuşmalardan sonra Kâzımın irtibatlı halinde kemal salgının sekreterliğinde bir hücrenin faaliyete geçeceği kararı alınmış** eşim meryem burada müşahit bulunduğu için konuşulanları bana nakletti. Onun konuşmalara iştirak selahiyeti yoktur.

Diğer bir vilâyet komitesi toplantısında benim hücre kurmam faaliyeti ele alınmış ve beyanım üzerine muvafık görülerek karar ittihaz edilmiştir ki bunu yukarıda izah etmiştim. Yusuf ziya örün ile hilmi bu zaman mevzuubahis olmuşlardı. Bu toplantılardan başka daha bir çok yapılmış toplantılar ve alınmış kararlar olabilir. Aradan uzun zaman geçmiş olması dolayısıyle O gün gibi hatırlıyamıyorum. Mıntıka komitelerinin tesisi meselesi veya vilâyet komitesindeki guruplardan mıntıka komitelerine yayma veyahut çoğaltma gibi hareketler mevzuubahis olmuşsa da bunlar mahiyet itibariyle müzakere hududunu geçmemiştir. Bunları ben böyle biliyorum Kâzım ile Ertuğrulun benim olmadığım zamanlarda ve müşahitte gönderemediğim esnalarda alınmış kararları olabilir.

S — Yukarıdaki ifadenizde merkez ve vilâyet komitelerinin yaptıkları toplantılarda alınmış olan ve halen hatırladığınız kararları izah ettiniz. Bunlardan başka alınmış kararlar var mıdır. Bu toplantılar ne zamana kadar sür-

müştür. Hangi sebep tahsinde ve ne sebeple toplantılar tehire uğratılmıştır. Bütün bu keyfiyeti sarahatle anlatınız.

C — Yaptığımız toplantılarda alınan kararları yukarıda izaha çalıştım? Parti içinde aidattan başka yardımlaşmayı istihdaf eden. Beynelmilel Komünizm lisanında **MOPR tesmi edilen bir teşkilâtın muvakkat zamanlarda faaliyetini idare ediyorduk.** Eski kominterne bağlı bütün dünya komünistlerinin bilip yardımını gördüğü MOPR Teşkilatı komünizm mevzuunda her yere yardım eder. İşte bunun küçük çapta bir şeklide gizli komünist partisinde arasıra faaliyet gösterir. Mesela aniden ihtiyaç için sarfedilecek bir şey lazım geldiği zaman aydatlardan yetişmeyen paralar için üyelerden ayrıca verecekleri miktar kadar talep edilir. Ve bunlar İhtiyaç yerine ve sahiplerine sarfedilir. Bütün komünist partilerinde üyelerin kazançlarının Yüzde ikisi aydat olarak kendilerinden alınır bu yardımlaşma mevzuunda **ibrahim topçuoğlu ile ben ali belkerin mersinlideki evine giderek ailesine 50 lira verdik kemale verdiğimiz düğün masrafı 70 liradan yukarı da bahsettim MOPR'a devamlı yardım edenlerden Cenap şahabettin kıvılcımlı, Kömürcü mustafa, Sabuncu İbrahim Ali erkek isimlerini hatırlayabiliyorum. Parti içinde bu hizmete katılanlar pek çoktu.**

1952 yılında bu şekilde çalışırken bir gün mahkum komünistlerden İstanbuldan tanıdığım **Efe Selahattin evime geldi. Misafir oldu İzmirde temas ettiği mes'ut anar, hamdi alevtaş, ve nuri çağdaş'a istanbul harbiye hapishanesindeki mahkumlardan derlediği benim polise hizmet ettiğim yolundaki haberleri bunlara iletmiş hem bu ve hem de 1952 tevkifatının tevlit eddiği tehlike nazara alınarak 1952 Nisan veya Mayıs aylarından bir günde İbrahim Topçuoğlu artık gizli faaliyet yapmamızın doğru olmadığını ve teşkilatı dağıtmak isteğinde bulundu-**

günu kendi kararı olarak bana bildirdi. Fakat sonradan yani ben buradan istanbula gittikten sonra ibrahim topçuoğlunun İllegal faaliyetine devam edip etmediğini katiyyen bilmiyorum. Kanaatime göre bir komünist teşekkül hiç bir zaman faaliyetten vareste kalmıyacağına göre bunların bu faaliyetlerine devam ettiklerini tahmin ederim. Şüphesiz bunları siz bilirsiniz;

S — Şimdiye kadar verdiğiniz ifadelerde Türkiye sosyalist emekçi ve köylü partisi ile Türkiye Sosyalist partisi Legal ve illegal faaliyetleri hakkında malûmat verdiniz. Bidayette sosyalist bir hüviyette görünmesine rağmen bilâhare Türkiye Gizli komünist partisi teşekkül ve faaliyetine kadar götürülen bu illegal çalışmalarda hangi senelerde ne kadar müddetle mesai gösterdiniz. Bu hususları etraflıca izah ediniz.

C — 1946 yılında teessüs edip hemen kapatılan Türkiye Sosyalist emekçi ve köylü partisinin legal faaliyetine iştirak etmedim yukarıda izah ettiğim gibi ahmet, macit ile olan illegal faaliyetim boz mehmedin 1949 yılında tevkifine kadar sürer hatta bunu bir ay daha ilave ile kabul edebilirim. **1949 dan 1952 yılı Mayıs ayına kadar bu kerre sosyalist partisinin İbrahim Topçuoğlu tarafından idare edilen illegal faaliyetine bilfiil iştirak ettim. Sosyalist partisinin legal olan İzmir vilâyet müteşebbis heyetinde de vazife aldığım Bedihi dir. Şefik Hüsnü Değmerciler 1952 de tevkif edilince onlar ortadan kalktı. Bende İbrahim Topçuoğlundan yukarı da izah ettiğim sebepler tahtında ayrıldım. Onların devam edip etmediklerini bilmiyorum.**

S — Türkiye gizli komünist partisi merkez ve vilâyet komitelerinde ehemmiyetli mevkilerde bulunduğunuza göre parti alt ve üst kademelerinde komünizm mevzuunda propaganda unsuru olarak en çok hangi vasıtalardan istifade ettiniz. Bunlar kimin tarafından tedarik

edilmekte idi aklınızda kalan vasıta ve kitap isimlerinden bahsediniz.

C — Ahmet ve Macit gurubunda çalışırken bu hususta kitap mecmua, büroşür ve makine ile yazılmış matbuadan istifade ediliyordu merkez tarafından vilayet komitesine gönderilen bu matbualar propagandist tarafından teksir edilerek alt kademelere kadar getiriliyordu. İbrahim Gurubunda çalıştığım zamanlar yalnız kitaplardan istifade ettik. Bunlar arasında daha ziyade Komünizmi öğretmeyi istihdaf edenler tercih ediliyordu. Haydar Rıfatın tercümesi olan sermaye leninin diyalektik materyalizimi, Macitlerin not olarak derleyip teşkilata yaydıkları tarihi materyalizm, kautsikinin devlet ve ihtilâl, yine leninin İşçi sınıfı ihtilâli, Gropotkinin Anarşizmi, Haroltlaskinin demokrasi ve sosyalizm, Zekeriya Sertelin Çitraroy ile babası, **Nazım Hikmet külliyatının tamamı ve yine Nazım Hikmetin Irkçılık isimli kitabı,** Jon sitenbek'in bitmeyen kavga ve gazap üzümleri İnci Fareler, ve İnsanlar, Sardalya sokağı, Yukarı mahalle Peril C. BOOCK, un Canavar Tohumu Reşat Enis'in Ekmek Kavgamız malum paşa Marko Paşa, Gerçek gazeteleri, Orak Çekiç ve Aydınlık, ve yerli muharrirlerden Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Kemal Tahir, Naci Sadullah, Aziz Nesin, Orhan Velinin eserleri bir komünistin kütüphanesini süsüleyen eserlerindendirler. Bu yazılardan Jonstenbekin Panayit İstirahati, Erskin Kaldeven, Malapata, isimlerindekiler cemiyetin huzursuzluklarını ve daima fakir halk tabakalarını ele alarak kin ve ihtirazları tahrik ederek halkı mevcut nizam aleyhine kıyama tahrik ana fikrini aşılamaya çalışırlar, bunlardan Antamara adlı kitapta köylü halkın tahrik mevzuu ele alınıp işlenir, Ekmek ve Şarap kitabında işsizlik ekmeksizlik ve dolayısiyle fakir halk tabakaları mevzuu işlenerek izaha çalışılır.

Bunların için Şolohof'un yazmış olduğu uyandı-

rılmış toprak isimli bir eseri vardır ki Rus ihtilalinden sonra toprağı elinden giden köylünün komünist partisi ile olan mücadelesini ve bir komünist partisinin mücadelesinde nasıl muvaffak olacağını göstermesi bakımından ehemmiyetlidir. Bu köylülerin Komünistleştirilmesi yolunda nasıl hareket edileceği fikrini de aşılamaktadır. İkinci Dünya Harbinden sonra Fransada istihbarat nezareti idare eden Andre Malrö isimli bir adamın yazmış olduğu ve mevzuu itibariyle Çinde geçen komünist tahriki ile meydana gelen kıyamları tasvir eden eseri Rus ajanlarının bir memlekette nasıl sapatörlük yaptıklarını anlatması bakımından ehemmiyetlidir. Bu eser tamamen komünist eser olması bakımından komünistler buna bayılırlar zira ihtilâlci bir kitaptır. İzmirde. Kurduğumuz Türkiye Gizli Komünist partisi merkez, vilâyet komitelerinde ve bunlara bağlı hücrelerde alt kademelerde bulunanlara kitapları neşriyatçı olan Ertuğrul Kesirli dağıtıyordu bu dağıtılan kitaplar mahdut kitaplardı. İsimleri aklımda değil; İbrahim, Kâzım ve diğerlerinde de kitaplar mevcuttu Hatta İbrahim iştimai siyaset adlı bir kitabı okumak üzere bana vermişti bilahare kendisine iade etmedim sonradan başka kitaplar meyanında onuda teslim ettim.

S — Size şimdiye kadar sorduğumuz sual ve bunlara vermiş olduğunuz cevablarınızı tekraren okuyoruz. İfadenize ilave edeceğiniz her hangi bir husus varmıdır. Olmadığı takdirde ve ileride hatırlamanızda bildirmeniz mahfuz kalmak şartiyle ifadenizin doğruluğunu tastik ediniz.

C — Sorduğunuz sual ve bunlara verdiğim cevablardan müteşekkil olan ifademi dikkatle dinledim. Aradan uzun bir zaman geçmesi münasebetiyle o zaman yapılan işleri bu günkü gibi hatırlayamıyorum mamafih izahen unuttuğum esaslı bir nokta kalmadığını tahmin etmekteyim ileride lüzumu ve sorulduğu ahvalde iyice hatırlayarak tekrar ifade vermeye amadeyim. İfademin doğruluğunu

tamamının her hangi bir tesir altında kalmadan benden derlenmiş malûmat ve ifadem olduğunu tayiden imzamı atma ksuretiyle tastik eylerim. 20 Eylül 1958

Şube 1. Komiser
Y. Kemal Aclan

Şube 1. Kom. Mu.
Mustafa Çetinel

İfade Sahibi Şahit
Şükrü Dinsel

İşbu suret İzmir Birinci Ağır Ceza Mahkemesinin 959/76 esasında kayıtlı dosyasında bulunan aslından çıkarıldığı ve aslının aynı olduğu ve maznunlardan İbrahim Topçuoğlunun vaki isteğine harç ve masrafı olan 190 kuruşun ödenmiş olmasına binaen verildiği tastik kılındı.

27.7.1959 Başkâtip

Reis maznun sıfatiyle alınmış 18.9.1958 tarihli olan bu ifadesinin takip edilmesi için bir stajyer görevlendirdi. İfadeler okundu. (Baştarafları birinci kısımda) T. Emekçi ve Köylü Sosyalist Partisi faaliyetine kazandıkları sonra gizli T. Komünist Partisi haline geçerek Şükrü Dinsel'in bunlarla olan faaliyetini bildiriyordu. Bu ifadesinde komünist hadiselerinde faal olarak çalıştığını ve bilâhare Vilâyet komitesine seçildiğini ve 1949 senesine kadar hatta 1949 senesini de onlarla çalıştığını söylüyordu. İlh Hücresini İhsan Konaş'la kurduğunu sonra vilâyet komitesinde vazife gördüğünü belirtiyordu. (Buraya kadar kısım Şefik Hüsnü EKSP ile karışıktır) 2. kısım bize aitti. Kontrolde 18.2.1958 ve 20.91956 ifadeleri aynı olduğu görülerek kayda geçirildi Şahit sıfatıyle diye verilen ifadenin okunması durdurularak, maznun ifadesinin okunması tamamlandı ve Şükrü Dinsel'ın sorgusu başladı.

Reisçe Soruldu: T.S. Partisi Birinci Kuruluşunu bilmem, haberim yok ve alâkadar olmadım.

Soruldu: T.S.P.'nin İkinci defa açılışı ile ilgiliyim. T.S. P.'nin 1950 senesinde kurulmuş olduğunu hatırlıyorum.

Beş kişilik bir idare heyeti vardi. İbrahim Topçuoğlu, Ertuğrul Kesirli, Rıdvan Kızıltan, Muzaffer Binzet ve ben vardık.

Soruldu: Dr. İhsan Özgen, Hüseyin Çakır da kurucular arasında vardı.

Soruldu: T.S. Partisi İstanbul'da bulunan genel merkezine bağlıdır.

Propaganda ve Kanun dahilinde çalışıyordu. Para darlığı, merkezin alâkasızlığı ve halkın rağbet göstermemesi yüzünden toplanarak 1951 Nisan ayında kapattık. İbrahim Topçuoğlu istifa ettiğini bir dilekçe ile Vilâyete bildirdi. Merkeze de bildirdi.

T.S.P. kapandıktan bir hafta sonra Ertuğrul ben İbrahim Eşref Paşa'da bir kahvede toplandık. Ciciparkta bir kahve idi. Burada İbrahim Topçuoğlu bir Komünist Partisi kurmak lâzım olduğunu bildirdi ve üçümüz bir Komünist Partisi hücresini kurduk. İbrahim sekreter ben, teşkilâtçı ve Ertuğrul Kesirli sendika ve neşriyat işlerine bakacaktı.

Bir Program yapmak için Emekçi Köylü, TSP ve eski gizli Komünist Partisi Programlarından da aklımızda kalanları tespit ederek bir program hazırlayacaktık.

Türkiye'de 1919 senesinden beri kurulmuş fakat o zamandan beri mevcut olup olmadığını bilmediğimiz bir programı vardı. İbrahim bize programı göstermedi.

2. Toplantıda bahsettiğimiz bu programı şifahan tespit ettik.

1 — Komünist Partisi kapatılamaz. Bir kişi kalsa dahi faaliyete devam eder.

2 — Komünist partisi bulunmazsa, bulunduğu mantıkada kendisi, bu parti kurulu ana parti olarak çalışır ve ana partiyi aramaya devam eder. Bulduğu gün de iltihak eder.

3 — 1936 senesinde komintern'in aldığı bir kararla T.K. Partisi lâikde edilmiştir. (seyyaliyete bırakılmıştır)

— Bu arada Avukat Ziya Diril'in lâikde etmek, dağıtmaktır, demesi üzerine -Şükrü Dinsel devamla, bunun manası kendisine mevcut gruplar arasında liderliği kuracak, birliği temin edecek bir teşekkülün meydana çıkması.

4 — Bu prensibe istinaden bizim kuracağımız parti ana parti olacak ve bizim başkalarına değil başka grupların bize iltihak edeceklerini kabul ettik.

5 — Bir de sendikalar arasında faaliyette bulunmayı kararlaştırdık.

6 — Teşkilâtı evvelce olduğu gibi 3 kişilik hücreler halinde teşkilâtlandırmaya ve her vilâyette bir vilâyet komitesi kurmaya karar verdik.

Soruya cevap olarak:

Bu toplantı ilk toplantıdan bir hafta sonra olmuştu. Toplantılar birer hafta ara ile kararlaştırılmıştı.

Vilâyet komitesini İbrahim Topçuoğlu yazıhanesinde toplanarak kurduk. Vilâyet komitesi, ben sekreter, Ertuğrul teşkilât, Kâzım neşriyatçı olarak vazife aldık. Sorulması üzerine:

Ben ve Ertuğrul Kesirli takviyeci olarak Kâzım'la müteşekkil kurduk. Bilâhare eleman tedarik edip takviye edecektik. Vilâyet komitesi iki üç toplantı yaptı. Bu toplantılarda teşkilâtlanma, eleman kazanma için karar aldık.

İbrahim merkez komitesinde sekreter kaldı. Bu faaliyet 1952 senesi Nisan, Mayıs aylarına kadar devam etti, Ancak 1951 senesinin yaz aylarında takriben bir ay sonra çalışamayacağım diyerek Kâzım ayrıldı.

Kâzım ayrıldıktan sonra yerine kimin alındığını hatırlamıyorum. Bu bahsettiğim 1952 senesi Mayısı'na kadar devam eden faaliyet daha ziyade kendi aramızda bir faaliyetten ibaret kalmış ve de bir eleman alınamamıştır. Bir

reaksiyon yapılamamış, dedikodudan ibaret ve kendi aramızda bir faaliyet olarak kalmıştır.

Soruldu: Emekçi Köylü Partisi kadrosu 1946 senesi 16 Aralık ayında tevkif edilerek infisah etti. Bundan sonra gizli Komünist Partisi kuruldu. Ve faaliyete geçti. Ben de bu gizli partide çalıştım.

Bu münasebetle Kemal Uygunoğlu vasıtasıyle Kemal Salgın'la 1948'de tanıştım. Kemal Salgın Veysel Öndeş ve Yorgancı Osman ile tanıştırdı. Bunlar kendilerinin müstakilen komünist olduklarını iddia edenlerdendir.

Soruldu: 1949 eski parti hesabına bunları ben teşkilâtlandırdım.

1949 Eylül'ünde bu partiden emirle ayrılarak muhalefette bulunan İbrahim Topçuoğlu iletemasa geçtim. İbrahim Topçuoğlu muhalefette bulunuyordu.

Soruldu: Ben bahsettiğim gibi Emekçi K.S.P. yani T.K.P.'den ayrılınca Tire'de Kemal, Veysel, Osman hücresi de bana bağlı olarak koldı

Soruldu: Eski Komünist Partisi bunları kendisine bağlamak için bilâhare Fadıl Barkan'ı Tire'ye yolladılar.

Şurasını açıklamak isterim ki Tire'deki hücre Veysel, Osman ve bir kunduracı veya Sağlık memurundan müteşekkildir. Kemal bu hücre ile benim aramda irtibat kuruyordu. Hücreye bağlı değildir.

Fadıl Barkan'ın teklifleri Veysel ve arkadaşları tarafından red olunmuş ve de bir eleman alınamamıştır. Bir reaksiyon yapılamamış dedikodudan ibaret ve kendi aramızda bir faaliyet olarak kalmıştır.

Soruldu: İbrahim Topçuoğlu ile komünist merkez ve vilâyet komiteleri kurulduktan sonra 1951 yaz ayları içerisinde irtibat için Kemal'i göndererek Veysel ve arkadaşlarından müteşekkil hücreyi teşkilata bağladık.

Veysel'den 50 lira aidata 60 lira yardım aldım. 1951

yaz ayları idi. 1952 senesi yaz aylarına kadar Tire hücresi, faaliyetine devam etti.

Soruldu: Mesut Anar ve Hamdi Alevtaş'ın T.K. Partisi'nde faaliyette bulunup hücreye girmiş olduklarını bilmiyor ve inanmıyorum. Gerçi İbrahim Topçuoğlu bana 1951 başında kendisi Mesut Anar ve Hamdi'nin hücre kurup aidat aldığını söylemişti. Fakat ben buna inanmıyorum. Gerek Mesut Anar gerek Hamdi'yi yakinen tanırım. Olsa söylerlerdi. Çok konuşan kimselerdir. İkisi de böyle gizli bir çalışmaya muhaliftirler.

Komünist fikir taşırlar fakat faaliyetlerini görmedim'

1951 yaz aylarında Kâzım irtibatçı olmak üzere Kemal sekreterliğinde bir hücre kurulacağını duydum.

Vilâyet Komitesi kararıyle Kâzım'a bu vazife verildiği zaman ben o toplantıda yoktum.

Karım Meryem müşahit olarak bulundu. Ondan duydum. Bu hücrenin kurulup kurulmadığını ve kimlerden teşekkül ettiğini bilmiyorum.

Muammer Erol hakkında malûmatım ise, vaktinde Esat Adil tarafından gönderilmiş olduğundan ibarettir.

Komünist olduğunu bilmem konuşmadım. Ertuğrul Kesirli hatırlayamayacağım bir gün İstanbul'dan geldi ve şifahi bir rapor verdi. Necati Bıçak ve Hilmi'den müteşekkil İstanbul vilâyet hücresini kurduğunu söylediğini hatırlıyorum.

Ben Ağustos aylarında ameliyattan geldiğimde T.S.P. İkiçeşmeliğe taşınmıştı. Ben geldikten sonra kapattık.

Soruldu: İbrahim, Ertuğrul, Kâzım, Kemal ve Veysel'i faal komünist olarak tanırım. Muammer Erol hakkında bilgim yoktur.

Mesut Anar, Hamdi Alevtaş faal olmayan komünistlerdir, faal yetkilerinin olduğunu zannetmiyorum.

Soruldu: Necil'i 1951 senesinde İbrahim Topçuoğlu'nun yazıhanesinde gördün. Bana bizden dedi, ki faali-

yetini görmedim, duymadım.

Soruldu: Kemal Salgın, Muammer Erol, Necil Perinden hücresini kurmak için Kâzım'a ben emir vermedim. Yalnız Vilâyet Komitesi'nin böyle bir karar aldığını Kâzım'dan duydum. Reisin Kâzım'dan sorması üzerine Kâzım; Vakıa evvelce anlattığım gibi Şükrü'nün tahriki ile olmuştur. O'nun bir tuzak hazırlamakta olduğu anlaşılmaktadır. Ve 1952 senesinin son aylarındadır.

Şükrü'ye soruldu. Ben 1952 hatta 1953 senesinde İzmir'de idim.

Soruldu: Emekçi Köylü Sosyalist Partisi'nden sonra kurulan gizli komünist partisinden olup tevkifat dışında kalan Efe Selahattin İzmir'e geldi. Bende misafir kaldı. Ve mahkemede verdiğim ifadeden emniyet mensubu olduğunu öğrenmiş. Bunu da Mesut Arar, Hamdi Alevtaş, Nuri Çandaş'a söylemiştir. Böylece gizli durumum meydana çıkmıştır. Bunun üzerine İbrahim Topçuoğlu'nun kararı ile teşkilât fesh edildi. Ve ben de aralarından çıktım. Ve bir daha alâkadar olmadım. Benden sonra faaliyette bulunduklarını bilmiyorum.

Soruldu: T.S.P. birinci defa kapanışından sonra G.K. Partisi kurmayı ben empoze ettim. Yokladım.

Soruldu: 2. kapanıştan sonra İbrahim'in daveti üzerine Eşref Paşa'da kahvede toplandık. Karar aldık.

Soruldu: Şimdi hatırladım. 1951 senesinde faaliyet zamanında benim sekreterliğimde, Ziya Örün, Hilmi Seyhan'dan müteşekkil bir hücre kurdum. Ziya'yı İbrahim empoze etti. Hilmi'yi ben tanırdım. 1952 senesi mayıs ayına kadar faaliyetimiz devam etti.

Soruldu: İhsan Konaş'ı Kâzım Yeşilada vasıtasıyle Darağacında tanıdım. 1949 senesine kadar hücre kurduk. Faaliyet yaptık.

Benim birinci K. Partisinden ayrılmamla benimle be-

raber koptular. Bilâhare tevkif edildi. Tahliyeden sonra gördüm. Bir şey konuşmadım.

C. Savcısı sordu (Cevap):

İhsan Konaş'a T.S. Partisini kurdum, demedim. Kurucular arasında idim, dedim.

Soruldu: Parti faaliyetim vazifem dolayısıyledir. Komünist değilim.

Soruldu: Merkez komitesi olarak aldığımız kararla tevkif edilmiş Erkek Ali'nin evine o zaman 50 lira yardımda bulunduk. 1951 veya 1952 başında olduğumuzu zannediyorum.

Soruldu: Kemal de gayrı resmi evlenmişlerdi. O zaman yardım yaptım.

Savcı'nın talebi: Şükrü Dinsel'in şahit olarak alınmış ifadesinin devamının okunmasını istedi. Reis kâtibe okuyun dedi ve ifadenin okunmasına yine kontrollü devam edildi.

Bu ifadelerde mahkeme verdiği sözlü ifadeden ayrı bazı kısımlar görülüyordu. Örneğin,

T.S.P. kapandıktan sonra 1951 senesinin son aylarında G.K.P. kurduk, deniliyordu.

Reis sordu:

Burada ifadende yaz aylarında demişsin. Şükrü, öyle geçmiş dedi.

Kemal ve İhsan'ı T.S.P'ne kaydetti deniliyordu.

Soruldu:

Kemal ve İhsan'ın T.S.P'ine girdikleri yanlıştır, kaydetmedim, dedi. Muammer'i bir defa gördüm. Bir de burada görüyorum, dedi.

Komünist Partisi'nin T.S.P. kurulmadan evvel faaliyeti yazılı idi. Soruldu: Faaliyete geçmeden evvel bir faaliyette bulunmadı, dedi.

C. Savcısı Sordu: Efe Selahattin'in haber vermesine kadar faaliyet devam etti, dedi.

Soruldu: Kurulan hücreden bazılarının kısa bir müddet sonra ayrılmış olduğunu şimdi hatırladım dedi.

Soruldu: Bir kimse muvakkat kaydı ile diğerlerine aza olabilir. Komite ve Merkez ayrı şeylerdir.

Soruldu: Hücre 3 kişiliktir. Komite 3-5-7-9-11 olabilir; işin hacmine bağlıdır, dedi.

Soruldu: Merkez komitesi vilâyet komitesi kaza şeklinde teşekkül eder. Ayrıca Sendika veya işyeri komiteleri de kurulur.

Maznun sıfatıyle, alındığı bildirilen ve 18.9.1958 tarihini taşıyan ifadesi aynı olduğu yeri okumadı. Mahkemece ve Savcılıkça sorular bitmişti.

Reis bana ne diyeceğimi sordu. Sorularım var dedim ve sorularımı şöyle sormaya başladım:

1 — Sevk talebine göre 23.9.1958 günü 1. Sulh Ceza Hakimliği Şükrü'nün tevkifinin kaldırılması kararını vermiş; okunmasını isterim. Okundu. Şöyle idi. Millî emniyette hizmet etmiş olduğundan emniyet ve Savcılık yazıları üzerine C. Us. Kanununun 124. maddesi gereğince mevkufiyeti kaldırıldı deniliyordu.

2 — Şükrü bey hangi tarihte tevkif edildi. Poliste kaç gün kaldı?

Cevap: 3 gün kaldım.

Soru: Maznun ifadesi 18.9.1958 tevkifin kaldırılması kararı ise 23.9.1958 tarihli, bu fark beş gün eder. Şahit huzurda bu açık fark üzerine bile yalan söylemekte ısrar etmektedir, dedim.

5 gün fark kayda geçti.

Sordum: Şahit ifadesinde bir tertip eseri kokusu vardır. Şahit olarak ortaya sunulan ifade 20.9.1958 tarihlidir. Mevkufiyeti ise 23.9.1958'de kaldırıldı; bu ifadesi de maznun sıfatiyle alınmış ifadesidir Şahit ifadesi değil, maznun ifadesidir. Şükrü beyin hatırlaması için okunmasını isterim dedim.

Reis sordu: Okutayım mı. Şahit bu ifadeyi de mevkuf iken imzaladım dedi.

Sordum, Bu ifadeyi el yazısiyle mi yazıp verdi daktilo edildikten sonra mıimzaladı.

C. Ben söyledim yazdılar ve okuyup imzaladım, dedi.

Sordum: Birinci ifadeyi nerede ikinci ifadeyi nerede imzaladı.

C. İkinci surettir bu onlarda kaldı.

Sordum: T.S.P. müracaatı üzerine 1950'de kendisini tanıdım. Neden İhsan Konaş tanıştırdı diyor. İhsan beni şahsen tanıdığını ve hiç konuşmadığını söylemiştir.

C. Beni Ihsan Konaş tanıştırdı.

Soru: Yazıhanemiz varken neden kahve köşelerine gittiğimizi iddia ediyor.

Cevap: Pazar günü yazıhanesi kapalı oluyordu, dedi.

Soru: Kendisi için 1950 senesinde T.S. Partisi açılmadan tanıştım ve Parti kurulması için 1950 senesindeki konuşmamızı kasten tahrif ederek gizlilik mahiyeti vermiye niçin baş vurmuştur.

Cevap: Ahbaplığımız devam etti. Bu arada anlattığım gibi Ertuğrul ve İbrahimle Gizli Komünist Partisi kurduktan sonra 21.10.1950 tarihinde Legal olarak T.S. Partisi kurarak çalışmaya başladık ve 21.6.1951'de kapattık.

Soru: Bu ilk konuşmalar T.S.P. kurulması değilmiydi.

Cevap: **Öyle de sayılabilir.**

Soru: İstanbul'a gidip Esat Adil'le tanıştırdığımı ve Esat Adil'in kendisinden hakkımda politik tandansımı sorduğunu ve kendisinin de bütün Parti mensupları hakkında komünist ve komünist fikirlidir, Demiştir.

Henüz tanımadığı Parti mensupları hakkında nasıl Politik malûmat verebilir. Ben ise uzun yıllardan beri Esat Adil'le tanışırdım ve 1946-1947 yılında birlikte 1 sene ceza evinde beraber yattık. Beni iyi tanır. Buna böyle bir şey sorması mantığa sığar mı.

Şükrü Dinsel'le İstanbul'a gitmediğim halde neden bunları uydurmuştur.

Cevap: Raporlarımda bunları bildirmişim dedi.

Soruldu: T.S.P. teşkilâtçılık vazifesi yapmıştır.

Tekrar sordum: Magazamda tanıştığımı söylediği Necil Perudayı Partiye kayıt ettinmi. Beyanname doldurup imzalattımı. Necil'in çalıştığı hana gidip geldi mi.

Cevap: 1951 senesinde bir kere dükkânda gördüm. Necil'i tanımam ve çalıştığı yeri bilmem. Belki partiye girmek için beyanname vermişim. Partiye kayıtlı değildir.

Soruldu: İzmir'den ayrılıncaya kadar Kemal ve Kâzım'la konuştum.

Soru: Ayrılış tarihi nedir.

Cevap: 1953 senesinin son aylarında ayrıldım. O zamana kadar rastladıkça konuşurdum 1952 senesinin Eylül ayında onlardan ayrıldım, Evime gidip gelmişlerdir.

Soruldu: Başka mahkemelerde T.S.P. için ve mensupları hakkında ifade vermişmidir.

Cevap: 1952 tevkifatında mensupları için sorulanlar hakkında ifade verdim.

Ben sorgumu bitirmiştim. Reis Kâzım'a soruları olup olmadığını sordu.

Kâzım'ın soruları Şükrü bana iki kişinin ismini vererek bunları tanıştırmasını söylemiştir.

Cevap: Haberim yoktur.

Kâzım başka bir şey sormadı. Reis Ertuğrul'a sorularınızı sorun dedi.

Ertuğrulun Sualleri.

Soru: İlk Komiteyi 1949 kurduğumuzu söylüyor: Ben o zamanda Diyarbakırda bulunuyordum. Vesikasını ibraz etmiş bulunuyorum. Şükrü Dinsel'i ben 1950 senesi T.S.P. kurulduğu anda tanıdım. Yalan söylüyor.

Şükrü Bey 1951 senesinde Ağustos ayında ameli-

liyattan geldiğimde Parti İkiçeşmeliğe taşınmıştı. Orada kapattık diyor.

Parti 1951 Nisan ayında kapanmıştır. Yalan söylüyor.

Soru: İstanbul'dan İzmir'e gelip hücre kurduğumu söylediğimi söylüyor. Hizmet zaman vesikalarını ibraz etmiştim. Hücre yoktur. Yalan söylüyor.

Soru: Sendika gazetesini çıkarttığımda bu adam hastahanede değildi vesaikle ispat edeceğim, Yalan söylüyor.

Soru: Neşriyatı benim dağıttığımı iddia ediyor. Bir kişinin olsun ismini bildirsin, Yalan söylüyor.

Soru: Şükrü İstanbul'a 1954 senesinde göç etmiştir. Geldiğinde bana uğramış ve iş bulma hususunda konuşmuşuz hatta müşterek iş teklif etmişti.

Ertuğrul'un sorusu bitmişti. Şükrü Dinsel bunlara hiç cevap vermedi. Reisin suallerine ben vaktinde raporlar verdim, demekle iktifa etmiştir.

Muammer Erol soruları:

Şahit beni bir defa gördüğünü söylüyor ben de onu bir defa şimdi görüyorum. Acep beni nerede görmüştür.

Cevap: Bir defa otobüste İbrahim Topçuoğlu ile gördüm.

Sual: Otobüste bir defa görülen bir adamın Muammer Erol olduğunu kim söyledi nasıl bilmiştir.

Soru: Cevapsız kaldı.

Sual: Şahit ifadesinde 1952 senesinde teşkilâtın dağıldığını ve Muammer Erol isminde bankacı birini tanırım demiştir. Ben 30 Nisan 1952 de terhis edildim ve Mayısta ancak İzmir'e geldim. Ve 1952 senesi Ağustos ayında bankaya girdim.

Bu durumda beni bankacı olarak nasıl tanır.

Cevap: Kendisi hakkında bir faaliyetini bilmiyorum dedi.

Sorgu sırası, Kemal Salgın'da.

Soru: Yazılı ifadesinde Tirede hücre faaliyeti vardı. Burada ise hücreye girmemiştir, diyor, hangisi doğrudur.

Cevap: İrtibatçı olarak çalışıyordu.

Soru: 1952 senesinde Tire teşkilâtını niçin tevkif ettirmedi.

Cevap: Bunlar benimle beraber kopmuşlardı.

Soru: Boyacı Hücresi nezamandan ne zamana kadar çalışmıştır.

Cevap: İlk devreye aittir. Bilahare istihbaratçılık yapmıştır.

Soru: İddia edilen tarihte ben İzmir'e gelmiş değildim.

Cevap: İzmir'e gelip faaliyetini bildirir. Raporlarda yazılıdır.

Soru: Para verildiği dediği tarihte evli değildim.

Cevap: Ben parayı verdiğimde nikâhsız evlenmişti.

Soru: Benim sekreterliğimi de Şule gazinosunda kararlaştırılmış. Kâzım kendisine kurulup kurulmadığını söyledi mi.

Cevap: Kâzımdan sormadım ve hücrenin kurulup kurulmadığından haberim yoktur.

Soru: Kendisine yazdığım yazılarımı daktiloya çektim.

Cevap: 2 yazısını daktilo ettim. Biri lemi yolcu imzalı idi.

Soru: Yorgancı Osman komünist Partisinde hücre sekreteri olarak çalıştıktan sonra hangi mazeretine binaen çekildi.

Cevap: Yorgancı Osman yorgancılığı bırakıp tuhafiyeciliğe başladığı için işinin çokluğundan vazgeçti.

Sıra Veysel'e gelmişti.

Veysel'in Sualleri:

Soru: Aidat gönderdiğimi Şükrü bey söylüyor ve Neş-

riyat ta gönderdiğini söylüyor acep bu neşriyatı için mi para göndermişim.

Cevap: O zaman E. Köylü S. Partisi neşriyatı vardı ve Tire'ye gönderildi.

Soru: Emekçi Köylü Partisi zamanında Tire hücresini vilâyet komitesine bildirdi rapor yaptımı.

Cevap: Biliyorlardı ki Macit Bilge adam göndermiş ve onları aratmıştı, dedi.

Bu arada Şükrü Dinsel'e birkaç soru daha soruldu. Reis Savcı'ya bir diyeceği olup olmadığını sordu.

Savcı: Bulunamıyan Nâzım Gültekinin beyanını zapt eden ceza evi müdürü Sabri Alışın ve baş gardiyanın Celp ve dinlenmesini şahit Meryem Dinsel'in celbine, Kâzım Baştopçu ve Kemal Salgın'ın müsadere edilen kitaplarının iadesine, Şükrü Dinsel'in Millî Emniyet Ege Bölgesine verdiğini söylediği raporlarının istenmesine Hamdi Alevtaş ve Muammer Erol haklarında delillerin mahiyetlerine göre Mesut ve Hamdi'nin resen ve Muammerin tahliyelerine karar verilmesini talep ederim, dedi.

Karar:

Şükrü Dinsel'in raporlarının istenmesine, Polis Nuri Oner, Meryem Dinsel, ceza evi müdürü ve başgardiyanın mahkemeye getirtilmesine ve evvelce yazılı diğer tanıkların istenmesine tahkik sahfasına göre Mesut Anda ve Hamdi Alevtaş'ın tahliyesine ve Muammer Erol her celsede hazır bulunmak kaydıyle ve 500 lira kefaletle tahliyesine ve duruşmanın 15.8.1959 Cumartesi gününe bırakılmasına karar verildi.

14.8.1959 Buca tarafında inşa edilen yeni ceza evine Nakil hazırlığı yapılıyor. Nakledilmeyecek eşyaların evlere gönderilmesi bildirildi. Mevcut yataklar evlere gönderilecek ve yeni ceza evinde verilecek ceza evi yataklarında yatılacaktır.

15.8.1959 Cumartsi Saat: 9, Reis Celal Varol, 2. aza

Meliha Yalazel. aza Reşat Soysal Savcı Orhan Kulapa, kâtip Hamit Bozkuş, (2 erkek 1 kız stajyer avukat)

Şahit Meryem Dinsel: İbrahim, Kâzım, Ertuğrul, Mesut, Kemal, ve Hamdi Alevtaş'ı tanırım diğerlerini tanımam. 1951 yılının Eylül ayında Şule gazinosunda Kâzım, Ertuğrul ve Kocamın yerine müşahit olarak ben toplandık. Annem de orada idi. Annem Sağır ve Dilsizdir.

Bu toplantıda Kemal'in başkanlığında bir hücre kurulmasına karar aldık.

Kemal'in kimlerle hücre kuracağını bilmiyorum. Toplantıdan sonra kocama kararı anlattım. Diğer sanıklar hakkında bir şey bilmiyorum. Kocamda bir şey söylemedi. 1952 senesinde İstanbul'a naklettik. Nâzım'a diyeceği soruldu: Kâzım şahit doğru söylemiyor. Ancak Şükrünün öğrettiklerini söylüyor. Kabul etmem,

Ertuğrul'un soruları, Ertuğrul, şahit doğru söylemiyor İstanbul'a 1954 senesinde geldiler. Doğru bana geldiler. Hatırlasın. Soruldu. 1952 de evi başladık, 1953'te satışa çıkardık. Evet 1954'te İstanbul'a gittik, dedi.

Ertuğrul şahit Şükrünün teyzesindedir. Doğru söylemiyor ifadesini kabul etmiyorum.

Kemal'e söz verildi.

Soru: Kemal 1951 senesinde burada olmadığını Vesaikle ispat edeceğini düşünsün ve doğru söylesin. Ben o zaman boyacı da değildim. Tire'de köy kâtibi idim. Beni boyacı olarak nasıl tanır, ben 1952 senesi Temmuz ayında evlerini boyadım ve evden sonra fuara gidip çalıştım, doğru söylemiyor, dedi ve mahkemeye Tire kaymakamlığından alınmış vesikaları ibraz etti. Reis kâtibe okuttu. Köy kâtibliğimizde 24.10.1951 senesine kadar çalışmıştır. Ve 3 köyden alınmış ve kaymakamın tastikinden geçmiş vesikalardı. Bunlar.

Reis Sordu: Şahit bildiğimin hepsi bundan ibarettir dedi.

Şahit Erol, elektrikçi olduğunu Sami, Ahmet, Mehmet ve Kemal'i tanırım diğerlerini tanımam, dedi.

Ahmet, Mehmet ve Sami ile meyhanelerde içtiklerini şiir söylediklerini fakat başka bir şey bilmediğini söyledi ve devamla Ahmet bir gün bu ayaklar benden hesap soracak şiirini okuduğunu fakat bu şiirden bir şey anlayamadığını söyledi.

Şahit Adil Otsukarcı,

Maznunlardan hiçbirini tanımam ve haklarında hiç bir şey bilmem dedi.

Şahit Nuri Öner gelmemişti. Ayağa kalkarak talepte bulunacağını söyledim. Reis bey şahit gelse idi itirazda bulunacaktım. İtirazatımı arz ederim. Makul görülmezse şahit celb edilsin yoksa sarfınazar edilsin dedim. Ve Şahidin polis sıfatiyle salona girerek şahit Necil'i tesiri altında tutmuş ve usul kanunun 54. maddesine uyarak şahit Necil'in ifadesini tamamen dinlemiştir. Talebimiz üzerine mahkemeden dışarıya atıldığı içinde ayrıca garez bellemiştir. Bu bakımdan şahit olarak dinlenmesi caiz değildir. Dedim ve uzun bir beyanat ile tahliye talebinde bulundum. Bütün sanıklar tahliye talebinde bulundular. Netice itiraz baki kalmak üzere Nuri'nin celb ve dinlenmesine diğer şahitlerin celbine ve tahliye taleblerinin reddien ve duruşmayı 22.8.1959 gününe talikine karar verildi.

Bugün Buca yolunda yapılmakta olan Ceza evine nakledileceğini hoporlörle bütün mahkûm ve mefkuflulara tebliğ edildi.

Pazar 16.8.1959 kendisine ait yatak yorgan ve battaniye, yastık ve fazla eşyanın evlere gönderilmesi aksi halde depoya atılacağı geçilecek yeni Ceza evinde yatak, yastık ve battaniye verileceği bildirildi. Ziyarete gelen zevcem ve hemşireme söyledim oğullarım, Nâzım ve Nejat ile yatak ve saire'yi gönderdim.

ESKİ CEZAEVİNİ TERK

18.8.1959 Salı iki gecedir. Yeni Ceza evine naklimizi beklerken yalnız tahta ile çıplak kalan karyolalar üzerinde yatıyoruz, geceleri sağa sola dönmekten uyuyamıyorum. Bugün Sabahtan itibaren parti, parti isimleri okunarak nakil başladı saat dörtte sıra bize geldi. Elbise ve ayakkabı tabak gibi eşyaları paketledim ve muayeneden sonra hareket ettik en son olarak ceza evini biz 7 siyasî mevkuf terkediyoruz. İkişer ikişer kelepçelendik. Ben sol elimden ve Mehmet Güvenli ile kelepçeye bağlandık. Binlerce kişinin yıllar yılı inlediği bu ihtiyar cezaevinden çıkma şerefi bize düşmüştü. Artık ona kimse giremeyecektir.

Ceza evi umumî ana kapısından dışarı çıktığımızda etraf polis ve jandarma ile sarılı bulunuyordu. Büyük bir halk kalabalığı bu binanın dışında birikmişti. Bizden evvel Belediye otobüsleri ile Maznunlar ve Mahkûmlar sevk edilmişti. Bize Ceza evi otobüsü tahsis edildi.

Kapkara bu ootbüse yerleştik. Bir polis jipi önde, bir polis jipi arkada, hareket ettik.

Jandarmalara kumanda eden çavuşlardan başka bir Binbaşı ve bir de Albay gözüme ilişti. Siyasîler son çıkışı yaparken adeta bu ihtiyar ceza evinin son merasimini yapmışlardı. Gazi Bulvarından dolaşarak Tepecik yolu ve Gürçeşmeden dolaşarak Kızıl Çulluya oradan da Buca yoluna doğrulduk. Sabahtan beri otobüslerle mahkûmlar taşındığı için yollarda otobüs geeçrken bir çok meraklı kalabalığı birikmişti. **SİN-SİN** ismi takılan bu ceza evine siyasîler giriş şerefide bizimdi.

Buca asfalt yolundan otobüs saparak Ceza evi avlusuna girdi. Genişçe yan merdivenlerden üst kata çıkarıldık. Uzun bir koridor görünmüştü. Bu koridordan yürüdük. Soldan sıra ile koğuşlar vardı. 1 numaralı koğuşa kadınlar 2 numaralı koğuşa çocuklar, konmuştu. 3 numa-

ralı koğuş ve 4 numaralı koğuş Hücrelere tahsis edilmişti.

Bu iki koğuş arasında dar bir geçit vardı. Bu geçitte nöbetçi gardiyan gezerek hücrelere arkadan açılmış deliklerden hücre içerisini kontrol edecekmiş bizi 4 numaralı koğuşa getirdiler içeri girdik. Ceza evi Müdürü Sabri bey Başgardiyan ve Baş savcı Radi Okbay da orada bulunuyordu. Bizi karşılar gibi bir şeydi bu. İçeri girdik. Hücrelere mi konuyoruz sualine ceza evi Müdürü hayır iç kapılar açık olacak siz ayrı ayrı hücrelerde teker teker yatmakla beraber hepiniz serbesçe bir birinizle gezip konuşabilirsiniz yalnız diğer koğuşlar gibi dış kapınız kapanacak dedi.

İçerde ilk girişte solda ortada Mozayik bir banko, duvar tarafından iki musluklu bir eviye ve sağlı sollu birer mozayik bankodan sonra alt kata inen merdiven vardı. Burası yemek odası ve mutfak gibi. Bir yer. Alt kat merdiveninden sonr aparmaklıklı ve yana süngülü bir demir kapı. Bu kapı da açık bırakılmıştır.

Bundan sonr asıra ile 10 adet Hücre vardır. Hücreler boydan boya açık kafes bu demir kafesin üst kısmı sabit alt kısmı yarısı sabit yarısı sürgülü kapalı idi. Kapı genişliği ve iç boşluk 190-430 vaziyetinde bulunuyordu. 430 derinlikte ola nbu hücreni ndip tarafında 1 metre yükseklik ve 1 metre genişlikte bir paravana. Arkasına giriş boşluğunda bir lavabo vardı.

Soldan itibaren sıra ile yerleşmeye başladık. Birinci hücreye Ertuğrul Kesirli, ikinci hücreye ben ve üçüncü hücreye Kemal Salgın dördüncüye Kâzım Topçuoğlu, beşinciye Veysel Öndeş, altıncıya Ahmet Faik Özalyanak, yedinciye Mehmet Güvençli, diğer koğuşlara sabit demir karyolalar konmuş olduğu halde bu hücrelerde karyola yoktu.

Bize bilâhar ekaryola verileceği söylenerek birer tah-

tadan yapılmış karyola döşemesi tahtaları verildi. Bunlar Moralya üzerine çakılı tahtadan yapılmış sağlam şeylerdi. Yere tahtalara koyduk. Ve verilen patiska beze doldurulmuş pamuk yatak ve aynı cins beze doldurulmuş pamuklu yastık birer de kahve renkli yeni yünlü battaniyeyi yerleştirdik.

Hava kararmıştı. Yalnız yemekhane tavanındaki lamba yandı. Hücreler tavanına henüz lamba glopları takılmamış ve koridorda yerleştirilmiş 3 adet lâmba da bu hata bağlı olduğu için yanmamıştı. Hücrelerin önünde boydan boya 1.5 metre genişlikte bir koridor uzanmakta ve diğer koğuşla arada mevcut Bahçe boşluğunda her hücrenin önüne isabet eden geniş pencereler sıralanmaktadır. Görünen, bu bahçe takriben 30 metre uzunluk ve 10 metre genişlikte bir yerdir. Bu bahçeye pencereleri bakan kırk kişilik koğuş görünmektedir. Bahçeye konmuş elektrik lâmbalarından gelen ışık hücrelerimizi aydınlatmaktadır.

Karşımızdaki koğuşun üst katı altlı üstlü ikişer ikişer sabit karyolalar vardır. Burası yatakhane merdivenle inilen alt katta uzun bir koğuş yatakhane ve ön tarafında bizim mutfak gibi bir mutfağı vardır. Üst katta bizim mutfak yerine onların helaları vardır. Bizim alt katta yine aynen üst katta olduğ ugibi on hücre v eaynı teşkilât vardır. Alt katta alt koridora aynen çıkış kapısı olduğu halde üst katla irtibat merdiveni vardır. Bunları bahçeye bakan pencerelerden bakarak tespit etmiştik. Zaten ilk işimiz etrafı gözden geçirmek olmuştu.

Geceyi bir kaç defa uyanarak geçirdim. Sabah uyandığımda gıcırtı ve ayak sesleri geliyordu. Lavaboda yüzümü yıkayarak koridora çıktım. Diğer arkadaşlar kalkmış pencereleri temizlemekle meşguldü. Buraları henüz temizlenmemiş her taraf badana ve toz toprak içinde bulunuyordu. Bende çalışmaya iştirak ederek pencereleri, odaları, ve koridor silinip süpürüldü ve bol su ile güzelce-

ne yıkadık. Yatakları yerleştirdik. Yanda 3 hücre boş olduğundan son hücrelerin heiâsına giderek kendi hücrelerimizdeki helâları kullanmamaya ve bu suretle he mhela yerini örterek bir dolap gibi öte berimizi tahsis etmeye ve hem de odalarda meydana gelecek kokudan kurtulmaya karar verdik. Modern bu ceza evinde pis koku dikkate alınmamıştı.

Burası evlerden çok uzak olup vesait masrafı da mevcut bulunduğundan dolayı yemek getirtemeyeceğiz.

Buradaki lokantadan ve kantinden yemek çaresine bakacağız. Öğle 100 kuruşluk iki porsiyonlu köfte getirttik 8 adet küçücük yuvarlak dört parça kesilmiş tomat dilimi ile süslenmişti. Kantinden birde ekmek aldırdın mı 120 kuruş tutuyordu. Bir öğle yemeğini bir çeyrek ekmekle bu köftelerle tamamladık. Yemek işini arkadaşlar ayarlayacaklar ben şimdi koridor penceresinden ilerde görünen Kızıl Çullu sırtındaki göçmen evleri semtini seyre dalacağım. Ve hayatın mücadele akışının bu acı neticesini düşünmeye insanların menfaatleri için ne kadar iğrenç hüviyetlere bürünebildiklerini gözümün önünde gördüklerimi bir şerit gibi geçirmeye çalışacağım. Yurdumda okul yerine en modern hapishanelerin yapıldığını düşüneceğim.

19.8.1959 Çarşamba yeni Ceza evinde geçirilen ilk gece. Havası iyi ve ceza evi bol hava alacak ve aydınlığı bol bir şekilde yapılmıştır. Memleketimizde Milyonlar yatırımı ile yapılan bu cezaevleri yerine karanlık dimağları aydınlatacak okullar. Hasta insanları sokakta ölmekten kurtaracak hastahanelerin yapılmasına mukabil eski ceza evlerinde yatılması mürecahtır. Ama bugünkü iktisadî düzensizliğin ictimayi hercumercin içinde bu hapishaneler de kafi gelmiyecektir. İş yok, iş veren bir organ yok. Gençlik alabildiğine başı boş bir hayat ve Amerikan kovboy ve gangaster filmleri heyecanı içinde ve memleketi

saran meyhanelerin ahlâkı hiçe indiren romanları memlekette at koşturdukç abu hapishaneler elbette az gelecektir.

İşte bu modern hapishanede siyasî suçlular olarak 7 kişi bizler ilk geceyi geçirdik.

Yeni bir yer insana daima rahatsızlık vermekle beraber, tahta üzerinde geçirilen iki geceden sonra burada derin bir uyku çekerek uyudum.

Sabah 6 da ses ve ayak gürültüleri ile uyandım. Karşıki koğuşun gürültüleri de duyuluyor. Koğuşumuzda her zaman erken kalkan Veysel ve Kâzım'ı nyemek hesapları ve uyandırmak için gürültülü konuşmaları uyanmamıza sebep olmaktadır.

20.8.1959 MODERN HAPİSHANEDEN KAÇMA TECRÜBESİ

Bu gece bir mahkûm kaçmaya teşebbüs ederek kaçmayı becermiş fakat sonra yakalanmış ve iyice dövülerek altımızdaki hücrelerden birine atılmıştı.

Yerde yatıyor ve mütemadiyen çenesine yediği yumruktan kan tükürüyor. Ahmet Meriç isminde olan bu mahkûm yemek asansöründen bodrum kata süzülmüş ve orada sıkışıp gitmiş. Sonradan geri dönerken yakalanmış olduğu halde yine de dövülmüştür. Poliste dayak hapishanede dayak bu bazı isterik derecesinde olup, dayak atarken veya attırırken zevkinden titreyen ve dövdükçe iştahlanan bu hastalık olsa gerek çünkü gerek poliste gerekse ceza evinde bu işi yapanların bakışlarından ve tavırlarından sırıtmakta ve görülmektedir.

20.8.1959 bugün henüz yeri ikmal edilmediği için baştan 3 hücremiz alınarak berberlere tahsis edildi ve yeni ceza evinde ilk sakal traşımızı yaptık. Evden yemeğim geldi. Çamaşırım da getirildiği için yatmadan evvel tasla

su dökünerek güzelce yıkandım ve çamaşır değiştirdim. Saat: 21 tüfek sesleri gelmeye başladı. Her halde kaçan var, etrafta makineli tüfek sesleri fazlalaştı, 20 dakika kadar devam ettikten sonra sükünet avdet etti. Yatıp yatağa uzandım. 21.8.1959 saat: 7 berberler faaliyete geçti. Gürültü arttığı için uyandım. Yıkanarak giyindim. Geceyi iyi geçirdim Havası güzel ve uyunuyor. Geceki telâş boşuna olduğu ve bir jandarmanın kuşkulanarak silah atması ve diğer noktalarda olan jandarmaların da onu takiben silah atmalarından ibaret kaldığı söyleniyor kaçan kimseyoktur.

Saat 8 müdür Sabri bey gelip dolaştı. Hatırımızı sordu. Yarın mahkememiz var belki kurtuluruz dedim. Temenni ederek ayrıldı. Halbuki yarın oda şahit olarak dinlenecek Nâzım Gültekin isminde hırsız ve eroinci birinin uydurduğu iftiraları zapta geçirdiği hadiseyi mahkemede izah edecektim. Daha doğrusu bu ifade müdürün tertibiydi.

Bu serseriyi ne tanırım ne de konuşma yaptım. Tamamen tertip eseridir. Polisin beni bağlamak için başka çaresi kalmadı. Ceza evi müdürünü bile kullanma yoluna başvurdular. Yarın bakalı mbu müdür ne şekilde tavır takınacaktır.

Buca Yeni Ceza evinden Siyasî Tutukluların mahkemeye ilk gidişidir bugün.

22.8.1959 Cumartesi saat: 9.30 yani ceza evinden ceza evi otobüsüne girerek Tepecik yolu ile adliyeye gittik.

Mahkeme celsesi saat: 10,30 da açıldı. Reis Celal Varol, 1. Aza Reşat Soysal, 2. Aza, Meliha Yalaz, Savcı Süreyya Tarlan, Kâtip, Vusat Vurmaz. 1 Stajyer avukat.

Şahit Nuri Önen 235 doğumlu 1. inci siysî kısımdan 95 yaka numaralı polis.

Maznunlardan, İbrahim ve Kâzımı tanırım. Diğerlerini

tanımam. Hiçbiri ile alakâm yoktur. Soruldu: İbrahimle, Ali Rıza Resen ilgili idi. Takip ederdi. Benim hiçbir ilgim yoktur. Kendisini taki petmedim. Vazife alıp takip edenler rapor ve bilgilerini mensup oldukları şubeye bildirirler.

Bunun için bana Ali Rıza hiçbir şey söylemedi. Komünist hücreyi kurdukları ve Propaganda yapmak suçları hakkında hiçbir malûmatım yoktur.

23 senedir 1. şubede memurum. Necil'i 2 defa gördüm. 1953 ve 1955 1956 senelerinde 1953 senesinde leblebici handan geçerken arkamdan Necil çağırdı. İbrahim Topçuoğlu hakkında malûmat vereceğini söyledi. Bu adamla Ali Rıza Resen alâkadardır ona git söyle dedim. Yine 1955-1956 senesinde Ali Rıza ile beraber Leblebici hana gitmiştik. İbrahim Han sahibi Ali Dereli'nin yanına gidip gelirdi. Ali Rıza onun için gitmişti. Bende daireden çıkmış ve beraber uğramıştık orada kahvede otururken Necil geçiyordu. Ali Rıza çağırdı. Ayrı bir yerde oturup konuştular.

Ne konuştuklarını bilmiyorum. Ali Rıza Necil'le konuştuktan sonra yanıma geldi ve Kemer Altına doğru gittik.

Bu tahkikatta da bulunmadım. Ali Rıza takip raporlarını günü gününe ait olduğu makamına bildirirdi ve verirdi.

Soru: Reis, ne diyeceğimi sordu.

Şahit, tevkifimden kaç gün sonra Güzelyalı Karakoluna gelip beni Kemer Karakoluna nakletmiştir.

Cevap: Yakalandığından üç dört gün sonra maznun İbrahim Güzelyalı Karakolundan Kemer Karakoluna getirildi. Bende memurlarla birlikte vardım.

Soru: 8 Temmuz gecesi Polis, müdürlüğü binasında bir odaya konmuştum. Nuri bey nöbet beklemiştir. Yanımda ilaç şişeleri var mı idi. Bana ilaç içmem için su verdi mi.

Cevap: Araştırma dairesinde bir saat kadar bekledim İbrahim bey baygınlık geçirdiğini doktora gittiğini ilaç aldığını söylediler, İlaç içmesi için su getirdim.

Soru: 8-9 Temmuz gecesi tanzim edilen evrakla savcılık kalemine getirilip kaydının yapıldığı halde neden o gece hakime çıkarılmadım.

Cevap: Ben getirmedim, bilmiyorum dedi. Muhterem hakimler Kemer Karakolu İzmir'de bir kara lekedir. Bu karakolun altında bir beygirdamı vardır. Bu beygir damında insanı bir hayvandan daha fena döverler, ve hemde kum torbalarıyla döverler ben orada kalp krizigeçirdim. Polis müdürü Nejdet Uğur muavini Rasuki Bahşi bir doktorla biraraya gelip beni muayene ettirdiler. Sonra beraberlerine alarak doktorun muayenehanesine getirip elektrogradiyografi muayenesine tabi tuttular bu şahıs Nuri'de orada yanımda bulunuyordu. Bu doktor Haldun Tanek.

Reis sordu cevap: Ben yoktum bulunmadım dedi.

Reisten söz isteyen Avukat Ahmet Elifoğlu sordu. Polis olmayan şahıslara polisler polis vazifesi verirler mi? onların doğru söyleyip söylemediklerini kontrol ederer mi?

Cevap: Bazen yardımcı alırız.

Kemal Salgın'ın Soruları:

Soru: Polis müdürlüğünde komiser Kemal Aclan odasında benim ifademi daktiloda yazarken ben karşıki odada bulunuyordum.

Cevap: Ben orada resmî vazifeli değildim. Kemal su istedi. Bir şişe su gönderilmesini söyledim. Sonra geçerken su gidip gitmediğini sordum.

Reis sordu. (Nuri ifadesini çevirerek), Kemal ifade alınan odada idi dedi.

MİLLİ EMNİYET RAPORLARI

Şükrü Dinsel'in Milli emniyet Ege Bölgesi bürosuna verdiği raporlar gelmişti. Bunların okunmasına geçilsi.

18.8.1959 tarih **Ş. B. 4 K: 3-14** 6905
13.8.1959 tarih 1959/76 sayıya karşılıktır.

Komünizm propagandası yapmaktan sanık olarak yargılanmakta bulunan İbrahim Topçuoğlu ve arkadaşları duruşmasında şahit olarak dinlenen Şükrü Dinsel'in Raporlarının bu mevzu ile ilgili görülen 9.3.1949, 2.1.1951, 11.6951, 27.7.1951, 8.8.1951, 5.10;1951,
17.1.1952, 5.3.1952, 29.9.1952
tarihli olmak üzere 9 rapor ilişikte bilgilerinize sunulmuştur.

Bu raporların ekserisi kendisi ile Temasa memur arkadaşımız tarafından not alınmak suretiyle tespit edilmiştir. Şükrü Dinsel'in Baş Müfettişliğe verdiği en son rapor 29.9.1952 tarihlidir. Saygı ile arz olunur.

Ege Böl. Emniyet Baş. Müfettişi
Recayi Öktem

1 — 9.3.1949 Rapor:

Hatuniye Camii yanında kitap satışı yapmakta iken bir müddet evvel Anamur'a giden Kemal Altay yerine Kemal Uygunoğlu adında birisi gelmiştir. Bu şahıs Fadıl Balkan, Ahmet Bilge, Fehim Atay ve Mehmet Başıbozuk'la tanışmaktadır.

1948 gazetesinin imtiyazı bu şahsa verilmek istenmişse de kabul etmemiştir. Babasından bin lira kadar bir para getirtmiştir. Kendisi Hürvatan ve Demokrat Türkiye adında bir gazete çıkarmak istemiştir.

Bir aralık Aziz Vezir Oğlu ile bu işe teşebbüs etmiş ise de Veziroğlu rahatsızlanarak İstanbul'a gitmesi yüzün-

den muvaffak olamamış ve beş altı yüz lirada ziyan etmiştir. Kemal bana Bayraklıda Mekpare adında bir kadından bahsetti. Bu kadının solcu eserlerle dolu bir kütüphanesi varmış. Heveslilere parasız olarak kitap vermekte imiş. Arzu ettiğim taktirde bana da kitap sağlayabileceğini söyledi. Yılbaşında Kemal İstanbul'a gitmiş ve orada Abidin Nesimi ile tanışmıştır. Kemal Uygun Oğlunun Tireli üç arkadaşı varmış. Bunlar Kemalden daha eski imişler. Her üçü de İzmir'e gelmek niyetinde imiş. Bunlardan biri, manufaturacı diğeri berber, üçüncüsü amele imiş. İzmir'e geldiklerinde bunlarla temas arayacağım.

2 — 2.1.1951 tarihli rapor:

Parti işlerini görüşmek üzere İstanbul'a giden İbrahim Topçuoğlu İzmir'e döndü. Gerçek gazetesi yazarlarından Bezirci Oğlunun tevkifatından sonra Sosyalist Partisi genei merkez Komitesine mensup olanları dahi ifadeye çağırmışlardır. Bu davet yani bir tevkifat işareti olarak telâkki ve tevsir edilmekte imiş. Bunun için umumi bir toplantı yapılarak tevkifat halinde hareket tarzı tetkik edilmiş ve karara varılmıştır. Bu karar sonunda;

A: Genel merkezde tevkif edilmeyen üç üye kalırsa bununla iktifa edilerek faaliyete devam edilecek üç kişiden az kalırsa vilâyetçe takviye verilmek suretiyle Genel Merkez teşekkül ettirerek faaliyete ara verilmeyecektir. Polis taktik kullanmakta imiş. Bu partiyi lağvetmekten ziyade diri yanlar arasında mütemadiyen tevkifat yapmak, suretiyle Partiyi tefesuha uğratmak. Bunun için Ankara'dan emir beklendiği tahmi nedilmekte imiş.

B: Tevkif edilenlerle edilecek olanlara para yardımı. Bu yardı miki şekilde sağlanacak. Biri hastalık ve doğum gibi sebepleri zikri edilerek makbuz mukabilinde Partiye resmen kayıtlı olanlardan diğeri ise mevkuf olanlar namına Komünist veya Sempatizanlarda makbuz vermeksizin Para toplanacak ve bu parayı doğrudan doğruya ha-

pistekilere vereceklerdir. Topçuoğlu ayrıca şunları anlattı. İstanbul'dan öğrendiğime göre. Barış Severlerin faaliyeti, Partimiz tarafından desteklenmekte imiş Tevkif edilenlerden Muakkar ile Reşat Sosyalist imiş. Bunlar medet kanalı ile barışçılara ithal edilmişlerdir. Esasen bu cemiyetin merkezi Reşatın yazıhanesi imiş.

Partice bunlara da yardım yapılacaktır.

Gerçekle Moskovanın arası tamamen düzelmiş. Arayı Mustafa Börklüce bulmuş. Biliyorsunuz gerçekte (Moskova uyuyor mu. Ağzımızı açtırmayın) gibi yazılar çıkmıştı. Bu yazıları gören Tas Ajansı Muhabiri gizlice gazete idarehanesine gelerek Mustafa Börklüce ile Rusca konuşmuş Mustafa'nın Şark Üniversitesi mezunu olduğunu öğrenince izahat istemiş. Mustafa da Laz İsmail ile aralarındaki ibrarı anlattı. Tas Ajansı Muhabiri bunları Moskovo'ya rapor etmiş. Bundan sonra Moskova radyosu Gerçek gazetesine karşı hücumlarını kesmiştir.

Laz İsmail ile Mustafa Börklüce arasındaki ibrar şundan ileri gelmekte imiş. Laz İsmail Mustafa'nın kız kardeşini istemiş. Mustafa muvafakat etmeyerek kızkardeşini Hüsamettin Özdoğuya vermiş. Buna kızan Laz İsmail o zamandan beri Mustafanın kolunu dayma zem eder bir lisan kullanmıştır.

İstanbuldaki mahkûm komünistlerle temas eden İbrahim Topçuoğlu şunları söyledi. Boz Mehmedin 1 yıl gibi az bir ceza yemesi şüpheyi davet etmiştir. Halen kendisi ile kimse temas etmiyormuş. Tek başına kalmış. Reşat Fuat Baraner henüz istişare edecek vaziyette değilmiş. Bir teşekkül kurulup kurulmaması üzerine etütler yapmakta imiş.

En kuvvetli kol. Hüsamettin Özdoğu ve Kemal Tahir Benarcinin teşekkül ettirmekte oldukları kol olduğu söylenmekle imiş.

Tütüncülerin mühim kısmı Sosyalist Partisine akmış.

3 — 11.6.1951 tarihli rapor:

Sosyalist Partisinin İzmir'de tutunamadığını ileri sürerek Partiyi kapamak niyetinde olduğunu söyleyen İbrahim Topçuoğlu, esbabı mucibe olarak şunları açıklamıştır.

1951 de Parti açıldığı zaman Rusya bunu tasvip etmemişti. Bir zaman Moskova ile Parti arası düzelir gibi oldu ise de bu hal pek kısa sürdü. İhtar geri alınmadı. İhtara rağmen faaliyete devam etmek suçtur. Binaenaleyh Partiyi kapatmak lâzımdır.

Vilâyete öyle bir istifaname hazırlayalım ki hem kendimizi aklayalım hem de merkezdeki direnişi yıkalım. Aynı zamanda üye olmuş olanları da tesirimiz altında bırakalım. Bu üç isteğe şamil bir istifaname hazırlanacaktır.

Durup dururken İbrahim Topçuoğlu'nun Partiyi kapatma teşebbüsü biraz garip görülüyor. Partiden 3 yüz küsür lira alacaklı bulunduğu halde. Bir an önce kapanmasını istemesi. Bu hareketini daha ziyade garipleştiriyor.

4 — 27.7.1951 tarihli rapor:

İbrahim Topçuoğlu yaptığımız bir görüşmede Karadeniz Bölgesinden Osman Al adında birisinin daha Moskova'ya aktarılmış olduğunu, söyledi. Topçuoğlu, bunun kaçmasını sağlayanlardan birisinden öğrendiğine göre, Rusya'da bir Türkiye Komitesi kurulmuş. Bu komite uzun vadeli bir çalışma programı hazırlamakta imiş. Türkiye'de bir komitenin kurulması emri verilmiştir. Bu günden itibaren kademelenmeye yani merkez ve il komiteleri ile mıntıka komitelerinin kurulmasına ve hücrelerin teşkiline başlanacaktır.

Bu iş altı ay içinde ikmal edilmiş olacaktır. Bu müddet zarfında hazırlanmakta olan çalışma Programı Türkiye Komitesine gönderilmiş bulunacaktır. İbrahim Topçuoğlu İzmir'de ve hariçte istihbaratı olduğunu, söylemiştir.

Bu istihbaratın kimlerle olduğu öğrenilememiştir.

2 — Yine İbrahim Topçuoğlu'nun söylediğine göre Elektrikçi Nuri bir aya kadar dönerse dönecek dönmezse orada kalacaktır.

3 — Hamdi Alevtaş'a İstanbul'da çıkan işçinin, hakkı adlı gazeteden 200 tane geldi. Bunlardan 50 tanesini kendi aldı. Gerisini ben aldım. Görüşe bakılırsa yeni partinin liderliğini Kemal Tahir Benarci üzerine almış bulunmaktadır.

5 — 8.8.1951 tarihli rapor:

Geçen defa bahsettiğim gizli faaliyet için, teşkilât işine henüz başlanmamıştır. Yardımlaşma kolu (Mopr) kurulmuştur. Bu kol şimdilik üç kişiden ibarettir. Ben İbrahim Topçuoğlu ve Ertuğrul Kesirlidir.

Eski komünistlerden Nuh Naci (Limasonlu) Naci'nin, İstanbul'dan İzmir'e geldiğini duydum. Kendisi ile görüştüm. Birlikte çalışmaya meyyal gördüm. Kendisi halen Foto Amberde ortak olarak çalışmaktadır.

6 — 5.10.1951 tarihli rapor:

Bir hafta evvel İbrahim Topçuoğlu İstanbul'a gitti. İstanbul'a kendisini elektrikçi Nuri davet etmiş. İbrahim Topçuoğlu'nun söylediğine göre; elektrikçi Nuri Helsinki dönüşü, beş altı vilâyette tetkikte bulunmuştur. Hâlen İstanbul'dadır. Üç ay kalacak ve parti merkez komitesini kuracaktır. İstanbul'da Hamdi Şamilof ve Behçet Atılgan gurubu ile temas etmiştir.

Yine söylediğine göre Nuri harice tayfa olarak gitkimselere dışarda gördüklerini anlata, anlata bitiremiyormuş.

İşi icabı İstanbul'a giden Hamdi Alevtaş'a Nuri'nin Hamdi Şamilof'la temas edip etmediğini tahkik edilmesini söyledim.

Hamdi Alevtaş, Hamdi Şamilof'tan malûmat istemiş.

Şamilof, böyle bir kimsenin kendisi ile görüşmediğini bildirmiştir.

7 — 17.1.1952 tarihli rapor:

Pazar günü Tire'ye gittim. Orada Kemal ve Veysel ile Kemal Uygunoğlu hakkında konuştum. Kemal Uygunoğlunun babası Abidin, oğlu Kemal'i red etmiş. İstanbul'a bu hususta oyalayıcı bir mektup yazdım.

Bundan bir müddet evvel Ressam Süheyl ve Fadıl Tire'de bir boya işi yapmışlar. Orada anarşist tanınan bir hoca (öğretmen) vasıtasiyle bizim Veysel ve Kemal Salgın'la tanışmışlar. İlk konuşmada bu iki şahıstan hemen para istemişler, ve hücre kurmayı teklif etmişler.

Fakat Veysel ve Kemal Salgın, işi sonraya atarak onları tetkike başlamıştır. Çok geçmeden şüphe içinde kalmışlar. Fakat Fadıllar bir takım beyannameler getirip Veysellere vermişler. şte tam o sıralarda, Bakkal Muharrem isminde Tire'li bir zengin Kemal'i Veysel'i gündeliği cebinden verilmek üzere tuttuğu adamlar vasıtası ile takibe başlamış.

Aynı zamanda bu zengin Fadıl'a 700 liralık bir kredi ile yağ vermiş. Bu sırada Fadıl'ın kırmış olduğu daha bazı potlar bu arada Nazım'ın, benim, Esadın, hakkında kullanılan küfür ve iftiralar hücre kuruluşuna kafi olarak mani olmuş. Fadıllar işlerini bitirip ev kirasını dahi ödemeden İzmir'e kaçmışlar.

Nazım'a karşı küfür ve ağır ithamları Hamdi'ye söyledim. İstanbul'da Kemal Tahir'e anlatacak, Hamdi bugün İstanbul'a miras işimi takip için Bandırma yolu ile gitti.

8 — 5.3.1952 tarihli rapor:

Benim İbrahim Topçuoğlu'nun ve Ertuğrul Kesirli'nin iştiraki ile kurduğumuz üçlü komite yeni bir faaliyetin Nüvesini teşkil etmektedir. Bu faaliyet hiçbir tarafa bağlı değildir.

Yeni Türk Komünist Partisi Merkez Komitesi olarak ortaya atılmıştır.

Fabrikaca yapılan tensikatta açıkta kalan Ertuğrul Kesirli İstanbul'a gitmiş ve Kibrit fabrikasında kendine bir iş temin etmiştir. Merkez komitesinde bunun yeri açık bulunmaktadır.

Merkez komitesi olarak teşekkül eden faaliyet Türkiyenin bütün vilâyetlerinde birer vilâyet komitesi kurmuştur.

Bu komiteyi takviye etmek üzere Ertuğrul Kesirli ve ben aynı zamanda vilâyet komitesine dahil olduk. Vilâyet komitesi Kâzım Topçuoğlu ben ve Ertuğrul Kesirli'den teşekkül etti. Fakat Ertuğrul' asendikaları faaliyete geçirmek vazifesi verilmiş olduğundan vilâyet komitesinden ayrıldı. Yerine başkası tayin edilmedi.

İstanbul'a gitmesiyle aldığı vazife öylece kaldı.

İfadesine göre Ertuğrul İstanbul'da bir komite kurmuştur. Bu komite Necat'i uçak ve eskiden İzmir'de faaliyette bulunmuş olan Hilmi adındaki bir şahıstan müteşekkildir.

Necat'i bir aralık buraya geldi; kendisiyle görüştüm. ellerinde bazı elemanlar bulunduğunu ve Hücre kurma işlerine yakında başlayacaklarını bildirdi. İzmir vilâyet komitesi sekreterliğini ben yapmaktayım. Teşkilâtı Kâzım Topçuoğlu idare etmektedir.

Halen Kâzım'ın elinde üç hücre bulunmaktadır. Hücrelerden biri istihsal hücresi olup İhsan Konaş, Boyacı Salih, Mezbahada elektrikçi veya tesfiyeci Hüsnü'den müteşekkil imiş.

İkinci Hücre, Kemal Salgın, Kunduracı Avni, Muhasebeci Süleyman adında Tire'li üç kişi teşkil etmektedir.

Üçüncü hücrede kimlerin bulunduğunu bilmiyorum.

Merkez komitesi sekreterliğini İbrahim Topçuoğlu yapmaktadır.

Partiye dahil olmayıp münferiaen aidat verenlerde vardır. Bunlardan üç kişiyi biliyorum. Kömürcü Mustafa, Sabuncu İbrahim, Matbaacı Cenap Şahabettin Kıvılcımlı. Bunlardan başka bir de faaliyet sahasına atılmak üzere bulunan Ziya Örun vardır. Bir kişi yetiştirdiğini söylemektedir. Yanına bir kişi daha verilmek suretiyle bir hücre kuracaktır.

Merkez komitesince Sendikalar federasyonu için teşebbüs edilmiştir. Ertuğrul Kesirli'nin açıkta kalışı bu işi yarıda bırakmıştır. Sendika gazetesi de, Hilmi Taşdelen'e devredilmek istenmişse de, Hilmi bu gazetenin neşrine yanaşmamaktadır. Gazeteyi Tekel Sendikalar Birliği kendisine devredilmesini istemişse de buna red cevabı verilmiştir.

Faiz Turhan, grubu (yani eski gençlik kolu olan Doğan ve Erdoğanlar) bize yanaşmak istemektedirler. 15 gün adında bir gazete çıkaracaklar, formalitesi ikmal edilmiştir. Bizden ayda yüz liralık bir yardım talebinde bulundular. Yanaşmadık.

9 — 29.9.1952 tarihli rapor:

1 — Son tevkifatta yardıma muhtaç olanlar için dışarda kalanlara müracaat edilmektedir. İbrahim Topçuoğlu bu paranın benim tarafımdan toplanılmasını istemiştir. Para yardımına katılanlar;

Karaborsacı Enver Utkürcan	5 Lira
Şahap Kıvılcımlı	5
İbrahim Topçuoğlu	30
B. Şener	5
Kâzım Topçuoğlu	5
Mehmet Başıbozuk	5
Fehmi Atay	5
Cengiz İlhan	5
Şükrü Dinsel	25
Erkek Ali	10 Lira
verdiler.	100 Lira

Ali Kin yanaşmadı. Hamdi Alevtaş ve Mesut Anardan henüz istenmemiştir.

2 — Hamdi Alevtaş eve geldi. İstanbul'dan Efe Selahattin'den şifreli yazı ile benim yeminli şahit olarak İstanbul'da dinlenmiş olduğumu, binaenaleyh, benimle alâkalarını kesmelerini bildirdiğini fakat kendilerinin buna ihtimal vermediklerini söyledi. Bende mademki böyle bir şey var. Paraları artık ben toplamayayım. Bir başkasını tavsif edin. Hisseme düşeni ben de ona vereyim, dedim. Kabul etmediler.

Reis, bu raporlara karşı ne diyeceğimi sordu.

Raporlarda o kadar çok isnat var ki bunlara, hazırlanmadan cevap vermek imkânsızdır. Birer suretlerini dilekçe ile isteyeceğim. Şimdilik; dikkatinizi şuna çekeceğim.

Bu kadar faaliyet mevcuttu ve bu kadar işin kaydedilmiş olduğu ve suç işlendiği yazılı bu raporlar üzerine neden o tarihte tevkif edilmedik Millî Emniyet hakkımızda Tahkikat yapmamış mı ve muhakkak ki yapmıştır. Demek ki bir şuçumuzu bulamamış ve bu rapora kıymet vermeyerek tevkifat yapmamıştır. Yoksa tevkif edilmememizin sebebi nedir? 6 sene sonra ne için tevkif edildikten sonra bunlar ortaya çıkarılıyor? Hem bu raporlarında, sıhatı meselesi de ayrı bir meseledir. Burada not edebildiğim bir kaç hususu arz ediyorum.

1. Şükrü ifadesinde T.S.P. için İbrahim'le İstanbul'a beraber gittik. Esat Adil'le tanıştırdı diyor ve size bir hikâye anlatıyor. Bu raporlarda ise İbrahim yalnız gitti diyor.

2. T.S. Partisi Kanun dahilinde çalıştığını, huzurumuzda ifade ettiği halde, raporunda bütün isnatlı faaliyetleri Parti içinde gösteriyor.

3. Ayrıca kendisi Ziya ve Hilmi'den müteşekkil bir ko-

münist hücresi kurduğunu huzurunuzda söylediği halde raporda Ziya ile bir hücre kurulmadığını ifade ediyor.

4. Kâzım'ın kurduğu hücrelere'den haberi olmadığını huzurunuzda ifade ettiği halde raporda Kâzım'ın tam 3 hücresi olduğunu ve isim zikr ederek söylüyor.

5. İfadesinde 1949 da gizli Komünist Partisi ile alâkasını kestiğini söylediği halde, raporunda Fadıl'larla 1951 senesine kadar Tire işleri ile alâkası olduğunu ifade ediyor.

Bu bir sürü uydurmaları eski gizli Komünist Partisi diye nitelendirdiği Partiye mensup iken yapmıştı. Sonradan bunları bana yamamaya çalışmakta olduğu görülmektedir. Bunlar Şükrü'nün uydurmasıdır. Red ederim.

2. Aza Meliha Yalaz'ın isteği ile soruldu.

Elektrikçi Nuri ve Osman Al diye kimseyi tanımam uydurmadır, dedim.

Ertuğrul Kesirli'ye soruldu. Bu adamın raporda söyledikleri ile ifadesi bir birini tutmuyor. 1949'da Eşref Paşada kurduğumuzu iddia ettiği teşkilâttan hiç bahsetmiyor.

Şule gazinosundan hiç bahsetmiyor. Ben Vesika ibraz ettim. Bu vesikalarda bunun ifadelerini yalanlıyor. Ben 1952 Ocak ayında İstanbul'a gittim. Teşkilât kurdum. Dediği adamları getiririm, sorun bu uydurma iftiralarla bizi mevkuf tutup ıstırap çektiriyorsunuz. Yalandır, kabul etmiyorum.

Kâzım ben ifademde de bildirdiğim gibi Şükrü ile bir defa konuştum. Hiç bir hücre kurmadım. Kabul etmem dedi.

Kemal,

Şükrü, beni gizli komünist Partisine kayd ettiğini söylemiş burda 1951 de tanıştığımı söylüyor.

Evlendiğimde para yardımı yaptığını söylüyor. Sonradan 1952 de teşkilâtı dağıttığımı söylüyor. Ben 1953 se-

nesinde evlendim. Rapor da bu hususta hiç bir bahis yok. Uydurma bir rapordur. Kabul etmem dedi.

Veysel Öndeş,

Şükrü benim teşkilâta dahil olup bir defa 50 lira aidat ve bir defa da 60 lira yardım verdiğimi söylemiş. Raporda ise, yardım yapan para verenlerin listesini verdiği halde benden hiç bahsetmiyor. Bütün bu ifadeleri yalan ve iftiradır, dedi.

Avukat Ziya Diril mahkemeye hitaben, kafamda bir büyük istifham vardır. Bu kadar suç isnat ediien raporlar mevcutta neden 1952 de tevkifat yapılmamış da 6 sene sonra 1958'de bu tevkifata baş vuruluyor. Bu istifhamı çözmek için ne gibi bir işlem yapıldığını makamlardan sorulmasını ve mahkemece bu cihetin nazarı dikkate alınmasını talep ederim, dedi.

Sami Tunar, yazılı bir tahliye talebin iokudu, bunda ifade tenaküslerini kayd ederek, İtalya'da bir hakimin verdiği yanlış bir karardan dolayı çektiği vicdan azabından intihar ettiğini gazetede okudum.. Sizde vicdanlı hakimlersiniz, bundan da şüphem yoktur. Şuçsuz yatmamıza vicdanınız razı olmaz tahliyemize karar vermenizi talep ederim diye okumasını bitirdi ve mahkemeye verdi.

Savcı, Süreyya Tarlan'a soruldu. Bir kelime ile ve suratını bir acaip hale sokarak red diye ifade etti. Bir kaç mahkeme evvel de talebimize aynı tavırla ve bir kelime ile red demişti.

Ayağa kalkarak, Reis bey, savcılık makamı kanunda sanığı da koruyan bir makamdır. Fakat bu Savcı bir sebep de zikretmek zahmetine katlanmadan **red** demektedir. Kulağımıza gelen malûmata göre ilk tahkikatta hazırlanmış ağır iddianameyi bu savcı hazırlamış, ve Orhan Tan'a imzalatmak suretiyle sorgu hakimliğine gönderilmişti. Bu hususun doğru olup olmadığını tetkik için soruşturma yapıyorum. Savcı bir sebep göstererek red iste-

sin, karşısında koyun sürüsü yoktur ve ayrıca burada 9 Avukat vardır dedim.

Mahkeme iki azanın açık talebi üzerine müzakereye çekildi ve 15 dakika aradan sonra Tahliye taleplerimizin reddine millî emniyet Ege Bölgesi merkezinden gönderilen raporlar üzerine ne gibi işlem yapıldığının ve başka takip raporları olup olmadığının, varsa tetkik edilmek üzere gönderilmesini ve gelmiyen diğer şahitlerin celbine ve mahkemenin 29.8.1959 Cumartesine talikine karar verdi.

Adliye koridoruna çıktığımız zaman eşim Elmas ve oğlum Nâzım ve Nejat, beni heyecanla bekler gördüm. Ne olduğunu sordular. Talik edildiğini söyledim. Eşimin gözleri doldu. Ağlayacak hale geldi merak etmemesini söyledim. Ve zincirlenen ellerimizle otobüse yürüdüm.

23.8.1959 bugün Pazar yeni ceza evinde ilk ziyarete hazırlandım. Geçen Pazar günü İstanbul'dan bize misafir gelmiş olan kardeşim Safiye ziyaretime eşimle birlikte gelmişti. Eski ceza evinin son ziyaretinde görüşmüştük. Şimdi de yeni ceza evinin ilk ziyaretinde görüşecektik. Ziyarette kardeşimi sıhhatli şişmanlamış gördüm, sevinmiştim. Saat 11.20 gelen listede benim de ismim vardı. Hazırlandım ve acilen kapıdan çıkarak geçmekte olan kafileye katıldım Böyle bir usul tatbik ediliyordu.

Sıra ile koğuşlara 25 kişilik isim listesi dağılıyor ve en dip koğuştan başlanarak bu listede isimleri olanlar sıra ile çıkarılarak ziyaret yerine doğru koridorda sıralanmış kafile haline getiriliyorlardı.

Ziyaret yeri Cam bölmeler arasından arada iki telefon olan bir yer olup camdan birbirini gördüğü halde sesi duyulmaz şekilde inşa edilmişti. Aradaki telefonla konuşulacaktır. Bu ceza evi Amerikan Sin Sin hapishanesi modeli oluyormuş. «Ne mutlu bize» diğer sahalarda erişemezsek hiç yoksa miktarı övünülecek kadar çok

az olan mahkûmlar ve ceza evleri ile öğünebiiiriz hele bu ceza evi de yapıldıktan sonra kim bize Amerikadan geri olduğumuzu söyliyebilir. Ne çare ki telefonlar çalışmıyordu ve bu görüşme yeri henüz ikmal edilmediği için bu bölmeleri bölen parmaklıklar arkasından ve arada gardiyanlar dolaşmak suretiyle konuşturdular. Eşim ve hemşiremi muazzam gürültü arasında sırada gördüm. Seslerini zor seçebiliyordum. Hemşiremin metin görünmesine rağmen üzgün olduğu seziliyordu. Geçen haftaki ziyaretinde benim gözlerimde onu görmemden sevinç yaşları belirince, beni teselli etti ve hiç düşünmememi, ölmeyeceğimizi ve yaşayacağımızı söyleyerek cesaret ve ümit verdi. Bu defa ziyaret sonuna doğru Cumartesi için geriye dönüş fuar tenzilatlı biletlerinden almış olduğundan ve haftaya mahkeme günü hareket halinde olacağını söyledi. Hakkını helâl et dediğinde artık kendini tutamayarak göz yaşlarını boşalttı.

Hemşirem de hayatta geçirdiği mücadelelerden kalp krizi geçirmiş ve senelerden beri devamlı tedavi ve hap almakla yaşamaktaydı. Bu bakımdan çok üzüldüm. Nihayet gardiyanların ardı ardına öttürdükleri düdük sesleri arasından el sallayarak ayrıldık.

Hayırlı yolculuk benim cesur sevgili kardeşim, yoldaşım yaşayabilmek için bütün gayretimi sarfedeceğimden hiç şüphen olmasın diye bağırarak söyledim.

Akşam elektrikler yanmadı. Her taraf karanlık, saatler geçiyor elektrikleri yakamıyorlar. El fenerleri getirerek koğuşlara vermeğe başladıkları zaman Müdürlüğe haber gönderdim ve benim gidip elektrikleri yakmamı söyledim. Hemen koşarak gardiyanlar geldiler. Beraberce zemin kata tesis edilen santrala gittik. Yanımıza bir de jandarma çavuşu aldık. Çünkü her tarafta jandarma nöbetçisi var ve en küçük bir şüphe hareketinde ateş edebilirlerdi.

Santrala girdim. Henüz tamamlanmamış tabloda ana şarteller sıralanmış açık duruyordu. Dip koridor boyunca, su boruları içinde kablolar geçirilmiş ve tavandan yürütülerek tevziat yapılmıştı. Bu boruları, takip ederek tevzi şekline göre bitmiş koğuşlara hat veren boruları tespit ettim. Ve bu hatların bağlı bulundukları şartelleri bastım, bütün koğuşların ve koridorların elektrikleri yandı.

Ceza evinde uğultu halinde sevinç sesleri çınladı. Aydınlık ne hoş iç açıcı şeydir. Karanlık zülmetinden kurtulmak, muazzam bir başarı bunu başaran insan oğlu bu ceza evlerini zincirleri koparark halâ yıkamamıştır. Koğuşuma döndüm, ve bunları yazmaya başladım.

Vücudumda kırgınlık var. Hafif bir nezle başlangıcı hissediyorum.

24.8.1959 Pazartesi, bugün koğuşlarda hazırlık var. Cezalılardan 50 kişilik bir liste hazırlanarak tebliğ edildi ve gidecek olanlar eşyalarını hazırlıyorlar karşımızdaki koğuştan bir hayli kalabalık yolcu var. Saat ona doğru koridora çıkardılar ve altışar gruplar halinde geçirdiler. Bunlar Edirne Ceza evine gönderiliyorlarmış.

CEZA EVİNDE SUÇ TERTİBİ

29.8.1959 Cumartesi saat 10 oturum açıldı. Reis Celal Varol idaresinde mahkeme başladı. Savcı Süreyya Tarlan. Şahit, Ceza evi Müdürü Sabri Alışık çağrıldı.

Sanıkları şahsen hepsini tanırım. 16 seneden beri ceza evi müdürlüğünde bulunuyorum. Siyasîler geldiğinde münasebetlerini takip ettiririm. İbrahimi bunun için ayrı bir koğuşa koydum. Bir hücreye kapattık. Kapısında bir deliği vardır. Bu koğuşa cezalıları koyuyorduk.

Baş gardiyana, açık göz bir adam, temin etmesini söyledim Bu Nâzım Gültekin'i getirdi. Ona talimat verdim. Evvela İbrahim Topçuoğlunun bulunduğu koğuşa cezalı

olarak koydum. Koğuşta serbest bıraktırdım. İbrahim'le konuşma imkânı verildi.

Bilâhare Kâzım'a gönderdim. Kantin ve aşçıdan öteberi alan adam sıfatıyle münasebet temin edildi. Günler muayyen olmamakla beraber üç, gün veya haftada bir gelip, baş gardiyana konuşulanları söylüyordu. Bir sene geçti. Söylediklerini hatırlamıyorum, Rapor vermiştim okunsun.

2 Adet Rapor. 1.81958 - 8.8.1958 tarihli raporlardı okundu.

Temizlik işlerinde kullanılan Nâzım Gültekin, Kâzım Topçuoğlu ile yapmış olduğu konuşmada İskenderun'da da irtibatı bulunduğunu, Nâzım'ın para hususunda sorması üzerine: Ben ve ağabeyim ikimiz birden içeri düştük Şimdilik teşkilât bize yardım etmez. Mahkûm olduktan sonra yardım eder, dediğini ve sen teşkilâta gir yardım ederler, demiştir. Yine Kâzım Topçuoğlu Orta Doğuda harp olmaz dediğini ve İbrahim Topçuoğlu ile İzmir Teşkilâtında bulunduğunu söylemiştir.

Yine Kâzım Toccuoğlu içerde kimlerin bulunduğunu sormuş ve Ertuğrul'la Şükrü isminde kimselerin olup olmadığını, bunlardan Şükrü Millî Emniyetten olduğunu söyledi.

Mehmet Güvenç'li ile yaptığı konuşmada, mademki sen çıkacaksın, İkiçeşmelikte bir meyhaneciye git orada, Nihat Mete'yi bulacaksın, ve ona kalemin ardında duruyorum parolası vereceksin, o seni bir ressamla tanıştıracak, dediğini ve Talimat verdiğini, söyledi.

Bundan sonra, İbrahim Topçuoğlu ile yaptığı konuşmalarda İbrahim Topçuoğlu, İskenderun'da bir kuyumcu olduğunu, Nakti yardımlarda bulunduğunu, ona gidip parolayı verince, seni Suriye'ye geçirir dediğini ve İstanbul'da Emirgan'da Ağustos sonlarında Nâzım isminde bir kadın var, o Suriye'ye gidecek sen gider, bu kadını görür-

sün ve İstanbul'dan İskenderun'a bu kadının bavullarını taşırsın, demiştir. Ayrıca kardeşi Kâzım ve Sabahattin'in iyi ifade vermediklerini sorguda değiştirmediklerini söyledi.

Ne diyeceğim soruldu: Müdür bey, bu tahkikatı «Yani Casus» sokmak emrini Savcılıktan almışmıdır, diye sordum.

Cevap: Ben tahkikat yaptırmadım, sadece Nâzım Gültekin'in sözlerini rapor ettim, dedi. Nâzım Gültekin esrarkeş, eroinman serseri biri imiş, ona bu dolaşma serbestini veren Müdür bey, onun sözlerinin doğru olup olmadığına nasıl inandı, neden başka birisini daha koyup kontrol etmedi de doğru imiş gibi rapor etti.

Cevap: Nâzım'a başka vazifede vermiştim. Yaptığı doğru çıktı. Bunların da meselâ Maznunların arkadaşlarının olduğunu, bunların Polis olup olmadıklarını nereden bilir. Ben de maznunların arasında Şükrü olduğunu bilmem.

Soru: Neden, Nâzım Gültekin'i yalnız bize göndermişte ve diğer maznunlara göndermemiştir.

Cevap: Bunlar bizde kayıtlıdır. Evvelce bizde yatmış, bunun için siyasîleri daima kontrol ettiririm. Nâzım'da Bursa Ceza evinde kalmış, orada Nâzım Hikmet'le konuşmuştur. İnsanı kandırır bir kimsedir, dedi.

Reis bey, dikkatinizi çekerim, Nâzım Bursa'da ceza evinde birçok şey öğrenmiş, Müdür bey de burada hakkımızda malûmat sahibidir. Bu rapor böyle tertiplendi.

Müdür hem talimat vermedim, diyor hem de bilgili olduğu için seçtim, diyor. Bundan sonra Müdür bey nasıl tahkikatlar yaptırmış hakkımda ne biliyor? cevaplasın.

İbrahim Topçuoğlu Ceza Evinde, kanunlara riayetkâr, dürüst bir kimsedir. Hiç bir sui hali görülmedi, dedi. Bu sözleri kâtip yazdı.

Şahit Baş Gardiyan: Tevkifattan bir müddet sonra Müdür bey, beni çağırarak maznunları tetkik içi naçık göz bir adam vermemi söyledi. Ben Nâzım Gültekin'i buldum. Müdür'e verdim.

Nâzım, girgin ve ikna kabiliyeti var, onun için onu seçtim. Müdür ona talimat verdi. Bu talimatta, onlara sokulmak ve konuşmaktı. Bir cezalı gibi koğuşa soktum. Orada hücreler vardı, onun hücresini açık bıraktırdım. Evvelâ İbrahim'le konuşmuş bana geldi. Ben git Müdür'e söyle dedim ve dinlemedim. Müdüre not olarak izahat verdi. Sonra Kâzım ve Mehmet'le görüşmüş.

Bilâhare diğerlerini de o koğuşa geçirdik ve Nâzım Gültekin aralarında kaldı. Temaslar yaptı ve beş altı defa Müdüre malûmat verdi. Ben neler söylediğini duymadım, bilmem.

Reis Müdürden Sordu·

Nâzım anlatırken Başgardiyan da orada bulunuyordu, dinliyordu dedi.

Baş Gardiyan, bazen bulunuyordum ama Müdür notları alırdı, ben bir şey hatırlamıyorum.

Ne diyeceğim soruldu·

Ben tek başıma bir hücrede onbeş yirmi gün tutulduktan sonra birinci koğuşa nakledildim ve orada idamlık hücreye kondum ve aylarca tutuldum. Bir araya gelişimiz ise bundan tam altı ay sonra vuku bulmuştur. Rapor 8.8.1958 tarihlidir. Biz 9.1.1959 tarihinde bir araya geldik. Bu ceza evi defterinde de kayıtlıdır. Nâzım Gültekin ceza evindemi idiki aramızda bulunsun. Sonra biz bir araya gelmeden evvel bu raporu onlar nasıl verebilmiştir.

Bunlar düzme şeylerdir. Ben savcı beyden bu raporda bahsi edilen hususlar için takibat açılmasını istemiştim. Ne işlem yapıldı. Hâlâ bir netice belli değil, dedim.

Bundan sonra Şahit Ali İrdem isminde biri dinlendi:

Kemal, Ahmet, Mehmet, Sami'yi tanıdığını ve bunların da komünistlikleri hakkında bir şey bilmediğini söyledi. Bu şahit dinlendikten sonra, Millî Emniyetten gelen yazı okundu.

27.8.1959 Tarih, Ş.B.4.K: 3—14 Celse: 29,da, 7214

22.8.1959 ve 1959/76 sayıya cevaptır.

1 — Komünizm Propogandası yapmaktan Maznun şahısların dosyaları yeniden gözden geçirilmiş ve bunlar hakkında gerek muhbir Şükrü Dinsel ve gerekse diğer kaynaklardan alınmış rapor suretleri evvelkilere ilâveten sunulmuştur.

2 — Bunlardan İbrahim Topçuoğlu, Kâzım Topçuoğlu Hamdi Alevtaş, Ertuğrul Kesirli'nin komünizm lehindeki faaliyetleri öteden beri bilinmekle beraber delil kifayetsizliği yüzünden 1952 tevkifatına dahil edilmemişlerdir.

3 — Bu davaya dahil diğer şahıslarda komünizmi benimsemiş olmakla şüpheli şahıslardır. Ancak bu hususta sunulan raporları haricinde delil mahiyetinde bir bilgi yoktur.

4 — İlişik raporlar 15.11.1948, 26.11.1948, 6.10.1950, 13.7.1951, 27.7.1951, 8.8.1951, Aralık 1951, 5:3:1952 — 10.3.1952, 17.2.1956 olmak üzere on adettir.

Ege Bölgesi Em. Baş. Muf.
Recayi Öktem

1 — 15.11.1948 tarihli **Şükrünün Raporu:**

Mesut Anar bugüne kadar Partinin fiili üyesi değildir. Yalnız aidat vermekle iktifa ediyordu.

2 — 26.11.1948, bir kaynağımızdan:

Macitler 1948 gazetesi için kâfi derecede para toplayamamış olduklarından Çöp Çatan Dergisini çıkaran Me-

sut Anarla temas sağlamışlar. Yakında Mesut'tan para alarak gazeteyi çıkaracaklar.

Macit'in ifadesine göre bu gazete merkez komitesince de uygulanmıştır. Abonman kartları tespit edilmekte imiş. Diğer vilâyetlerde sürümünü sağlamak üzere merkez komitesi bu gazeteyi tamim ve tavsiye etmiştir.

3 — 6.10.1950 Şükrü Dinsel'in raporu:

İstanbul'dan bir haber alamayınca, gizli bir Parti kurmaya teşebbüs etmiştik. Fakat Muammer adında biri İstanbul'dan Esat Adil'den bir mektup getirdi. Bu mektupta Esat legal olarak sosyalist Partisinin İzmir Şubesini kurmamızı emrediyordu. Hemen toplanarak kadroyu şu şekilde tespit ettik.

Teklif varakalarını imza ederek İstanbul'a gönderdik.

1 — İbrahim Topçucğlu, Parti Sekreteri
2 — Ben Teşkilât Memuru
3 — Ertuğrul Kesirli, Malî İşler Memuru,
4 — Dr. İhsan Özgen, Neşriyat ve Propaganda
5 — Hüseyin Çakır, Sendika İşlerine memur
6 — Rıdvan Kızıltan, Ne iş alacağını bilmiyorum
7 — Muzaffer Binzet, Ne iş alacağını bilmiyorum.

Ertuğrul ile bir görüşme yaptım. Bu görüşmede Ertuğrul **İbrahim Topçuoğlunun komünistlik suçu ile tevkif edildiğini ileri sürerek bunun Parti dışında kalmasını teklif etti. Mutabık kaldık. İlk toplantıda gizli seçim yapılması için bir dilek ortaya atılacak ve bu suretle başkanlığa Doktor İhsan Özgen'in getirilmesi sağlanacaktır. Bu teklifle Ertuğrul, benim Topçuoğlu'na karşı düşüncemi yoklamış olduğunu sonradan öğrendim. Bu bir taktikti.**

4 — 13.7.1951 Tarihli Şükrü Dinsel'in Raporu:

a) Sosyalist Partisinden topluca istifa edilmiş fakat dağıtılmamıştır. İllegal sahada faaliyete geçilecektir. Mos-

kova'dan emir ve talimat bekleniyordu. Bu talimat gelince faaliyete geçilecektir.

b) Hamdi Alevtaş'ın görüşleri şöyledir. Faaliyetin idamesi ancak iktisadî bir teşkilâtla mümkündür. Üyelerden aidat toplamakla bi riş yapılamaz. Ya zenginlerden yardım görmek veya yukardan beslenmek suretiyle iktisadî Teşekkül meydana gelebilir. Çok yakında yukardan besleneceğimizi ümit etmekteyim.

c) Bugün şef Nâzım Hikmet'tir. Dialektik materializmi ondan daha hazmetmiş kimse yoktur. Her türlü kitleye bu mevzuda ondan daha iyi konuşacak ve ders verecek kimse yoktur.

ç) Partiden istifamızın ertesi günü Ankara'dan bir yazı geldi. Bunda Sosyalist Partisinin Ankarada seçimlere girebileceği bildirilmekte ve bu hususta noktaî nazarımız sorulmakta idi.

Buna cevap verilmemiştir.

d) Cazım Aktimur'la yaptığım görüşmede: Kendisine ne tuhaf değil mi; sizin tarafınızdan sabote edilip partiden tard edilenler Moskova tarafından tutuluyor. Bakın Nâzım Hikmet, Moskova'ya celb edildi. Demek ki bunlar sabotor değilmiş. Asıl sabotör sizlermişsiniz. Bak sen milyoner adamsın niçin bir miktar para verip bu işi organize etmek istemiyorsun, dedim. Bir şey söylemedi. Gizli faaliyete geçtiğimiz taktirde Cazım Aktimur'un da katılacağını zannediyorum.

e) Karısını almak üzere İstanbul'a giden Ahmet Bilge, Kemal Tahir Benerci ile görüşmüştür. Kemal Tahir karısının ayakkabı ölçüsünü Hamdi Alevtaşa verilmek üzere Ahmet Bilge'ye vermiş, ölçüyü Ahmet, Hamdi'ye götürmüş. Hamdi kendisine fazla yüz vermemiş.

Kemal Tahir ile kim vasıtası ile tanışmış olduğunu merak etmektedir.

5 — **Bir kaynak:**

Aralık 1951'de İzmir'de Tekel işçi Sendikaları Birliği müteşebbüs heyetine Ertuğrul Kesirli'nin iştirak etmesi üzerine halen mahkûm ve hapiste yatmakta bulunan İzmir Komünist ele başlarından Cazim Aktimur, bir kaynağımıza şunu söylemiştir:

Partinin (gizli komünist partisi) bu faaliyet hakkında bir malûmatı yoktur. Bize muhalif olan grubun (İbrahim Topçuoğlu grubu kast edilmektedir) faaliyeti olsa gerektir.

Öğrendiğime göre Ertuğrul Kesirli Sendika adlı bir gazete çıkarmaya başlamıştır. Ertuğrul iyi bir kimsedir. Fakat muhalefete katılmıştır.

6 — 8.8.1951 Tarihli Rapor:

Geçen defa bahsettiğim gizli faaliyet için teşkilât işine henüz başlanmamıştır. Yardımlaşma kolu (mopr) kurulmuştur. Bu kol şimdilik üç kişiden ibarettir. Ben İbrahim Topçuoğlu ve Ertuğrul Kesirli'dir.

Eski komünistlerden Nuh Naci (Lîmasonlu) Nacinin, İstanbul'dan İzmir'e geldiğini duydum. Kendisi ile görüştüm. Birlikte çalışmaya meyyal gördüm. Kendisi halen Foto Amberde ortak olarak çalışmaktadır.

7 — Bir kaynak 10.3.1952 Cazim Aktimur:

Karşımızda muhalefet diye izam edecek bir topluluk yoktur. İbrahim Topçuoğlu ile Şükrü Dinsel liderlik peşinde koşmakta ve aralarındaki anlaşmazlık ve geçimsizlik son haddine varmış bulunmaktadır.

İstanbul'dakilerde aşağı yukarı aynı durumdadırlar. Sarı Mustafa ile Hamdi Şamilof arasında mücadele olanca, hızı ile devam etmektedir.

Hamdi Alevtaş'tan öğrendiğime göre Hamdi Şamilof'u İzmir'e davet etmiştir.

8 — **17.2.1956, Bir Kaynak:**

İbrahim Topçuoğlu Şükrü Dinsel'in teşkilâttaki dosya numarasını öğrenmek istiyor. Bana siz Polis'e çalışırken bir numaranız var mı idi, diye sordu. Hayır böyle bir şey yoktu, cevabını verdim. Alay eder gibi güldü.

İbrahim, şayet Türkiye'de ihtilâl tahakkuk ederse Şefik Hüsnü'nün mahkeme dosyalarını getirterek aleyhte ifade verenlerden hesap soracağım dedi.

Dünyanın tatlı bir şekilde sola kaydığını ifade eden, İbrahim, Amerika Cumhurreisinin hastalığının bu kayışa mani olduğunu, bu hastalık olmasa idi, daha bir çok başarılar elde edilmiş olacağını söyledi.

Bulganin, ve bilhassa Kruşçev, çok zeki ve becerikli insanlardır. Malenkofun aciz beyan ederek çekilmesi ise bir olgunluk timsali olduğunu söylemiştir.

İbrahim Topçuoğlu'na göre dünya ihtilâli yakında tahakkuk edecek ve fazla kan dökülmeyecektir. Fransa'da ve İtalya'da çok kuvvetli oldukları halde, Batı devletlerini ürkütmemek için, iktidarı ele almamışlar. İhtilâlsiz bir iktidar zemini hazırlıyorlar, dedi.

Bu sözlerden sonra tekrar Şükrü Dinsel'den bahs eden İbrahim Topçuoğlu onunla münasebetlerinde daima uyanık olduklarını; terörün arttığını ve kendisinin legal çalışmayı, tercih ettiğini, ilâve ederek ayrıldı.

15.9.1959 tarih ve Şube 4 K: 3 - 4
7848

9.9.1959 tarih ve 1959/76 sayılı karara cevap,

1 — Şükrü Dinsel bir müddet tecrübe edildikten sonra 1947 Kasımında angaje edilmiştir.

18.8.1959 tarih ve 6905 sayınızda belirtildiği veçhile son raporunun tarihi: 29.9.1952'dir.

2 — 18.8.1959 tarih ve 6905 sayılı yazınızda belirtildiği gibi, Şükrü Dinsel raporların ekserisini bu türlü zararlı

faaliyetler şubesi şefi olup, kendisi ile temasa memur bulunan, ve halen vefat etmiş olan arkadaşımıza ağızdan vermiştir. Yüksek mahkemenize taktim edilmiş bulunanlardan ayrıca bu yazımıza ilişik olarak 26.9.1949 ve 28.11.1949 tarihli iki raporu da sunulmuştur. Bunlar arasında Veysel'in de adı geçmekte ancak yapılan dosya araştırmasında bu hususta tamamlayıcı bilgilere tesadüf edilmemiştir. Şükrü Dinsel'in bu malûmatı zamanında arkadaşımıza verilmiş ve bunların diğer müteferrik malûmat arasına sıkışıp karışmış olması, ihtimali mevcutsa da bir neticeye varmak mümkün olamamıştır. Bilgilerinize saygı ile arz olunur.

Ege Böl. Baş. Muf.
Recayi Öktem

Şükrü Dinsel'in 26.9.1949 Tarihli Raporundan:

Tire'den Kemal Salgın geldi. Tire'de yorgancı Osman, Berber Veysel, gidip öğrenilecek.

Şükrü Dinsel'in bir raporundan:

28.11.1949, Pazartesi günü gelemedim. Çünkü; akşam Nuri'nin dayısı geldi. Haftanın muhim hadisesi:

1 — Komite beş kişi olacak. Ben sekreter olacağım. Topçuoğlu da bir adam koyacak. Şimdilik ismini bilmediğim bir terziyi ve daha iki kişiyi de komiteye alacağım.

2 — Kütüphane benim elimde kalacak.

3 — İrtibat bende olacak.

4 — Topçuoğlu bir daha İstanbul'a gidecek ve kitap getirecek.

5 — Tire'ye yıl başından evvel gidip bir komiteyi beraber kuracağız.

Raporların okunması bitince:

Ertuğrul'un Avukatı söz aldı. «Ben bu davayı almadan dosyayı tetkik ettim ve bunların günahsız yatmakta olduklarına kanaat getirdim. Polisin tertip ettiği böyle bir

kiplidir. O zaman Tire'de olduğu için takibat yapılamamıştır.) Necil ifadesinde Montrö'ya randevuyu benim verdiğimi söylüyor. Rapor Kâzım'ın randevu verdiğini bildiriyor.

Rapor Fevzi Paşa bulvarı 64 numarada mağazamı işaret ediyor.

Mağazamı ve Gazi Bulvarında Necil Ali Dereli'den 1500 lira bir alacak yüzünden de beni tanıdığını söylüyor. Raporda bir elektrik tesisatından tanıdığı bildiriliyor. Bunların her ikisi de uydurma olduğundan çelişkiler içindedirler, bir delil olarak kabule şayan değildir.

Bundan sonra Ahmet Sivrioğlu ve Sabahattin Gönenç'in Raporları'nın okunmasına geçildi.

26.12.1959 tarihli Ahmet Sivrioğlu'nun raporu ile başlandı. Bu raporda:

Nail Otsukara isminde biri'nin Nâzım Hikmet'in şiirini okuduğunu duyup takibe geçtiğimde: Bir gün berbere gittik Nail'i tahrik ettik, şiir okuma mevzuunu açtık İhsan şiir okumasını söyledi, deniyordu.

Bu rapora bir diyeceğimiz olup olmadığı Reis tarafından soruldu. Ayağa kalkarak: Bu raporda tahrik ettiklerini açıkça kayd etmişlerdir. Halbuki İhsan Yüce huzurunuzda verdiği ifadede bilhassa tahrik etmemeye çalışıyorduk, demiştir. Bir vatandaşı tahrik ve teşfikle suçlu yapmaya çalıştıklarını, memurlar raporlarda ikrar etmektedirler. Bu memur benim için de ifadeler meti bu adam bile, Kâzım yalancının biridir. Polis selâhiyet Kanununda suça teşvik tahrik maddesi yoktur. Bu adam raporunun ifadesiyle açıkca suç işlemektedir. Bu sözlerim kayda geçirildi.

31.12.1956 tarihli raporun, Ahmet Sivrioğlu ve Sabahattin Gönenç'in beraber vermiş olduğu görüldü ve okundu.

Bu raporda ve bundan sonra devam eden raporda

tahrik ve lâf atmak, alay etmek suretiyle kışkırtma olayının açık olarak kaydedildiği görülüyordu. 19.2.1957'ye kadar, müşterek rapordan sonra Sabahattin'in tek başına rapor vermeye başladığı anlaşılıyordu. 19'ncu Raporda mahkeme celse 24, 8.8.1959 vaktin geçtiğinden okumayı durdurdu. Bu raporlarda Kemal, Ahmet, Mehmet, Sami ile meyhane ve kahvelerde geçenler hikâye ediliyordu.

Raporlarda devamlı olarak deniz kenarına gidilip esrar içildiği ve İhsan Yüce'nin bir iki nefes esrar çektiği bildiriliyor. Başbakana Reisicumhura hakaret edildiği kaydediliyordu. Ve bu raporlar okunup dosyasına konuyordu.

Mahkeme 8.8.1959 Cumartesi gününe ertelendi.

8.8.1959 günü oturum 9,30'da, Reis Celal Varol idaresinde açıldı. Raporların okunmasına başlandı. Sabahattin Gönenç'in 19 sayılı raporundan devam edildi. Ve okunarak dosyasına kondu. Bu ara şahitlerin geldiği anlaşılarak şahit Turgut Artan çağırıldı:

1946 senesinde Kemal, Veysel ve Sami hakkında komünist oldukları söylentisi çıkmıştı. Muharrem aralarına sokuldu. Fakat netice çıkmadı. Sonra Muharrem'i belediyeye ve belediye encümenine seçtik. 1958 senesinde tevkifinden biraz evvel Sami Tire'ye geldi. Ben Muharrem ve Necmi Orgun Kili'yle oturuyorduk. Sami öğretmen Hüseyin Baysal'la beraber geldiler. Sarhoştu yanımıza gelip oturdu. Bana benimle nedir dargınlığın barışalım diye siteme başladı. Ben bir şey dedimse de bir şiir okudu. Bu aralık Muharrem'le Necmi dışarı çıktılar dört beş dakika sonra Necmi tekrar geldi ve beraber çıkıp gittik. Ben kızıp küfrettim. Bildiğim burdan ibarettir. Okuduğu şiir de kandan kırmızı falan bir şiirdi. Sarhoştu.

Sami'ye soruldu:

Ben ona barışma teklifi yaptığımı hatırlıyorum. Sar-

hoş olduğuna göre belki «Harp ve Sulh» şiirini barışma teklifini takviye için okumuşum. Çünkü; o şiirimin son mısraları nedir? Bu insanların birbirlerinden alıp veremediği şeklindedir. Okuma maksadım her halde bu olsa gerek dedi. Şahit sarhoştu, barışmak istedi, dedi.

Şahit Tire'de Berber.

Necmi Orgun da şahit Turgut'un ifadesini tekrarlar mahiyette ifade verdi ve bunlar hakkında söylenti, vardı. Komünistlikleri hakkında bir şey bilmem fiilî faaliyetlerine şahit değilim dedi. Raporların okunması sürdürüldü.

Sabahattin Gönenç'in Raporları'nın okunmasına devam edildi. 20 Numaralı rapor 25.4.1957 tarihi akşam 20'de Agora meyhanesine gittim. Sami de vardı. Sonra Kemal geldi. Hazır şaraplardan açıp içmeye başladık. Elektrikler sönüktü Kemal dün Kâzım'la beraberdim dedi. Sami de Kâzım şimdi nerede oturuyor diye sordu. Kemal de Çınarlı'da oturduğunu söyledi. Bunun elektrikçi Kâzım olması ihtimali var.

Raporlar'ın okunmasına devam edildi. 37 Numaralı raporda Kemal Mehmet ve Ahmet'e itimat etmediğini söyledi. 26 Numaralı raporda Mehmet her zaman komünizm fikirlerinde bonkör olduğu halde Kemal her zaman ona muhalefet ediyordu, yazılıydı.

28 Numaralı rapor Mehmet'in İlhan ve İhsan'ın polis olmalarından şüphelendiğini söyleyince ona, polisten olup konuştuklarımızı işitseler bile biz o gün bir suç işlemiş değiliz dedim. Ve teskin ettim. (deniliyordu)

49 Numaralı Rapor 20 10.1957

Kemal, bugün çok sevinçliyim çok mesudum. Şükrü ustayı gördüm. bir gemide çalışıyormuş. Millî emniyettendir. Ama bizdendir. Bize hizmet ediyor, dedi. (kaydı vardır)

58 Numaralı Rapor 16 Haziran 1958

Kıbrıs mitingleri yapılıyordu İhsan Yüce'ye, git, Meh-

met'lerle görüş, Kıbrıs mevzuunda düşüncelerini öğren dedim. Mehmet'le konuşmuş ağzını aramış. Kıbrıs mevzuunda ketum davrandığını söyledi. Raporlar bitmişti.

Raporlara ne diyeceği Kemal'e soruldu: Kemal;

Bütün bu raporlardaki hadiseler ve konuşmalar tertip edilmiştir. Raporda devlet büyüklerine hakaret, dinî tahkir, millî hisleri tahkir, esrar içmek ve komünizm propagandası görüldüğü halde polis bir tevkifat yapmamış fakat bir bomba lâfını bahane ederek tevkifat yapmış ve bu davada delil göstermek için bu raporları tertip etmiştir.

Bunlar suç ise suçlusu da bu tahrikçi adamlardır. Ve suçu beraber işlemişlerdir. Kabul etmiyorum dedi. Kayda geçildi.

Mehmed'e soruldu:

Bu raporlara göre Kema'le ben kavgalı oluyorum.

Kemal'le hakikaten hiç bir samimiyetim yok; iş hususunda konuşmuşumdur.

Bilhassa 1957 senesinin Kurban Bayramından sonra Kemal'le hiç görüşmedim Bunun için raporları kabul etmiyorum.

Ayrıca ayın 25'inde İstanbuldan geliyorum. O zamana kadar İstanbul'dayım, dün ayın 14'ündeki ifadelere göre İdris'e gitmek için İstanbul'da bulunuyoruz. Peki İhsan'la burdaki buluşmalar teşkilât kurmalar bu arada tanışma ve bütün bu iddianamelerin yapılmasına imkân var mı?

Bu raporlar uydurmadır. Yalandır, dedi. Ve kayda geçildi.

Ahmet Alyanak'a soruldu:

Bundan evvelki celselerde okunan ifade raporlarında Mehmet'in Ahmet'e güvenilmez dediği ve münâkaşa ettiğimiz belirtilmektedir. Keza, Kemal Salgın'ın da defalarca Ahmet ve Mehmet'e güvenilmez demiş olduğu da bildirilmekte olduğuna göre. nasıl oluyor da birbirine iti-

madı olmayan ve anlaşamayan bu insanlar bir fikir etrafında toplanıyor, teşkilât kuruyor ve Kemali başkan seciyorlar. Görülüyor ki bunların hepsi uydurmadır. Bunun için raporları reddediyorum, dedi.

Bana da sorulması üzerine;

Raporlara karşı ben de kalkarak, huzurunuzda ifade veren Ahmet Sivrioğlu benim Kemal'le bir inşaatta konuştuğumu ve muhtelif yerlerde gezdiğimi gördüğünü ve bu hususta rapor verdiğini bildirmiştir.

Bu rapor serisinin ilk 4 raporu Sivrioğlu tarafından ve 5 raporu da Sabahattin'le müşterek verilmiş ve okunmuştur.

Bu raporlarda bu iddiasından bir kelime dahi bulunmadığını ve başka hiç bir yerde ismimden bahsetmediği halde sorgu hakimi ifadesinde Agora meyhanesinde ismimin geçtiğini ifade eden Sabahattin'in Agora meyhanesine ait bu raporunda benim ismimin bulunmadığı 20 Numaralı raporunun okunmasından anlaşılmış bulunmaktadır. Binanaleyh bu iki şahsın sorgu hakimliğinde kasten bana atıfta bulunduklarının açıkça anlaşılmakta olduğunu ve bunu mahkemenin dikkatine arz ettiğimi bildirmiştim. Ve sözlerim kayda geçti.

Muammer Erol, polis Ali Rıza'nın gönderdiği rapor ifadesinde Muammer Erol'un takibinde bulundum. Bu hususta rapor verdim, dediği halde bir tek raporunda dahi ismimin mevcut olmadığını, binaenaleyh Polis Ali Rıza'nın sözlerinin de doğru olmadığını belirtirim, dedi.

Karar: Şahitlerin getirilmesi için duruşmanın 18.8.1959 Çarşamba gününe ertelenmesine karar verildi.

12.8.1959 Çarşamba. Celse 9.45'te açıldı Reis Celal Varol, 1. aza Reşat Soysal, 2. Aza Meliha Yalaz, Savcı: Orhan Tan, Kâtip, Hamit Başkuş. (Üç erkek stajyer avukat)

İstanbul'dan Rapor göndermiş olan ve 15.8.1959 tarihinde dinlenmesine karar verilmiş bulunan Şükrü Dinsel gelmiş olduğundan diğer şahitlerden sarfınazar edilerek Şükrü Dinsel'in dinlenmesine karar verildi. Ve Şahit Şükrü Dinsel içeri alındı.

AJAN ŞÜKRÜ DİNSEL'İN İFADESİ

Reis: Bunlardan kimleri tanırsın diye sordu. İbrahim, Kâzım, Ertuğrul, Kemal, Veysel, Mesut ve Hamdi Alevtaş'ı tanırım. Muammer Erol'u da 2 defa gördüm dedi. Tire'li Muharrem'i İbrahim Önol'u da Kemal'den duyarım, bunları ismen tanırım. Mehmet, Ahmet, Sami'yi iyi tanımam.

Bir akrabalığım ve düşmanlığım yoktur, dedi.

Yemin teklif edilmeden evvel kalkarak Usul mevzuunda bir talebim olduğunu söyledim. Avukatım olmadığı için böyle talepleri usul gereğince yapabiliyordum. Bunun için talebim kabul edildi. Ve hazırlamış olduğum talebimi okudum.

Burada, Şükrü beyin dosyasında maznun sıfatıyle ve yalnız polisçe alınmış bir ifadesi vardır.

Bugün ise karşımıza bir hukuku amme şahidi olarak çıkarılmaktadır. Şahit vasfı konusunun kanunda tasrih edilmiş olduğu malûmunuzdur.

Şükrü bey takip, duygu görgü şahidi de olamaz. Çünkü; bizzat faaliyet, suç ortağı şeriki cürüm olduğunu bu ifadesinde ikrar etmektedir. Şükrü bey maznun sıfatiyle tevkif edilmiş ve bu tertipli ifadeyi imzaladıktan sonra günlerce tutulduğu polis hücrelerinden çıkarılmıştır. Bu ifadesi nasıl bir kanuni netice vermiştiki, Şükrü Dinsel bu ifadesine göre şerik olduğu kimselerin karşısına şahit olarak getirilebiliyor. Şükrü bey Muhbir mi, Şahit mi, Maznun mu, ne sıfatla dinlenecektir. Bu cihetin tasrih edilerek kayda geçirilmesini talep ederim dedim. Reis şahit

olarak dinlenecek dedi ve talebi kale almadı. 7 Avukat vardı. Onlardan ses çıkmıyordu. Başımı çevirerek avukatlara baktım, sanıklar da avukatlarına ne susuyorsunuz der gibi bakıyorlardı. Savcı, Orhan Tan ayağa kalkarak Savcılık makamının şahit sıfatıyle alınmış bir ifadesi var veriyorum ve evvela bunun okunmasını talep ediyorum dedi. Ve bir ifade uzattı. Reis aldı ve kâtibe verdi.

Ayağa kalkarak, Reis bey ben Şükrü'nün mevcut ifadesinin bir suretini dilekçe ile talep ettim, ve 2 ayda ancak bir suret gönderildi. Bu ikinci suretin verilmediğini ve bunun aynının kopyası gerek dikkate arz ederim dedim. Bu ifade okunmaya başlandı. Bunun 20.91958 tarihli ve bir sureti bana gönderilen ifade olduğu görüldü.

ŞAHİT ŞÜKRÜ DİNSEL.

Aslen Bursa nüfusunda kayıtlı olup halen İstanbul Kireç Burnu Kireçli Çeşme sokak 11 sayılı evde oturur ve İstanbulda Mahir ve Baslen Kışın beyler firmasına ait İzmit adlı vapurda usta gemici ve Serdümen olarak çalışır, Emin oğlu 1337 ve Zehradan doğma Harp Okulu mezunu Meryem ile evli çocuksuz. ŞÜKRÜ DİNSEL'in görülen lüzum üzerine şahit olarak alınan ifadesidir. 20.9.1958

S — İlk okuldan itibaren ordudan tekaüde sevkedildiğiniz zamana kadar olan hayatınız hakkında malûmat veriniz.

C — 1921 yılında doğmuşum babam ölüdür, annem İstanbuldadır. Kardeşlerimden Ethem balıkçılık Turgut ise Bakırköy belediyesinde şoför muavinliği işinde çalışır. İstanbul Akbıyık Nakilbent Hisar sokak 35 sayılı evde oturmaktadırlar. İlk tahsilimi Bursa'nın Fevik Paşa ve Tophane okullarında ikmal ettim. Bursa lisesini orta kısmında 7 nci sınıfta iken ikmâle kalmam dolayısıyle babamla aramda ufak bir münâkaşa zuhur etti ise de bilâhare Bur-

sa ikinci orta okulunda tahsilimi tamamladım ve 1939 yılında Bursa Askeri Lisesine girdim. 1941 yılında Mezuniyetimi takiben Sivastaki üç aylık sıtaj devresinden sonra Har Okuluna intisap ettim. 1943 yılında Havacı Asteğmen olarak mezun oldum, talebelik hayatımda gayet sert mizaçlı bir hüviyet taşıdığım etrafımca söylenirdi. Piyade atış ve Hava atış okullarını bitirdikten sonra 1943 yılı sonlarına doğru Havacılık tahsili için Amerika'nın Teksas Eyaleti Senantonio şehrindeki atış okullarındaki kurslara iştirak ettim, bu tahsil süresi içinde Amerikan hocanın arkadaşlarımdan birine yaptığı bir hareketten ötürü kendimi tabanca ile yaraladım hatta bu havadis O zamanki gazetelerde neşredildi. Hastahanede yatıp tedavimden sonra bu yerdeki ateşemiz Cemal Aydınalp'a Türkiye'ye dönmeği arzuladığımı söyledim ve 1945 yılı başlarında Mısır'a ve oradan tirenle Türkiye'ye gelerek Eskişehire yerleştim. Vazife almak üzere yaptığım müracaata ilgililer geri hizmet vermek ısrarında idiler. **O zaman havacı teğmen olarak bulunuyordum. Geri hizmeti kabul etmediğim için 24 Nisan 1945 tarihinde emekliye sevkedildim. Rahmetli General Salih Omurtak benimle fazla ilgilendi bazı teşkilâtlarda iş buldurmak isteğinde bulundularsa'da serbest çalışacağımı beyan ile bunları kabul etmedim. Bursaya giderek orada yerleşmek istedim ise de annem ve kardeşlerim ile aramızda cereyan eden geçimsizlik sebebine istinaden iş muhiti geniş olan İzmir'e gitmeyi düşündüm ve tahminime göre Mayıs 1945 ayında İzmir'e geldim. İş bulmak için yaptığım müracatlara münasip cevap alamadığımdan ve tadmin edilmediğimden bir sandal alarak balıkçılığa başladım. EKİM 1945 ayına kadar bu şekilde çalıştıktan sonra Ankara'ya gidip iş aradım ve Amerikan Askeri Yardım Kurulu teşkilâtına bağlı olmayan 24 üncü Amerikan Hava Üst Teğmeninin 1271 Numaralı birliğinde dekone, dispeyçir (evrak takipçisi) ve Hava Trafik Şema-**

ları çizmek vazifesini aldım bu yerde 175 lira net aylıkla Mart 1946 ayına kadar çalıştım. Bu yerde bulunduğum sırada şoförlükle çalışan İbrahim vasıtasıyle 1934 yılında Beyaz Rusya'nın Minsk şehrinden muhacir olarak Türkiye'ye gelip Ankara'ya yerleşen şimdiki eşim Meryemi tanıdım ve onunla 18 Mart 1946 tarihinde Ankara'da evlendik. Eşim O zaman Sümerbank İplik Dokuma müessesesinde çalışıyordu, bilâhare kendisini benim işsiz kalıp İzmire gelmem sebebiyle İzmir Dar Ağacı Sümerbank Basma Sanayi müessesesine naklettik. Bu suretle ve Nisan 1946 ayında İzmir'e gelmiş olduk. 25 Nisan 1946 Tarihinde Güzelyalı Tayyare Tamir fabrikasında İngilizce mütercimliği vazifesini aldım. Bu fabrikanın müdürlüğünü Yüksek Mühendis Fuat Ulu isminde birisi yapıyordu. Kendisini Kahireden Türkiye'ye Amerikan Askerî yardımı gönderme börosunda istihbarat zabitliği yaparken tanıdım işte bu şahsın delâletiyle fabrikaya girdim bu yerde iki ay çalıştıktan sonra hastalık sebebi ile ayrılmak mecburiyetinde kaldım. Apandisit ve safrakesesi ameliyatlarından sonra normal bir hale döndüm, yukarıda arzettim gibi balıkçılığa merakım olduğundan İzmir'e her gelip ve gidişimde sandal alıp satıyordum. Tayyare Tamir fabrikasında iken de sandalım mevcuttu. Bilâhare buna kullanılmış bir motorda aldım. Fakat bunu kullanmak mümkün olmadı. Zaruret halinde kaldığımdan şimdiki devlet hastanesinin civarında bulunan geri tabaka tütün kumpanyasına müracaat ettim. İngilizce bilmem dolayısıyle 13 lira haftalıkla buraya memur olarak girdim. Bu yere girmeden evvel eşim Meryemi Bursa'ya göndermiştim. Bilâhare aldım ve yukarıda bildirdiğim gibi çalışmağa başladım, geri tabakaya girdiğim zaman 1947 senesinin bidayeti idi. Geri Kumpanyasında 7,5 sene kadar çalıştıktan sonra İstanbul'a gitmem dolayısıyle ayrıldım. Bu müddet zarfında gerek kendimi ve gerekse karımın kazancı ile Güzelyalıda bir ev

yaptım bir arsada aldım. **1954 yılının yaz aylarının birinde eşim Meryemle İstanbul'a gittim.** Altı ay ıstırahatten sonra iki ay kadar da Beşiktaş'daki telsiz kursuna devam ettimse de bitiremedim. 1955 de doğrama marangozluğu ve 1956-1957 yazına kadar mobilyacılık yaptıktan sonra Temmuz 1957 yılında gemiciliğe başladım. Ve ilk olarak Seyhan isminde bir armatör simsarının delâletiyle Muzaffer Pehlivanoğlu'na ait aynı isimli gemiye gemici olarak girdim. Birbuçuk ay kadar çalıştıktan sonra ayrıldım. Bu gemide 200 lira aylıkla çalıştım. Ereğli İstanbul, İzmir, İstanbul seferini yaptıktan sonra bir daha çalışmadım. 1958 Ocak ayı içerisinde VEYSEL SAİT Akbaşoğullarına ait Selçuk şilebine gemici olarak işe alındım. Bu şileple zaten Edremitin Akçay limanında iltihak etmiştim. İtalya seferinden tekrar Akçaya döndük bir tur için iştirak ettiğimden ve esasen şilebin çürük olmasından bu şileple bir daha sefere çıkmadım. Şilebin makina mürettebatından Mehmet Oflu ve Mehmet Oflunun arkadaşlarından olan iki kişiden şilebin Çarşı Başısı İsmail ile şilep süvarisi Muzafferin Türkiye'den İtalya'ya esrar kaçırdıklarını duymuştum. Bu hususu İtalya'ya gittiğimizde Napoli Baş Konsolosumuza bizzat anlattım. Not aldılar ihbarımı imzalayıp, imzalamıyacağımı sorduklarında, bunun bir manâ ifade etmiyeceğini zira malların Piombinada satılmış olabileceğini söyledim. Hakikaten bilâhare yaptığım incelemede esrarın bu yerde yani Piombina'da Türk asıllı Rodoslu İtalyan tabasında Ali isimli polis memuru ile karısı tarafından dışarı çıkarılmasına yardım edildiğini işittim, fakat doğruluk derecesini bilmiyorum, yukarıda söylediğim şahıslardan birinin ismi hatırıma geldi Mehmet Oflunun arkadaşlarından olduğunu bildirdiğim şahıslardan birinin ismi makina yağcısı Seyfi'dir. Selçuk silebini Akçay'da terk ettikten sonra İstanbul'a geldim. Eremitte bu esrar işini şifahi olarak bir gümrük memuruna bildirmiştim. İstanbul'a

geldiğimden bir az sonra bu mesele için Çarkçıbaşı İsmail ile Süvari Muzaffer beyin sorguya çekilmiş olduklarını duydum. Netice ve işin doğruluğunu bilmiyorum. İtalya seferinde iken İtalyan komünist partisinin tetkik edebildiğim taraflarını ve esasen Dz. Emeklisi olan Selçuk süvarisi Muzafferin (takaya benzeyen Rus Hücumbotlarının manevra kabiliyeti ve bunları met eder mahiyetindeki duruşmalarını, üçüncü kaptanın efendim bunları mutlaka Millî Emniyete bildirmişsinizdir. Sualine cevaben Muzaffer kaptanın «enayi miyim bildireyim ertesi günü bunu Rus radyosu söyler» şeklindeki beyan ve muhavereleri **gerek telefon ve gerekse posta kutusu ile haberleştiğimiz İstanbul Bölgesi Millî Emniyet Teşkilâtına bir rapor halinde bildirmiştim.**

Mayıs 1958 ayında Kışınbaylar firmasına ait İzmit şilebine 200 lira aylıkla usta gemici olarak girdim. Şilebe İstanbul'dan uçakla Hollanda ve Roterdam şehrinde mülaki oldum. Ertesi gün hemen hareket ederek Portekizin Porto, İspanya'nın Tarragona, İspanyol fasının Melillâ, Almanya'nın Emden ve Hamburg, Hollanda'nın Ternözen, Belçika'nın Gent ve Anvers, İtalya'nın Venedik, Yunanista'ın İTEA limanında seyahatler yaptıktan sonra İTE'A da gemiyi terk ettim. **Oradan Pireye geçip Ankara vapuru ile 26 Ağustos 1958 tarihinde Türkiye'ye geldim. İzmit şilebinden ayrılmamın sebebi para yüzündendi.** Verilen Sterlin dövizinin 25 liraya çıkmasından ve 65 lira karşılığı verilen dövizin çok az olmasından dolayıdır.

S — Yukarıda tahsil, iş ve İzmir'de, İstanbul'da yaptığınız işler hakkında geniş malûmat verdiniz. 1945 yılında ilk olarak İzmir'e geldiğinizde tanıdığınız ve samimiyet peyda ettiğiniz arkadaşlarınızla bundan sonraki yıllarda tanıdığınız şahıslar bunların siyasî içtihat ve düşünceleri ve keza bunların kanunî veya kanunsuz faaliyetleri bu

faaliyetlere iştirak dereceniz hakkında geniş malûmat veriniz.

C — 1945 yılında İzmir'e geldiğimde kayık alıp balıkçılığa başladığımı yukarıdaki ifademde izah etmiştim. O zaman balıkçılık işlerinde yardımı dokunması bakımından Hasan isminde birisiyle arkadaşlık peyda etmiştim. Pay hesabı ile çalıştığım bu şahıs bilâhare Tiberkiloz hastalığından muzdarip olarak öldü. Bundan başka 1945 yılında arkadaşlık hissettiğim bir kimse yoktu. 1946 yılında eşimin yukarıdaki beyanında belirttiğim gibi Dar Ağacı Sümerbank Basma sanayi müessesesine naklimi müteakip İzmir'de Şehitler mıntıkasında yerleştiğimizi beyan etmiştim. Bu ve bundan sonraki zamanlarda çevremizde bazı faaliyetlerde bulundum. Çok partili hayatın başladığı yıl içinde Dar Ağacı mıntıkasında bulunan D.P., C.H.P. Ocak İdare Hey'eti mensupları beni kahve vesair yerlerde yaptığım lisan bilmem propogandasını rıza göstererak parti bünyesindeki gençlere İngilizce öğretmem yolunda angajeye tevessül ettiler D.P. nin ilk kuruluşu sırasında güzel yalı bucağında üye olmam dolayısiyle Dar Ağacında doğrudan bu guruba iltihakla müddetini bilmediğim bir süre için D.P. li gençlere İngilizce dersi verdim. Bu münasebetle muhit beni tamamen tanımış bulunuyordu. Apandisit ameliyatından tebdil havalı bulunduğum zamanlara raslayan süreler zarfında tabiatiyle kahvelere devam ediyordum. Bu arada mahallemiz sakinlerinden **Topal namıyle maruf Sadi Yeşilada** ve onun vasıtasiyle **de İhsan Konaş isminde bir şahısla tanışmıştım. Tavla oyunlarının tevlit ettiği samimiyetten mülhem bu şahıslarla O sene yani 1946 ki çok partili hayatın tezahürlerinden olan Türkiye Emekçi Köylü ve Sosyalist partisine girmeyi teklif etmişlerdi.** Tabiî münasebetlerimiz meyanında bu şahısların içtihatlarını bildiğimi iddia edemem yalnız **İhsan Konaş bana bu sosyalist partisine aza bulun-**

duğunu bu partinin memleket hayrına vazife gördüğü ve konferanslar tertip edildiğini tetkikim üzerine buraya girip girmiyeceğimi serbest olduğumu ifade ediyordu. Velhasıl isimlerini saydığım bu şahıslarla **eski mahkeme önünde** halen yerini tesbit edemiyeceğim **Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisine İzmir Merkez** (Vilâyet Merkezi) binasın agittik gidişimiz bir gece idi. Yanımda Sadi Yeşilada ve İhsan Konaş bulunduğunu iyi biliyorum. Yanımızda daha iki kişi olduğunu ve isimlerini hatırlayamıyorum. Bizi hatti zatında bu toplantıya İhsan Kolaş götürmüştü. Bir gece gaz lâmbası ışığı altında vüsatini bugün için tarif edemiyeceğim bir oda içinde kalabalık gurubun takip ettiği konferans mahiyetindeki toplantıya girdiğimizde sonradan sminin **Emin Emek** olduğunu öğrendiğim bir terzi: Terzi kalfası ve çıraklarının çalışma mevzuunda nasıl istismar edildiklerini ve patrona bağlanma rabıtalarının nasıl işlendiğini izah ediyordu. **Bundan sonra kürsüye keza isminin Cazim Aktimur** olduğunu **sonradan öğrendiğim** birisi gelerek şimdi mahiyetlerini hatırlayamadığım Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi tüzüğünden iki maddenin anelinizi yaptı, filhakika bu partinin bu legal olan faaliyetinden illegal faaliyete geçişi ve ondan sonraki zaman zarfında partinin tüzüğünü inceledi isem de; Cazimin O toplantıda anelizini yaptığı maddelerin hangileri ve mahiyetlerinin ne olduğunu ifade edemiyeceğim hatırlayamam **Cazimin tüzük maddelerinin izahından sonra** toplantıya son verilmiştir. Bunun hitamında **Eşrefpaşada baskıcı Osman Uzlaş, Murat Raci Erdemil, Kerim Soyka, Cazim Aktimur ve Salamon** isimlerinde olduklarını sonradan öğrendiğim bir grup İhsan ve Sadiyi dışarı çıkararak beni içerde alıkoydular. Yukarıda arz ettiğim gibi Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'nin **her türlü propogandası sonradan teyyüt ettiği gibi İhsan Konaş Uhdesinde bulunuyordu.** Herhalde bunun empozesi

ile olacak yukarıda izahını yaptığım konferansın hitamında isimlerini saydığım şahıslar yine tahminime göre İhsanın vasıtası ile beni mimleyip alıkoymuşlardı yukarıda isimlerini saydığım bu adamlar her halde İhsandan derlemiş oldukları hakkımdaki malûmattan mülhem katıldığım bu partinin İşçi muhitlerinde faaliyet göstermesinin **ben Sadi ve İhsan** vasıtası ile mümkün olabileceğini ifade edip bana bu yolda telkinde bulunuyorlardı. **Şunuda ifade edeyim ki bu partiye üye olmadım.** Bunlara ilaveten bana Amerika'da bulunduğum sırada sosyalist olarak tanıdığım veya Amerikan muhitince bu ideolojide tanınan artisleri sormuşlardı. Şimdi hatırladığıma göre bu suali tevcih eden Muratt, ben Amerika'da artistlerden sosyalist olanlar bilmediğimi ifade ettiğimde Murat Raci Erdemin O zaman Katrin Heponile Polmumi ve isimlerini hatırlayamadığım bir kaç isimden bahsetmişti. Bidayette daha açık bir ifade ile henüz ilk toplantımızda sosyalizm fikir ve düşüncelerine sahip olmadığım bir zamanda izahı istenilen bu suallere hayret etmiştim. Netice olarak bu toplantının dağılışından sonra Kestane Pazarında bu namla maruf Caminin ittisalindeki kahveye geldik ve çay içtik. Eski mahkeme önündeki bu parti Kongrelerine ancak bir defa ve yukarıda izah ettiğim şekilde iştirak ettim. **16 Aralık 1946 tarihinde T.S.E.K.P. si kapandı.** Bu partinin yukarıda izahını yaptığım toplantısında **Yusuf Toprak** isimli bir komünistten bu toplantıya veya konferansa **Mabil Amado isimli bir Yahudinin de iştirak ettiğini öğrenmiştim.** Partinin kapanmasından az bir müddet sonra bir gün **İhsan Konaş** yanıma gelerek beni Aydın isminde bir şahısla tanıştıracağını bahsederek Fuarın 26 Ağustos kapısı yakınında isminin sonradan **Macil Bilge** olduğunu öğrendiğim bir şahısla tanıştırdı. Üçümüzün o günkü toplantımızda yaptığımız konuşmalar gizli bir **Komünist Teşekkülünün** kurulup çalıştırılmasını istihtaf ediyordu. Ben

bunu böyle anlamıştım. Fakat sonradan tetkikimde çalışmakta olan gizli bir **Komünist Partisi**'ne iltihak ettiğimi derhal anladım. O gün **Macit Bilge** üçümüzün bir hücre kurduğumuzu ve benim isteğim üzerine hücrede faaliyet gösterebileceğimi söyledi. Bir hafta sonra aynı yerde buluşmak üzere ve kat'i kararımı bildirmem sebebine istinaden buluşmayı kararlaştırdık. Bunun üzerine yakınen tanıdığım **Defterdarlıkta memur Behçet Şener'e** vaziyeti anlattım. O bana hemen gidip ilgili yerlere ihbar etmem hususunda talimat verdi. Ve ikazda bulundu. Bu şekilde bunların faaliyetini Millî Emniyet şöförü Mesut vasıtası ile bu yere arzettim. **Talimatlı olarak Fuardaki ikinci toplantıya iştirak ettim.** Üçümüz arasında vazife taksimi yaptık ben propaganda **İhsan Konaş** teşkilâtçı ve **Macit Bilge** de sekreterlik vazifesini yapacaktık. **Böylece Türkiye Komünist Partisinin** İzmir Vilâyet merkez komitesinin bir hücresi olarak faaliyete geçmiş olduk. Hücremizin Faaliyet sahası Darağacı mıntıkası idi. Bilâhare birçok mıntıkalar öğrendim ve bunları ilgili yerlere verdim? Bilâhare yaptığımız toplantılarda hücrede bazı değişiklikler oldu, **Macit Bilge içimizden ayrılarak, Sururi Özbatur (Taylan) (Pehlivan Sururi)** isminde birisi iltihak etti, bu sefer ben sekreter İhsan teşkilâtçı ve Sururi ise propaganda işlerine baktık. Bu **faaliyetimiz bir sene kadar, bu şekilde cereyan ettikten sonra benim vilâyet komitesine aza seçilmem üzerine Macit Bilge** mıntıka komitesi olan Darağacındaki hücre ile vilâyet komitesi arasında irtibat vazifesini de gördü. Bu işi bazen ben de yapıyordum. Yapılan toplantılarda aldığımız kararlardan komünizmi süratle halk arasına yaymak ve hücre faaliyetini süratle genişletmek yani hücreleri çoğaltmak hususunda karar aldığımızdan hepimiz ayrı ayrı adam temini işine de girişmiştik. Bu meyanda İhsan Konaş Şark Sanayi fabrikasında Sabri Öztürk, ve Darağacının Çöplük semtinde borucu Feyyaz

isimlerinde iki kişi bularak hücresini tamamlamıştı. Benim ve Sürurinin hücremiz yoktu ben de Süruri İhsanın kurmuş olduğu hücrede irtibat vazifesini görür ve dilimin döndüğü kadar yeni elemanlara Marx'izim propagandası yapardım. Vilâyet komitesinde sekreter Macit Bilge propagandis Ahmet Bilge teşkilâtçı olarakta ben bulunuyordum. Ayrıca Karşıyaka mıntıka Komitesinde bulunanların isimlerini bilmiyorum fakat **Sumru Gözübüyük, Ayten Okan, Rester Bilge, Yıldız (Bilâhare Fadıl Barkanla evlenmiştir) dan müteşekkil T. K. P. nin Karşıyaka Kadınlar kolundan haberim vardır. Yine bu arada kapatılmış bulunan T. S.E. K. P. nin teşkilât şubesi bulunan başkanı Mehmet Bozışık (Boz Mehmet) Polis tarafından şiddetle aranıyordu İlk gelişinde bize Kerəmettin isminde bir şahıs olarak tanıştırılmıştı. Bir gün İzmir Vilâyet delegelerini İncir Altın'da bir toplantıya çağırdılar bu yerde bir kahvede yaptığımız toplantıda tam komünist bir usulle seçim yaparak beş kişilik bir vilâyet komitesi seçtik. Bu komitenin teşekkülü bizi Partiye bağlamış bulunuyordu. Bu komite Macit Bilge ben Yusuf Etik, Nihat (Fuar müdürlüğü muhasebecisi ve aynı zamanda Yeni Asır gazetesinde Müsahhi) Ahmet Bilgeden müteşekkil idi. Boz Mehmet İzmir'de uzun müddet kalmıştı. Bir gün benimle konuşurken bir yolcu uçağını zorla Bulgaristan'a uçurup uçuramıyacağımı sormuştu, bidayette bu işe müspet cevab verdim bu yolda bir operasyona da giriştik. Kendisini kontrol için uçakla İstanbul'a gitmeyi denedik. Ve bu seyahati yaptık. Dönüşümüzde Boz Mehmet polis tarafından tevkif edildiğinden Bulgaristan hikâyemiz de suya düştü, ayrıca Boz Mehmet bana Rusya'ya götürüleceğimi orada sivil generallerin yetiştiği mektepte okutturulacağımı ve Moskova radyosunda da konuşmanın mümkün kılınacağını def'atle söylemişti. Tabii bu iş suya düşünce Vilâyet komitesindeki işime 4 elle sarıldım, bu sıralarda Tilkilikte Hatuniye**

Topçuoğlu, Parti kurulup tutununca, yani kuvvetlenince, parti içinde neşriyatı idare için bir heyyet teşkil ederiz. Bunlar güvendiğimiz kimselerden olacak, ayrıca yazı yazacak olanların yazılarını da bir heyyet kontrolünden geçireceğiz. Teşkilât bürosunu sen idare edeceksin. Legal sahada kuvvet bulduktan sonra, illegal parti teşkil edilecek. Legal Partiden güvenilir kimseler seçilerek illegal sahayaintikâl ettirilecek. (Hücre Teşkilâtı) Günün birinde bir komünist Partisi açmak fırsatı düşerse bu teşkilât ile kolayca bir parti kurabiliriz, diyor.

5 — Şükrü Dinsel'in 1 Mart 1950 Tarihli Raporundan:

Son çıkan Gerçek gazetesinin iki nüsha evvelkinde Türk Sovyet Dostluğu hakkındaki bir makaleden bahs eden, Topçuoğlu, Rusya ile kanal tesis Idildi. İstersem seni oraya gönderebilirim, dedi. Gidelim, dedim. Bekle kardeşim Kâzım çıksın o zaman 5-6 kişi göndereceğiz, bundan sonra, gerçek Rusya'dan alacağı direktifle Rus -Türk, Dostluğundan daima bahs edecektir, dedi.

6 — Şükrü Dinsel'in 11 Haziran 1951 Tarihli Raporundan:

Sosyalist Partisinin İzmir'de tutunmadığını ileri sürerek Partiyi kapatmak niyetinde olduğunu söyleyen İbrahim Topçuoğlu;

Espabı mücibe olarak da şunları açıklamıştır: 1950'den sonra Parti açıldığı zaman Rusya bunu Tensip etmemişti. Bir zaman Moskova, ile Parti'nin arası düzelir gibi oldu, ise de bu hâl pek kısa sürdü. İhtar geri alınmadı. İhtara rağmen faaliyette ısrar etmek suçtur. Binaenaleyh partiyi kapatmak lâzımdır. Vilâyete öyle bir istifaname hazırlayalım ki hem kendimizi terbiye edelim, hem de Merkez idare kurulunda zorluk çıkaranları yıkalım. Aynı zamanda üye olmuş olanları da tesirimiz altında bırakalım, dedi. Bu üç isteği şamil bir istifaname hazırlanacaktır.

7 — Bir kaynağımızdan 8 Temmuz 1955 Tarihli Raporundan:

İbrahim Topçuoğlu; Sosyalist Partisi İzmir Şubesini kapatmasını şu şekilde anlatmıştır.

Demokratlar iktidara gelince, Samet Ağaoğlu, ne sağ ne de sol tanıyoruz, deyince işi anladım. Beraber çalışma teklif eden Macit'lere de Türkiye'de komünist Partisi, mevcut olmadığını söyledim.

Raporların okunması bitmişti.

Reis bunlara ne diyeceğimi sordu:

Şükrü Dinsel, bir raporunda 1950'de evvelâ Mopr yardım teşkilâtını kurduğumuzu söylüyor, halbuki yine Millî Emniyetin ibraz ettiği 29.9.1952 raporunda mopr teşkilâtını o tarihte kurduğumuzu söylüyor. Aradan bir sene geçmiş bu kadar, Uydurma ve yalan raporlar verilirde, Millî Emniyet bunlara nasıl inanır. Aslında, Millî Emniyetin bunlara itibar etmediği de belli. Ben savcının geçen celse isteği üzerine 18 sahife de 169 Çelişme cetvelini hazırladım. Buyrun takdim ediyorum. 6/7 Eylülden beri, şaşırmış iktidarın, Polis'i kullanarak; İZMİR'de de baştan aşağı tertip ve uydurma olan bu rapor ve ifadelerle, Millî Emniyet ve Savcılık ve Mahkememiz, aldatılmaya çalışılıyor. İşkal ediliyor. Esasta bu davanın düşmesi ve asıl bu sahtekârların cezalandırılması lâzımdır. Millî Emniyet'te komünist sayılmakta isekte, yıkıcı faaliyetle alâkamız olmadığını bildirmiştir. Suç yoktur. Dava bitsin ve Tahliyemize karar verilsin, dedim.

Bundan sonra sıra ile Tire'li 4 şahit dinlendi. Bunlar. Sami ve Kemal için bunların Komünist propogandası yaptıklarını duymadıkların ve küçüklükten beri Ankara'da olan bu şahısların komünistlik hususunda hiç bir şeylerini duymadıklarını bildirdiler.

Avukatlar ve diğerleri tahliye isteğinde bulundular. Savcı «red» isteğinde bulundu. Mahkeme heyeti arala-

rında konuştuktan sonra, Kâzım Topçuoğlu, 2000. Lira, Ertuğrul Kesirli, 1000 Lira kefaletle ittifakla, A. Faik Özalyanak 500. Lira ekseriyetle tahliyelerine, ve diğerlerinin tahliyelerinin ekseriyetle, reddine karar verildi.

Bu arada asabım son derece bozulmuş ve Mahkemeye karşı, Tevkif fezlekesine dahi dahil, değil iken kasten ve tertiple, tevkif ediliyorum, burada suçlu göstermeye çalıştıkları açık olduğu halde, tahliye etmiyorsunuz, bu nasıl adalettir, diye bağırmışım, o anda salonda bir telâş oldu. Vaziyeti derhal kavradım. Etrafıma bakındım ve Reise hitaben, asabiyete kapıldım, asabım bozuldu. Mahkeme heyetine hürmet ve itimadım tamdır, özür dilerim, dedim. Avukatlarda bu bir sinir buhranıdır, Affediniz dediler. 1. Aza: Mehmet Emin Öktem, hakaret etti, zabıt tutulsun, diye ısrar ediyordu. Reis Reşat Soysal taraftar olmadı. 2. Aza Meliha Yalazag'da Reise iştirak ederek, biz zabıt tutulmasına rıza göstermiyoruz, dediler. Savcı, Orhan Tan 1. Azanın ısrarı üzerine bir jandarmaya beni işaret ederek, bunu burada alıkoyun, Curmumeşhut yapacağım, dedi. Ve salondan çıktılar. Beklemeye başladık. Yarım saat sürmeden, jandarma onbaşısı geldi ve kelepçe takmaya başladı. Savcı'nın sözünü hatırlattım. Vaz geçildi. Gideceğiz, dedi. Kelepçeler takılarak ceza evine döndük.

Duruşma 24.10.1959 gününe ertelenmişti.

Ertuğrul Kesirli saat: 18'de kefaleti yatırıldığı için çıkıp gitti. Diğerleri ertesi güne kaldılar. 11.10.1959 günü saat: 16'da Ahmet Özalyanak'ta çıkıp gitti. Kâzım'ın tlminatı yatırılamadığı için çıkamadı. Aradaki pazar günü sıkıcı geçti. Pazartesi günü Kâzım'ın da teminatı yatırıldığı için saat: 11'de vedalaşarak cezaevinden ayrıldı.

24.10.1959 - 33 Sayılı Duruşma:

Reis Reşat Soysal, 1. Aza: Mehmet Emin Öktem,

2. Aza Meliha Yolazar, Savcı: Orhan Tan, Kâtip: Vusat Vurmaz. Saat: 10.15'te duruşmaya başlandı.

Şahit, Salih Parlak, Sanıklardan İbrahim, Kâzım, Kemal'i tanırım.

Kâzım'ın ağabeysi İbrahim'i dükkânımı boyarken tanıdım.

Kemal'i Tire'li olması dolayısı ile tanırım. Solcu imiş fakat komünist değilmiş. Kendisi ile tanıştım. Kemal o sırada köy kâtibi idi. Sonra işten çıkmış. Kemal İzmir'e geldi. Ben boyacı olduğumdan kendisini boyacılığa aldım. Beraber çalıştık. 5-6 ay beraber çalıştık. Fakat kendisi solcu imiş, Tire'liler söyledi. Bunun üzerine terk ettim. Tanışmamız 1952 de oldu. Ayrıldıktan sonra ara sıra görüşürdüm.

Kâzım'la da ağabeysinin dükkânını boyarken 1952'de tanıştım.

Şahit Şükrü Dinsel'i de Güzel Yalı'daki evini boyarken tanıdım. 1952 de Kayın pederinin evinde çalışıyorduk. Kâzım, Kemal ve ben burada toplandık. Şükrü de geldi.

Şükrü bizi tanışmamıza rağmen, Kâzım ve Kemal'i tanıştırdı. Bir hücre kuracağımızı söyledi. Kâzım, başkan, Kemal'i propogandist beni de teşkilâtçı yaptı. Bu şaka yapar gibi birşeydi. Bu toplantıda nasıl çalışılacağı konuşulmadı, komünistlik lehine bir söz, sarf edilmedi.

Bir daha kendileri ile konuşmadım, ayrıldık. Bu hücreye ben menfaat için girmedim. Bir şey söylemediler, lâftan ibaret kaldı.

Soruldu: Komünistlikten birşey söylemediler, bilmem.

Soruldu: İhsan ve Hüsnü ile bir faaliyetim yoktur.

Soruldu: Şükrü yalan söylüyor.

Soruldu: Ben Şükrü'yü 1952 senesinde tanıdım. Daha evvel tanımam.

Soruldu: Kemal'i 1952 senesinde tanıdım. O zaman, Şükrü'yü tanımıyordum.

Soruldu: Kemal o zaman bekârdı. Metres olarak yaşadığını görmedim. Metresi yoktu.

Soruldu: 10 ay kadar evvel zabıtaya çağrıldım. İfadem alındı. Ben ifade vermiştim, evvelki gün de Polis'e gittim. Tebligat yaptılar.

Soruldu: İbrahim'in dükkânını boyadım. Ondan tanırım. Bana siyasî bir şey söylediğini hatırlamıyorum.

Sorgu bitmişti.

Savcı söz alarak:

Dava durumuna göre ve tahkikata göre, Dava kül olarak mütalâa edilmiş olması ve diğer maznunların tahliye edilmiş olması itibariyle daha fazla mağduriyetlerine meydan verilmemek üzere, İbrahim Topçuoğlu, Kemal Salgın, Mehmet Güvençli ve Sami Tunar'ın münasip bedelle kefaletle tahliyelerine ve mubayenetleri bulunan şahitlerin, muvacehe için celplerini isterim dedi.

Ayağa kalkarak, Muhterem Hakimler, çok mağdur olduk, sayın savcının isteğine iştirak ederek tahliyemize karar verilmesini isterim, dedim.

Mahkeme heyyeti karara çekildi. 27 dakika süren bir müzakereden sonra salona girdiler.

Karar:

İcabı Düşünüldü:

İbrahim Topçuoğlu, 3000. Lira, Kemal, 500. Lira, Sami, 500. Lira Mehmet Güvençli, 500. Lira kefaletle savcının resen talebi üzerine tahliyelerine,

Ajan ve şahitlerin ifadelerinde görülen çelişmelere göre yüzleştirme yapılması için, Şükrü Dinsel, Meryem Dinsel, Sabahattin Güvenç, Ahmet Sivrioğlu, Necil Perinden, Nuri Öner ve (yazılacak diğer kimselerin) yüzleştirilmesi için celbine ve mahkemenin 8.12.1959 saat: 9'a ertelenmesine oy birliği ile karar verildi.

Bu karar etrafımızda bekleyen ve aylarca mahkemeyi, takip eden jandarmalara varıncaya kadar herkesi sevindirdiğini gördüm. Kapıya çıktığımda, tanımadığım birçok kimselerce güler yüzle ve tebriklerle karşılandım.

Jandarma usulüne göre bileklerimize kelepçeler vurularak ceza evi otobüsüne bindirildik ve tahliye edilmek üzere ceza evine sevk edildik.

BİTMEYEN ÇİLE

Ceza evine geldik, eşyaları hazırlamaya başladık, idareden çağırdılar, gittim.

Kalemde 5 günlük katileşmiş ve infazı gereken bir cezam olduğunu, bunun için 5 gün sonra tahliye edileceğimi bildirdiler. Fena halde asabım bozulmuş, inkisarı hayale uğramıştım.

Muamelenin ne kadar gayrı kanunî, ne kadar sakat olduğunun bir delili daha bu 5 günlük ceza tebliğ şekli ile bir kere daha sırıtıyordu.

Evrakı tetkik ettim. Avukat gitmediği ve evrak ibraz edilmediği için hesabı ödenmiş olduğu halde 200 lira için taahüdü ihlâlden 5 gün gıyap kararı verilmiş ve tam 5 ay evvel ceza evine bildirilmiş olduğu halde, ceza evi müdürlüğü, beni çağırıp, tebligat yapmamış, itiraz etme ve vesikalarını göstermeden yoksun bırakılmıştım. Baş gardiyana çıktım. Bu ceza bana tebliğ edilmiş olsa idi, infazın durdurulması için mahkemede, tehir kararı isterdim, bunu kasten yaptınız Müdürü dava edeceğim dedim. Bu iş Savcılığın selahiyetindedir. Ceza evi Savcısının veya nöbetçi savcının haberdar edilmesini istedim. Ceza Evi Müdürü evine gitmişti. Onu tlefonla aradılar. Tahliye edemeyiz infaz edilecektir, dedi. Zaten Ceza Evi Müdürü, kastı hareket ettiği malûm, ondan hiç bir medet beklediğim yoktu.

Nöbetçi kontrol gardiyanlara Ceza Evi Savcısı şayet gelirse bana haber vermelerini tembih ettim.

Teminatım yatırılmıştı, kapı'da taksi ile bekleyen eşim Elmas ve oğlum Nejat ve bacanak Cemal'e gitmeleri için haber gönderdim ve koğuşa döndüm.

Kemal ve Mehmet hazırlanmışlardı. Durumu anlattım. Üzündüler. Bir müddet sonra eşyaları ile çıkmaları bildirildi. El sıkışarak onları uğurladım. Koca koğuşta yapayalnız kalmıştım. Sömürü düzeninin kapıkulu hançeri de kalbimize saplanmıştı. Her adımda bir çelme, her adımda bir hile, burjuvazinin hüneridir bu. Odama girdim. Savcılığa hitaben bir istida hazırladım.

C. M. U. Kanunun 400. maddesi infaz savcısına mühim ve zarurî hallerde 4 aya kadar infazın tehiri selâhiyetini verir. Bu maddeye dayanarak hem 16 aydan beri mevkuf bulunmam ve hem de kaldırılması icap eden bir gıyap kararı olup tahliyemde bu cezayı iadeyimahkeme ile, bir celsede kaldıracağımdan, bahisle infazın tehirini ve tahliyemi istedim.

Koridorda aşağı yukarı gezinirken saat: 19'da gardiyan Ceza Evi Savcısının geldiğini ve koğuşları gezdiğini bildirdi. Baş Gardiyana haber vererek Savcıyla görüşmek istediğimi bildirmesini istedim. Dakikalar geçmek bilmiyor, gözümü kolumdaki saatten ve koğuşun dış demir kapısından ayıramıyorum.

Demir kapı gıcırtıyla açılınca Savcı Orhan Kulapa ve yanında Biri erkek diğeri kadın iki kişi ile arkalarında Baş Gardiyanla, gardiyan Mahmut içeri girmişlerdi. Savcı beni görünce, Sen tahliye olmadın mı diye sordu. Teminatım yatırıldı fakat haberim olmayan, daha doğrusu konuşmadan men edilmiş tecritte iken gıyap kararına sokulmuş bir 5 gün hapisle durduruldum. Dilekçemi hazırladım, Selâhiyetinizde olan bir iştir, tahliyemi temin edin dedim. Sen hazırlığını yap ben Hakim arkadaşları

gezdireyim seni çağırtırım deyip çıktı. Arkalarından çıkmakta olan baş gardiyan bana işaretle çıkıyorsun deyip peşlerine gitti.

Dava 5 gün meselesi değildir, 16 ay yatan bir kimse 5 gün yatmaktan korkmaz. Dava yapılan haksızlıktadır. Düzenin kapı kulları ya yaranmak veya kendi isterik hislerini tatmin etmek için en küçük fırsatlardan dahi istifade ile en basit ve adi şeylere kadar inebilmelerindedir, bundan da kendilerini suçlu saymamakta ve kimseden de korkmamaktadırlar.

Savcının ayrılmasından 15 dakika geçmeden kapı altından çağrıldım. Savcı ve arkadaşları Müdür odasında oturuyorlardı. Baş gardiyandan durumu öğrendiği için Savcı bana, ver dilekçeni dedi ve okuduktan sonra selâhiyetimi kullanarak sana bir hafta izin veriyorum, işini hallet ve vesikasını getir yoksa infazı yaptırılır dedi. Teşekkür ederek vedalaştım ve ceza evinden ayrıldım.

Ceza evi Buca yolunda ve şehir dışında olduğu için geçen vesait az olurdu fakat ben kapıdan çıkarken kapıda bir taksi gördüm, seslendim boş olduğunu öğrenince hemen bindim ve Çınarlıdaki evimin yoluna doğrulttum. Eve geldiğimde saat 21'i geçiyordu. Eşim, oğullarım ve komşularım etrafımı sarmış kimi ellerimi, kimi yanaklarımı öpüyor geçmiş olsun diyorlardı.

Çıktığımın dördüncü günü meseleyi halletmiş gerekli vesikayı getirip Savcı'ya vermiş, Cezaevine bildirilmişti.

Celse: 34, 8.12.1959, Reis: Celal Varol, 1. aza Reşat Soysal 2. aza Meliha Yalazar, Savcı: Orhan Tan, Kâtip: Vusat Vurmaz, (1, Stajyer Avukat).

Şahit ve ajanların ifade ve raporları arasında mevcut çelişmeler için yüzleşme yapılacak. Şahitlerden bir kısmı gelmiş, bir kısmı gelmemiştir.

Komser, Sabahattin Gönenç, Polis; Ahmet Sivrioğlu,

İhsan Yüce, boyacı, Salih Parlak ve Kemal ile Mehmet'i ilgilendirici daha 3 şahit gelmişti.

Ahmet Sivrioğlu;

Ali Rıza'nın bana naklettiği, Montrö hadisesinde İbrahim'in ismi sehven karışmıştır. İbrahim değil, Kâzım'dır, dedi.

Soruldu: Bazan biz takip ettiğimiz kimseler hakkında bir birimize malûmat veririz, dedi.

Reisin söz vermesi üzerine:

Ben Kemal'le tanışmam, ve gezmedim, konuşmadım. Ahmet Sivrioğlu burada da ismimi karıştırmıştır. Çünkü; eğer ben Kemal'le gezip konuşsa idim. Onu senelerce takip eden bu şahit, yani komiser, Sabahattin, beni de görür tanırlardı, dedim.

Ahmet Sivrioğlu'ndan soruldu:

Ben 1952 senesinde Banka evlerinin, kontrolü için, İbrahim'in geldiğini ve orada boyacılık yapan Kemal'le bir iki defa konuştuğunu gördüm, ne için konuştuğunu bilmem, dedi.

Karar: Gelmiyen şahitlerin celbine, Şükrü ile Meryem'in İstanbul Ağır Ceza Mahkemesinde dinlenmelerine ve istersek duruşmaya, İstanbul'a gidip iştirak edebileceğimizi bildirdiler.

Ben gideceğimi söyledim. Ertuğrul zaten İstanbul'da olduğu için duruşmaya gideceğini bildirdi. Muammer, Erol'da gideceğini bildirmesi üzerine;

İstanbul'da yapılacak duruşmaya gidecek sanıkların bir tezkere yazılarak bildirilmesine ve duruşmanın 25.1.1960 tarihine ertelenmesine karar verildi.

Celse: 35, 25.1.1960, Şahitlerin yüzleştirilmeleri:

Necil, okunan zabıt varakasının hadiseden 1 sene sonra ne için tanzim edildiğini bilmiyorum. Ancak ben hadiseyi müteakip, Polis Ali Rıza'ya söylemiştim. Bazen,

Nuri'de yanımda bulunuyordu. Bu itibarla bazı ihbarlarımda Nuri'de bulunuyordu.

Ben ihbarlarımı şifahi yapıyordum. Bir şey yazılmıyordu. Okunan zabıt varakasının yazıldığından haberim yoktur. Belki sonradan memurlar tarafından yazılmıştır. Aradan zaman geçtiği için bana talimat verenin Kâzım'mı yoksa, İbrahim'mi olduğunu şimdi hatırlayamıyorum. Bu hususta, katî bir şey söyleyemem dedi.

Polis, Nuri Öner;

Zabıt varakasını, Ali Rıza ile beraber tanzim ettik. Malûmat veren Ali Rıza'dır. Zabıt varakası bir sene sonra yazılmış olabilir. Benim hatırımda kalan, Necil'e İbrahim Topçuoğlu talimat vermiş bulunmasıdır. Zabıt varakasında ne sebeple, Kâzım'ın talimat verdiği yazılmış olduğunu bilemiyorum. İbrahim'le esas itibariyle alâkadar olan Ali Rıza'dır.

İhsan Konaş;

Tütün Mağazasında çalışırken, Şükrü Dinsel Emniyete git, burada çalıştığını haber ver dedi. Yoksa çalıştırmam. Emniyete gittim, Şükrü telefon etmiş ve beni ajan olarak kullanmalarını bildirmiş, bunun üzerine bana, İbrahim Topçuoğlu ve kardeşi Kâzım hakkında malûmat sordular. Kendileri tarafından yazılan bir şeyi bana okutmadan imza ettirdiler. Bunu imza etmezsen seni hiç bir yerde çalıştırmayız, dediler Ben de bunun üzerine mecburen, imza ettim. Fakat münderecatının ne olduğunu bilmiyorum. Bunu yapan birinci kısımda masa şefi idi İsmini bilmiyorum.

Kimse tarafından, İhsan Konaş'a soru sorulmadı.

Diğer şahitler konuştular. tamamen mubayenete düştüler.

Bundan sonra, karar:

İstanbul'a yazılmış olan talimatın tekidine, duruşmanın 29.2.1960 günü saat: 10,40 ertelenmesine karar verild.i

İstanbul Birinci Ağır Ceza Mahkemesinin 19599/548 Talimatı üzerine İstanbul'a gittim. İstanbul Birinci Ağır Ceza Mahkemesinden şahsıma gönderilen davetiye aşağıdadır.

T.C.
İSTANBUL BİRİNCİ
Ağır Ceza Mahkemesi
Sayı:
Dava No: 1959/548 T. Taahhütlü

DAVETİYE

Dâvet Edilen	:	İbrahim Topçuoğlu
Adresi	:	İzmir, İki Çeşmelik 760 Sokak No: 14'de mukim.
Davadaki sıfatı	:	Maznun
Davacı	:	H.U.
Davalı		Maznun: İbrahim Topçuoğlu v.s.
Dava Konusu	:	Propoganda yapmak.

29.1.1960 tarihine rastlayan Cuma günü saat: 10'da İstanbul 1 Ağır Ceza Mahkemesine gelmeniz lûzumu tebliğ olunur.

Kâtip — Başkâtip
Adı, Soyadı, — Adı, Soyadı.

T.C.
İSTANBUL BİRİNCİ
A/IR CEZA MAHKEMESİ

Bu davetiye ile İstanbul Birinci Ağır Ceza Mahkemesine 29.1.1960 tarihli duruşmasına gittim.

Mahkeme heyeti, Reis, 1. aza erkek, 2. aza kadın, savcı ile teşekkül etmişti.

Saat: 10.20'de mahkeme salonuna ben, Muammer Erol ve Ertuğrul Kesirli, üçümüz sanık olarak, Şahit, Şükrü ve Meryem Dinsel ile birlikte girdik.

Reis, siz iç odaya geçin, talimat okunsun, sizde dinleyin, istek ve cevabınızı, hazırlayın ve salona gelin, dedi.

Odaya gittik evrak okundu. Notlar yazdık ve salona geldik.

Reis, Şükrü ve Meryem'e sualler sordu gerekenleri yazdı sonra bana sorularınızı sorun dedi.

Şükri'ye tevci ettiğim sorulara, cevabı şu oldu.

Sorum 1:

Muammer Erol, için İbrahim'le sıkı işbirliği vardır, Yazılmış.

Cevap: İfade doğru değildir. Muammer'i İbrahim'le hiç görmedim, demiştir.

Sorduğum 2. Soru:

T.S.P. İzmir Vilâyet Şubesinin kurulduğunda aramızda ihtilâf çıkmış ve beni devirmek için Şükrü bey anlaşmalar yapmış mı?

Cevap: İbrahim Topçuoğlu bu suçtan mahkûm olduğu için fırsat bilerek idareyi ele geçirmek için, Ertuğrul'u ikna ettim, İbrahim dışardan idareci kalsın, aramızda tutmak istemiyorduk. Ertuğrul'la karar aldık. İlk fırsatta aramızdan çıkaralım, dedik. Sonra parti kapandı. İbrahim bu teşebbüsümden haberdar olmuş ve kapatma cihetine gitmiştir. Kapatmaya, Ertuğrul'da ona iltihak etmiştir. Zaten beni kontrol için, Ertuğrul bana uyar görünmüştü.

3. Sorum:

Sabıkalı olduğum için, benimle işbirliği yapmak istemeyen Şükrü ve Ertuğrul beyler, nasıl oldu da, iddia edildiği gibi parti kapandıktan sonra benimle komünist partisi kurdular?

Cevabı şu oldu: İbrahim Topçuoğlu'nun iştirak ettiği böyle bir parti kurulmamıştır.

4. Sorum:

Hamdi Alevtaş'la, Para toplamak ve teşkilât kurmak üzere, temaslar yaptığını, son raporunu 29.9.1952 tarihinde verirken, bildirmiştir. Hamdi ile Parti kurmuşmudur?

Cevabı: Hamdi'yi konuşturup dinliyordum. Fakat, Hamdi ile kurulmuş bir parti yoktur.

5. Sorum:

T.S. Partisi İzmir Vilâyet Şubesi'nin kapatılma sebebini izah etsinler?

Cevabı: Partinin kapatılmasını sebep parasızlık, azaların alâkasızlığı ve bilhassa merkezin alâkasızlığıdır.

6. Sorum:

Poliste imzaladığı, ifade mahkemede hâlâ geçerli sayılıyor, orada bir çok hücreler kurulmuş görünüyor. Bu ifade Şükrü beyin kendi ifadesi midir?

Cevap: Mahkemede anlattım o ifadeler polisin yazdıklarıdır. Benim ifadelerim değildir. Daha evvelde söylediğim gibi, İbrahim'le aramızda kurulmuş gizli bir parti çalışması yoktur.

Başka soru sormadım.

Bu cevaplarla şahit, Şükrü Dinsel, poliste imzaladığı ifadeleri reddetmiş ve maznun, Ertuğrul Kesirli ile, Muammer Erol'u da temize çıkarmış oluyordu. Onlar hakimin sorması üzerine: Bizi suçlayan ifadeyi Şükrü bey, reddetmiş ve suçsuzluğumuzu ortaya koymuş olduğundan kendisine tevci edeceğimiz bir soru yoktur, dediler.

C.M.U.M. soruldu: Yapılan sorgu neticesini, talimatın istendiği mahalline iadesini isterim, dedi.

Mahkeme talimatın mahalline gönderilmesine oy bir-

liği ile karar verdi.

Reis 6201 1. aza, 5982 2. aza, 6982 savcı, 9688 2. K. Mesut Seyhun. Ömer Kemerli. Edibe Bagana, Halil Tümer, Müzeyyen Sönmez.

İstanbul'dan dönüşümüzden sonra, İzmir'de devam etmekte olan mahkememizin, 29.2.1960 Tarihinde 37 sayılı duruşmasına girdik.

Reis: Celal Varol, 1. aza: Reşat Soysal, 2. aza: Meliya Yalazar, Savcı: Orhan Tan, z.k: Vusat Vural, olarak teşkil edilmişti. Duruşma saat: 13,40'ta başladı.

İstanbul'dan istinabe suretiyle alınan, Şükrü ve Meryem Dinsel'in ifadeleri okundu.

Reis, bir diyeceğimizin olup olmadığını sordu.

Ayağa kalkarak, Reis bey: ifade açık olarak yazılmıştır. Şükrü bey, benim iştirakımla gizli bir komünist partisi kurulmadığını açıkça beyan etmiştir. Polisçe imza ettirilen ifadenin de ona ait olmadığı, düzme bir ifade olduğu için red ettiğini bildirmiştir. Bu bakımdan suçsuz olduğum açıkça ortaya çıkmış bulunmaktadır, dedim.

Ertuğrul Kesirli, de Şükrü Dinsel ve Meryem Dinsel, sonunda doğru yolu seçmiş ve polisin onları zorla bu ifadeyi imzalamaya ve kabullenmeye mecbur ettiğini açıkça ortaya koymuşlardır. Suç diye ortaya sürülen, iddialar bu suretle yıkılmış olmaktadır. Suçsuz olduğum apaçık ortadadır.

Muammer Erol; Şükrü Dinsel bir millî emniyet memuru olduğu halde, Polisin gareze ve kaste müstenit tertiplediği ifadeyi imzaya mecbur bırakıldığı bu ifadesi ile açığa vurmaktadır. Bunu bilhassa dikkatinize arz ederim. Bu suretle de suçsuzluğum açıkça ortaya çıkmıştır.

Diğer sanıklar da bir tertibin kurbanı olduklarını ortada işlenmiş hakiki bir suç bulunmadığını, bu bakımdan suçsuz olduklarını söylediler.

Reis, avukatlara tevsi! tahkikat isteğinde bulunup bulunmayacaklarını sordu. Böyle bir istekleri olmadığını söylemeleri üzerine, Reis, savcı, Orhan Tan'a sordu:

Savcı, evrakın kendisine verilmesini, lüzum görürse tevsii tahkikat isteğinde bulunacağını, lüzum görmezse, esas hakkında mütalâasını bildireceğini söyledi.

Gereği Düşünüldü:

Dosyanın savcılığa verilmesine, ve duruşmanın 14.4.1960 tarihine ve saat: 15'e ertelenmesine karar verildi.

38 Sayılı Duruşma: 14.4. 1960 tarihinde duruşmaya saat: 15'te başlandı.

Savcı, dosyayı tamamiyle inceleyemediğinden mehil verilmesini istedi. Mahkeme, savcının isteğine uyarak duruşmayı: 23.5.1960 tarihine erteledi.

39 Sayılı Duruşma: 23.5.1960 Tarihinde duruşmaya saat: 10'da başlandı.

Savcı söz alarak, çok büyük ve karışık münderecatı olan dosyayı henüz bitiremediğinden duruşmanın münasip bir zamana ertelenmesini istedi.

Mahkeme duruşmayı 4.7.1960 gününe erteledi.

40 Sayılı Duruşma: 4.7.1960 tarihinde saat: 12.30'da Reis; Reşat Soysal1. aza: Mehmet Emin Ökten, 2. aza: Meliha Yalazag savcı: Orhan Tan, katip: Vusat Vurmaz, idaresinde duruşmaya başlandı.

Söz savcıya verildi. «Savcı ayağa kalkarak, Dosyayı inceledim esas hakkında mütalâamı yazılı olarak takdim ediyorum ve bütün sanıkların, delil yetersizliğinden beraatlerine karar verilmesini istiyorum» dedi.

Reis, bize ve avukatlara hitaben: Savcı beraatinizi istiyor. Mütalâasını okutuyorum. Ve savcılık mütalâasını kâtibe okuttu. Mütalâa şöyle yazılmıştı.

ESAS HAKKINDA MÜTALÂA

Muhterem Hakimler,

Umumî olarak T.C.K. nununda (Devletin arsu uyusal şahsiyetine karşı işlenen suçlar) faslında yer alan ve tarif ve müeyyideleri ayni kanunun 141 ve 142. inci maddelerinde derpiş edilen ve dosyadaki dar manasiyle (Komünist faaliyetler de bulunmak ve bu maksatla propoganda yapmak) suçlarından maznun olan huzurunuzdaki bu şahısları son tahkikat kararnamesindeki tasnife uyarak üç kısma ayırmayı ve fakat mevcut delillere göre her birinin diğerine nisbetlerini ve yekdiğeriyle vaki münasebetlerini göz önünde tutarak leh ve aleyhindeki delilleri bu vaziyeden tahlil ve münakaşa etmeyi -esasen hacimli ve teferruatlı olan bu dosya için- faydalı ve zaruri bulmaktayız. Filhakika:

Rusya'da doğmuş ve tahsilini'de Rusya'da tamamlamış olan **İbrahim Topçuoğlu** 1927 senesinde Türkiye'ye gelerek İzmir'de yerleşmiş ve 1932 senesinde İzmir Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kendisi ve karısı için (memlekette komünizm efkârını neşru tamime çalışarak Türkiye Cumhuriyeti şekli hükümetini tebdile matuf gizli ittifak yaptıklarından) dolayı haklarında 4 sene ağır hapis ve 4 sene müddetle emniyeti umumiye nezaret altında bulundurulmak cezası verilmiş olup 2 sene hapis yattıktan sonra Umumi aftan istifade ederek tahliye olunmuştur.

Bundan sonra 1946 senesinde İbrahim Topçuoğlu İstanbul'da kurulan Türkiye Sosyalist Partisine müracaatla bu partinin İzmir şubesini açma teşebbüsünde bulunmuş aynı tarihlerde faaliyette bulunan Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi mensuplariyle beraber komünistlik faaliyetinden dolayı tevkif edilerek bir sene mevkuf yattıktan sonra tahliye edilmiş ve 1949 senesin-

de hakkında bu suçtan dolayı beraat kararı verilmiştir. Esasen Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi ile alâkası olmadığını İbrahim Topçuoğlu bizzat beyan etmiş olduğu gibi bu hususu şahit ŞÜKRÜ DİNSEL ve İHSAN KONAŞ da ifadelerinde belirtmişlerdir.

Şükrü Dinsel Millî emniyet ajanı olarak 1949 senesinde kademelerin emri üzerine Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisinin devamı olan Komünist partisinden ayrılarak o sırada İzmir'de Gizli Komünist Partisine karşı muhalefeti temsil eden Türkiye Sosyalist Partisi sempatizanlarından İbrahim Topçuoğlu ile İhsan Konaşın tavassutuna binaen bizzat İbrahimin yazıhanesine giderek tanıştığını ifade etmiş ve millî emniyete verdiği 29 Ağustos 1949 tarihli raporundan İbrahim Topçuoğlunun bu teşkilâtı idare etme mevzuundaki hırsından bahsetmiştir.

Bu tarihten itibaren 1.5.1955 tarihini taşıyan raporu da dahil olmak üzere millî emniyete verdiği Beş adet raporundan Şükrü Dinsel, kendisine İbrahim Topçuoğlunun bir komünist teşkilâtı kurmak ve faaliyet göstermek hususunda empoze ettiği fikirleri rapor etmiştir. Şükrü Dinsel hazırlık ifadesinde: 21 Ekim 1950 tarihinde İzmir'de İbrahim Topçuoğlu ile beraber TÜRKİYE SOSYALİST PARTİSİ'nin şubesini açmalarından önceye tesadüf eden kanun dışı bir gizli yâni illegal faaliyetlerden bahsederek Eşrefpaşada bir kahvede İbrahim Topçuoğlu - ERTUĞRUL KESİRLİ ve kendisinin komünizm uğrunda kanun dışı ilk hücreyi kurduklarını bildirmiş fakat son tahkikat ifadesinde beraberce kurdukları bu ilk komünist hücresini İbrahim'e **kendisinin empoze ettiğini söylemek suretiyle yukarıda bahsettiğimiz ve millî emniyete verdiğini işaret ettğimiz raporlariyle mübayenete düşmüştür.** Bu teşebbüslerden Türkiye Sosyalist Partisi İzmir şubesini açmak üzere vaz geçtiklerini belirten Şükrü Dinsel yine

son tahkikatta Türkiye Sosyalist Partisi mensuplarının delaletiyle İzmir'de 21 Ekim 1950 de bu partinin şubesini açtıklarını anlatmış ve 6.10.1950 tarihli raporunda İstanbul'dan MUAMMER isimli birinin ESAT ADİL'DEN getirdiği mektupda Esat Adilin Türkiye Sosyalist Partisi İzmir şubesini kurmalarını emrettiğini ve bunun üzerine sosyalist partisini kurduklarını ve yine bu raporda Ertuğrul Kesirli'nin kendisine İbrahim Topçuoğlu'nun komünistlik suçu ile tevkif edildiğini ileri sürerek İbrahim'in parti dışında kalmasını teklif ettiğini söylemesi **calibi dikkat** görülmektedir.

Şükrü Dinsel ifadesinde kanunî olarak faaliyet gösteren sosyalist partisinden istifa etme sebeplerini sosyalist partisinin İzmir'deki bu şubesinin alâka görmediğinden, para sıkıntısı içinde olduklarından ve merkezden lâzım gelen yardımın gösterilmemesi şeklinde izahla O zamanki idare hey'etinin toplanıp 1951 yaz aylarında partinin kapanması kararını alarak istifa ettiklerini ve partinin kapanmasından bir hafta sonra Eşrefpaşada bir kahvede İbrahim Topçuoğlu, Ertuğrul Kesirli ve kendisinin toplanarak müştereken kanun dışı bir komünist partisi kurmaya karar verdiklerini ve faaliyete geçerek aralarında hücrelenip vazife taksimi yapmak suretiyle İbrahim'in sekreter, Ertuğrul'un neşriyat ve sendikacı ve kendisinin teşkilâtcılık vazifelerini tekabül ettiklerini belirtmiş olması bu hususta verdiği raporlara uymamakta ve partinin kapanış sebepleri raporlarda **daha başka hadiselere dayandırılmaktadır.** Şöyleki: 11.6.1951 tarihini taşıyan raporunda Şükrü aynen: (İbrahim'in bu partiyi kapatış sebebi olarak Rusya'nın bu partinin açılışını tasvib etmediğini bir aralık parti ile Rusya'nın arası düzelir gibi olmuşsa da bunun kısa sürdüğünü evvelce vaki ihbarın geri alınmadığına bu ihtara rağmen faaliyette bulunmanın suç olacağını ve İbrahim'in partiyi bir an önce kapatmak

istemesinin biraz garip görülmekte olduğunu) yazmaktadır. 13.7.1951 tarihini taşıyan raporunda ise (gizli faaliyet için Moskova'dan emir ve talimat beklediklerini talimat gelince faaliyete geçeceklerini» kaydetmekte ve 27.7.1951 tarihli raporunda da yine «İbrahim'in Rusya'nın Türkiye'deki teşkilâtlanma hususundaki projelerine ait söylediklerini ve İbrahim'in İzmir'de ve İzmir haricinde irtibatı bulunduğunu» nakletmektedir. Yine 8.8.1951 tarihli raporda «Geçen defa bahsettiğim gizli faaliyet için teşkilâtlanma işine henüz başlanmamıştır.» demesine rağmen 5.3.1952 tarihini taşıyan raporunda bir evvelkinin naksedecek şekilde «gizli faaliyetlerini başladıklarını» belirtmektedir ki bu tarihte partinin kapanması arasında Şükrü'nün ifadesinde söylendiğinden yani **bir haftadan çok daha uzun bir zaman farkı vardır.** Yine bu raporunda Şükrü «Ertuğrul ve İbrahim'le beraber kurduklarını bahsettiği hücreyi Ertuğrul tamamen başka bir şekilde anlatmış ve hazırlık ifadesinde Eşrefpaşada üçünün aralarında yaptıkları toplantıda kendisinin hemen faaliyete geçelim diye teklifine karşılık **İbrahim hayır bunu Şükrü'nün evinde toplanıp konuşalım, ilk önce vilâyet icra komitesi teşekkül etsin sonra kazaları ve mahalleleri size bağlayıp bende Ege bölgesini içine alan mahallin liderliğini yapacağım** dediğini ve Şükrü'nün evinde İbrahim ve Kâzım Topçuoğlu, Şükrü dinsel ve karısı Meryem Dinsel'in de bulunduğu halde toplandıklarını, Kâzım, Şükrü ve kendisinin hücre kurduklarını İbrahim'in bunun dışında kaldığını anlatmış ve ertesi hafta Şule gazinosunda yine Kâzım, Şükrü ve Şükrü'nün karısı Meryem'in toplanıp kaza hücre kurduğunu, bunlardan ayidat aldığını İbrahim'in kendisine söylemiş olduğunu fakat buna inanmadığını zira Mesut ve Hamdi'nin teşkil ettikleri **gruba cephe alan İbrahim Topçuoğlu** ile görüşmek istemiyen kimseler olduklarını bu ikisinin hiç bir zaman faaliyetlerini görme-

diğini belirtmek suretiyle İbrahim'in böyle bir hücre faaliyeti olmadığını anlatmıştır. Keza Şükrü Dinsel İ. Topçuoğlu ve Ertuğrul Kesirli ile kurdukları üçlü komite toplantılarına dair bir raporu olmayıp yalnız bu komitenin kuruluşundan bahsettiği 5.3.1952 tarihli raporunda «Ertuğrul'un İstanbul'a nakli ile merkez komitesi olarak Türkiyenin bütün vilâyetlerinde birer vilâyet komitesi kurma niyetinde oldukları ve ilk iş olarak İzmir vilâyet komitesini kurdukları, Ertuğrul'un İstanbul'a nakli ile yerinin boş kaldığı ve Ertuğrul'un ifadesine göre İstanbul'da Hilmi ve Necati Uçak'dan teşekkül eden bir komite kurduğu» kaydedilmektedir. Hazırlık ifadesinde ise: Bu hususta Şükrü Dinsel merkez komitesi olarak İbrahim Topçuoğlu'nun dükkânında Ertuğrul Kesirli'nin İstanbul vilâyet komitesini tesisine dair raporunun müzakere edildiğini ve teşkilâtının kuruluşunu tesbit ettiklerini beyan etmiş fakat **bilâhare bu ifadelerini reddetmiştir.**

Kâzım Topçuoğlu'da sonradan red ettiği ilk tahkikat ifadesi ile Ertuğrul'un işaret ettiğimiz bu ifadesi de birbirini tutmamakta ve Kâzım, İbrahim'den hiç bahsetmiyerek Türkiye Sosyalist Partisinin kapanışından 2-3 sene sonra bir gün davetli olarak gittiği Şükrü'nün evinde vilâyet icra komitesini Şükrü ve Ertuğrul'la kurduklarını ve bu komitede üzerine aldığı teşkilâtçılık vazifesi cümlesinden olarak yalnız Muammer Erol ve Necip Perin'den ve Kemal Salgını birbirine tanıştırdığını söylemiş bulunmaktadır. Kâzım Topçuoğlu, Bu komitede sekreter olarak vazife alan Şükrü Dinsel'in Şule gazinosundaki toplantıya kendisi yerine karısı Meryem'in iştirak ettiğini ifade etmiştir ancak bu hususta ifadesine müracaat edilen Meryem Dinsel 1951 senesi Eylül'ünde Şule gazinosunda Ertuğrul ve Kâzım'la olan toplantıya karısının yerine müşahit olarak iştirak ettiğini ve bunun bir hücre toplantısı olduğunu bilmediğini kocasının kendisine bu

toplantının maksadı hususunda bir şey anlatmadığını bildirmiş ve toplantıda Kemal Salgın'ın sekreterliğinde bir hücre teşkiline karar alındığını anlatmıştır. Şükrü Dinsel de ifadelerinde 1951 senesi sonlarında bu gizli faaliyetin hücrelenmeye başlandığını ifade ettiğinde rapor, şahit ve maznunların ifadeler arasında şahıslar ve tarih bakımından görülen bariz mübayenet hesabiyle talebimiz üzerine tekrar dinlenen şahit Meryem Dinsel 1951 senesinde Şule gazinosunda toplanıldığını, sekreter olarak hücre kurmasına karar verilen (Kemal'in), Kemal Salgın olup olmadığını katiyetle bilmediğini beyan suretiyle Şükrü'nün Şule gazinosu toplantısı ve hücrelenmesi hsusunda verdiği rapor ve ifadesini cerh etmiştir. Şükrü Dinsel hazırlık tahkikatında maznun İbrahim Topçuoğlundan Mesut Anar ve Hamdi Alevtaş ile birlikte bir hücre kurup faaliyet gösterdiklerini duyduğunu, son tahkikatta ise 1951 yaz aylarında veya Eylül'de Hamdi Alevtaş ve Mesut Anar'dan müteşekkilmiş ve yine son tahkikatta, Ertuğrul Kesirli: 1951 senesinde İstanbul'a tayin edildi. Bununla beraber hücreye dahildi, Onun namına İbrahim Topçuoğlu çift rey kullanıyordu, Ertuğrul 1951 senesinin bir ayında veya 1952 senesinde İzmir'e geldi demiş ve verdiği şifahî raporda: İstanbul'da Necati ve Hilmi'den müteşekkil bir hücre kurduğunu bunun İstanbul komitesini teşkil ettiğini söyledi demiştir. Ancak hazırlık ifadesinin bir yerinde yine Ertuğrul için İzmir'de idare ettiği ve kurduğu hücre faaliyetinden ve şahıslardan haberim yoktur şeklinde beyanda bulunmuş ve İstanbul vilâyet komitesini O zaman kendisinin - şifaen verdiği rapordan bildiğini belirtmiştir. Bununla beraber Ertuğrul Kesirli'nin İzmir'den İstanbul...'a nakli 18.2.1952 de olmuş ve 12.9.1952 de Diyarbakır'a nakledilmiştir. Bu iki tarih arasında Bir gün izin aldığı resmen tasvik edilen Ertuğrul'un İzmir'e en erken Diyarbakır'a nakli sırasında uğradığı düşünülebilirse de Şükrü

Dinsel 1952 senesi - Nisan ve Mayıs ayında gizli faaliyetlerine son verdiklerini katiyetle ifade ettiğine göre bu ihtimalinde varidi hatır olamıyacağı aşikârdır. Binaenaleyh Şükrü'nün İbrahim'le beraber faaliyette bulunduklarını beyan ettiği bu merkez komitesi toplantısının da **mesnetsiz kaldığı görülmektedir.**

Şükrü Dinsel'in 5.3.1952 tarihli raporunda; Ertuğrul'a kurdukları gizli komünist partisinde sendikaları faaliyete geçirme vazifesi verilmiş olması hesabiyle vilâyet komitesinden ayrılmış olduğu ve Ertuğrul'un İstanbul'a tayin edilmesiyle aldığı bu vazifenin de öylece kaldığı kaydedilmektedir. Ertuğrul'un İzmir, İstanbul ve Diyarbakır'da işçi sendikalarında gösterdiği faaliyet daha ziyade işçi sendikalarını bir araya getirmek suretiyle federasyon kurulması gayesiyle olmuşsa da bu faaliyetlerinden kanun çerçevesini tecavüz etmediği ve mer'i kanunların verdiği selahiyet dahilinde hareket ettiği resmen tevsik edilmiştir.

Diğer taraftan Ertuğrul Kesirli'nin İstanbul'a tayin edilmesi ve İzmir vilâyet komitesindeki yerinin boş kalmış olduğu ve bu komitenin teşkilâtcısı olan Kâzım Topçuoğlu'nun elinde halen 3 hücre bulunduğu, bu hücrelerden birisi istihsal hücresi olup İhsan Konaş ve Boyacı Salih ile Elektrikçi Hüsnü'den teşekkül ettiğini 5.3.1950 tarihli raporunda Şükrü Dinsel'in kaydetmiş olmasına rağmen ifadelerinde bu hücreden hiç bahsetmediği görülmektedir. Bu hususta şahadetine müracaat edilen boyacı Salih Parlak 1952 senesinde hangisi olduğunu kesin olarak hatırlayamadığı Şükrü Dinsel veya Kâzım Topçuoğlu'nun kendisine işçi haklarını korumak üzere bir hücre kurmak teklifinde bulunduğunu, bunun üzerine Kâzım Topçuoğlu ve Kemal Salgın'la birlikte Şükrü'nünde iştirak ettiği bir toplantıda yine Şükrü'nün Kâzım'ı başkan, Kemal'i Propogandacı, kendisinide teşkilâtçı olarak

vazifelendirdiğini fakat bu toplantıda ne şekilde çalışılacağı ve programlarının ne olacağı ve sairenin tesbit edilmediği gibi rejim aleyhinde ve komünistlik lehinde de her hangi bir konuşmanın geçmediğini ve bu şahısları bir daha görmediğini ve Şükrü'nün raporunda geçen İhsan Konaş ve Hüsnü'den teşekkül eden istihsal hücresi namı altında her hangi bir hücrenin kurulduğundan da haberi olmadığını beyan etmiş, şahit Hüsnü Oskay ise İbrahim Topçuoğlu'nun 1946 dan itibaren tanıdığını kendisine 1950 senesinde kurdukları Türkiye Sosyalist Partisine girmesini teklif ettiğini kendisininde bu teklifi kabul ettiğini ancak partinin kapanması sebebiyle giremediğini hazırlık ifadesinde adı geçen Şükrü'yü tanımadığını ifade etmiştir. Yine istihsal hücresi azası olarak adı geçen İhsan Konaş da ifadelerinde Şükrü Dinsel ile Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisinin devamı olan Türkiye Komünist Partisinde beraber çalıştıklarını 1950 senesinde Şükrü'nün kendilerinden ayrılarak sosyalist partisini kurduğunu mensup olduğu, komünist partisi azaları sosyalist partisine intisap edenlerle görüşmelerini men ettikleri için İbrahim Topçuoğlu ile konuşmadığını bildirmiş ve böylece Şükrü'nün ifadelerinde yer almayan fakat 5.3.1952 tarihli mezkûr raporunda istihsal hücresi olarak isimlendirdiği hücrenin mevcudiyeti delillenmemiş olduğu gibi aynı raporda İzmir vilâyet komitesi teşkilâtcısı olarak Kâzım Topçuoğlu'nun elinde olduğunda bahsedilen Kemal Salgın kunduracı Avni ve muhasebeci Süleyman'dan teşekkül eden hücrenin mevcudiyeti de meşkuk kalmıştır. Mezkûr raporda Şükrü, Kâzım'ın elindeki üçüncü hücrenin kimlerden teşekkül ettiğini bilmediğini kaydetmekte ve son tahkikattaki ifadesinde ise; Şükrü Dinsel. Kâzım Topçuoğlu vilâyet komitesi teşkilâtcılığından 1951 senesi yaz aylarında vilâyet komitesinin teşkilinden üç hafta veya bir ay sonra **ben bu işe girmiyece-**

ğim, çalışmıyacağım diyerek ayrıldı şeklinde ifade vermiş bulunmaktadır. Daha öncede zikrettiğimiz 8.8.1951 tarihini taşıyan yani 1951 senesinin son yaz ayı olan Ağustosda verdiği ve (Gizli faaliyet için teşkilâtlanma işine henüz başlanmamıştır) mealindeki raporda yukarıdaki **ifadesi arasındaki tenakus izaha lüzum hissettirmiyecek derecede aşikârdır.**

Şükrü Dinsel'den aldığı talimatla Muammer Erol, Necil Perinden ve Kemali birbirleriyle tanıştırdığına dair Kâzım Topçuoğlunun ifadesi, aynı buluşma hakkında Kemal Selgı'nın Şükrü Dinsel'den bu toplantı haberini aldığına dair beyanına uygun düşüyorsada, bu toplantının yapılışı en erken Muammerin askerlikten terhis edilip Osmanlı Bankasına inkisabından sonraya tesadüf eden bir tarihde **yani Ağustos 1952 den sonra olması icabettiği düşünülürse,** Şükrü'nün Kâzım Topçuoğlu için 1951 senesinde **Vilâyet komitesinden ayrıldığına dair beyaniyle telif edilmiyeceği aşikârdır.** Binaenaleyh zaten Şükrü Dinsel, Bu hücreye ait bir malûmatı ve Muammer Erol Ve necilin gizli faaliyetleri hakkında bir bilgisi olmadığını belirtmiş bulunduğuna göre bu hücre toplantısına iştirak eden şahit **Necil Perinden'in** ifadelerinden bu hücreyi incelemek icap **etmektedir. Filhakika; 12.2.1954 de** Polis verdiği ifadesinde, bu tarihten bir sene önce Ali Dereli'nin yanında katip olarak çalıştığı sırada İbrahim Topçuoğlu ile tanıştığını kendisinin Bulgaristan göçmeni olup komünist mezaliminden kaçtıklarını anlatan Necil Perinden, kendisine İbrahim'in müstehzi bir tavırla güldüğünü ve yazıhanesine davet ettiğini O akşam saat Altıda İbrahim'in yazıhanesine gittiğinde kendisine Bulgaristan'daki mekteplerde okumuşsun nasıl orayı kötülüyebilirsin, sen oradaki gençlik teşkilâtına kayıtlımısın diye sorması üzerine İbrahim'in nasıl bir adam olduğunu anlayarak kendi arzusiyle Bulgaristan'daki gençlik teş-

kilâtına katıldığını söylediğini bunun üzerine Türkiye'de kurulacak olan komünist partisine girmek isteyip istemediğini sorduğunu ve eğer girmek istersen bir istida ile müracaat edersin hüviyetini, tahsil dereceni, Bulgaristanda hangi teşekküllerde bulunduğunu istidanı yazarsın dediğini, kendisinin de düşünüp cevap vereceğini anlatarak iki gün sonra telefonla İbrahim'in kendisini çağırdığını, ona karar verdiğini fakat istidasını hazırlamadığını bildirmesi üzerine İbrahim'in verdiği bir kâğıda yukarıda zikredilen mealdeki istidayı yazdığını bu kâğıdı İbrahim'in cebine koyduğunu ve kimseye kat'iyen bir şey söylememesini ve yalnız kendisiyle temas etmesini tenbih ettiğini ve iki gün sonra İbrahim'in kendisini tekrar çağırıp kardeşi Kâzım'la gümrük önünde buluşmasını tenbihlediğini ifade ederek Kâzım'ı şahsen tanıdığını İbrahim ve Kâzımın komünist olduğuna kanaat getirdiği için bütün dediklerini yaptığını, maksadının bu adamların daha kimlerle alâkadar olduğunu anlayıp ilgili makamlara haber vermek olduğunu anlatmış ve saat 7 de Gümrükte Kâzımla buluşup Kâzımın beni takip et demesi üzerine arkasından yürüdüğünü postahane yakınlarında aralarına Foter şapkalı birisinin girdiğini Basmahane yakınlarında da bir başkasının daha yanlarına geldiğini fakat bu şahsın çabuk kaybolduğunu, Kâzım ile diğer şahsın bir kaç kelime konuşarak kendisine bu şahsı takip etmesini söylediğini nikâh dairesi yanında bekleyen bu adamla el sıkışarak tanıştıklarını ve bu şahsın Osmanlı Bankası memurlarından Muammer Erol kendisine tanıtıldığını ve ıslıkla Rusca bir şarkı çaldığını, biraz sonra Kâzımda yanlarına gelerek Kemal kayboldu dediğini ve aralarında Kemal olmadığı için konuşma ve tanışmayı ertesi güne bıraktıklarını anlatarak iki üç gün sonra fuarın kapısında Kâzım, Muammer ve Kemal diye tanıttıkları ve Tireli bir boyacı olduğunu öğrendiği şahıslarla bulu-

şup bu toplantıda yalnız birbiriyle tanışıp ayrıldıklarını, üçüncü toplantıyı İbrahim fuarın Lozan kapısında olacak diye kendisine haber verdiğini bunun üzerine gittiğini Lozan kapısında Kâzım, Muammer ve Kemal ile buluştuğunu orada Kâzımın kendilerini tebrik ederim Onbirinci grup olduklarını söyleyip Muammeri sekreter tayin ettiğini ondan talimat alacaklarını anlattığını bundan sonra 3 hafta kadar toplanmayınca İbrahim Topçuoğluna niçin toplanmadıklarını sorduğunda aralarında bir provekasyon olduğunu, bir müddet toplanmıyacaklarını öğrendiğini ve bu ifadeyi verdiği tarihten yani 12.2.1954 den iki üç hafta önce yolda gördüğü Muammer Erol'u Bankaya gelerek kendisiyle temas etmesini söylediğini ve Bankaya gittiğinde Muammerin Rusca kitap, gazete, tercüme edip edemiyeceğini sorduğunu, Müsbet cevabı üzerine sevindiğini anlatarak bundan 2 - 3 gün sonra da İbrahim Topçuoğlu'nun dükkânına gittiğinde İbrahim aralarında bir provakasyon tahkikatı yapmakta olduklarını, neticede iyi arkadaş olduğu anlaşılırsa kendisine mühim vazife vereceklerini söylediğini anlatmış ve şimdi size geldim diye Polise verdiği ifadesini belirtmiştir.

Ve ondan sonra bu davada şahit olarak 18.7.1958 de ifadesine müracaat edilen Necil Perinden yanında çalıştığı Ali Dereli'den İbrahim Topçuoğlu'nun komünist olduğunu duyduğunu bunun üzerine kendisinin durumu Polis Ali Rıza ve Nuriye anlattığını onların İbrahimle teması devam ettirmesini söylemeleri üzerine İbrahimle konuşmaya devam ettiğini neticede İbrahimin kendisine komünist partisine girmeyi teklif ettiğini ve karar verdikten sonra ne yapması lâzım geleceğini İbrahimin anlatacağını bu hususu **kendisinin resmen yazılı olarak vazifeli memurlara ihbar ettiğini** ve polislerin talimatı üzerine kabul ettiğini beyan etmiş ve gümrük önündeki buluşmalarında Kâzımla kendi yanında peyda olan iki kişinin

aniden kaybolmaları ile toplantı yapamadıklarını, Montrö buluşmasında sekreter olan Muammerin kendisini müfrit komünist olarak tanıtıp İstanbul'da bu hareketinden dolayı hapse girdiğini söyliyerek kahramanlık tasladığını ve dağıldıklarında Muammerle yürüdüğünü ve Muammerin ıslıkla Rusca bir şarkı söylediğini. Bu toplantı hakkında resmî mercilere gerekli malûmatı verdiğini ve başkaca toplantı yapılmadığını ifade etmiştir. İlk tahkikattaki ifadesinde ise Ali Dereli'nin yazıhanesinde çalıştığı sırada yalnız kaldığı İbrahimle konuşmasını müteakip (ki o gün İbrahimin kendisine komünizm aleyhinde veya lehinde bir şey söylemediğini belirtmiştir). Kendisini iki sivil polisin aşağıdaki kahveye çağırdıklarını isimleri Ali Rıza ve Nuri olan bu polislerin İbrahimin yazıhaneye niçin gelip gittiğini sorduklarını Ticarî sebeplerle geldiğini anlattığı zaman polislerin İbrahimin komünist olduğunu ve kendisine bir teklifte bulunduğu takdirde onlara haber vermesini tenbih ettiklerini anlatmış ve 2 - 3 görüşmeden sonra İbrahim'in komünist partisine girmeyi teklif ettiğini beyanla bu teklifi İbrahimin kendi yazıhanesinde mi yoksa Ali Derelinin yazıhanesinde mi yaptığını iyi hatırlayamadığını söylemiş ve Kâzım Topçuoğlu ile olan bir konuşmalarında mezkür iki şahsın kendisini polise benzeterek kaçtıklarını sonradan öğrendiğini fuarın Montrö kapısı önündeki meydanda vuku bulan toplantıda vazife taksimi yaparak dağıldıklarını bir daha toplanmadıklarını Muammer Erol'u Bankada görmüşsede aralarında komünizm mevzuunda hiç bir konuşma olmadığını ifade etmiştir. Son tahkikatta ise patronu Ali Dereli'den İbrahimin komünist olduğunu öğrendiğini ve İbrahimin kendisine hayatı ve Bulgaristan'a ait bir çok sualler sorması üzerine şüphelenerek emniyet memurlarından Ali Rıza ve Nuriye keyfiyeti anlattığını **aldığı talimat üzerine İbrahimle temaslarını sıklaştırıp kendisi-**

ne komünist partisine girmesini teklif ettiği zaman bunu da iki polise bildirdiğini vekendisini emniyetBirinci şubesine götürerek ifadesini tesbit ettiklerini, partiye giriyorum diyen ibareyi ve eklediği biyografisini verdiği zamanki tarihi **1953 senesi sonbaharı olarak** hatırladığını, bundan 2 - 3 ay sonra Montrö meydanında buluştuklarını anlatmış ve talebimiz üzerine kendisinden sorulduğunda **polise gece gündüz ihbarlarını yaptığını** ve haber verdikten sonra birinci şubede ifadesinin gündüz alındığını söylemiştir. Necil ifadelerinde kâh İbrahimin komünist olduğundan şüphe ederek polisi haberdar ettiğini kâh polisin İbrahimin komünist olduğundan dolayı temas etmesi hususunda kendisini ikna ettiği şeklinde konuşmuş ve ilk ifadesinde **Muammerle müteaddit konuşmalarını zikrederken sonradan bunu bir montrö meydanı buluşmasındaki tanışmaya inhisar ettirmiş** ve ilk ifadesinde İbrahimin kendisine komünist partisine girmesini teklif ettiği zaman eğer kabul edersen istida yazarsın dediğini ifade ettiği halde sonradan böyle bir şey yazdıracağını bilmediğini beyanla biyografisini ve komünist partiye girdiğine dair kâğıdı yazdırdığı hususunda birbirleriyle tezat teşkil eden ifadeler vermiş ve şahadetlerine müracaat edilen polis memuru Nuri de Necille temasda olan asıl vazifeli memurun Ali Rıza olduğunu söylemiş, polis Ali Rıza ise ifadesinde İbrahim Topçuoğlu ve Kâzım Topçuoğlu'nun Necil'i Kemal Salgın ve Muammer Erolla tanıştırarak kendi işlerine aldıklarını öğrendiğinde Necil'le temasa geçtiğini ve Necil'in kendisine henüz İbrahim'lere iltihak etmediklerini söylıyerek yalnız İbrahim'in kendisini Kemal ve Muammerle tanıştırıp üçünü beraber içlerine almak istediğini, fakat kendisinin kabul etmediğini, bunun üzerine Necile kabul etmiş gibi görün diyerek onu ikna ettiğini anlatmış O zaman müdüriyete rapor verdiğini ve bunların raporunda zikrettiğini söylemiştir.

Polis Nuri ve Ali Rıza imzaiariyle 5.2.1954 de Emniyet Müdürlüğüne verdikleri raporda Necil'in vaziyeti alâkadarlara bildirmek maksadı ile İbrahimin kendisine yaptığı komünist partisine girme teklifini kabul ettiği ve yine İbrahim'in teklifi ile pulsuz olarak istida şeklinde Türkiye Gizli Komünist partisine kabulümü Rica ederim diye bir kâğıda yazarak İbrahime verdiği İbrahim'in tanıştırdığı Kâzım Topçuoğlu vasıtasiyle Montrö meydanında Muammer ve Kemalle tanıştırıldığını ve ayrı yollardan dağıldıktan sonra Necil'in kendilerini bularak vaziyeti açtığını fakat bundan sonra İbrahim'le temasda bulunmamış, olduğunu Necil kendisine sorduğu vakit İbrahimin bir provakasyondan bahsettiğini anlatmaktadırlar. 8.2.1954 tarihini taşıyan Ali Rıza imzalı rapor da ise Muammerin, Necil'e İstanbul'a yeni gidip geldiğini söyliyerek bundan sonra emri benden alacaksın dediği ve Necilin buna da peki dediği kaydedilmektedir.

Necil Perinden'in kendi ifadeleri arasında mevcut olduğunu yukarıda işaret edilen raporda belirtildiği veçhile Onun İbrahim, Kâzım, Muammer ve Kemalle tanıştıktan sonra Polisi haberdar ettiği şeklinde anlaşılmasiyle ortadan kalkmış gibi görülmekte ise de: Kendisinin ifadelerinde polise yardım gayesiyle hareket ediyordum. Tarzındaki izahı adı geçen polis Ali Rıza'nın Necile talimat verdiklerine dair beyanları karşısında bu mübayenet bariz olarak göze çarpmaktadır. Yine Necil ifadelerinde Montrö buluşmasını 1953 tarihinde olduğunu söylemesine rağmen polise verdiği ilk ifadesinin ve müşterek raporun 1954 tarihini taşıması hesabiyle Bu mübayenetin telifi maksadına matuf olarak polis Nuri'den sorulduğunda belki raporu bir sene sonra tanzim etmiş olabilirim kat'i tarihi hatırlayamıyorum demesi de fakat bundan sonra Polis Ali Rızanın 8.2.1954 gibi hemen 3 gün sonraki tarihe ait diğer bir raporiyle 12.2.1954 de Necilin

2 - 3 hafta önce yolda Muammeri gördüğüne dair içinde bir cümle geçen ifadesi izahsız kalmış ve böylece doğruluğundan haklı olarak şüpheye düşeceğimiz bu şahadet karşısında Kemal ve Muammerin bir yemek ve tartışmak bahanesiyle toplandıkları hususundaki savunmaları daha samimi kabul edilmiş ve bu toplantıda her hangi bir kanun dışı konuşmanın olduğuna dair delil bulunamamıştır. Şükrü Dinsel hazırlık tahkikatı sırasında Muammer Erol ve İbrahim Topçuoğlu arasında muazzam işbirliği olduğuna dair her hangi bir söz sarfetmediğini bunların sehven ifadesine geçtiğini son tahkikatta belirtmiş böylece siyasî akidesinin sosyal liberalizm olduğunu belirten Muammerin komünist faaliyetlerde bulunduğuna dair kat'î delil elde edilememiş ve evinde ele geçen konferans denemesi mahiyetinde olan notlarında siyasî akidesi dışına çıkmadığı ve esasen bu notların her hangi bir yerde okunmadığı anlaşılmıştır.

Yukarıdanberi tartıştığımız ifade ve raporlarla komünistlik suçundan sabıkalı İbrahim Topçuoğlu ve onunla 1937 senesindenberi arkadaşlık eden Ertuğrul Kesirli'nin Şükrü Dinsel ile İzmir'de gizli bir komünist partisinin merkez komitesini kurdukları İbrahim Topçuoğlu'nun kardeşi Kâzım Topçuoğlunuîda Ertuğrul Kesirli ve Şükrü Dinsel ile mezkûr gizli partinin vilâyet komitesini kurdukları ve Kâzımın bu komitedeki teşkilâtçılık vazifesi tesbiyle Montrö hücresi ile vilâyet komitesi arasında irtibatçılık yaptığı hususlarda yukarıda arzedilen deliller muvacehesinde sabit olmamıştır.

Bunun gibi İbrahim Topçuoğlu'nun başkanlığında Mesut Anar ve Hamdi Alevtaşın iştirakiyle merkeze bağlı ayrı bir hücrenin kurulduğu yolundaki iddiada Şükrü Dinsel'in şehadetleri karşısında kabule şayan görülmemiştir filhakika Şükrü mahkemedeki ifadelerinde ısrarla Mesut Anar ve Hamdi Alevtaşın siyasî hiç bir faaliyetine

şahit olmadığını, eğer adı geçenler tarafından bu şekilde bir faaliyet vuku bulmuş olsaydı kendisinin mutlaka haberdar olması icabedeceğini bildirmek suretiyle adı zikredilen Mesut Anar ve Hamdi Alevtaş adeta teskiye etmiştir.

İbrahim Topçuoğlu'nun 1947 senesinde 7 ay kadar Tire'de kaldığı ve bu müddet zarfında Komünizm lehinde hiç bir faaliyet ve harekette bulunmadığı ve Tire'den ayrıldıktan sonra da keza kanuna aykırı bir hareketinin mevcut olmadığı bütün şahitleri birbirini teyit eden ifadeleriyle anlaşılmıştır.

Diğer maznunlardan Muharrem Sır'ın Tire'de bulunduğu sırada Sami Tunar ve Kemal Salgın gibi bazı şahısların Komünist olarak tanınması hesabiyle bunların faaliyetlerinin mahiyetini anlamak maksadiyle Tire'deki milliyetci gençler tarafından vazifelendirildiği ve maznun Sami Tunarın samimi arkadası olması itibariyle onunla da sık görüştüğünü bunla beraber hazır her hangi bir faaliyette bulunmadığı bütün şahitlerin şaadetiyle anlaşılmıştır. Diğer maznununa göre vesaire gibi meyhanelerde içki içmek maksadiyle toplanıp şiirler okuduğu bu arada sosyal davalardan bahsettikleri kendi ikrarlariyle anlaşılmakta ve bazı şiirler okudukları da tesbit edilmiş bulunmakta ise de cemiyetin o günkü hayatî hüriyesine göre kendi aralarında bazı meseleleri tenkit eder mahiyette ve tamamiyle fikri münakaşa hududu dahilinde konuşmuş olmalarında her hangi bir suçluluk mütalâa edilemiyeceği gibi dosyada suretleri celbedilen ve tanınmış komünistlerden Nâzım Hikmet'e aidiyeti anlaşılan şiirleri isim zikretmeksizin ve propaganda maksadı gütmeksizin birbirine okumaları dahi bir suçluluk bulunmamak icabeder halbuki okunan şiirlerin ekseriyesinin maznun Sami Tunar tarafından yazıldığı anlaşılmış bulunmaktadır. Bu maznunların konuşmalarını dinleyen şahit-

ler fiilhakika mezkûr konuşmaların kendilerinde maznunların komünist olduklarına dair bir intiba uyandığını söylemişler ise de şahitlerin mütalâaları tamamiyle kendilerinin hadiselere şahsî bakımdan manâ verişleri ve konuşmaları kanunî seviyelerinden tasvir edişleri şeklinde anlaşılmak icabeder bu itibarla bu üç maznunun da kanunun anladığı manâda komünistlik propagandası yaptıklarına mevcut deliller muvacebesinde kabul etmeğe imkân yoktur.

Binnetice yukarıdan beri arzedilen sebepler muvacehesinde kendilerine isnat edilen fiilleri sabit olmayan maznunların cümlesinin beraatlerine karar verilmesini saygı ile talep ederim. 11.7.1960

C.M.U. Muavini M. Orhan Tan IC274

Okunma bittikten sonra, Reis: Müdafaa yapıp yapmayacağımızı sordu.

Avukat, Ahmet Elifoğlu, ayağa kalkarak; «Bu dava tertip ve iftiradan yoğrulduğu açıkça ortadadır. Savcının Beraat istemekle beraber, tertipçiler hakkında da dava açmak üzere, dosyanın kendisine verilmesini, istemesini de, bekleriz. Beraat talebine iştirak ediyoruz» dedi.

Avukat, Sürayya Baran, ayağa kalkarak; «Muammer Erol'un avukatı olduğunu, ancak onun müdafaasını değil, tertibin durumunu tahlil edeceğini» söyledi. Ve şöyle konuştu:

Bu dava, Ankara'da Amerikan Hariciye vekili, Dulles'se tertiplenen sahte bomba hadisesi sırasında hazırlandığını, onun devamı olduğunu, İzmir'de bu tertip konsolosluklara bomba atılacak şeklinde tezahur ettiğini, ancak bunda başarı sağlanamayınca 4 ay sonra, komünist teşkilâtı şekline, sokulduğunu ve İzmir Gazetesi İstihbarat Şefi olan, Muammer Erol, ele alınarak hedef İzmir Gazetesinin töhmet altına düşürmek olduğunu mü-

vekkilim, Muammer Erol suçlu bulunmamakta olduğundan, savcının beraat isteğine, bende iştirak ediyorum, dedi.

Reis'in bana sorması üzerine; Dava zaten komünist tevkifatı davası değildir. Eğer komünist tevkifatı olsaydı, komünist takibatı fezlekesi buna göre tanzim edilmiş oluyordu. Dosya ifade düzmesi sonucu huzurunuza gelmiştir. Savcının beraat talebine aynen iştirak ediyorum, dedim.

Diğer sanıklar, sıra ile savcının beraat isteğine iştirak ettiklerini, söylemeleri üzerine:

Mahkeme Reisi, verilecek kararın konuşmasını yapacağımızdan sizi çağırıncaya kadar salonu tahliye ediniz, dedi.

Bunun üzerine salondan çıkıp, holde beklemeye başladık. Aradan 20 dakika geçmişti. Salona çağrıldık. Kâtip, Vusat Vurmaz daktiloda yazılı kararı okudu. Bu yazıda:

Ayrıntılı kararın gerektirici sebeplerini sonradan yazılmak üzere, savcının talebine uyularak delil yetersizliğinden maznunların cümlesinin beraatlerine oybirliği ile karar verildi, şeklinde bir karardı.

Mahkeme heyyetini selâmlayarak, hep birlikte salondan çıktık.

Sonradan mahkeme kaleminden aldığım beraat kararı şöyle yazılı idi:

T.C.
İZMİR
Birinci Ağır Ceza Mahkemesi

Sayı:
Esas : 1959/76
Karar : 1960/76
C. M. H. KO: 1958/7059

Suç Tarihi
1946 - 1958 yılları arası.

Hakimler Hey'eti :

Reis Y.	: Neşat Soysal	: 6563
Aza N.	: M. Emin Ökten	: 7911
Aza	: Meliha Yalazag	: 9240
C.M.U. Muavini	: Orhan Tan	: 10274
Zabıt Kâtibi	: Vüs'at Vurmaz	: 113
HÜKÜM TARİHİ	: 4.7.1960	:

Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakümünü temin etmek ve memleket içinde müesses iktisadî ve sosyal nizamları devirmek gayesiyle gizli cemiyet kurmak bu cemiyeti sevk ve idare etmek ve bu maksatlarla ayrıca propaganda yapmaktan maznunlar :

1 — 9.7.1958 tarihinde tevkif ile 24.10.1959 tarihinde tahliye edilen Ali oğlu 1323 doğumlu **İbrahim Topçuoğlu.**

2 — 8.7.1958 de tevkif ve 20.10.1959 tarihinde tahliye edilen Ali oğlu 1335 doğumlu **Kâzım Topçuoğlu.**

3 — 27.8.1958 tarihinde tevkif v 10.10.1959 tarihinde tahliye edilen İsmail Hakkı oğlu 1332 doğumlu **Ertuğrul Kesirli.**

4 — 24.7.1958 tarihinde tevkif ve 19.8.1959 tarihinde tahliye edilen İbrahim Ethem oğlu 1937 doğumlu **Muammer Erol.**

5 — 9.7.1958 tarihinde tevkif edilip 24.10.1959 tarihinde tahliye edilen Mustafa oğlu 1926 doğumlu **Kemal Salgın.**

6 — 9.7.1958 tarihinde tevkif ile 2.6.1955 tarihinde tahliye edilen Ahmet oğlu 1331 doğumlu **İbrahim Önol.**

7 — 9.7.1958 tarihinde tevkif edilip 16.9.1959 tarihinde tahliye edilen Ali oğlu 1339 doğumlu **Veysel Öndeş.**

8 — Aynı tarihte tevkif ile 2.6.1959 tarihinde tahliye

edilen Mehmet oğlu 1338 doğumlu **Muharrem Sır.**

9 — 28.7.1958 tarihinde tevkif ile 25.10.1959 tarihinde tahliye edilen Mehmet oğlu 1340 doğumlu **Sami Tunar.**

10 — 7.7.1958 tarihinde yakalanıp 8.7.1958 de tevkif ve 24.10.1959 tarihinde tahliye olunan Ahmet Fevzi oğlu 1929 doğumlu **Mehmet Güvençli.**

11 — 1.10.1958 tarihinde tevkif ve 12.8.1959 tarihinde tahliye edilen Kadri oğlu 1331 doğumlu **Mes'ut Anar.**

12 — 8.7.1958 tarihinde tevkif ve 11.10.1959 tarihinde tahliye edilen İbrahim oğlu 1928 doğumlu **Ahmet Faik Özalyanak.**

13 — 4.1.1959 tarihinde yakalanıp 6.1.1958 tarihinde tevkif ile 12.8.1959 tarihinde tahliye edilen Mehmet oğlu 1908 doğumlu **Hamdi Alevtaş.**

Haklarında İzmir sorgu hakimliğinin 27.4.1959 tarih ve 339/77 sayılı kararnamesiyle açılan dava üzerine yukarıdaki teşekkülle İzmir birinci ağır ceza mahkemesinde maznunların yüzlerine karşı son celsede bunlardan Muharrem sır, İbrahim Önal, ve Hamdi Alevtaş'ın gıyaplarında maznunlar avukatlarından Ziya Diril, Ahmet Elifoğlu ve Süreyya Baran'ın yüzlerine C. Savcı Yardımcısı Orhan Tan hazır olduğu holde suç mahiyeti itibarıyle yapılan gizli duruşma sonunda:

C. Savcılığının maznunların suçları sabit olmadığından beraatlerine karar verilmesine dair olan esas mütalâası, maznunların ve vekillerinin müdafaaları dinlendi dosya tetkik edildi işin icabı konuşulup:

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Son tahkikat açılması kararında **hülâseten;**

Maznunlardan İbrahim Topçuoğlunun 1946 senesinde bir komünistlik suçundan tevkif edilip İstanbulda bir

sene mevkuf kaldıktan sonra İzmir'e avdet ettiği Emniniyet teşkilâtında hareketleri kontrol ve takip edilmek üzere eskidenberi polis ajanı bulunan Şükrü Dinsel'in memur edildiği, gizli komünist partisi kurmak hususunda Şükrü Dinsel ile İbrahim Topçuoğlu anlaşmaya vararak Şükrü Dinsel ve İbrahim Topçuoğlu ve diğer maznun Ertuğrul Kesirliden müteşekkil olmak üzere ilk hücreyi teşkil ettikleri ve ilk toplantıda aralarında iş taksimi yaptıkları, ileride kurulacak partinin nüvesini teşkil eden bu hücre azalarından İbrahim Topçuoğlunun sekreterliği ve Ertuğrul Kesirlinin de neşriyat ve sendikalar teşkilâtı ile idare reaksiyonunda çalışması kararlaştırıldığı, bu suretle başlayan gizli komünist partisinin 1951 yılı sonlarına doğru hücrelenmeğe başladığı ve mezkûr 3 kişinin gizli komünist partisinin merkez komitesin İzmirde tesis ettikleri merkez komitesi ile vilâyet komitesini muhtelif yerlerde toplanarak kararlar aldıkları bu esnada diğer maznun Kâzım Topçuoğlunu da aralarına aldıkları ve Kâzımın teşkilâtcı sıfatiyle Şükrü Dinsel tarafından isimleri bildirilen Kemal Salgın, Muammer Erol ve Necil'i yekdiğerleriyle tanıştırdığı, Güzel Yalı'da Şule gazinosunda Şükrü Dinsel'in hazırladığı karısı Meryem'inde şahit sıfatiyle hazır bulunduğu toplantılara Kâzım Topçuoğlu ile Ertuğrul Kesirli arasında ceryan eden konuşma sonunda, Kemal Salgın'ın sekreterliği altında bir hücrenin faaliyete geçmesi kararlaştırıldığı, maznunlardan Kemal Salgın'ın da eski komünistlerden Kemal Uygunoğlu ile teması neticesinde onun tavsiye ve telkini ile okuduğu komünistliğe ait bir çok kitaplar tesiriyle kendisinde sol temayülü belirmiş olduğu ve maznunlardan Veysel Öndeş, Muharrem Sır vesaire ile temas ve fikir birliğine vardıkları, 1951 senesi Şubat ayında İzmir'e gelen Kemal Salgın'ın bir binanın boya işlerini yaparken aynı

binanın elektrik tesisatı işini üzerine alan Kâzım Topçuoğlu ile tanıştığı maznun Kemal'in kendi yazdığı şiirleri neşretmek için Kâzımdan tevasutta bulunmasını istemesi üzerine onun da bir gazeteci arkadaşı bulunduğunu söylediği ve aradan bir kaç gün geçtikten sonra kararlaştırılan şekilde postahane civarında maznunlardan Muammer Erol, ve Necil ile tanıştıkları ve dördü birlikte yani Şükrü Dinsel, Kâzım Topçuoğlu, Muammer, ve Kemal Montrö meydanında ayakda buluştukları esnada Kâzım Topçuoğlunun bir hücre faaliyetinden bahsettiği, Tireli olan maznunlardan Veysel Öndeş, Kemal Salgın ve Sami Tunar'la arkadaş oldukları Kâzımın bilâhare İzmir'e gelmesiyle açtığı Agora meyhanesinde bu maznunlar ve diğer maznunlar Mehmet Güvenç ve Ahmet Faik Özalyanak tanıştıkları ve mezkûr meyhanede komünistliği met eder mahiyette konuşmalar yaptıkları ve Muharrem Sır'ın bu maznunlarla arkadaşlık ettiği ve maznunlardan Mesut Anar, Hamdi Alevtaş'ın evvelce komünistlikten mahkûm olanHamdinin, Mesudun daveti ile İzmire geldikten sonra diğer maznunlarla irtibat ve komünistlik propaganda faaliyetlerine başladıkları anlaşıldığından maznunlardan İbrahim Topçuoğlu, Kâzım Topçuoğlu, Kemal Salgın, Veysel Öndeş, ve Ertuğrul Kesirli'nin hareketlerine uyan T.C.K. nunun 141. inci maddesinin 1 numaralı fıkrasının ilk bendine ve 2 numaralı fıkrasına, Sami Tunar, Mehmet Güvençli, Ahmet Faik Özalyanağın T.C.K. nunun 142 nci maddesinin 1. inci fıkrasına, Muammer Erol, Mesut Anar, Hamdi Alevtaş'ın T.C.K. nunun 141. nci maddesinin 2. nci fıkrasına, ve Muharrem Sır ve İbrahim Önal'ın 142. nci maddesinin 1. nci fıkrasına tevfiken son tahkikatın açılmasına karar verilmiştir.

Maznunların Müdafaaları:
Maznun İbrahim Topçuoğlu :

1950 senesinin Ekim ayında sosyalist partisinin İzmir şubesini kurduğunu kendisinin bu partinin başkanı olduğunu Şükrü Dinsel de idare hey'etine dahil bulunduğunu bu partinin kapanmasına kadar yani 7-8 ay Şükrü Dinsel ile münasebetlerinin devam ettiğini sosyalist partisi kapandıktan sonra iddia edildiği gibi hiç bir zaman Komünizme müteallik faaliyette bulunmadığını, hücre teşkil etmediğini ve hücreler arasında irtibat temin etmediğini ve Şükrü Dinsel ile bundan sonra münasebetini devam ettirmediğini şahitlerden Necil Pelindere de şahsi bir münasebeti olmadığını hazırlıktaki ifadesinin yanlış yazılmış olduğunu, sosyalist partisinin İzmir merkezini 1951 Haziran ayında kapattıklarını Muammer Erol, Esat Adilin kendisine bir kartını getirerek O sırada intişar etmekte olan Gerçek gazetesinin satışının teminini rica eylediğini Muammer ile iş münasebeti dolayısiyle görüştüğünü, Necil'in çalıştığı yazıhane sahibi Aliye bir senet verdiğini bu senedin vadesi gelince bankacı kendisine müracaat ettiklerinden yazıhanede Necile kendilerinin ödemelerini söylediğini bu yüzden aralarında münâkaşa çıktığını, İbrahim Topçuoğlu kardeşi Kâzımla Muammeri tanıştırmadığını 1951senesinde bir kahvede toplandıklarının aslı olmadığını ve Şükrü Dinsel'in evinde de toplantı olmadığını;

Maznun Kâzım Topçuoğlu :

Türkiye Sosyalist partisine hiç bir suretle intisap etmediğini, parti üyelerinden Ertuğrul Kesirli, Şükrü Dinsel'i vesair 10 kişiyi tanıdığını sosyalist partisinin lağvından sonra da hiç bir suretle komünizm lehinde çalış-

madığını ve hücre teşkillerine dahil olmadığını sosyalist partisi faaliyette olduğu zaman da Şükrü Dinsel ile tanıştığını 1952 senesinden sonra bir kaç defa evine davet ettiğini **Şükrü Dinsel'in bugünkü rejimin kötülüklerinden bahsederek halk Hükümetinin kurulması lâzım geldiğini kendisine telkine çalıştığını, yine 1952 senesinde Şükrünün Necil ve Muammeri birbirleriyle tanıştırmasını** söylediğini her ikisini de tanıdığı için evvelâ Muammer ile Pasaport İskelesinde buluşup Montrö meydanına doğru ilerlerken Kemale rastladıklarını, Kemal ile birlikte içki almak teklifinde bulunduğundan birlikte ilerlemeğe başladıklarını, Montrö meydanına geldiklerinde Necil'in de kendilerine iltihak ettiğini, Muammer'le Kemal edebiyat mevzu'u üzerinde görüşürken **Necil'in 'Bu boş şeyleri bırakın da sosyal mevzular üzerinde konuşalım)** dediğini bu sözlere Muammer kızarak kendisine karşı teessüfler ederim diyerek ayrıldığını bu hadiseden sonra Şükrü Dinsel alâkasını kestiğini, hazırlıktaki ifadesinin 13 gün nezarette tazyik ve tehdit altında alındığını Sorgu Hakimliğinde de yine Emniyet mensuplarından çekinerek vaki olmadığı halde bu yolda ifade verdiğini,

Maznun Ertuğrul Kesirli :

1950 senesi Ağustos ayında İzmir'e geldiğini 1951 senesinin Ocak ayında işinden çıktığını ve İstanbul'a Büyükdere Kibrit fabrikasında vazife aldığını 12.12.1952 tarihinde de Diyarbakırdaki Tekel İçki fabrikasına naklen tayin edildiğini 6.1.1953 tarihinde Diyarbakırdan İstanbul Büyükdere Kibrit fabrikasına nakledildiğini, bu esnada sendika işleri ve teşkilâtiyle meşgûl olup bunların yekdiğeriyle irtibatını temine çalıştığını, Şükrü Dinseli Sosyalist Partisi İzmir Şubesi'ni beraber kurduklarından tanıdığını İzmir'de sosyalist partisi merkezi 1950 senesi-

nin Ekim ayının 21 inde açıldığını 20 - 25 Haziran 1951 senesinde bu partinin İzmir merkezinin lağvedildiğini, Şükrü Dinsel'in evine bu münasebetle bir defa gitmiş ise de iddia edildiği gibi evinde Kâzım Topçuoğlu da dahil olduğu halde hücre teşkil etmediğini kendisinin 1953 senesinde Diyarbakırda bulunması hesabiyle toplantı ve Hücre teşkilâtında bulunmasına imkân olmadığını, Şükrü Dinsel'in ifadelerinin bir çok bakımdan hakikate uygun olmadığını sosyalist partisine işçi haklarını korumak maksadiyle girmiş olduğunu, hazırlıktaki ifadesinin doğru olmadığını günlerce işkence ve tazyike maruz bırakıldığını ve kendisinin söylemediği ifadeyi yazarak imza ettiğini sorgu hakimliğindeki ifadesinin de yine polis tesiri altında verilmiş olduğunu, 1953 senesinde İzmir'e izinli olarak gelmediğini,

Maznun Muammer Erol :

Maznunlardan İbrahim Topçuoğlu ile Gerçek gazetesinin satışının temini maksadı ile kendisine gönderdiği bir kartı vermesi dolayısıyle tanıştığını bilâhare 1952 senesinde İş Bankasında vazife aldığını işi dolayısıyle İbrahim Topçuoğlu ile bir kaç defa görüştüğünü, maznun Kâzımı da İbrahimin kardeşi olması ve bankaya gelmesi dolayısıyle tanıdığını, Kâzımın bir gün kendisini yemeğe davet ettiğini Heykelin arkasında birlikte yürürken Kemal Salgın ismindeki şahsın da oraya geldiğini, ve Kâzımın kendisini Kemalle tanıştırdığını Kemalle edebiyat mevzu'unda konuşarak Montrö meydanına geldiklerinde yine tanımadığı bir şahsın da kendilerine iltihak ettiğini bunun da Necil Perinden olduğunu Kâzımın takdimiyle anladığını, Necil kendilerine şiir ve edebiyatla kendi kendinizi avutuyorsunuz bu memlekette halledilmesi icabeden daha mühim sosyal da-

valar bulunduğuna vesaireden bahsettiğini, Bunun üzerine Kâzımın (Kendisini yemeğe davet ettiği halde evvelâ bir şahıs çıkıyor edebiyattan, sonra diğeri sosyal davalardan bahsediyor bundan sonra benimle arkadaşlık göstermeyin) diye ayrıldığını Kâzım teşkilât vesaire bir maksat için buluşmayı düşümedim teessüfî bir konuşma oldu beyaniyle özür dilediğini Necil'in bu buluşmada hücre teşkil ederek vazife taksimi yaptığımız hakkındaki ifadesinin yalan olduğunu, hazırlık tahkikatındaki ifadesinin yanlış olduğunu, emniyette kendileri şahit ifadelerine göre tertiple zorla imza ettiklerini Demokrat İzmir gazetesi istihbarat şefi bulunduğu sırada 10 kişilik bir komünist grubunun bombalarla mücehhez olarak yakalandığını, maksatlarının İngiliz ve Yunan Konsolosluklarına bomba atarak ortalığı karıştırmak olduğu emniyetten telefonla bilairildiği, bunun bilâhare yalan olduğunu anlayarak söz arasında arkadaşı bulunan polis memurlarından Mustafaya bu yaptıklarının cezasını çekeceklerini keyfiyeti Büyük Millet Meclisine bir rapor halinde bildireceğini söylemiş olmasından kendisinin de bu suçla itham edilmiş olduğunu bu hususta arzularına göre şahitliği kabul etmediği için hakkında bu suçun tertiplendiğini ibraz ettiğini Demokrat İzmir ve Yeni Asır Gazetelerinde bomba hadiseleri 15.6.1958 Tarihli nüshalarında mevzuubahis edilerek maznunların tevkif edildiği de bildirilmiş, halbuki tevkiflerinin 15 - 17 gün sonra yapılmış olduğunu.

Maznun Kemal Salgın :

1947 senesinde Malatya'da asker olduğundan bu tarihte bazı kimselerle bir araya gelerek komünizm methüsena ettiği iddiasının doğru olmadığını, 1947 senesinde Fadıl ismindeki bir şahsın Tireye geldiğini kendisiyle ta-

nıştığını bir gün Top Tepe'de Fadıl Berkman, Veysel, Muharrem ve Cevdet Sipahioğlu toplandıklarını bu toplantıda Fadıl'ın kendilerine bir komünizm teşkilâtı vücuda getirmek teklifinde bulunduğunu, fakat kendileri red ettiklerini askerden geldikten sonra Kemal Uygun isminde biriyle tanıştığını, bilâhare bunun komünist olduğu şayî olduğundan alâkasını kestiğini, fakat kendisi hakkında dedikodu başladığını 1951 senesinde Şubat ayında İzmir'e geldikten sonra Kâzım'la tanıştığını fakat her hangi bir surette bir hücre teşkili teklifinde bulunmadığını, Meyhanede Salihle tanıştığını, Şükrü Dinseli'de orada tanıdığını Şükrünün inşaatında Kâzımla beraber çalıştıklarını bu arada Şükrü'ye yazı yazmak hususunda İzmir gazetelerinden birinde devamlı olarak imkân aradığını söylemiştim bu arada Kâzım, Muammer isminde bir gazeteciyi tanıdığını onunla fırsat bulursa kendisini tanıştıracağını söylediğini ve Şükrünün Kâzım ve arkadaşı gazeteci Muammer'in postahane civarına geleceklerini bir de üçüncü şahsın gelmesi ihtimali bulunduğunu bildirdiğini, bu üçüncü şahsın konuşacağını gelip söylemesini tembih ettiğini ve O gün Muammerle Kâzım'ın tanıştırıldığını edebiyat mevzuunda konuştuklarını Necili'de O gün tanıdığını Necilin O zaman sosyal mevzulardan bahsettiğini, Muammerin ve kendisinin bu sözlere kızdıklarını ve ayrıldıklarını iddia edildiği gibi bir hücre teşkili vesaire mevzubahis olmadığını bu hadisenin 1950 Ekim aylarında olduğunu, maznunlardan Mehmet Güvençliyi yağlı boyacı olarak yanında çalışmasından tanıdığını, maznunlardan Ahmedi de aynı sebeple tanıdığını, Sami Tunarı ve Muharremi'de Tire'den tanıdığını, Veyseli de Tire'den tanıdığını, Sabahattinle meyhanede tanıştığını, hazırlıktaki ifadesinin doğru olmadığını polisteişkenceye maruz bırakıldığını, hakkındaki ifadesinin de polisin tertibi mahsulü olduğunu sorgu hakimliğindeki ifa-

desinin bir kısmının doğru olmadığını Montrö meydanındaki görüşmede hücre teşkilâtından bahsedenin Kâzım veya Necil mi olduğunu bilemiyeceğini söylediğini, Kâzım da yanlış yazılmış olduğunu.

Maznun İbrahim Önal :

Maznunlardan yalnız Veyseli tanıdığını fakat Veyselle komünizm mevzuunda görüşmediğini Fazıl Berkanın dairede kendisini ziyaret ettiğini ve tanışdığını ve kendisine yurt dışına bir şahıs kaçırılacağını söyleyerek para istediğini teklifini red ettiğini ve alâkasını kesdiğini hazırlıktaki ifadelerinin tamamiyle yanlış ve karhe müstenit bulunduğunu, Dündar ismindeki bir şahısdan sosyalizm ve sosyal mücadeleler tarihi adıl, kitabı aldığını fakat tamamiyle okuyamadığını iddia edilen hadiselerle bir alâkası olmadığını,

Maznun Veysel Öndeş :

1947 senesinde maznunlardan İbrahim Önal ile tanıştığını İbrahim hapishanede bazı komünistlerle konuştuğunu söylediğini sorduğunda komünistliğin devlet tahakkümü altında fertlerin çalıştırılmasını fertlerin hürriyet ve mülkiyet hakkını ortadan kaldıran diktatör bir rejim olduğunu makbul olmadığını söylediğini, Tireden de bundan başka Kemal Salgın Muharrem Sır ve Samiyi tanıdığını, 1949 senesinde Fazıl Berkman Tire'ye geldiğinde tanıştığını onun teklifi üzerine O sene Toptepede Cevdet, Muharrem, Kemal Salgın buluştuklarını, orada Fazıl (sizin isminiz komünist çıkmış niçin bir teşkilât kurarak bu fikre yardım etmiyorsunuz) dediğini kendisine, bizim ismimiz çıkmış olabilir fakat biz komünizmi beğenmiyoruz dediklerini Fazıl hemen red etmeyin düşünün demiş ise de

de kabul etmiyerek ayrıldıklarını 1948 senesinde Kemal vasıtasiyle Şükrü Dinseli tanıdığını fakat komünistlik mevzu'u üzerinde konuşmadıklarını 1950 senesinde Tire'den ayrılıp Erdeğe gittiğini 1951 senesinde yine Tire'ye geldiğini 1952 senesinde Bayındıra gittiğini 1954 senesinde yine Tire'ye avdet ettiğini ve sabun ticaretiyle meşgul olduğunu iddia edildiği gibi hücre teşkil etmediğini ve Komünizm propogandası yapmadığını hazırlıktaki ifadesi zabıta tarafından yazıldığını günlerce nezarette işkence, dayak tesiri altında imza ettirdiklerini Sulh Hakimi huzurunda da bitap bir halde bulunduğunu bazılarının doğru olduğunu 1954 senesindeki hadiselerle alâkasının bulunduğunu kabul ile ifadesinin doğru olmadığını.

Maznun Muharrem Sır Sorgusunda :

Maznunlardan Veyseli ilk mektep arkadaşı olması dolayısiyle tanıdığını Sami ve Kemâli de Tire'den tanıdığını 1947 senesi sonlarında Avukat Ali Ülkerle Adnan, Veysel; Sami ve Kemâlin Komünist oldukları hakkında dedikodu olduğunu bunların arasına girerek hakikatı anlamasını istediklerini kendisinin bu üç kişi ile bu sebeple münasebet tesisinde bulundukları toplandıkları kahveye devama başladığını fakat bunların edebiyat mevzu'u haricinde bir konuşmalarını duymadığını yalnız Kemâl Salgın bir gün sana komünistsin diyorlar dediğinde kızarak komünist olduksa ne yaptık solcuyum dediğini 1947 senesinde Veysel ile de görüştüğünü bazı sözlerinden sol fikirleri tasvip ettiği manâsı çıkardığını Samiyi sadece bir şayi olarak tanıdığını 1949 senesinin ilkbaharında Kemâl kendisini Fazıl Berkmanla tanıştırdığını ve Toptepede Fazıl, İsminiz komünist çıkmış teşkilâtlanmak lâzım geldiğini, ismimizin komünist çıkmış bundan temizlenmek çaresi olmadığını söylediğini Cevdet cevap vererek ka-

kabul etmeyip ayrıldıklarını fakat korktuğundan vesair sebeplerle bu konuşmayı bildirmediğini bunun dışındaki Kemâl iie Veysel hakkındaki kanaatlarını Ali ve Adnana bildirdiğini bu hadiseden sonra Veysel ve Kemâl ile alâkasını kestiğini hazırlıktaki ifadesinin polisin dikte ettiği bir ifade olduğunu kendi arzularına göre hayatını ve ifadesini yazdırdıklarını O ifadelerde geçtiği gibi onların tesiri altında kalmadığını 1957 senesinde bir gün Saminin Agora meyhanesine gittiğini orada Kemal ile Ahmet Faik Özalyanak, Mehmet Güvençliyi gördüğünü, şiirler okuduklarını Sulh Hakimliğindeki ifadesinin de doğru olmadığını,

Maznun Sami Tunar Sorgusunda :

Kemâl Salgını 1949 senesindenberi tanıdığını şiir ve edebiyat mevzuunda konuştuklarını 1948 senesinde komünist olduğu hakkında bir dedikodu duyduğunu Veyseli kahvede görürse de bir münasebeti olmadığını 1950 senesinin yazında İzmir'e geldiğini 1950 senesinde Kemal Uygunoğluna yasladığını kendisinin Komünist olduğunu teşkilâttan ayrılırsa vurulacağını polisin de peşinde olduğunu iddia edildiği gibi bir hücre teşkilâtı kurmak değil komünizm ve sosyalizmden dahi bahsettiklerini İzmir'de bir müddet muhtelif işlerde çalıştıkdan sonra 1956 senesi ortalarında otomobil yedek parçası kollektif şirketi kurduğunu binanın yağlı boya işini Kemal Salgına verdiğini elektrik tesisatını da Kemal vasıtasiyle Kâzımın yaptığını ağabeysi İbrahim Erer'in işi bozulduğundan İzmir'e geldiğini Bahtiyar Özle Agorada bir meyhane işletmeğe başladığını bu meyhanenin ıslahı için İhsan Yüceye sorduğunda bilâhare üzerine alacağını ve arkadaşlarına söyleyeceğini bildirerek meyhanede toplandıklarını bunların Ahmet Faik, Mehmet, İlhan'ı tanıdığında iddia edildiği gibi Nâzım Hikmetin şiirlerini oku-

yup ayrıca komünistlik propogandası sayılacak sözlerden bahsetmediğini maznunlardan Ahmet Faik ve Mehmet Güvençli ile edebî mevzular üzerinde meyhanede görüşmesinin mevzuubahis olmadığını poliste tazyik, tehdit altında ifadesinin alınarak yazdırıldığını Sulh Hakimliğindeki ifadesinin de bu tesir altında verildiği.

Maznun Mehmet Güvençli Sorgusunda :

Agora meyhanesinde Sami Tunarla tanıştığını İhsan, Ahmet, birlikte meyhaneyi tamir ettiklerini tevkif edilmeden iki ay kadar evvel Saminin yedek malzeme mağazasında tezgâhtarlığı kabul ettiğini bu esnada Sami ile komünizmden vesaireden konuşmadık maznunlardan Ahmet Faik Özalyanaklada 1951 senesinde tanışmış ve sonra aynı semtte oturmaları dolayısiyle münasebetlerini devam ettiğini 1957 senesi bidayetinde de Ahmet Faik ile meyhanede Sabahattin ve İhsan Yüceye rasladığını görüşmeye başladıklarını Sabahattinin daveti ile meyhaneye gittiklerini İhsan Yüce ile İlhan Baranıda orada görüp tanıdığını Enis Piyaleyi de şahsen aynı sene içinde tanıdığını Sabahattin birgün elinde bir tomar evrak ile geldiğini bunların oku dediğini fakat kendisi bunları okumadığını Sabahattin bir günde Macaristan hadiselerinde Rusların haklı olduğunu ileri sürdüğünü kendisinin de aksine müdafaa ettiğini Kemali Tire'li Nevzat vasıtasıyle tanıdığını Kemal için komünist dediğini daha sonra Kemalle aynı işte çalışmaya başladığını bu esnada Nevzatın kendisi için komünist dediğini anlattığını Kemalin hakkında Tire'de böyle bir dedikodu çıkmış olduğunu fakat aslı olmadığını söylediğini 1956 senesinde İstanbul'a gidip 1957 senesinde avdet ettiğini ve kasabalı Mehmedin yanında yağlı boya işinde çalıştığını Kemalde orada usta başı olduğundan münasebetinin devam ettiğini 1957 se-

nesinde Kemalle kavga ederek münasebetini kesdiğini yakalandığı gün İhsanla ve Ayhanla kahvede su içerken polisin gelip esrar içiyorsun diye götürüldüklerini yakalanmadan evvel bir gün radyoda Kıbrıs menkıbelerini dinlerken İlhanın geldiğini Yunanistana harp ilân edeceğiz dediğini bunun üzerine kendisi de eğer harp ilân edilirse konsolosluklarını havaya uçuralım dediğini polisler yakalayınca Emniyet Müdürüne götürüldüklerini Emniyet Müdür ü kendisine bomba meselesi varmış diye suali üzerine kendisinin böyle bir şey olmadığını söylediğini hazırlıktaki ifadesinin tazyik ve işkence tesiri altında alındığını doğru olmadığını

Maznun Ahmet Falk Özalyanak Sorgusunda :

Maznunlardan Mehmet Güvençli ile 1951 senesinden beri arkadaş olduklarını 1954 senesinde Kemalin yanında çalıştığını hususi konuşmalarında Kemalin komünizmi meteder mahiyette sözlerde bulunmadığını 1956 senesinde çalıştığı tabelâcı dükkânına Servet ve İhhan Yücenin geldiklerini İhsanın teklifi üzerine maznunlardan Sami Tunarın lokantasının tamir işini yaptıklarını bu münasebetle Sami ile tanıştığını Agora meyhanesinin tamiri sırasında İhsanın bir gün Sabahattini kendisiyle tanıştırdığını hazırlık ve Sulh Hakimliğindeki ifadesinin doğru olmadığını nüve ve vazife taksimi gibi bir şey olmadığını.

Maznun Mes'ut Anar Sorgusunda :

Maznun Hamdiyi Yavuz Zırhlısında çalışması ve burada ve Gölcükte çalışırken tamire gelmesi münasebetiyle tanıdığını Diyarbakırdan Trenle Samsuna oradan da vapurla İstanbula dönerken Sinopta olduğunu öğren-

diği Hamdiyi Ceza evinde ziyaret ettiğini 1944 senesinde İzmire geldiğini muhtelif işlerde çalıştığını en son deniz yollarında çalıştığını Avrupa seferinden dönüşte 15.10.950 de tevkif edildiğini 1946 senesinde komşu olması dolayısiyle tanıştığı Naci Sadullah ile Bursaya gittiklerini Nâzım Hikmet Naci Sadullahın arkadaşı olduğu için kendisini orada ziyaret ettiklerini Naci Sadullahın Nâzım Hikmete açlıkdan vaz geçmesini istediğini sonra yine birlikte İstanbula gidip bir kaç gün kaldıktan sonra avdet ettiklerini bu sırada sertellerle görüşmediğini Hamdinin Ceza Evinden çıktıktan sonra İzmir'e geldiğini 1952 senesine kadar işine devam ettiğini Şükrü Dinsel ile de 1948 senesinde tanıştığını 1952 senesi sonlarına kadar seyrek münasebetlerinin devam ettiğini İbrahim Topçuoğlu ile de 1948 senesinde tanıştığını 1953 senesinde de ara sıra İbrahimin elektrik işleri malzemesi dükkânından elektrik malzemesi aldığını Kâzım Topçuoğlu ile de 1952 senesinde tanıştıklarını bu suretle maznunlardan İbrahim, Kâzım ve Hamdiyi tanıdığını diğerlerini tanımadığını Şükrü'nün şehadetinde geçtiği gibi bir komünist hücresi kurmadığını bu mevzuda konuşma da olmadığını hazırlıktaki ifadesi polis tarafından ve tazyik altında kendisi tarafından bildirilmiş hakikat olmayan bir ifade olduğunu.

Maznun Hamdi Alevtaş Sorgusunda :

1938 senesinde Donanmada iken Yavuz Zırhlısında askerî isyâna teşvik suçundan 18 sene ağır hapse mahkûm edildiğini cezasını Sinop ve Nevşehir ceza evlerinde çektiğini ve 1950 senesinde af kanunundan istifade ile tahliye edildiğini İzmire geldiğini evvelce kendisiyle tanıştığı maznunlardan Mes'ut Anar'ın soba atölyesinde çalıştığını 4 ay sonra ayrıldığını muhtelif işlerde ve ma-

hallerde çalıştığını en son Edremit'te bulunduğunu 2.1.959 tarihinde tevkif edildiğini maznunlardan Mesut Anar, İbrahim Topçuoğlu ve Kâzım Topçuoğlunu tanıdığını münasebetleri hakkındaki Mesut Anarın verdiği tafsilâtın doğru bulunduğunu 1950 senesinde Mesudun soba atölyesinde çalışırken Şükrü Dinsel'in geldiğini kendisinin Türkiye Sosyalist partisi kurucularından olduğunu ve siyasetle iştigal etmek istiyorsan partiye kaydımın mümkün olduğunu söylediğini fakat kendisi bu teklifi kabul etmediğini iddia edildiği gibi hiç bir kimse ile komünist hücresi teşkil etmediğini hazırlık tahkkatındaki Komünist takyitleri ve hücre teşkili hakkındaki mütalâaların kendisine ait olmadığını burada anlattıklarının dışındaki ifadelerin doğru olmadığını.

Bildirmişlerdir.

Bu müdafaalara göre şehadet ve diğer deliller tetkik ve hadiselerin esas mahiyeti araştırıldığında:

Maznunlardan İbrahim Topçuoğlu Komünist faaliyeti sebebiyle dört sene ağır hapis cezasına hükümlü bulunduğu bu cezasını çektikten sonra 1946 senesinde İstanbulda kurulan Türkiye Sosyalist Partisine müracaatla bu partinin İzmir Şubesini açma teşebbüsünde bulunduğu ve nihayet 1950 senesi Ekim ayında bu partinin İzmir şubesini kurduğu 7-8 ay kadar faaliyetten sonra faaliyetlerini idame ettiremiyerek kapandığı anlaşılmıştır. Partinin kapandığı 1951 Haziran ayından sonra esas maznunlardan İbrahimin eski mahkûmiyeti ve şahsî fikir ve temayülleri hesabiyle bu maznunun ve kardeşi olması dolayısıyle Kâzımın ve ötedenberi sendika faaliyetleri ve bu faaliyetler esnasındaki taşkın hareketleri sebebiyle de kendisinden şüphe edilen Ertuğrul Kesirlinin hareket ve faaliyetleri zabıtaca kontrol altına alınmış bu işe Şükrü Dinsel ismindeki ötedenberi komünist faaliyetlerinin tesbitinde çalıştırılan şahıs memur edilmiştir.

Diğer taraftan yine zabıtaca ayrıca Necil ismindeki şahıs da bu maznunlarla tanışıp içlerine girmesi temin edilerek hareketleri kontrol ve takibe başlanmış hatta bunlardan bilhassa Şükrü Dinsel kendisini tamamiyle Komünist ve mevcut nizamın düşmanı olarak tanıtarak gayrı kanunî faaliyetlere ve hücre teşkiline kendilerini teşvik etmiştir.

Filhakika şahitlerden Şükrü Dinsel ve Necil polisin Şükrü Dinsel İbrahim Topçuoğlu ve Ertuğrul Kesirli'den ibaret ilk hücrenin teşkil ve aralarında iş taksimi yaptıkları bilâhare Kemal Salgın ve Muammerin de iştirakiyle ikinci bir hücre kurdukları iddia edilmiş bunların ifadeleri hazırlıktaki bu maznunların ikrariyle teyit edildiği ileri sürülmüştür. Diğer taraftan maznunlardan Kemalin tevasutu ile birbirleriyle tanışan Sami Tunar, Mehmet Güvençli ve Ahmet Faik Özalyanak, Muharrem Sır'ın bazı meyhanelerde ve bilhassa Saminin işlettiği Agora meyhanesinde toplanarak komünistlik propagandası ve suç mahiyetinde sayılacak söz ve şiirlerle bu fiillerini açıkladıkları gizli zabıta memurları ajanı Sabahattin, İhsan Yüce vesair şahitler tarafından iddia ve bu maznunlardan bazılarının hazırlık ve sulh ceza mahkemesindeki ikrarları bu beyan ve iddiaları teyiden ileri sürülmüştür.

Filhakika bu maznunlardan bilhassa Kemal Salgın ve Sami Tunarın Tire'ye gelen Fadıl Berkman ismindeki Komünist ajanı bir şahısla konuşup Toptepe denilen yerde de buluşmuş olmalarından ve buluştukları kahvehane ve meyhanelerde rasgele şiirler okumaları ve sosyal davalar mevzuunda konuşmalarından haklarında komünist oldukları şüphesi uyandığı hatta bunu hoş görmeyen bazı gençler tarafından Muharrem Sır'ı bunların fikir ve temayüllerini öğrenmeğe memur ettikleri, maznunlardan Veysel Öndeşin de bazı komünistliğe şaibeli kimselerle düşüp kalktığı Kemalle de münasebet tesis ettiği Hamdi

Alevtaş ve Mesut Anarın da yekdiğeri ve İbrahimle tanışarak aynı zamanda bazı komünistlerle düşüp kalktıkları anlaşılmış ve İbrahim Önolun hareketi de bir defa komünist Fadıl Berkman ile Tire'de görüşmüş ve yalnız Veysel' tanımış olmaktan ibaret kaldığı görülmüştür.

Maznunlardan Muharrem Sır ve İbrahim Önol hakkında hazırlıktaki sorgularından başka hiç bir delil mevcut değildir. Hazırlıktaki ifadeleri muspet deliller muvacehesinde ve verildiği şartlar içinde bir kıymet ve hakiki ikrar vasfını taşımamaktadır.

Böylece şehadet ve maznunların müdafaaları ve kabülleriyle tamamen hadiseler dışında komünist hücreleri kurulması ve propaganda tevessulunda bulundukları hakkındaki deliller şahadet, raporlar ve bazı malı inhisar etmektedir.

Delillerin mahiyetleri tetkik, tahlil ve münakâşa edildiğinde: sözlü şahadet, müsbet şahadette bulunan Necil Perinder, İbrahim Topçuoğlunu anlayarak zabıtaya haber verdiğini Emniyet memurlarından komser Nuriyi haberdar ettiğini bunların talimatı altında hareketle maznun İbrahim Topçuoğlu'nun Komünist partisine girme teklifini kabul ettiğini ve Kâzımı kendisiyle tanıştırdığını ve nihayet Montrö meydanında Kâzımın Muammer, Kemal'le tanıştırdığını ve burada Kâzımın başkan, Muammer Yardımcısı kendisi ve Kemal de üye olmak üzere bir hücre kurduklarını aradan 2-3 ay geçtikten sonra İbrahimin faaliyete ara verdiklerini bildirdiğini söylemiştir.

Bu ifadesinin de hazırlıkta ve ilk tahkikattaki ifadelerine **bir çok cihetlerden mübayin bulunduğu** gibi bu mevzudaki vaki sualler dolayısiyle de tenakuslara düştüğü bilhassa bu ifadesinde evvelâ İbrahim Topçuoğlunun komünizm lehinde konuşarak kendisini **bu mevzua iknaya çalıştığını söylediği halde ilk tahkikatta ve hazırlık-**

ta bundan bahsetmemesi ve polislere keyfiyeti burada kendisinin haber verdiğini bildirdiği halde Ali Rıza ve Nurinin kendisinden İbrahimin kendi yazıhanelerine ne için gelip gittiğini evvelâ onların sormuş olduklarını Kâzım ile yazıhanede tanıştığını söylediği halde ilk ifadelerinde İbrahimin talimatı ile yürüttüğünü birisinin Rusca demesinden Kâzımla tanıştığını vesair bir çok hususlarda mübayanat bulunduğu gibi mahkemedeki haklı emniyet ve itimada şayan bir şahit olmak vasfında bulunmadığı intibağını vermiş olması ve toplantının tarzı tertip ve teşkilindeki mantıksızlık ve O sıralarda zabıtanın haberi olmasına rağmen bir Cürmümeşhut yapılmaması toplantılarda bahsettiği şekilde karar alındığının şahidin ifadesinden başka bir delille teeyyüt etmemesi ve bu kararın icabı bir faaliyetin yapılmamış olması gibi haller bu şahidin şehadetinin hakiki ve samimiyetten uzak olduğu kanaatını vermiştir.

Şahit Şükrü Dinsel: Sosyalist partisi kapatıldıktan sonra 1951 senesi yazı içerisinde İbrahim Topçuoğlu, Ertuğrul Kesirli birlikte müştereken kanun dışı bir komünist partisini kurmaya karar verdiklerini ve aralarında iş taksimi yaptıklarını ikinci toplantıda dilekler şifahî olarak tesbit edildiğini nihayet İbrahim Topçuoğlunun yazıhanesinde toplanarak üç kişilik Vilâyet komitesini Ertuğrul Kesirli, Kâzım Topçuoğlu ve kendisinden müteşekkil olarak kurduklarını ve sonra 2-3 defa daha toplanarak teşkilâtlandırmak, eleman toplamak ve propaganda yapmak için kararlar aldıklarını bu iki merkez vilâyet komitesinin 1952 senesi tevkifatına kadar devam ettiğini vilâyet komitesi teşkilinden bir hafta sonra Kâzımın aralarından ayrıldığını 1952 senesi Mayıs ayına kadar devam eden faaliyet daha ziyade kendi aralarının devamlı dışarıdan bir eleman temini mümkün olmadığını ayrıca Tirede teşkilât yaptığını bunun Kemal, Osman ve Veyselden

müteşekkil olduğunu sonra Kemal irtibat vazifesini gördüğünü Tiredeki teşkilâta kendilerini bağladığını Tiredeki teşkilâtı da 1951 senesi Nisan ve Mayıs aylarına kadar devam ettiğini ve Vilâyet komitesi İbrahim Topçuoğlu Kemal Salgın vasıtasıyle bir hücre kurulması direktifi verildiği zaman kendisinin bulunmadığını karısının müşahit sıfatiyle bulunduğunu 1952 senesi Nisan aylarında Komünist partisinin lağvedildiğini ve kendisinin aralarında çıktığı yolunda ve faaliyetleri hakkında bir çok malûmat vermekte ise de Şükrü Dinselin evvelki ifadeleriyle bu ifadeler arasında teferruata ait sayılabilecek mübayenetler olmasına rağmen bilhassa her hadise tarihinde tesbit edilmesi itibariyle doğru olması icabeden raporlarında **tafsilât vermemekte** sadece henüz gizli teşkilât ve **faaliyete geçmediklerini beyan ve bir raporunda da gizli tşkilâtlanma işine başladıklarını yetdiğerini nakzeder surette bahsetmekte bu suretle de şahadeti hakikata uymadığı gibi** maznunların doğru kabul edilen **ikrarlarına da uymamakta** bu suretle mevzubahs edilen hücreler ve teşkilâtlanmanın mahiyeti sureti teşkil ve tarihleri hakkındaki mübyin ve mutanakıs ifadelerde bulunmuş, karısı Meryemin aynı mevzudaki ifadesi kendi ifade ve iddiasını cerh eder ve mücerret mahiyette kalmıştır.

Burada şayanı dikkat olan husus bu şahidin bahsettiği şekilde geniş mikyasda müteaddit hücrelerin bir teşkilâta bağlanma temayül ve bunun fiilen de tahakkuk yoluna girdiği zamanlarda suçlular hakkında cürmümeşhut tertibi cihetine gidilmemesi de veya hiç olmazsa takibata başlanmayarak aradan 6 seneden fazla bir zaman geçtikten sonra bir kaç maznuna isnat edilen konsoloslukların bombalanması ihtimali mevzubahis edilerek uzun zamandanberi hiç bir faaliyette bulunmayan bu maznunlar hakkında da takibata geçilmiş olmasıdır.

Bu kadar eski bir zamana ait ve delilleri şehadete

inhisar eden ve kanaat verici bir rapor veya vesikaya istinat etmeyen hadise ve vakıalar kendisine verilen vazifeyi mutlaka meydana çıkarmak gayret ve tazyiki altında veya bir suç isnadı şaibesinden korunmak gayesiyle hareket etmesi ihtimali bulunan bir şahidin bu yoldaki şahadetinin kanuni bir delil kıymet ve ehemmiyeti haiz olamıyacağı aşikâr bulunmuştur.

Polis ajanı Şahit Servet Arıcan, Sami ve arkadaşlariyle muhtelif meyhanelerde buluşup birlikte içtiklerini bu esnada Saminin Nazım Hikmetten şiirler okuduğunu fakat mevzularının ne olduğunu bilmediğini bilâhare Agora meyhanesinde de toplantılarda bulunduğunu bir defasında Saminin Türkiyedeki sosyal nizamın bozuk olduğunu söylediğini hatırladığını bildirmiş fakat suç teşkil edebilecek sözlerin ne olduğunu vazıhan bildirememiş hatta Nazım Hikmete ait olduğunu zannettiği karım beni aldatırsa şiirinin Sami Tunarın bizzat yazdığı anlaşılmıştır.

Şahitlerden Enis Piyalede fazla olarak Saminin Nazım Hikmetin kayık şiirini okuduğunu bunlardan Mehmedin her şey kızıl yıldızın doğduğu yerdedir memleket orasıdır diye konuştuğunu ifade etmiş fakat bu şahidinde hazırlık ve ilk tahkikattaki ifadeleri arasında şahıs teşhisi ve konuşmanın şekli ve zamanı hakkında mübayanatlar mevcut bulunmuştur.

Şahit İhsan Yüce : Bu da Polis tarafından maznunların konuşma gözlemine memur edilmiş bunun için aralarına girmiş bir şahısdır.

İçki masalarında müteaddit defalar oturmuş mübehase ve münakaşalarına iştirak etmiş mevzular daha ziyade şiir ve edebiyata dair olduğu bazan anarşizm ve Komünizm mevzularına temas ettikleri ve işçilerin himaye olunmasından bahsedildiği bir gün bunlardan Mehmet Güvençlinin ben bir komünistim dediğini Kemal Salgının bir defasında Nazım Hikmetin şiirlerinden okuduğunu bir

defa da Mehmedin hücre teşkilâtı kurmak lüzumundan bahsettiğini bu mevzu Asansör üzerindeki kahvede **Sabahattin, Ahmet, Mehmet, kendisi toplanıp konuştuklarını burada Mehmedin Rusyaya bağlı olmayan müstakil bir komünizm taraftarı olduğunu bu mevzuda Ahmetle münakâşa** ettiklerini nihayet Mehmedin yıkıcı bir anarşist olmalıyız hükümete güvenci bozmalıyız diye konuştuğunu ve nihayet dört madde halinde hatırımda kalan kararlara varıldığını vesaire uzun tafsilât vermiştir. Ancak aynı işe memur ve aşağı yukarı bu maznunların toplantılarında kendisi de bulunan şahit Sabahattin Güvenç bir çok noktalarda bilhassa suç mevzu'u olabilecek konuşmalara ait malûmatının İhsanınkine uygun bulunmadığı her iki şahidin şahsî hafıza ve kabiliyetine göre bu konuşmaları hayallerinde büyütüp maznunlar aleyhine imaliye çalışmış oldukları esasen verdikleri raporlarla bu ifadelerde yekdiğerine mübayenet ve tenaküslerle dolu bulunduğu görülmüştür.

Bu mevzudaki şahitlerden İlhan Baranın ifadeside bu iki şahitin ifadesine aykırı ve konuşmaların komünizm mevzu'u dışında ceryan ettiği şekilde bulunmuştur. Bu şahitlerin Mehmete atfen anlattığı Bomba hadisesinin de mücerret bir hayal ve içki tesiriyle ileri sürülmüş düşünce ve tasavvur hududunu aşmayan gayri mantıki sözlerden ibaret kalmıştır.

Diğer şahitler Mehmet Özduran, Ahmet Sivrioğlu, Mustafa Seller, Ali Özocak, Ali Ülker, Adnan Berk, Turgut Arslan suç mevzularında esaslı malûmat vermeyerek bu şahitler ve bilhassa Erol Göçe konuşulan mevzulara müteallik evvelki şahitlerin verdiği geniş malûmatı ihtiva etmeyen beyan ve ifadelerde bulunmuşlardır. **Bu sahadetin tatkikinde şayanı dikkat olan maznunlara atfedilen sözlerin tahrik ve teşvik altında zorla ağızlarından alınmış hissini uyandırması ve suçun tesbitine memur**

zabıta memurları ile yardımcılarının geniş ve kısmen müsbet şahadetleri karşısında meyhanelere serbest devam ve maznunlarla buluşup görüşen diğer şahitlerin suç mevzu'u üzerindeki malûmatlarının basit ve bir kaç fikir hatasına münakâşasına münhasır olmasıdır. Bu şahitlerin verdikleri günlük raporların da kendi şahadetlerineuymaması ve mukabil şahadet karşısında delil kıymet ve ehemmiyeti kaybetmiş bulunmaktadır.

b) Bazı maznunların suç mevzularını hatta unsurlarını ihtiva edecek derecede hazırlıkda ve hatta sulh mahkemesinde ikrarda bulundukları görülmüştür. Ancak bu maznunların ve şahit İhsan Koldaş ve diğer bazı şahitlerin ifadelerinden ve mübrez gazete nüshalarının tetkikinden maznunların bu ikrarlarının hakiki bir ikrar olmadığı kanaatine vardığı gibi şahadete ve malum ve muhakkak addedilen hadiselere de uygun bulunmamaları calibi dikkat bulunmuştur.

c) Hadise ve suçları tahkike memur edilenlerin verdikleri raporlar tatminkâr olmakdan uzak suç mevzu'u dışında haraketlerini takip ve tesbite müteallik olmasına, müsbet hususları ihtiva edenlerin dahi yekdiğerini nakzeder derecede tenakuslar arzetmesine binaen maznunlar aleyhinde delil mahiyetinde kabul edilmemiştir.

Bu itibarla:

Maznunlara müsnet suçların ihbar, tesbit ve takip şekli uzun bir müddet fasıladan sonra takibata maruz bırakılmaları bu yüzden daha ziyade şahadete dayanan hadise ve vakıaların delillerinin zaafa uğraması ve binnetice haklarında suç unsurlarını ihtiva edecek surette kesin delillerin bulunmaması ve umumiyetle mevcut deliller kanaatı temine kâfi görülmediğinden cümlesinin BERAATLERİNE ve hüküm kat'ileştiğinde kefâlet paraları ile emanette mevcut kitap vesairenin sahiplerine iadesine.

C. Savcılığı isteğine uygun ve temyizi kabil olmak

üzere ittifakla 4.7.1960 gününde verilen karar C. Savcısı Yardımcısı Orhan Tan hazır olduğu halde maznun Veysel Öndeş, İbrahim Topçuoğlu, Kâzım Topçuoğlu, Ertuğrul Kesirli, Muammer Erol, Kemal Salgın, Mehmet Güvençli, Ahmet Faik Özalyanak, Sami Tunar ve Mesut Anar ile vekilleri Av. Ziya Diril, Ahmet Elifoğlu ve Süreyya Baranın vicahlarında ve diğer maznunlar Muammer Sır, İbrahim Önol ve Hamdi Alevtaşın gıyaplarında açıkca ve usulen tefhim edildi. 4.7.1960

Reis Y.	S. Aza
Reşat Soysal	M. Emin Oktan
6563	7911
N. Aza	Z. Kâtibi
Meliha Yalazag	Vus'at Vurmaz
9240	115

Aslına uygun olan bu hükmün 11.7.1960 Tarihinde kesinleştiği ve bu suretin alâkalılardan İbrahim Topçuoğlunun 10.8.160 Tarihli dilekçesi ile vaki isteğine, harç ve masrafı olan 390 Kuruşun kendisi tarafından ödenmiş olmasına binaen verildiği tastik kılındı. 12.8.1960

DP. iktidarının işlediği cinayet serisini örten bir

PERDE DAHA DÜN KALKTI

TERTİPLİ KOMÜNİST SANIKLARI DÜN MAHKEMENİN İTTİFAKLA VERDİĞİ BİR KARARLA BERAET ETTİLER

Bu olay Amerikan Hariciye Nazırı müteveffa Dulles'in Ankarada bulun-

1958 Tevkifatımızın sonucu Orgeneral Cemal Gürsel'e bildirilmesi

1960 Anayasası hazırlama Komisyonu toplu halde..

Çok kıymetli bir asker olan sayın Orgeneral Cemal Gürsel. İktidarı Sivillere devretmek üzere yeni bir Anayasa yapmayı plânlamış ve bu Anayasayı hazırlamak üzere bir kurucu meclis teşkiline karar vermişti.

Askerlik başka şey Politika, Siyaset başka şeydir. Sayın Cemal Gürsel, Dönen dolapların, İç kavgaların, kimler tarafından yürütülüp şişirildiğini ve Siyaset alanında kimlerin at oynattıklarını ne bilsin di. Sayın Profesör Turhan Fevzioğlu'nu çağırarak Anayasa esaslarını hazırlamak üzere görevlendirdi. Fevzioğlu'nun hazırladığı

esaslar üzerine toplanan KURUCU MECLİS yeni anayasayı kabul etti. Bu kurucu mecliste Sendika temsilcisi İşçiler, Köylüyü temsil eden Köylüler ve Halkı temsilen seçilmiş bir kimse de yoktu. 1 inci ve 2 inci adam yanlıları ve Marksizm'in bilim özgürlüğünden hoşlanmayan kimselerin girdiği Kurucu Komite bu Anayasada Antidemokratik olan 141 - 142 ve bunlara benzer maddeleri yürürlükte bıraktı. İşçi ve Kapitalist Sınıfının varlığını açıklığa kavuşturmadı. Dünyanın her yerinde mevcut olan Komünist Partisinin Türkiye'de kurulmasını yasaklayarak en basit bir sosyalist davranışı Sosyal nizamı, Devleti devirme ile suçlanması imkânını sağlamış oldu.

Anayasa'nın esaslarını hazırlayan bu sayın Profesör Turhan Fevzioğlu 17 senedir anayasa ile yasak ettiği Komünist Partisi'nin sözcüğünü kullanarak dünyada en hızlı komünis propagandacısını geride bırakacak kadar komünist kelimesi kullanmakta ve yarar sağlamaktadır.

Eğer sayın Cemal Gürsel iktidarda kalarak Anayasayı hak sahipleriyle birlikte yapsa ve hiç yoksa 4 yıllık bir seçim devresi kadar işleyişini denetlese Ne bir daha 6/7 Eylül gibi hadiseler olur, ne 1958 Tevkifatlar ve ne de 12 Mart ve kanlı pazar hadiseleri tekrarlanabilirdi.

Türkiye bu yüzden çok pek çok geri bırakılmıştır.

SON SÖZ

«Neden 2 Sosyalist Partisi 1946» olarak yayınına başladığım 1914 - 1960 arasında geçmiş Türkiye Komünist Partisi kuruluşu ve mücadelesi tarihini, yayınladığım bu 3. kitabımla bitirmiş oluyorum. Birçok zorluklarla koruyabildiğim veya elde ettiğim belge ve anıları ve içinde yaşayarak gördüklerimi kitaba işleyerek oluşturduğum bu eserim, Türkiye'de bugüne kadar sözü edilemeyen TKP geçmişine ışık tutacağından emin bulunmaktayım.

Şimdiye kadar hakiki yüzüyle ortaya çıkarılmayan ve tarihi kıymeti çok büyük olan bir belge daha sunuyorum, bu belge de **«TKP Hakiki programı»** dır. Aslını ve tarih içinde geçirdiği değişmeleri aydınlatıyorum. Tarih araştırıcılarına ve devrimcilerimize de faydalı olacağından şüphem yoktur.

İbrahim S. Topçuoğlu

Öncelikle belirtmek isterim ki yıllardan beri devrimci görünerek Türkiye'de partili olmayan ve partinin içyüzünü bilmeyen kimseler elbirliği ederek ortaya bir TKP programı sürmektedirler.

Nejdet Sancar'ın elde ettiği ve piyasaya sürdüğü tahrif edilmiş gizli komünist belgelerinden, İvan Spektör'ün kitabından alınmış ve Aydınlık dergisinin 69. sayısında yayınlanmış olduğu söylenen bir programı kasten yayınlıyorlar.

Sebebini anlatmadıkları bu program neden 1926'da düzenlenmiştir. Daha evvel kurulmuş TKP. nin programı yok muydu. Oysa herkesçe ve dünyaca bilinmektedir ki 10 Eylül 1920 tarihinde Bakû şehri Kızılordu salonunda Türkiye'den gelen delegelerin iştirakiyle TKP Birinci Kongresini yapmış ve Programını O Kongrede hazırlamış ve Kongrece onaylanarak Yeni Dünya Gazetesinde yayınlanmıştı. Bu programla da Mustafa Suphi Genel Sekreterliğinde Komintern'e kaydını yaptırmış, Resmi T.K.P. ünvanına kavuşulmuştu.

TKP'nin basılmış bu programının suretleri Türkiye'ye getirilmiş ve 1925 tarihli kongresinde bir maddesi değiştirillerek, diğerleri aynen kabul edilmiş fakat Aydınlık ve Orak Çekiç dergilerinde yayınlanmasına sıra gelmeden dergiler kapatılmış ve arkasından da tevkifat yapıldığından bir daha legal yayın yapılamamıştır.

Bu program 1927 tevkifatında Vedat Nedim (Tör) tarafından polise teslim edilmiş ve kasten üzerinde tahrifatlar yapılarak 1926, TKP programı diye sunulmuştur.

1932 Kongresinde hakiki programın 1 maddesi tekrar değiştirilmiş ve 4 madde yeniden eklenmiştir. Bundan sonra Türkiye'de bir daha TKP Kongresi yapılmadığı için program aynen muhafaza edilmiştir.

Bu program, 1946'larda legale çıkış sırasında tekrar ele alınmış ve Dr. Şefik Hüsnü Değmer'in de oy iştirakiyle Türkiye Cumhuriyeti şartlarına uyar bir şekilde düzenlenerek, birinci kitabımın 203. sayfasında yayınlanan T.S.P. programı haline getirilmiş ve sonradan bu program TKP'den çevrilmiş olduğu ihbar ve provokasyonuna rağmen demokrasiye inanan yargıçların, ikinci kitabımın 165. sayfasında yayınlanan mahkeme kararıyla beraat etmiştir. Türkiye Komünist Partisi'nin Türkiye'nin şartlarına en uygun Programı olan bu program bütün heybetiyle ayakta durmaktadır. Legal bir kurucu komite-

nin küçük değişikliklerle çıkışını yapacağı bu program, yapılacak ilk kongrede istenildiği bir şekle temel bir program olur niteliktedir.

İleri sürüldüğü gibi bu günkü şartlara çok daha uygun olduğu iddiasiyle konferanslar toplamak program teklifi yapmak mümkndür ancak Türkiye'de en az 6 ilde Parti teşkilâtını kurarak kongresini yapmadan program değiştirilemez ve hakiki programı budur diye kabul ettirilemez. Beş on kişilik kurucu komitesi olarak çıkılıp çok iyi dahi olsa ileri sürdükleri program ve legal parti kurmak imkânı olsa dahi kökünü tarihlere kadar salmış devrimciler tarafından teskiye ve kabul edilmedikçe, geçerli olmayacak ve sönüp gidecektir.

(TKP Tarihi bizimle başlar palavrasına kapılmayalım) bunlar devrimcilerin birleşmeleri, güçlenmeleri ve tek organ haline gelmelerini önlemek için yıllarca sürdürülen provakasyonlardır.

Geçmiş olmadan, geleceği düşünmek dahi bilim dışıdır. Geçmiş ve geleceğin birliği olmazsa, legal parti kurma olanağı olur olmaz Türkiye'de birçok TKP kurma sevdalısı ARENAYA girecektir. Nitekim 1946 yılında birlik görünenlerle birlikte kurulan TSP faaliyete geçtikten sonra, ters dönerek TSEK Partisi'ni kuran Dr. Şefik Hüsnü Değmer, ilerici görünmek sevdasıyle veya aldatmacayla TKP'den sakıncalı bazı moddeleri olduğu gibi programa almış, fakat zamansız atılan şiarlar inkilâpçı dahi olsa, aksi - inkilapçı oluyor ve şiarı atanlarla etrafını yıkıp yok ediveriyor. 1946'da hareket böyle parçalandı.

Bütün bunları göz önünde bulundurarak, geçmiş temeli iyi olmayanlara ve hele hele çok ileri atılmak isteyenlere güvenip legal da olsa ortaya parti diye çıkmak yine paçalı sürdürmek olacaktır.

TKP programını arayıp uydurmaya da lüzûm yoktur.

TKP hele LEGAL kurulma demokratik ortamı bulsun ve hakiki TKP'liler birleşsin, gerisi günlük meselelerdir.

Baştan ele aldığım sorumsuzca öne sürülen 1926 tarihli program da uydurmadır ve geçerli değildir çünkü iddia edildiği gibi 1926'da kongre yapılmamış, yalnızca çalışma taktikleri üzerine Viyana'da çekişmeli bir PLENUM toplantısı yapılmıştır ki Program yapmak ve onaylamak yetkisinin yalnız Parti Kongresine ait olduğu, Konferans veya plenum toplantılarının selâhiyetinde olmadığı devrimcilerce bilinen bir gerçektir.

Zeki Baştimar ve Mihri Belli'nin de Merkez komitesinde bulunduğu ajanlı ve provokatörlü ROMANTİK DEVRE topluluğu içinde, yani 1949 - 1952 teşkilât hazırlıklarında 1946 tarihinde maksatlı çıkarılan ve tevkifata sebep olan T.S.E.K.P. programı değiştirilerek kendilerince bir TKP programı hazırlanmış ancak yazdıkları bu program ve yazılı teşkilât kadrosu polisin eline teslim edilmiş ve şişirilen bu devre balonunun patlamasıyla da yok olup gitmiştir. Arkasından da Şefik, Zeki, Reşat, Mihri Sen Ben kavgasına düşmüşlerdir.

TKP'nin 1926 yılından evvel yapılmış programı yokmuş gibi göstererek, beyinleri bulandırmaya çalışan bu neşriyatlarda, dizilen program'ın hemen hemen her maddesinde TKP programı Kemalistlere, Halk Fırkasına karşı bir program olarak gösterilmektedir. Burada TKP'yi Kemalist ve Halk Fırkasıyle barışmaz. çatışır bir hava içinde gösterilmektedir. Oysa Bakû'da TKP hakiki programı yapılırken, daha halk Fırkası kurulmuş değildi.

Biraz tarih karıştıranlar dahi bilir ki, **ANADOLU ve RUMELİ MÜDAFAAİ HUKUK cemiyeti 11 Eylül 1919 tarihinde kurulmuştur ve 1 teşrin 1923 tarihinde Halk Fırkası'na çevrilmiş 10 teşrin 1924 tarihinde CUMHURİYET HALK FIRKASI olmuş, 1935 tarihli kongrede de Cumhuriyet Halk PARTİSİ ünvanını almış, Umumi Reisi MUSTAFA**

KEMAL. Kâtibi umumisi de Recep (Peker) olmuştu. Ki 1926 tarihinde Kemalist Halk Fırkası değil,**Cumhuriyet Halk Fırkası vardı.**

TKP'nin Hakiki programı yapıldığında ise Komünist Partisi ve programları legaldi. Kemalistler ve Halk Fırkası ile de çatışma yoktu. Halk İştirakiyûn Fırkası dahi legaldi. Çerkes Ethem de Kemalistlerle henüz çatışmamıştı.

Tarihi belgeleri tahrif ederek beyinleri bulandıranların maskesini düşürmek için ve bu kitapla tamamlayacağım 1914-1960 tarihi Anı ve Belgeler dizisinde Bilimsel değeri bakımından ve bir tarih belgesi olarak**1920 yılında Bakû'da 1'inci TKP kongresinde yazılmış ve onaylanmış ve bir sureti ANKARA HÜKÜMETİNE dahi gönderilmiş Programın Hakikisini burada yayınlıyorum.**

Programı sıralamadan evvel şunu da kaydetmek açıklama bakımından faydalı olacaktır; şöyle ki: Mustafa Kemal'e gönderilen programdan, Ankara'da kurulan resmi Komünist Partisi de faydalanarak maddelerinden birkaç tanesini kendi programına aldı. Ayrıca, Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk cemiyetinden Halk Fırkasına geçişte de bu TKP programından maddeler alındı. Bilhassa İşçinin sanayileşmedeki iştiraki ve Köylü'nün kooperatifçilikteki iştiraki meselelerini ihtiva edenler az değiştirmelerle alınmış ve uygulanmıştır. Henüz yaşamakta olan sayın Celâl Bayar bunları iyi bilir, O bu işlerde çok uğraştı ve ANKARA RESMİ Komünist Partisi üyesi idi. Sonradan da İktisat Vekili olarak ün salmıştır.

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ PROGRAMI

Sovyetler Birliğinde kurulmuş öncü TKP kurucu komitesinin çağrısı üzerine Bakû ve Batum bölgesi, La-

zistan, Kürdistan, Ermenistan bölgeleri, Anadolu bölgesi, Ege İzmir bölgesi, Trakya İstanbul bölgesi ve Türkiye'nin muhtelif yerlerinden gelen İşçi ve Köylü Komünist mücadele gruplarının selâhiyetli delegeleriyle 10 Eylül 1920 tarihinde Bakû şehri Kızıl Ordu salonunda 1'inci Komünist Kongresi düzenlenmiş ve oybirliğiyle aşağıdaki maddeleri yazılı program onaylanmıştır.

Kongre Başkanı. Maksut Ekşi.
Genel Sekreter. Mustafa Suphi.
Teşkilât Sekreteri. Ethem Nejat.

Madde 1. — Bütün Türk yurdu mücahitlerini bir araya toplayan tek Merkezli Türkiye Komünist Partisi kurulmuştur.

Madde 2. — En kısa bir zamanda TKP, Merkezini Türkiye'ye nakledecek ve Türk halkıyla birlikte emperyalizme karşı savaşa atılacaktır.

Madde 3. — Partiye bağlı delegeler gidecekleri yerlerde hemen Partinin nizamnamesi'ne göre, Vilâyet, kaza, Nahiye, Semt ve Köy teşkilâtlarını kuracak ve daha evvel kurulmuş olanları da bu Program ve Nizamnamesi'ne göre düzenleyeceklerdir.

Madde 4. — TKP Mustafa Suphi Genel Sekreterliğinde kaydını yaptırmış olduğu Komünist Enternasyonal'in (Komintern) bir ortağı sıfatiyle Türkiye'nin husûsi şartları içinde, emperyalist ve yerli ortakları ve saltanat mensuplarına karşı yapılmakta olan mücadeleye iştirak edecek ve Sovyetler Birliği'yle Cihan Proletaryası, Komünist inkilâbı lehine mücadelesine devam edecektir.

Madde 5. — TKP Sovyet Sosyalist Birliği ile devamlı irtibatta bulunmak maksadıyle Moskova'da bir harici büro bulunduracaktır.

Madde 6. — TKP'nin esas gayesi, amele ve köylü-

lerin ve tüm halkın sosyalist devletini kurmaktır. Bunun için emperyalist istilâcıları yurttan kovmak, Saltanat ve kalıntılarını silip süpürmek, yerli sömürücüleri, ağaları, derebeyleri saf dışı etmek ve Proletarya diktatörlüğünü kurarak Türkiye Sosyalist Cumhuriyeti'ni tesis etmektir.

Madde 7. — TKP kazanacağı zaferden sonra, saltanata ait mallara, sultanlık idaresinin kalıntıları olan derebeylerin mallarına, fırsatlardan mal sahibi olan bey ve paşaların vurgun malları ve buna benzer vurguncu tefecilerin mallarına el konacak ve bunlar millîleştirilecektir.

Madde 8. — TKP, millî halk inkilâp ve istiklâl mücadele kazançlarından sonra kuracağı ekonomi temelinin, istihsal alet ve araçları üzerinde sosyalist mülkiyeti teşkil edilmiş, insanın insan tarafından sömürülmeyecek temiz bir ekonomi sistemi temelinin kurulmasını sağlayacaktır.

Madde 9. — TKP, toprak, toprak altı servetleri, sular, ormanlar, maden ocakları, maden kuyuları, fabrikalar, demiryolları, su ve hava taşıtları, muhabere araçları, bankalar ve iç, dış ekonomik bağları millîleştirecek ve bütün bunları halkın hizmetine verecektir.

Madde 10 — T.K.P. halk ekonomisi planının ve devlet bütçesinin hayata geçirilmesi, kredi ve para sisteminin sağlamlaştırılması yolunda tedbir alacak ve yürütecektir.

Madde 11 — TKP. yurttaşın kendi emeğinin geliri ve biriktirmeleri, yaşadıkları evler ve yardımcı ev ekonomileri, ev eşyası ve ihtiyaç ve istirahatları için kullandıkları eşyalar üzerindeki kendi mülkiyet hakkı ve bunun gibi yurttaşların kendi mülkiyetlerinin miras kalması hakkını çıkarılacak kanunlarla koruyacaktır.

Madde 12 — TKP yurttaşın yaşama problemini şu prensibe göre yürütür. Her çalışabilen yurttaşın ödevi

emeğini vermek ve karşılığını almaktır. Sosyalizmin: herkesten gücünün yettiğine ve ihtiyacına göre prensibini gerçekleştirmeye çalışacaktır.

Madde 13 — TKP Türkiye Sosyalist Cumhuriyeti'ni kurarak ekonomik hayatı, kamu servetini artırmak, plânlı bir çalışma sistemine tabi tutmak ve emekçilerin maddî ve kültürel seviyesini biteviye yükseltmek çabasında bulunacaktır.

Madde 14 — TKP yurttaşların çalışma hakkı olan emeklerinin niceliği ve niteliğine göre Türkiye Sosyalist Cumhuriyeti'ni kuruncaya kadar, karşılığı ödenen ve garanti edilmiş iş alma hakkını temine çalışır. Bunun için günde 8 saat olmak üzere haftada büyüklere 48 saat iş ve fazla çalışma için de bir misli zamlı ödenmesi, 14 yaşından küçük çocukların çalıştırılmamasını ve 18 yaşını doldurmamış olanlarla kadınların geceleri 6 saatten fazla çalıştırılmamaları sistemini getirecek ve ona göre iş kanunu çıkaracaktır.

Madde 15. — TKP kadın işçilere doğumdan evvel ve doğumdan sonra doktorların tayin edeceği ihtiyaca göre ücretli istirahat verilmesini temin etmeye ve buna göre kanun çıkartmaya çalışacaktır.

Madde 16 — TKP işçilerin çalışacağı fabrikalar yakınlarında, işçilere yeteri kadar konut yaptırılması ve işçilerin rahatça gidip gelebilmeleri için bütün imkânların sağlanmasını temin edecektir.

Madde 17 — TKP işçilerin çalışma yerlerinde kazalardan korunma sistemi tatbik ettirilecek ve sıhhati bozacak kötü çalıştırma sistemine karşı çıkacak ve bütün bunlar için işçiyi sigortaya bağlama mecburiyeti tatbik ettirilecektir.

Madde 18 — TKP, bütün yurttaşların ihtiyarlıkta, hastalık halinde, çalışma yetenekliliğini kaybettiği hallerde, bakılma ve yardım görme hakkı vardır. Fabrika-

larda, işletme yerlerinde, köy kooperatiflerinde, sendikalar kurularak denetim altına alacak ve sosyal sigortasının geniş halk tabakasına kadar uzatılmasını, bütün ihtiyaç sahiplerine parasız tıbbî sağlık yardımının yapılmasını, hastanelerde tedavi edilmesini planlayarak gerekli imkânları sağlayacaktır.

Madde 19 — Yurttaşların öğrenim görme hakkı vardır. TKP, bu haklardan, genel ve ödevli ilköğretim, orta ve yükseköğretim de dahil olmak üzere öğretimin parasız olmasını, yüksek okullarda okuyanların ezici çoğunluğuna devletçe burs verilmesi sistemini kabul ettirecek ve fikir ile iş eğitimini birbirinden ayırmadan topluluğa yarar saygı fikri aşılanacaktır.

Madde 20 — Tüm emekçiler fabrikalarda, köy kooperatiflerinde, tamir atölyeleri ve işletmelerde parasız profesyonel teknik bilgili eleman yetiştirilmesi kursları açtırılacak ve bu hususta gerekli kanunlar çıkartılıp uygulatılacaktır.

Madde 21 — TKP, bütün yurttaşlara siyasi, içtimaî, kültürel ve iktisadî sahada eşitlik sağlayacak ve din, mezhep, ırk, dil, renk ve cinsiyet farkı gözetmeden, insan tarafından istismar edilmeyecek sosyal bir hayat sağlama düzenini kuracaktır.

Madde 22 — TKP, kuracağı Türkiye Sosyalist Cumhuriyeti'nde, kadınlara sosyal, siyasal, kültürel ve bütün alanlarda erkeklerle eşit haklara sahip olması. ana ve çocuklarının korunması, kreşler ve çocuk bakımevlerinin yapılmasını, öncelikle ele alacak ve uygulamaya çalışacaktır.

Madde 23 — TKP, yurttaşların vicdan hürriyetlerini sağlamak için, dinin devletten, okulun dinden ayrılması ve tabiatüstü bir varlığa inanmak veya inanmamak hususunda fertlerin serbest olması, din lehinde veya aleyhinde siyasî mahiyette olmamak üzere, her türlü neşri-

yatın serbestçe yapılmasına müsaade edilecektir.

Madde 24 — **TKP, öncülüğünde kurulacak Türkiye Sosyalist Cumhuriyeti'nde şu büroların sevki idaresi olacaktır.**

a. — Siyasî Büro ve Savunma Bürosu.
b. — Dış ve İçişleri Teşkilât Bürosu.
c. — Bütçe Hesap, İktisadî, Ticarî İşler Bürosu.
ç. — Deniz, Kara, PTT Ulaştırma Bürosu.
d. — Gençlik, Spor, Kültür ve Matbuat Bürosu.
e. — Sendika, Cemiyetler, Köy Kooperatifi işleri Bürosu.

Madde 25 — TKP, emperyalist devletlere yakınlaşmaya yönelen her türlü dış siyasete karşı koyar ve Türkiye'nin Sovyetler Birliği ile sıkı siyasî ve iktisadî işbirliğinin yapılması gayretinde bulunacaktır.

Madde 26. — Dost saydığı Sovyetler Birliği'ne karşı herhangi bir emperyalist tehdit ve zorlamasına karşı Türkiye Komünist Partisi, Sovyet Kızıl Ordusuyla birlikte, omuz omuza dövüşmeye girecek ve Türk Milletinin bu dayanışmaya iştirak etmesini ve düşmanlara karşı birlikte savaş vermesini sağlamaya çalışacaktır.

Madde 27. — TKP, emperyalist devletlere yakınlaşmaya yönelen her türlü dış ve iç siyasetçilerle amansızca mücadele edecek ve bu gibi ihanetlere meydan vermeyecektir.

Madde 28. — TKP, Sovyetler Birliği ile Kültürel ve ekonomik bağlarının genişlemesini sağlamaya çalışacak ve Türkiye'nin istiklâlinin iktisaden de kuvvetlenmesini bu suretle sağlamış olacaktır.

Madde 29. — TKP, amelenin, köylünün ve tüm yoksul halkın çocukları ve büyüklerine bedava halk okuma kursları açılması ve ilkokul çağında olan çocukların bütün imkânları temin edilerek okutulmasını ister, bunun

için Partinin mahalli komsomol ve komünist komitelerine kesin direktif verir.

Madde 30. — TKP, amele, köylü ve halk gençliğinden, İlkokuldan başlayarak Piyoner, Komsomolar teşkilâtları kuracak ve Marksist bilimsel ekonomi politiğini ve komünizmin yollarını öğretecektir.

Madde 31. — TKP, rehberliğinde yetişecek ve yürüyecek genç kol, Türkiye işçi, köylü ve tüm halkın öncü Marksist kadrosunu oluşturacak ve Komintern'in inkilâpçı önderliğinde Türkiye Sosyalist Devletini perçinleyecektir.

Madde 32. — TKP, emperyalist istilâcılara ve onun ortağı durumuna giren saltanat mensuplarına ve yerli ortaklarına karşı mücadelesini yapmakta olan Kuvayi Milliye ordusu, donanma, vetüm inkilâpçı kuvvetleri destekleyecek, onlarla birlikte mücadeleye girecek ve ayrıca inkilâpçı propagandasını yaparak genç komünistleri, asker ve halk arasına yayarak faaliyetin sevk ve idaresini elde etmeye çalışacaktır.

Madde 33. — TKP yurttaşın seçmek ve seçilmek hakkını mutlak sayar. Bunun için 18 yaşını doldurmuş olan bütün amele, köylü, asker ve tüm halk, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet farkı gözetilmeksizin yaşama organlarına, mahalli ve köy komitelerinden başlayarak namzet göstermek haklarını kullanırlar.

Namzet göstermek hakkı, sosyal teşkilâtlarla emekçiler partisi, sendikalara, kooperatiflere, gençler teşkilâtlarına, kültür teşkilâtlarına, yani parti kademelerinin bütün organlarına aşağıdan yukarıya yükselerek Türkiye Sosyalist Cumhuriyeti saylavlarını seçmek ve seçilmek hürriyetlerinin verilmesini temin eder.

Madde 34 — TKP, seçimlerin eşit ve seçim hakkı temeli üzerinde gizli oy vermek suretiyle yapılmasını

sağlayacak ve yurttaşın serbestçe seçim yerine gidip oyunu kullanmasına yardımcı olacaktır.

Madde 35 — Emekçi, köylü ve tüm halk saylavları, kendilerine bağlı idare organlarının çalışmalarını denetirler. Bu çalışmalarda Partinin direktifi ve ideolojik platformu esas tutulur. Türkiye Komünist Partisi, Türkiye Sosyalist Cumhuriyeti'ni bu prensiplere göre kuracaktır.

Madde 36. — TKP, Mahkemelerin ve savcıların tayininde Sosyalist bilimi esasının uygulanmasına göre yapılacak ve il, ilçe, bucak kuruluşlarına, ayrıca halkın seçtiği üyelerin katılmasını da sağlamak suretiyle demokratik bir sistem uygulayacaktır.

Madde 37 — TKP, mahkemeler hakimlerinin, fikir ve içtihad bağımsızlıklarının eksiksiz ve tam olarak uygulanması için halk tipi Marksist ekonomi politik bilimsel kurslardan geçirilmesi ve ayrıca bütün idareci kadroların da böyle kurslardan geçirilmesini birinci vazife olarak sayar.

Madde 38 — Toplu halde yaşayan Lazlara, Kürtlere, Ermenilere özerk komiserlikler kurmak, kendi dillerini konuşmak, kendi dillerinde okumak yazmak ve neşriyat yapmak, serbestçe saylavlar seçmek ve seçilmek, Türkiye Sosyalist Cumhuriyeti'ne katılmak hürriyetini sağlamak için TKP, gayret edecektir.

Madde 39 — Yurttaşlar arasında hiç bir fark gözetilmemesini, millî azınlıkların her hususta tam bir eşitlik idaresinde memleketin öz evlatları muamelesi görmelerini, sevk ve idare organlarında eşitlikle vazife alabilmelerine kavuşmaları için TKP bütün gayretiyle çalışacaktır.

Madde 40 — TKP, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ile sıkı bir dostluk ve işbirliği kurmuş, bu işbirliğinin daha da kuvvetlenerek ebedi olmasına, kardeşlik ha-

vası içinde gelişmesine gayret sarf edecektir.

Madde 41 — TKP, bu programında yazılı prensiplerin dışında kalan iktisadî, içtimaî, siyasî, teknik ve önceden tespit edilemeyen şartların doğuracağı diğer bütün meseleler ve hadiseler, millî zaruretlerin ve komünistçe düşünüşün rehberliği altında tetkik ve halledilecektir.

Madde 42 — TKP teşkilât kademelerinde, her arkadaş gayesine hizmet için ilk iş olarak oturduğu ve çalıştığı yerlerdeki dost ve yakınlarından partisine katılmalarını, mümkün ve faydalı gördüğü kimselerin bir listesini yapmalıdır. Bunlar öteden beri sosyalizm ve demokrasi prensiplerini benimsemiş veya hiç değilse dünyayı bu açıdan görmeye çalışmış ve hükümet şekillerine hasret çeken veya irtica teprenmelerine şu veya bu vesile ile hak veren, padişahlığı, ırkçılığı hoş gören vatandaşları kandırmaya çalışmakta zerre kadar fayda yoktur. Ancak bilgisizlik vl tecrübesizlik dolayısıyle yolunu şaşırmış ve kendilerini bu inanışlara ve duygulara kaptırmış, temiz yürekli ve sınıflarına sadık emekçilerin gözünü açmak için sarf edilecek gayretler zahmete değer olacaktır. Bu gibilerden üzerlerinde çalışılacak olanlar, tespit ve tayin edildikten sonra, bunların her biri ile ayrı ayrı temasa geçilir. Programda formülleştirilmiş olan umdeler ve siyasî istekler iyice anlatılarak, kendilerine parti saflarında yer almak ve güdülen gayretlerin elde edilmesi uğrunda bizzat mücadele etmek hevesi uyandırılır.

Madde 43 — TKP rehberliğinde kurulacak amele, köylü ve halk saylavlarından oluşacak Türkiye Sosyalist Cumhuriyeti hükümeti, bütün neşir vasıtalarını, günlük ve belirli aralıkla çıkan gazeteleri, mecmuaları ve diğer yayınları, neşriyat bürosunun kontrolüne bağlar, Sinema, tiyatro ve bu gibi işletmeleri millîleştirir. Ayrıca bu gibi yerleri sosyalist bilime göre ayarlar.

Madde 44 — TKP yurttaşların kültürel yükselmesi için bütün kollarda sosyalist neşriyatı geliştirir. Sinema, tiyatro, spor, teknik bilim ve kitap ve bütün öğretici neşriyatına hız verecek ve tüm halkı uyandıracaktır.

Madde 45 — TKP merkezini Türkiye'ye geçirdikten ve en az altı ay faaliyet gösterip bütün kadrosuyla teşkilâtlandıktan sonra toplayacağı Kongre'sinde bu programı yeni şartlarına göre düzenleyecektir.

Madde 46 — TKP azası bulunduğu KOMİNTERN'in Enternasyonalci yolunda sadakatla yürüyecek ve kuracağı Türkiye Sosyalist Cumhuriyetini emperyalistlerin saldırılarına dost yardımıyla karşı koyacaktır.

Madde 47 — Türkiye Komünist Partisi, Türklerin, Lazların Kürtlerin Ermenilerin ve diğer azınlıkların bir arada yaşadığı toprakların sınırlarının tespiti ile kurulacak Türkiye Sosyalist Cumhuriyeti Devleti'nin sınırları olarak tespit edilecek ve bütün haklarına sahip çıkılacaktır.

Madde 48 — Türkiye Komünist Partisi, kuracağı Türkiye Sosyalist Cumhuriyeti Devleti'nin evvela Sovyetler Birliği tarafından tanınıp desteklenmesini ve devamla Komintern mensupları devletlerinde Türkiye'ye düşmanca davranılmamasının temini için gayret sarf edilmesini ister ve bekler.

DEĞİŞTİRİLEN VE EKLENEN MADDELER

Bakû TKP Kongresinde hazırlanmış ve Kongre tarafından onaylanmış bu programın 1925 kongresinde 38. maddesi değiştirilerek onaylanmış ve 1932 oKngresinde 42. maddesinde değişiklik yapılmış ve yeni şartlara göre de Programa 4 madde eklenmiştir. Bunlar şöyledir.

1925 kongresinde, Sovyet Ermenistan'ı kurulduğu ve

bizde de toplu halde yaşayan Ermeniler kalmadığı için, maddeden Ermeni kaydı çıkarıldı.

Madde: 38 — (Şöyle oldu:) Toplu halde yaşayan Lazlara, Kürtlere Muhtar komiserlikler kurmak, kendi dillerini konuşmak, kendi dillerinde okumak, yazmak ve neşriyat yapmak, serbesçe seçmek ve seçilmek, Saylavlarla Türkiye Sosyalist Cumhuriyetine katılmak hürriyetini sağlamak için Türkiye Komünist Partisi bütün gayretiyle çalışacaktır.

1932 Kongresinde değişen 42. madde de şöyle olmuştu.

Madde: 42 — Türkiye Komünist Partisi, İktidar mevkiine gelinceye kadar bu programda mevcut fikir ve prensipleri halkımıza anlatmak ve yaymak hususunda her vasıtadan faydalanacak ve parti azasını bu yolda vazifelendirecektir.

1932 Kongresinde yeniden ilâve edilen maddeler de şunlardır.

Ek Madde 1 — Türkiye Komünist Partisi, her türlü kültürel faaliyetlerin sevk ve idaresini Cumhuriyet Halk Fırkasının tekeline geçirdiği bugünkü uygulamaya karşı, amelenin ve köylünün sendikalarını kurmak şehirde ve köylerde tüm çalışanları sigortalara bağlamak, halkın uyanması için gece eğitim kursları açtırmak, köylere gezici kurslar açtırması için propaganda faaliyetini sıklaştırarak Halk Fırkasını da kamçılayacak ve Marksist ekonomi politiğini yerleştirmek çarelerini arayacaktır.

Madde 2 — Türkiye Komünist Partisi, Cumhuriyet Halk Fırkası iktidarı hükümetini, iş ve af kanunlarının çıkarılması için bütün vasıta ve imkânlarıyla zorlayacak ve bu zorlamadan bi ran geri kalmayacaktır.

Madde 3 — Türkiye Komünist Partisi, ziraat amelesini, emekçi sınıfının bir parçası sayar ve sınıfsal, bağımsız sendikalarda teşkilâlandırır. Şehir işçileri tarafın-

dan elde edilmiş ve edilecek olan bütün haklardan istifadelerini sağlar, bunun için işçi köylü el ele vererek köylerde teşkilât kurmaya gayret sarfedecektir.

Madde 4 — Türkiye Komünist Partisi, anti-demokratik kanunların kaldırılması için var gücü ile mücadele edecektir. Bu arada yurttaşların kişi ve konut dokunulmazlığı, mahkeme kararı olmadan kimsenin 24 saatten fazla tutularak işkencenin yapılmaması için mücadele edecektir.

BİBLİYOĞRAFYA

1 — Türk İnkilâp Tarihi Enstitüsü Yayınları: 1
2 — Atatürk ve Türkler (Ekicilik Tarih Yayınları)
3 — Türk - Rus İlişkileri Tarihî
4 — Nâzım Hikmet (Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim) Gün yayınları.
5 — Gerçek Gazetesi serisi yayınları.
6 — Kadro Mecmuası serisi yayınları.
7 — Yeni İstanbul Gazetesi yayınları
8 — Akşam Gazetesi yayınları
9 — Birikim Dergisi (Mete Tuncay) yazısı,
10 — Emekçi Dergisi yayını.
11 — INFO — TÜRK AJANSI Tarihsel Belgeler Dizisi: 1
12 — Çetin Savaş İ. Bilen. Kasım 1975 konuşma broşürü.
13 — ATILIM gazetesi'nin 1 Haziran 1976 sayısı.
14 — Türkiye Komünist Partisi Gerçeği ve Bilimsellik (Rasih N. İleri).
15 — Cumhuriyet Gazetesi İlhan Selçuk'un yazısı.
16 — İZMİR. YENİ ASIR gazetesi.
17 — DEMOKRAT İZMİR GAZETESİ'nden Osman Özden'in yazısı.
18 — LENİN Bütün eserleri cilt. 29
19 — İzmir Ağır Ceza Mahkemesi dosyası.
20 — Yassıada Adalet Divanı Kararı.

T.K.P. Kuruluşu ve Mücadelesi başladığından bugüne kadar ölmüş olduklarını saptayabildiğim Mücahitlerin listesidir.

1 — Mustafa Suphi
2 — Semiramis Suphi
3 — Maksut Ekşi
4 — Osman Topçuoğlu
5 — Ethem Nejat
6 —Kadir Erzurumlu
7 — Yakup Kınalıoğlu
8 — İsmail Hakkı
9 — Şefik Boçkalı
10 — Topçu Hakkı
11 — Dursun Ali
12 — Halil Aydınlı
13 — Kâzım Ali
14 — Hilmi Celal
15 — Asker Ali
16 — Asker Hakkı
17 — Melek Topçuoğlu
18 — Ali Rıza Keskin
19 — Kerim Soyka
20 — Mustafa Börklüce
21 — Dr. İhsan Özgen
22 — Hüsamettin Özdoğu
23 — Nâzım Hikmet Ran
24 — Salih Hacıoğlu
25 — Hamdi Şamilof
26 — Elektrikçi Nuri
27 — Vanlı Kâzım Kip
28 — Reşat Fuat Baraner
29 — Ahmet. Fırıncı
30 — Celal Zühtü Benneci
31 — Reşit Menteşoğlu
32 — Esat Adil Müstecabi

33 — Sadrettin Celal Antel
34 — Fuat Bilege
35 — Faris Erkman
36 — Ertuğrul Kesirli
37 — Hilmı Seyhan
38 — Küçük Hilmi
39 — Ferit Kalmuk
40 — Halil Yalçınkaya
41 — Hamdi Alevtaş
42 — Ahmet Dağ
43 — Medet Aslan
44 — Hasan Erin
45 — İbiş Aydınlatan
46 — Mustafa Arhavi
47 — Cenap Şahabettin Kıvılcım
48 — Efe Salahattin
49 — Örfü Akkoyunlu
50 — Dr. Hikmet Kıvılcımlı
51 — Dr. Şefik Hüsnü Değmer
52 — Zeki Baştımar
53 — Mehmet Emin Sekün
54 — Safiye Topçuoğlu
55 — Rıdvan Kızıltan
56 — Mehmet Tan
57 — Hüseyin Çakır
58 — Şevki Akşit
59 — Mehmet Yazıcı
60 — Yusuf Bahadır
61 — Hakkı Usta
62 — Mehmet Cuba
63 — Mahmut Sarıoğlu
64 — Muharrem Bezgin
65 — Fehmi Kurucu
66 — Kemal Tahir
67 — Naci Sadullah Danış

SÖZLÜK

Ahit	:	Antlaşma
Ahiren	:	Sonunda
Amele	:	İşçi, Emekçi
Amil	:	Yapan, Etken
Alamet	:	Belirti
Alâkadar	:	İilgili
Alelumum	:	Genellikle
Aslı	:	Temel, köklü
Azim	:	Kararlılık
Bap	:	Bölüm
Badema	:	Bundan böyle
Bahriye	:	Denizci
Beşeriyet	:	İnsanlık
Bidayet	:	Başlangıç
Cidal	:	Savaşma, Uğraşma
Cebren	:	Zorla
Cevap	:	Karşılık
Cumhur	:	Halk - Topluluk
Cumhuriyet	:	Ulusun kendi kendini yönetimi
Curnal	:	Rapor
Çağdaş	:	Aynı çağda yaşayanlar
Çapul	:	Yağma
Çete	:	Silâhlı Birlik
Çıkar	:	Kişisel yarar

Cihanşumül : Evrensel
Dahi : Üstün zekalı
Danıştay : Yüksek kurul
Demeç : Söylev, nutuk
Devrim : Temelden değişiklik
Devrimci : İnkilâpçı
Divan : Büyük meclis
Doktrin : Bilimsel görüş
Dönem : Zaman süresi
Düşünür : Fikir adamı
Düvel : Devletler
Düzen : Yönetim biçimi
Ecdat : Dedeler, atalar
Ecnebi : Yabancı
Egoist : Bencil
Ekaliyet : Azınlık
Eleştirmek : Tenkit
Emek : Harcanan güç
Emekçi : Emeğini satan kişi
Emperyalist : Sömüren
Emsal : Örnek
Enformasyon : Haber alma, verme
Enternasyon : Uluslararası
Enterne : Gözaltında tutma
Esaret : Tutsaklık
Espiyon : Haber götürücü, Casus
Eşhas : Şahıslar, Kişiler
Eşkiya : Haydutlar, zorbalar
Faaliyet : Çalışma
Faşizm : Diktatörlük
Feodalite : Derebeylik
Fesat : Bozukluk
Feshetmek : Kaldırmak, Bozmak
Fiil : Eylem, Davranış

Fikir	:	Düşünce
Firar	:	Kaçmak
Gizlemek	:	Saklamak
Görev	:	Vazife
Hafi	:	Gizli, Saklı
Hain	:	Zarar veren
Hakimiyet	:	Egemenlik
Halâs	:	Kurtuluş
Hapis	:	Cezaevine kapatılma
Heyet	:	Kurul
Heyeti Vekile	:	Bakanlar Kurulu
Hücre	:	Küçük oda
Hukumet	:	Yönetimi elinde tutan kurul
Idealist	:	Bir ilkeye bağlı
Ideoloji	:	Toplum düzeni düşüncesi
İfade	:	Anlatım
İfşa	:	Gizliyi açıklamak
İmha	:	Kara sürmek
İhlâl	:	Bozma
İnkâr	:	Kabul etmeme
İnkilâp	:	Düzen değişimi
İmtiaç	:	Sonuçlandırma
İzale	:	Yok etmek, gidermek
Kanun layihası	:	Kanun Tasarısı
Kemal	:	Olgunluk
Lazime	:	Gerekçe
Matlup	:	İstenilen
Mesai	:	Çalışma
Sahalar	:	Alanlar
Tard	:	Kovma, çıkarma
Tayin	:	Atama
Taarruz	:	Saldırma, sataşma
Talimat, tanışma	:	Yönetmelik

Tekid	:	Üsteleme
Tahlil	:	Çözümleme
Teba	:	Yabancı uyruklular
Umumi	:	Genel
Uygar	:	Medeni
Ücret	:	Hizmet karşılığı
Ulfet	:	Anlaşma
Vacip	:	Gerekli
Vehamet	:	Korkulacak hal
Vahdet	:	Birlik
Vaka	:	Olgu, Olay
Vakıa	:	Gerçek
Vâkif	:	Bilen
Vebal	:	Günah
Veçhe	:	Yön
Yasa	:	Kanun
Yetki	:	Salahiyet
Yoldaş	:	Arkadaş
Yönetim	:	İdare
Zabıt	:	Tutanak
Zahiren	:	Görünüşte
Zapturapt	:	Sıkı düzin
Zevat	:	Zatlar - Kişiler
Zümre	:	Bölük - Takım

İÇİNDEKİLER

Yazısı	Sayfa No.
ÖNSÖZ	5
Aydınreis gambotu	8
Birinci M. Meclisi	10
GİRİŞ	13
D.P Kurucuları	18
Yassı Ada Mahkemesi	19
PARTİLER SIRASI	20—26
İZMİR'DE 5000 lık Kızıl Şebeke	27
Londra Konferansı	30
Selânik Yangını	31
Celal Bayar İzmir İstanbul arası	32
İzmirde yakılan Yunan Konsolosluğu	33
Amerika'dan Kredi talebi	34
Başbakan Menderes	35
Taksimde Tanklar	36
1955 yılı 6/7 Eylülde Komünist Parmağı	37
Kıbrıs için İzmirde toplantı	39
Örfî İdare ilânı	40
Cemal Gürsel'in Ethem Menderese mektubu	46
Yassı Adada tanık Nejdet Uğur	49
Yassı Ada Mahkemesi	51

Sayfa No.

Sokak Politikası 53
Gece Saat 1,5 Tevkifat 55
Tevkifat Yayını 61
Kemeraltı Karakolu 64
Tavlada Kum Torbası ile 71
26 yıl sonra aynı koğuş 79
Tevkif müzekkeresinin tebliği 83
İdamlık hücreler 83
Delikten görünen yüzler 86
Bahçeye çıkma izni 88
İlk tahkikat sorgusu 89
İdamlık hücrelerden çıkış 95
2 Ferahane fotoğrafı 96
2 Ferahane grup fotoğrafı 97
Cezaevi Savcısı'nın Sorgu Kararı ve iddianame ... 106
İbrahim Topçuoğlu 106
Kâzım Topçuoğlu 107
Ertuğrul Kesirli 107
Muammer Erol 107
Kemal Salgın 107
İbrahim Önol 107
Veysel Öndeş 108
Muharrem Sır 108
Sami Tunar 108
Mehmet Güvençli 108
Ahmet Faik Özalyanak 108
Mesut Anar 108
Hamdi Alevtaş 109
Halit Varlı 109
Hadiselerin izahı 109
İbrahim Topçuoğlu 113
Kâzım Topçuoğlu 114

Sayfa No.

Ertuğrul Kesirli 115
Muammer Erol 116
Kemal Salgın 117
İbrahim Önol 119
Sami Tunar 122
Mehmet Güvençli 123
Ahmet Faik Özalyanak 124
Mesut Onar 125
Hamdi Alevtaş 126
Halit Varlı 127
Ceza evinde 1 Mayıs 129
Sorgu Hakimliği kararı 131
Mahkeme başlıyor 132
Kısımlara bölme 134
İcabı düşünüldü 182
Zeil Karar 195
Mahkeme gizli yapılıyor 196
Salon boşaltılıyor 203
Ertuğrul'un Poliste alınan ifadesi 206
İlk Celsede çekilen fotoğraf 237
İkinci Celse 239
Muammer Erol'un sorgusu 240
Tahliyenin Reddi 246
Fezleke 247
Humanizm 248
Nasyonal Komünistler 248
Entarnasyonal Komünistler 249
Polis Takip Fezlekesi 251
Necil Perinden ifadesi 256
Tanık Hüsnü Oskay 268
Tanık Enis Piyale 269
Tanık İhsan Yüce 269

Sayfa No.

Şahit İhsan Konaş 275
Şahit Polis Ahmet Sivrioğlu 277
Şahit Ahmet Öndeş 280
Şahit Mustafa Seller 281
Şahit Halil Varlı 282
Mahkemede Şiir okuma 282
Şahit Av. Ali Ülker 283
Şahit Adnan Berik 285
Polis Alî Rıza ifadesi 287
Polis Raporları 288
Ajan Şükrü Dinsel'in ifadesi 294
Şahit Şükrü Dinsel 295
Şahit Meryem Dinsel 336
Şahit Adil Otsukarcı 337
«Sim Sim» Buca Yeni Cezaevine göç 338
Buca Cezaevinde ilk gece 341
Modern Cezaeviden kaçmak sevdalısı 342
Millî Emniyet Raporları 346
Laz İsmail ile Mustafa Börklüce dargınlığı 348
Ceza evinde suç tertibi 359
Sevk Fezlekesi 379
Takipsizlik Kararı 380
İhsan Konaş 394
Davetiye 395
İstanbul Ağır Ceza mahkemesi 395
Savcılığın Esas hakkında mutalâa 400
Avukat Ahmet Elifoğlu 416
Avukat Süreyya Baran 416
Gereği Düşünüldü 419
Maznun İbrahim Topçuoğlu 419
Maznun Kâzım Topçuoğlu 422
Maznun Ertuğrul Kesirli 423

Sayfa No.

Maznun Muammer Erol 424
Maznun Kemal Salgın 425
Maznun Muharrem Sır 428
Maznun İbrahim Önol 427
Maznun Veysel Öndeş 427
Maznun Sami Tunar 429
Maznun Mehmet Güvençli 430
Maznun A. Faik Özalyanaktan 431
Maznun Mesut 431
Maznun Hamdi Alevtaş 432
Şahit Şükrü Dinsel 436
Şahit İhsan Yüce 438
Beraat Kararı 440
Kaldırılan Perde 442
Son Söz 445
T.K.P. Programı 449
T.K.P. Kongre Başkanı .....
T.S. Cumhuriyet Büroları 452
Değiştirilen ve Eklenen Maddeler 458
1952 Kongresinde 42 maddesi 459
Biblografi 469
Ölen Mücahitler 463
Sözlük 464
Yayınlanan Kitaplar
Yayınlatacak Kitaplar Savaş Yanı

Yayınlanmış Kitaplar

Türkiye'de ilk Sendika Sarı Kışla'da 1932

NEDEN
2 Sosyalist Partisi

T.K.P KURULUŞU VE MÜCADELESİNİN TARİHİ

1914 - 1960

Cilt, 1 Cilt, 2 Cilt, 3

Yayınlanacak Kitaplar
Anılar ve Hikâyeler

1 — Savaş Yarası

ANILAR ve HİKÂYELER

2 — Vazife ve Aşk

Roman

3 — Çifte Cinayet

Roman

4 — Neden 2. ihtilal

27 Mayıs 1960

Bu seri kitap yazısına başlarken 1 inci kitabımda tedarik ederek yayınladığım T.K.P. Kurucu komitesinden 4 Mücahit fotoğrafından başka diğer 3 Mücahidin fotoğrafını da tedarik edebilirsem yayınlayacağımı kayd etmiştim.

Yurt dışına çıkamadığım için bu üç kurucunun fotoğraflarını tedarik edemedim, elimde mevcut ve birinci kitabımda yayınladığım 4 mücahidin fotoğraflarını seriyi kapatan bu kitabımın sonunda tekrar yayınlıyorum.

Bunlar Mustafa Suphi, Mustafa Börklüce, Ali Rıza Keskin ve Osman Topçuoğlu'dur. TKP'nin 7 kurucusundan olan Maksut Ekşi Murat Sarı ve Kadir Erzurumlunun fotoğrafları maalesef kitabıma konamamıştır.

Mustafa SUPHİ

Mustafa BÖRKLÜCE

Ali Rıza KESKIN

Osman TOPÇUOĞLU

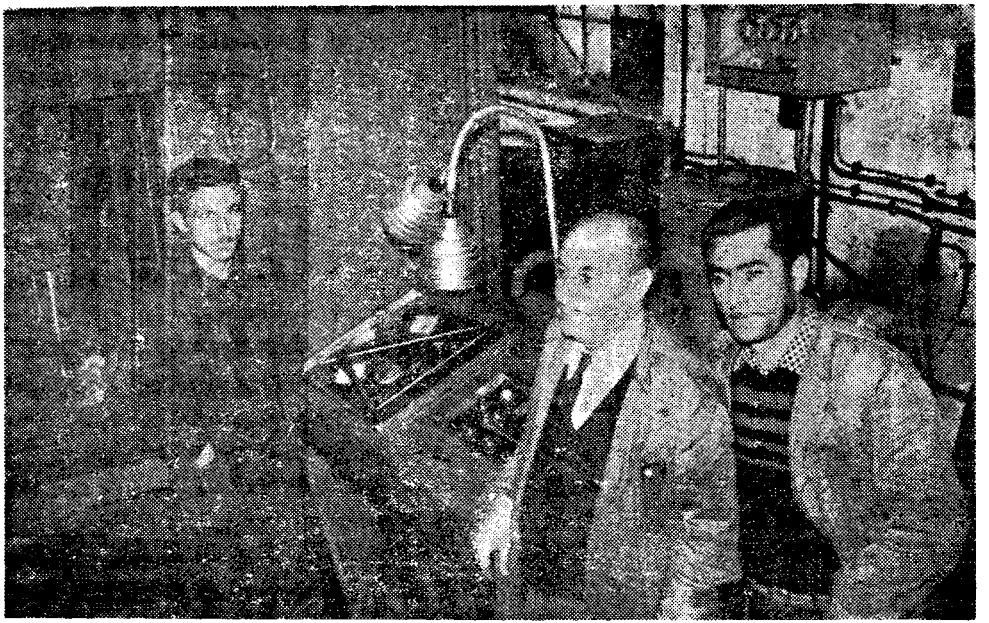

İbrahim Topçuoğlu (ortada) Bütan gaz tüp fabrikasında Elektrik Atölyesi ve Kaynaklar Kısım Şefi olarak çalışırken yıl 1970 İstanbul

Okuyucularım bu kitapta
Sosyal mücadele tarihimizi
önlerine serilmiş olarak bulacaklardır.

1914 - 1960 yılları arasında geçmiş olayları
içine alan bu kitap;

Ne Propaganda, ne şahıslara çatma
Ne de kimseleri abartma veya
Küçük düşürmek için yazılmıştır.

Dünya Milletlerinden geri bırakılmış
Ülkemizde, Demokratik bir düzen kurulmaması
yüzünden, yıllar yılı gizlenerek, gizleyerek
maskelenmiş bir mücadelenin acı gerçekleri
tarih olarak açıklanmaktadır.

Bu tarihi mücadelede geçenleri en iyi bir şekilde ele
almama, 1946 tarihinde kurulan Esat Adil Mustecaplı
Sekreterliğinde olan (Türkiye Sosyalist Partisi) ve Dr.
Şefik Hüsnü Değmer Başkanlığında olan (Türkiye Sos-
yalist Emekçi ve Köylü Partisi)nin birbirlerini suçla-
maları ve muvazaa partisi olarak esas sol cenah kad-
rosunu da beraberinde sürükleyerek mahkemeye düş-
meleri sebep olmuş ve imkân vermiştir.

İ. Topcuoğlu

— 50 Lira —